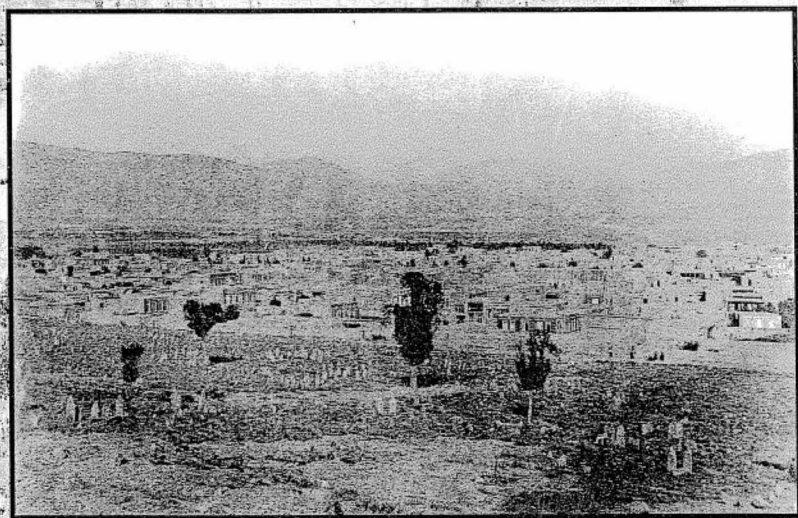

داسا مەبید

سراو لە سابراغ

نووسەر:
ئەمەد ئەنجیری مۆتەق

داشا مه جید

«سلاوله سابلاغ»

نوسه ر:

ئه حه د ئه نجیری موتله ق

پیش‌کش

پیش‌کش به دایکی خودا لئِ خوش بووم
خسات فاطمی مه‌دره‌سه‌ی، دایکی ته‌وای قوتابییانی
سابلاغی به‌ریز، که هم‌میشه سایه‌ی چه‌تری فیداکاری وی
له‌سه‌رخوم ئیحساس ده‌که‌م و خوشی ژیانم له‌وی را ده‌زانم.

بیتم اسفندماه هفتاد و یک

مقدمه

سالها بود در اندیشه بودم که قدمی فرا روی شهر عزیز خود بردارم و هر آنچه در مدت عمر در آن به عینیت دیده‌ام بر صفحه کاغذ نگارم تا بعد از اینکه از دارفانی رخت بربستم آثاری از خود برجای گذاشته و برای آخرتم توشه‌ای همراه باشد.

حدود سال ۵۲ تصمیم به اجرا در آمد و قدم در میدان عمل گذاشته شد، به سبک ترجیع‌بند شیخ‌اجل سعدی که خود را غلام حلقه بگوش او میدانم آنچه مورد نظر بود به زبان کردی بر روی دفتر نگاشتم که چند سطر از ابتدای مقدمه آن بشرح زیر است:

ئە ی پشت و پەناهی دڵشکەستان
قەیلە ی شەرف و هومیدی بابان
لالە ی چەمەن و گولی گولستان
نازانی که چۆنە زیندە گیمان
ئەحوال و ژیا نی خەلکی خو مان
چا نابیی بە دوکتور و بە دەرمان
ئەو شارە چ بوو، چلۆنە ئەلعان

ئە ی شەمعی ژیا نی جەمعی خەلکان
رووناکی دوو چاوی خوین دەبارم
کۆرپە ی دەعەزیز و دڵرفینم
موودیکە خەبەر نی یە لەلای تو
تو دووری لە من که بو ت بە یان که م
چوون ئەو سەفەرە هەناوی پیرئیش
وا چاکە بە نامە بو ت بنووسم

... و در حالیکه هنوز تا هُل اختیار نکرده و مجرد بودم خود و همسر را در عالم خیال علیل و زمین گیر تصور نموده، طی نامه‌ای که شامل محتویات همین کتاب بود برای فرزند متاهل و مستقل خود، تاریخ شهر عزیزم را بیان نمودم ولی با تأسف در اثر گرفتاریهای اوایل انقلاب و درگیریهای شهری قسمتی از نوشته‌هایم مفقود گردید و هرچه دنبال آن گشتم آنها را نیافتم تا اقلأ از ثمره زحمات خود بهره‌ای گیرم. ولی با توجه به آتش شوق و رؤیایی که مدام در درونم زیانه می‌کشید، پیوسته در تکاپو بودم که بین یادداشتهای پراکنده‌ام آنها را بیابم که با تأسف توفیق حاصل نشد تا اینکه شبی راجع به کتاب حیدربابای استاد عالیقدر شهریار بحثی بمیان آمد و نورامیدی در دلم دمیده شد و تصمیم گرفتم از نوشته‌های قبلی صرفنظر کرده به سبک «حیدربابا سلام» به نوشتن کتابم اقدام نمایم.

ماه مبارک رمضان سال ۷۱ چند روزی بود که شروع شده بود که توسن خیال در میدان وصال به جولان در آمد و معمار تفکر سنگ بنای جدید را بنیاد کرد. پس هر آنچه در زوایای خاطرات گذشته‌ام نسبت به وضع شهر عزیز داشتم به سبک «حیدربابا سلام» بر صفحه کاغذ آوردم.

التقصه هنوز چندی از ماه مبارک باقی بود که توفیق موافق افتاد و آغاز به پایان منتهی گشت. ولی بعدها بعلت تأخیر در چاپ به تکمیل آن اقدام گردید. البته در نوشته خود هر آنچه به رأی العین دیده و همزمان بوده بدون هیچ تعصب و تملق بیان داشته و اندرین میان اگر بعلت رعایت اوزان شعری از عده‌ای بدون القاب آقا، جناب و... و... نام برده و با همان لقب قدیمی که در شهر بدان مشهور بوده‌اند نام برده‌ام، معذرت می‌خواهم چون اگر غیر از این بود اولاً ناشناخته مانده و در ثانی موجب تجدید خاطرات ساکنان قدیمی شهر نمیشد.

من این کتاب را برای آیندگان عزیز و کسانی که بعد از آنها خواهند آمد نوشته‌ام، تا برای آنان چگونگی وضع شهر که اکنون بکلی دگرگون شده است معلوم شده و برای کسانی که همزمان و یا قبل از من در شهر ساکن بوده‌اند تجدید خاطره باشد و با هر موضوعی که بیان داشته‌ام

یک مقدمه سمبلیک یا به قولی یک چاشنی کاملاً بی مزه و گاهاً بامزه که هیچ ارتباطی به موضوع مورد بحث ندارد همراه آورده‌ام که اغلب از بی‌وفایی و بی‌بقایی دنیا و یا صفای طبیعت و یا یک موضوع اخلاقی بحث می‌کند، البته صحبت از این موضوعات بدان معنا نیست که انسان دنیا را کنار بگذارد بلکه بدین منظور است که فریب چهره رنگارنگ او را نخورده و انسانیت را فدای مقاصد شوم دنیوی نکند.

والا امر خدائی است که باید کوشش کرد و بر ناملازمات فائق شد که لیس للانسان الا ماسعی

و اما نوشته‌ام هرچند بصورت نثر نیست ولی هرگز جرأت نمی‌کنم نام شعر را بدان اطلاق کنم چون با گرفتاریها و مشکلاتی که ذکر اسامی مختلف پیش می‌آورد رعایت وزن و قافیه از قدرت من بیرون و خود را در زمره شعرا قرار دادن هم مشکل‌تر از آن، پس اگر اشتباهی مشاهده میشود، دیده‌اغماض چاره‌ساز گرفتاری است.

البته در میان اصناف و طبقات مختلف از هر صنفی چند نفری را نام برده‌ام که امکان نام‌بردن همگی ممکن نبود. در هر صورت امید است مورد پسند عزیزان قرار گیرد.

وجه تسمیه کتاب

نوشته ناقابل خود را بنام «داشامه‌جید» که کوهی زیبا در مشرق شهر مهاباد و مخزن خاطرات مردم و جولانگاه دوران کودکی است نامگذاری کرده و او را از جنبه آگاهی به تاریخ شهر به استادی انتخاب نموده‌ام. ابتدا سعی بر آن بود که تاریخ شهر را در دو قسمت بیان نمایم، یکی تاریخ وضع اجتماعی و سیاسی و دیگری تاریخ تغییرات و چگونگی طبیعت آن، چون رودها، باغها، چشمه‌ها، آداب و رسومها و... و... ولی بعلت اینکه ضخامت کتاب از حوصله خوانندگان عزیزم می‌کاست فعلاً به چاپ قسمت دوم آن اقدام شد. امید است با تمام نواقصی که از هر لحاظ در آن مشاهده می‌شود مورد قبول طبع مشکل پسند عزیزان قرار گرفته و از راهنمائیهای لازم بی‌نصیبم نرماند که فکر کوتاه من تا همینجا همراه بود و بالاتر ناتوان.

لازم به تذکر است که حتماً به همراه خواندن متن کتاب نگاهی به توضیحات مربوطه در آخر آن انداخته شود که هدف صاحب کتاب از توصیف شهر بیشتر درک گردیده و در ضمن برای کسانی که قادر به خواندن کتابت و الفبای کردی نیستند متن کتاب بیشتر مفهوم گردد که توضیحات مکمل متن است.

« به نیوی خودا »

فـودره تی زاتسی وی بیـتین چـرا
 ناکوو نه کاتن قه له م ریبه وون
 شاهی فهله ک، شوقی هه تاوی مه تین
 عوسمانی دوونوره^(۱)، عهلی تاجی بهر
 خـزمه تی ئینسانی به زاتیوه بو
 تاریخی نهو شاره بلیم بو برام
 لوتنی خوداکاری هه مو کرده ریز
 ئاوری دهروون به فری غه مانی توواند
 کارانسی نهو خانوو چکوله ی کرا
 خه لکی قه بوولی بی به نیو قه تره ئاو
 ماسیکی زور وورد بی له چۆمانی خۆم
 نه هلی قه له م ناکا قمانم به تال
 میرووله به دلۆپه بی ئاو قوم ده بی^(۲)
 شهرحی ده ده م هه رچی که بی ماجه را
 دینمه سه ری کاغزی هه رچونی بو
 شوقی فتیلیک بی، عه زیزانی دوام
 خو شه نه که ن لومه، که چا ننی قه لام
 نه ماما عه زیز تر بوو له لام شاره ناو

نه ووه لی کارئی بی به نیوی خودا
 شوقی بکا، نیوی دل و گیانه روون
 دووه می قاسیدی ره سوئی نه مین
 سیه می، نه سحابی بووبه کمر و عومهر
 ئیدی به هه ر پاکی له دونیا به بو
 سال و نه بامانه ده نه و فیکره دام
 ناکوو ده مانگی ره مه زانی به ریز
 نه قشی قه له م به ردی بناغهی نوواند
 نیستی له نه و مانگه نه چوو بوومه لا
 نه ماما نه وی وه ختی ده بی تین نه و او
 قه تره به کی ئاوی چکوله له گوم
 چوونکی قه له م کوله زبانیسه لال
 گهر قه له می عه فوی له سه ردانه بی
 وه ختیکی نرسم له ئیرادی نه ماما
 جا، نه وی دیتومه سووده ی عومری خو
 ناکوو نه گهر نه فتی خه لاس بوو چرام
 کن گۆ نه گهر هیچه، عه زیزه له لام
 گهرچی قه لای دمدم و سه دننی به چاو

« داشامه جید »^(۳)

« سلاو »

داشامه جید هر تو سلاوی به تین
 به رزه سلاو، بی له جه وانسی نه تو
 چونکی سه فاو خوشی منالیم خه لاس
 خوش بوو خلیسکینی ره فبقانی جوان
 بوونی گه زیزانسی به هارت له یاد
 غم نه بوو، تاواتی منالی هه زار
 دیار نی له دامینی تو فه برانی شار
 داشامه جید سینگه نه تو هه لدر
 وابوو خه یال بکنه گولزاری جوان
 کئی به درووی جیی گولنی جوات بوئی
 باشه جفا و جهوری زه مانه له بهر
 نه میش هه زاران غم و دردم هه به
 عهینی فه دیم، چاکه به ریز و به جی
 بیره وهری تو یه له نیوی دهر وون
 تو خه بهرت زوره له نیو شاره که
 بو یه نکایهت لی ده کهم ههروه ها
 چونکی خه لک رهنگی عه وهز کردووه
 تا نه منم دوو له ده پینج^(۴) رابرا
 نه منا نه من عهینی تو میرووی سهروو

چهنده سوئالیکم له تو یه له ژبن
 نه ورؤ به یه کک، تاوی مه ناچی به جی
 نیستی نه تو پیری، نه من بی چه واس
 به رفه دی تو، سهر ته نه که و مه نه جان
 نه ورؤ گه زیزانسی نه تو بی موراد
 دامینی تو پریوو له مندالی شار
 خانوو کرا، فه بره نه ما به رفه رار
 ری و خه یابانی له نیوی در
 نه منا دروو، شین بوو به جه بری زه مان
 یا وه کوو گول خوشی بوئی مشته ری
 نه عه نه دهم چاکه، که چته هاته سهر
 بو یه له تو چهنده سوئالم هه به
 جوابی سوئالانم بلتی جی به جی
 بو ته وه عه مباره له دنیای دوون
 بیری دهر وونی تو له میروو نه که
 دوسنی فه دیم شهرحی بدهی ماجه را
 بیره وهری نیو دلی وان مردووه
 شهرحی بدهم حالی گهلانی برا
 نفاقه تی زه ونم نه بوو نیگرا هه موو

ماو و نه‌ماون که له دونیای دَیَر
 نه‌ک دهرنگای پسی خه‌راپان که‌وین
 ده‌سنتی بده‌ین یه‌ک و بیین کۆمه‌له
 رینی خودا و دین و به‌هشتی به‌رین
 ئه‌ی به‌تۆ مه‌شغول بووه ئاواتی من
 پپر له غه‌مه، شادی برینک چه‌ل چه‌له
 وه‌ختی نه‌زانینی ئیشاره‌م بده‌ی
 عومره وه‌فاکانن، قسه‌ی لێ ده‌که‌م
 یه‌ک به‌شی ئه‌وزاعی چه‌لانی بیی
 وه‌زعی مه‌هابادی به‌ مالیان بلین
 چۆنه به‌سه‌رهاتی، میژووی چی بووه
 باغ و زه‌وی و چۆمی ده‌گه‌ل شاخه‌که
 گوئی بئ له‌من جه‌معی عه‌زیزانی جوان
 عومره وه‌فای ننی ده‌گه‌لم هاته شه‌ر
 زۆره میلی نابیی شکاوم له‌وی
 دارو دره‌ختیکی بچینم له‌گه‌ل
 بیری به‌خیر، سووکی بکاتن عه‌زاب

یادی ره‌فیقانی عه‌زیز و به‌رتر
 خۆشه به‌یادی هه‌موو پاکان که‌وین
 ده‌رکه‌یی ئیخلاسی بکه‌ین ئاوه‌له
 کۆمه‌له‌یه‌ک شوینی سه‌فا داگرین
 دانشنامه جید هه‌مده‌م و ئوستادی من
 میژووی مه‌هابادی ده‌که‌م ئاوه‌له
 چون ئه‌تۆ ئوستادی ئیجازه‌م بده‌ی
 میژووی مه‌هابادی⁽⁵⁾ به‌ دووبه‌ش ده‌که‌م
 یه‌ک به‌شی ئه‌حوالی گه‌لانی بیی
 تاکوو ئه‌وانه‌ی که له‌وه‌یواوه دین
 حالی بین شاره‌که‌مان چۆن بووه
 یه‌ک به‌شی ئه‌وزاعی هه‌موو شاره‌که
 شه‌رحی ده‌ده‌م وه‌زعی مه‌هابادی جوان
 وه‌خت و زه‌مانیکی دئی نابیی ئه‌سه‌ر
 شه‌ر ده‌موقاییلی که‌سی واقه‌وی
 چون ده‌مرم چاکه‌له‌ئه‌و باغی دل
 دار و دره‌خت بیته وه‌سیله‌ی سه‌واب

«گۆمه کانی سا بلاغ»^(۶)

خۆش بوو نه ماشای وولانی هه موو
 غه رفی ته ماشابه خه لک، بۆ سه فا
 چه رخی ده دا هه لقه نئی بی با ته خۆار
 شلپه بی به ستینو و سه رو په نگی گۆم
 عه بی وه کوو که شتی به چۆم داده چوو
 گا، له سه ری ئاوئی به له نه چه و به لار
 غه رفی سه فای ئاو و شه پۆلانی گۆم
 ده وری له که نه ندالی ده که ردن نه وری
 خه لکه وه ئیش که وتۆ، به ده ردانی تۆم
 باسی به سه رهانی هه موو گۆمه کان
 گۆمی ته نه که^(۸)ش که له سه ر وی ده بن
 جیئی که له وان و که ل و گامبیشی بوو
 نیوی نه ماوه به گۆرانی زه مان
 چونکی له پبیش گۆمه که به ندئی^(۱۱) هه بوو
 چوونکی له نیزیکی ده باغخانه بوو
 ده وری دوو سنی کانی وه لی زۆر نه وری
 خه لکی ده خنکاندن شه وئی بی و وچان
 چه نه ده قولایان له مه هه ل گرتبوو
 هه ر مه له بوو تا کوو دره نگ و ده ختی سال
 گۆمی عرووسان بوو که لاچوو له سه ر

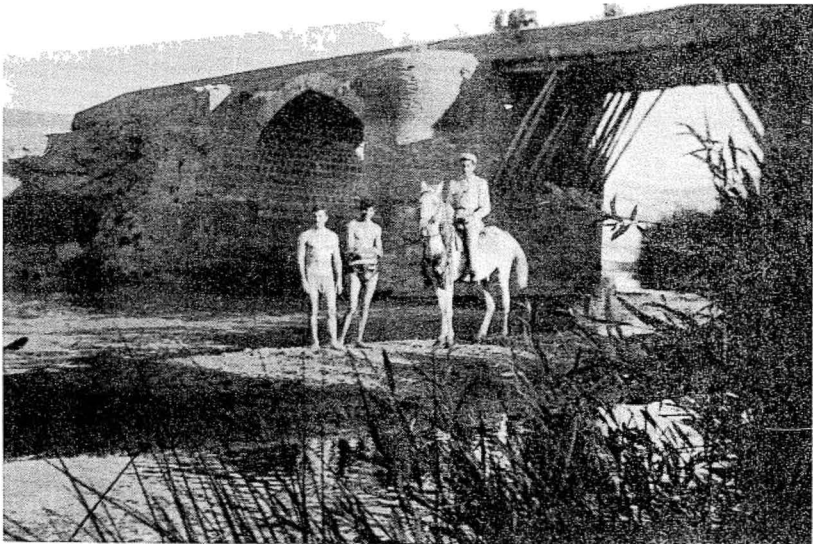
داشامه جید وه ختی به بانانی زوو
 سۆزه بی بای داری ده هینا سه ما
 چۆمه به نه عه به ریشه ی کۆلکه دار
 ده نگی شه پۆلانی به هاران له چۆم
 دارو دره ختیکی هه لی فه ند بوو
 گا، ده چۆ بن ئاوئی فه فی کۆلکه دار
 خه لکی ته ماشاچی له مه و جانی چۆم
 چۆمه وه کوو جاده بلیند و نه وری
 ئیستی نه شه پۆله، نه غه وغا، نه گۆم
 لازمه بلیم بۆ عه زیز لاوه کان
 گۆمه که ی که ندالی^(۷) نه ماوه له بن
 گۆمی سه للاخ خانه^(۹) فه قه ت نیوی بوو
 هاتینه سه ر تر گۆمی دی جووله کان^(۱۰)
 سه رتری وی گۆمه که زۆر قوول بوو
 گۆمیکی زۆر قوول و وه لی بیس بوو
 گۆمی ده باغخانه^(۱۲) که بوو نیوی وی
 بی نه سه ری گۆمی دیکه قساوه خان^(۱۳)
 باقویی زۆر گه وره ی ده نیو دا هه بوو
 زۆرئی هه تا وه ختی شه وئی پیر منال
 نه و گۆمه نیویکی دیکه ی که مه ته سه ر

گۆمه کی پردی^(۱۴) له بنی سازکرا
 روحمی به هیچ کس نه ده کردن شه
 به ستینی^(۱۶) چۆمی له نه ویش ژوورتره
 نیوی دیکه ی گۆمی منالان له دوو
 نیی ده کهوت کیژ و کورپی زۆر به ناز
 بۆ مه له مندالی به گهل لئی ده بوو
 ئاوی ده برد خه لکی لهوی را به شار
 ئاویکی مه ند بیون و له جئیی خو موقیم
 لئیی ده کرا رۆژی مه له و عه بیش و نوش^(۲۰)
 خه لکانی له شاری له ته ماشای هه زار
 به ک دوو نه فه ر غه رفی ده خو دابکا
 زۆر مه له وان بۆ مه له لئیی رازی بوو
 ماوه هه ر ئیستا که، وه لی سه ر نه وی
 گۆمه که ی مور تووژی له سه ر داندا
 جو معه و چنوار شه مه، مه له ی زۆر ده بوو
 قه تلئیی هه بوو، غه رفی ده کرد جوور به جوور
 شه سه ر و شه سه ر ئی چکۆله ی له دوو
 کاری به نایه ک بوون له ده ورانی دوور
 حه بفه که ئاساری له شاری نه ما
 نامینئیی دونیابه له سه ر به ک قه رار
 تاکوو بیرو و باوه ری دۆستان چ با
 فیکر و خه یالم به غه می وان شه سیر
 چونکی نه ما، گۆم بوو قه باله ی به تال
 خو شیی به شه ده رده ده چی بۆ فه نا
 لوتنی خودا و مه رحه مه تو و بۆ شه من

وه خه تیکی پرده له سه ری چۆم درا
 زالمه زۆر خه لکی ده خه نکانه وه
 گۆمه که ی حه مبالان^(۱۵) له وی سه رتره
 گۆمه که ی حه مبالان دوو نیوی هه بوو
 یادی له به ستینی چۆمی و پرده باز
 گۆمه که ی سه رتر که مو دام پیر ده بوو
 شۆره نی شه و گۆمه، گۆمی ئاقه دار^(۱۷)
 گۆمی پلیکانان^(۱۸) و میرزا که ریم^(۱۹)
 سه رتری وان گۆمی به نیو بانگ و خو ش
 حه بله جیلی شه پۆلی مانگی به هار
 شه هه موو سالتی ده بوو قه تلئیی بکا
 نیوه که ی شه و گۆمه، گۆمی نازی^(۲۱) بوو
 گۆمی میرزا ره حه مه تی^(۲۲) سه رتر له وی
 گۆمی میرزا ره حه مه تی سالتی دوا
 گۆمی میکابلی^(۲۳) که له کن باغی بوو
 گۆمی دیکه هاتینه وه پردی سوور^(۲۴)
 پردی سوورم سئ کئی گه وه ری هه بوو
 عومری به نه ننازه ی مزگه وتی سوور
 ئیستنی نه ماوه، شه سه ری هه ل گرا
 ژینئیی شه مه ش هه ل ده گری رۆژگار
 به حمی گۆمانم به نه وای کرا
 به و پیره شه حواله شه وه نده م له بیر
 بزچی شه سیره به وی فیکر و خه یال
 گۆمی ژبانیش شه مه قوم ده کا
 چاکه ده مینئیی که نه بوو کاری من!

ناره زوو هر دور و دریز و قهوی؟!
چاکه بلین خه لکی، که ژینه نه ما
باخوانه بین قه د له به شی قوت پراو
رووره شی بۆ کاکه قه له بیت و ژین
گیانی ده سووتینی به ئاورانی خو
وه ختیکی هیمهت بوو، ئیرادهش قهوی
پووشی سه ری چۆمه، به هار وا ده بی
شه پۆله ده بیانه، قه راغانی سه
سه ری ده وی کاری شهوا بیته جی
دیستویه روون بۆتن به که یفی دلا

عومره به په نجاو دوو سالی گه بی
خوژته وه کوو گۆمه بمینی له دوا
نهو ده مییه له ززه تی عومری ته واو
سه ر بلیند وه ک پیره هه لو^(۲۵) بۆ نه بین
زیسنده گگی گه ر ده ده، هه موو روژه بۆ!
هیچه به فودره ت بی، مه به سه ر نه وی
جه معی په ژاریسی ژبان لاده چتی
پووشی سه ری چۆمه له سه ر ناوه هر
ئاوی شلوی وا، ده بی هر روون بی
ماسی له بن گۆمی هه زار ئاوی وا

کله کانی پردی سوور، که قوولترین گومی سابلاغی بوو.

«سه بیرانگا کانی سا بلاغ»^(۲۶) «۱» ❧
 ❧ باغی سیسه^(۲۷) ❧

بینه وه سه به حسی وولانی عه زیز
 ده ولت و مالیش وه کوو گومان بلاو
 دهر سینی زور گه وره به مالیش نهوا
 نوق و کله بیچیکه له مل داندر
 بی خه بری و دل په قی و غه رره بی
 گایه نه وهش نایی نه سبت له زین
 یادی له نهو شاری عه زیزان بکم
 چونکی هه موو وه زعی گوراوه نه لان
 کانیه کی پروونی ده نیودا هه بوو
 سهید عه لی نه سفهر^(۲۸) له وی قاسی کوتو
 پیاو یکی ده نگ خوش و به بالاً نهوی
 ماله مه سه سفره له مهستی ده بن
 ماملی^(۲۹) و عاید^(۳۰) و کابانی^(۳۱) جوان
 دهنگی وه کوو زهنگوله بانگی هه بوو
 په حهتی مهولا له سه ریان بی قه رار
 لاکه بی کاوه نی^(۳۲) نه ماوه نه سه ر
 دهر مانی هه ر دهر دی په ژار و نه خوش

دشامه جید دوستی عه زیز و به ریز
 عومری به شهر چی؟ دوو سنی روزه و نه واو
 کوانه سه ریک له هه موو گومانه ما؟
 مانیکی خه رجی نه کرئی زنی خودا
 حاسلی نهو ماله هزار گه وره بی
 نه ماله موو پوولی دوو میتر زه مین
 به حسی له سه بیرانگه بی سا بلاغ بکم
 شه رحی بدهم چونی بوو شام زیان
 باغیکی زور جوان که نیوی سیه بوو
 باغیکی جنی مه ست و شه راب خوره بو
 گه رچی که نه م دیوه نه من سهید عه لی
 وای ده کوت دایکم که ده گه ل بابی من
 له وسه ری سفره هه موو ده نگ خوشه کان
 سهید عه لی گروئی و پش و ثابله روو
 یادی له نهو، له هه موو ده نگ خوشی شار
 قاسی نهوی، دهنگی که ریم و قه مهر^(۳۳)
 سه فحه ی نهوانه و گه ر ما فوونه خوش

«کانی مام قه مبه ران» (۳۴) ❦

چاوی له لای تو به خه لک سهر به سهر
 جوانی ده کاره نگی گولی سونیم
 سوزی شهی بای له نه سیمی گزینگ
 تا کوو بلیم به حتی له سه برانی جوان
 پر له کچ و کوپ بوو به جوش و خروش
 زور بوو نه خوش دهردی به وی چا ده بوو
 ئاوی نه خوش بینی له پیش ناو ه لآت
 تا کوو نه بی زه حمتی وی سهر سهری
 خه لکانی ئیستی هموو پیری زه مان
 ئاوی نه خوش کوانی هه به لئی خه بهر
 به زم و سه فای جیژنه بهینه خه یال
 ئاخ له عومرا چون بوو که پیری نه با؟
 چاوم له ده ورانی منالی و شهوین
 ئیستی بهره و ئاخری ئه وی ده چمه وه
 فاسیله مه علوم نی به تانه مان
 ژینه به پیاوانه ببا، بن گلی
 خوشه بدهم شهرحی، ئه وی بینه بیر
 گهوره کوپ و گهوره کچانی، هه زار
 خوشی ده کرد جوانه کچانم به پؤل
 پوولانی جیژنه ده بوو خه رچی وان
 ماحووم و غوررابی و باقلاوه بؤر

دشنامه جید وه خنتی که رۆژ دینه دهر
 نیشته بی رۆژی له سهری شهونه م
 دهنگی بهر ندانسی ده قاز و فورینگ
 هه سرت و غه م به ک ده می ناچی له گیان
 کانیکه ی مام قه مبه ر (۳۵) م جیژنه خوش
 روون ئاوی کانیه که ی نه گه ر که م ده بوو
 ده ستوری وابوو که که سیک نیو وولات
 نایی که ئاوپنکی بدها پشت سهری
 کوا بیر و باور هه به ئه ورۆ به وان
 کانیکه و برانه نه ماوه شه سهر
 ریت ده ئه وی گه ر که وی بادی منال
 ده وره به کی خوش و به به زم و هه را
 شه ورۆ له سهر قولله بی شاخانی ژین
 رۆیی له پیش چاوم و ناینمه وه
 عومره سهره و ژیره له شاخی ژبان
 شه ماما ئیراده قه وی به نیو دلای
 کانیکه ی مام قه مبه رم چون هاته بیر
 هه لپه رین و شایی جه وانانی شار
 به زمی ده فه و دمه بگ و زورنا و ده هوئل
 خوی وه کوو بازارنکی بوو چه نده جوان
 به ستنی و شیرینی ده گه ل تووی سویر

پېر مه یی شهسبان و خله ی زه ننگولان
 خالله یی ره شماني ده شهسپي غلور
 هیندیکی لای بهرغوو و بهرده ره شان
 ده شمالي خاقاني کراس کورده ری
 بهک پوز و شيفاده ی ده هینستن به جی
 دهستی غم و حه سره تی ده کرا شهسیر
 چاوی له هه لپه رکئی ده کرد زور و کم
 شهسیرینی به ده شماني محللانی زور
 عاره فه نیز کهوشی ده بو گوومه ناو
 دهیدی که هه لپه رکئی ده کن سه ره خو
 شهسما به دل کوانتی که پازی ده بوو
 ناکوو له جیژانه نه مینتی به جی
 درد و به لای جیژنی فه قیر ژوور تره
 هه رکسه فیکری به ره په، ناو نه با
 درد و غم کویزه وه ری بۆته بار

سواره ده هاتن له جیحیلانی جوان (۳۶)
 دهنگسی ده ریشتن هه تا دووری دوور
 هیندی بۆر بازی ده چوو ناشی جوان
 هه رکچه جوورنکی لیباسی بهری
 شهسیره یی کهوشانی گیلای ده پی
 داخسی گرانم که منالی فه قیر
 نیو هه موو شه که سک و سووران دل به تم
 چاوی له ره ننگانی لیباسانی سوور
 کهوشانی کالوشی له بهر شو فی ناو
 گهرچی دوو سی دوستی له هه شانی خو
 ناوری دهروونی به وه ناوون ده بوو
 بۆیه خه نه ی به ستهو ده ستان پی
 حه سره ته شه ورؤ که برا، زور تره
 کوانتی که مینک ناوری وه ئیدی ده دا
 چونکی به ره ی بر دوه ناوه، له شار

کانی مام قه مبه ران ده روزانی جیژندا.

هلا باغه كان (۳۷)

باغی مېکایلی (۳۸) و عهزیز ناغا (۳۹) که مان
 مه رکه زی سهیرانگه بی جو معانه بوون
 کوا شه سهریک ماوه له ناره ی کچان
 هه لپه رین و شایبی شه ویشم نه ما
 ده نگی ده فه ی قادر (۴۰) و عه بلا و مه نیچ
 باغی عهزیز شه ورو که و بئرانسه به
 کووچه بی باغانی به په رژی بی جوان
 کوانی به لالو کی قه راغی سه ری
 لاجوو و نیشاتیکی نه ماوه شه لان
 ژینی به هاری ده خه زه لوه ر که هوت
 باغه که ی گویزی (۴۱) که شه ویش پر ده بوو
 بادی ده که م ژیر داری گویزانی جوان
 دارانی گویزانی به جو للانسه وه
 باغه که ی گویزی و خه لیلی شه وی
 باغی عه باس ناغا (۴۲) نه ماوه له دم
 ده نگی ده فه و دمبه کی بن داری نی
 جیبی شنه بی بایه له میوانی وی
 گرمه بی ماشین و هه په بی تاکسی به
 هه لپه رین و شایبی نه ما بو وولات
 باغی شیر و خورشید (۴۳) و سهیرانی جوان

نئینیکی و شه ورو نه ماوه له وان
 چوار شه مه یانیش هه میشه پر ده بوون
 ژیر داری قه بی و له بن گویزه کان
 شه و هه موو شانسه له بن تیک درا
 دمبه کی په حمدانی به قامی مه نیچ
 کوانی دوو درک و گوله زه رده ی هه به
 نیشیتی خه بابان و په رژین نه مان
 کن داره کیوژانی قه راغ جوگه بی
 شه و هه موو دارانه له بن تیک دران
 عمری شه مه ش عه بی و ه کوو وی فه وت
 بوته به خانوو و خه بابان هه موو
 ده نگی ده فه و دمبه ک و کیژانی جوان
 به رزه کچی جوانی ده سوورانسه وه
 کوانی قه له م تافه تی شه رحی شه وی
 خانوو و خه یابانه شه ویش زور و که م
 هپیچ شه سه ری میشه و دارانی نی
 په نگی تری جوانی قه ناوانی وی
 هه ر که سه جوو ریکی غه می بوو لی به
 هرد و غه مه ژینه، هه تا تاوه لات
 کووچه ی هه شت میتیری به شه لعانه گبان

قبیړه و نالینې خه لک دېسته گوتېم
 دایک و کور و نه نک و برای پېش له من
 دهنگه به خه لکانی دده و نیا بگا
 ئیړه هموو باغ و گول و پېر نری،
 شهرو و کسوچه و خانوو، به رېنگ و نیشان،
 مهستی جهوانسی و ترومکی هه تاو،
 نالانی کهوشانوو، دوو چاوی دری،
 فایحه به ک رووحی شه مه خوش ده کاه
 شهنگو به خورابی له ده ستو نه چی،
 غه رره مهن شهرو و که پوولو هه به،
 سهروهت و زیر و مهر و سامانی زوو،
 ئیستی که موحتاجین به به ک دوو دوعا،
 فرسه تی روژنکی بو چاکه نه ما،
 سهروهت و مالیشو به پرنی خوا بدنه،
 ترو خودا دروستکاری مه دهن بو که نار،
 ههل ده کری مالی قهر روون ده کاه
 تاله خه و هاتینه خه بهر چی نه ما،
 گوئی به شنه ی بهرگ و گه لای جوانی دهن،
 داخستی ده پینتی له شهنگو خه تا،
 جوانسی له روخساری مه به یادگار،
 رووحی شه مهش وه ک گوله که زبیز ده بی،
 کوانتی حه سار خوشه گولانی به هار،
 فایحه به ک ئاوی ده دا زینمان،
 گهر له زیان یانه له مان، بی به شین
 روژنی هزار ده فعه له مه روونه حال

وهختی به کسو و چانی شه و پدا ده رووم
 قبیړه و نالینې کچ و پیاو و ژن
 وا ده کهن هاواری به قبیړه و هه را
 «تو خودا عه زیزانی که نه و دیوه جتی
 «دارانسی پېر میوه یی وی چه نده جوان
 «ئیمهش وه کسو و نگو هموو روژنکی لار
 «ئینتی نه ماوین و جینگا بن گلی
 «مانعی نی شه هه مه و عه زیتی وا
 «ئیمه نه مانزانی زیان به عنی چی
 «سیدق و سه فا، پاکی شه ساسی وه به
 «به خودا هه مه و ده ولت و مالمان هه بوو
 «ده سنی به نال که وتینه چالی شه و
 «داخه له دل ده رکه بی زین به ستر
 «تاکو و عومر ماوه ته فله لاکه
 «بو به ده ست هینانی شه و روژنی کار
 «چاکه به کی که و رو ده کهن، وه ک چرا
 «حه بغه به غه فله ت زینتی ئیمه بېرا
 «چاوی له دارانسی حه سارانو کهن
 «هه رچی ده له رزیته شه شه و ده سنی با
 «شه و گوله سووردهش له قه راغی حه سار
 «ئاوی نه دهن غونچه و گول سبس ده بی
 «وه ختیکی سبس گوله که، نیو حه سار
 «وا بیه وه سیتی مه گولانی زیان
 «شه و ده می دوا ی ئاوی، هه میسه گه شین
 «فیکری نه کهن بی خه بهرین مه له مال

﴿ ٢٤٢ ﴾ یه رغوو - به رده په شان

تهی به سفهت کیوی به ریزی خه بات
 فیکری چی به؟ کاری چی به؟ روزگار
 خیلقنه تی مه زوری چی به بۆ زه مان؟
 روو ده سفی پاکی هه ژاران بکه بین
 پووول و منال جه معی ده بیتن بلاو!
 شیوه ن و هاواره ... فالانی ... نه ما؟! (٢٥)
 هه رکه سه فیکریک و خه بالیکی بوو
 نه ورؤ له میژ ساله که لسی نایه بیر
 گیانی برا لیره بکه فیکری خوت
 وه ختیکی که وتیوه به جینی و به بان
 بیده فه قیر، گهرمی بکا مال و حال
 حیغزی شهرف چاکه، گهل و ئابروو
 روژی نهوی، روژی بلیند و قهوی
 روژ و شهو و سال شه یامانی دبین
 روحمی هه بی خه لکی به تو بی به لا

دشامه جید به ردی بناغهی وولات
 جینسی به شهر غافله نه ورؤ له کار
 بۆ به وجود هاتوو نه بیوی ژیان؟
 ناکوو عومر ماوه نه فه لا بکه بین
 ژینه کهی دونیا، دوو سی روژه و نه و او
 ناکوو دوو چاومان له سه ر به ک داندره
 جه نده له شه وشاره خه لک هات و چوو
 یابه جه وانسی بوو سه فه ر یا به پیر
 وه ختیکی دونیابه وه فای وابه بۆت
 حه سه ره فه ابديکی نی به کاکه گیان
 ئیستی هه جه ندبکی ده توانی له مال
 مه یخه وه ژیر پتی خوکه که وتی سه روو
 زیسته گی هه ورازه، بلینده و نهوی
 عومره که هه ر نه وده مه نی چاوی من
 وابژی گه ر که وتی وه ژیر پتی به دا

به رده په شان پپروو له مال و منال
 زهوقی نه ماوه که خه لک مردوو
 جه معی کوپ و کچ هه موو خوشک و برا
 ئاویکی روونی هه بوو وا بیس نه بوو

روژانسی سیزدهی هه وه لی جه معی سال
 به رده په شان دهو و به ری به رغوو
 عازر و عه ب ه بیج نه بوو، سیدق و سه فا
 دهو و به ری به رغوی جوان پر ده بوو

دۆلسمه و خۆرشت و برینج، هه‌رچی با
خه‌لکی له‌یه‌رغوو بوو له‌سه‌یرانی وتی
شۆقی چرای تۆزی له‌ دووری ده‌دا
قاسمی قه‌مه‌ر، قاسمی که‌ریم، سه‌یدی خۆش^(۴۶)
رۆسته‌می داستان و به‌ده‌ستی ته‌هور
قولته‌ی سه‌ماوه‌ر به‌ ره‌زی پڕخرووش
قاپ و دیزه و که‌هوچکی ده‌شوشتن به‌وی
هه‌لوا فرۆشانی به‌شیرنانی جوور
ئیسیتی کووچه و خانوو، هه‌زاره‌ غه‌می

ده‌شتیکی زۆر سه‌وز و به‌جاریک زه‌وی
داخه‌.. نه‌ما، عومری نه‌وی بوو ته‌واو
گرتووبه‌ ئاو ژیر خو به‌ سه‌ددی قه‌وی
کوا میسه‌ دارانی بلاوی، نه‌مان
که‌س نی که‌ یادیکی بکا سالی پار
نیوی له‌ چواربه‌رده^(۴۹) له‌ کن وی نه‌به‌م
ده‌شتی عه‌لی ئاباد^(۵۰) و سه‌یرانگه‌ی قه‌دیم

مه‌یدانی هه‌یوان و هه‌مامه‌ رینگای
بۆته‌ خه‌یابان و به‌مال و رینگا
ئیسیتی وه‌هت شاره‌، هه‌رایه‌ شه‌وی
چه‌نده‌ بوو کاروانچی ده‌نوتن بنی
ئاوه‌ له‌نیو شاری، سه‌ری گومبه‌زان

هه‌ره‌که‌سه‌ جوورینکی غه‌زا لێده‌نا
هه‌ر له‌ به‌یانی زوو، هه‌تا کوو شه‌وی
کووچک ئاور و داره‌ به‌روو بو غه‌زا
ده‌نگی بلیندی گه‌رامافوونی خۆش
شه‌پۆلی یه‌رغوو وه‌ کوو ده‌نگی هه‌ور
پۆل، پۆله‌ خه‌لکی له‌ سه‌ری سفه‌ خۆش
هه‌ره‌که‌سه‌ دوا‌ی نانی له‌ده‌وری نه‌وی
به‌زمی منالانی لیباس که‌سک و سوور
هیچی نه‌ماوه‌ له‌ هه‌رای نه‌وه‌ ده‌می

سێزده‌ چ خۆش بوو له‌ قوینی مه‌وله‌وی^(۴۷)
ته‌قه‌ته‌قه‌ به‌ردانی قه‌راغی گه‌راو
ئیسیتی له‌بن ئاوه‌ و جوودی نه‌وی
کوانی نیستی فینکی چنارانی جوان
نه‌ورو جینگای به‌زم و مه‌له‌ی لاوی شار
یادی له‌ نه‌سه‌جابه‌ی سه‌ی^(۴۸) چۆن بکه‌م
زۆر به‌ گه‌رانی دێسته‌وه‌ یادی من

باغی شیخی^(۵۱) نه‌ورو نه‌ماوه‌ جینگای
دارانی نیو باغی هه‌موو هه‌لبرا
نیو شاری چه‌ند دوور بوو هه‌تا کوو شه‌وی
ژیری نیستی دارانی سنجوانی وی
یادی که‌ریزانی له‌بن داره‌کان

کۆتزه ئهسیر ده کرا بیدوونی مهجال
 بووبنه ئهسیرتکی رهش و بی نیشان
 ههروه کوو پهروانه سووتای شه می
 سهبر و سهفا و خوشی هه لاتز له سه
 به لکوو که ههستن له خهوی خه لکی مات

هیلانه کۆترانی (۵۲) به دهستی منال
 عهینی وه کوو مه که به دهستی زه مان
 لال و زبان قسلی له سه بر بۆ که می
 ههنگوبه، نیو زار و زبان تاله هر
 پی له سهری لیوی قه بهر بۆ نه جات

بهردهرهشان که العان نیزیک پردی شهورهنگی جیگایه تی.

داشامهچید (۵۳)

ده چنه وه گهر مینتی به ده نگی گهرینگ (۵۴)
 به ک سهف و دوو سهف و به کتی پیشه وه
 دوا ده کهوئی هه رچی زه عیف بی له حال
 مه سهگه نئی ده گرن که نه بن دل په شیو
 راوچی نهنه نگی له سنی چوارنک ده دا
 ده بیبا بو نیو مال و منال و که سان
 کهو توته سهر وهی که بهچی رتی نهوا
 ناکوو که می کاته وه رتی بی نشان
 رتی نهوا کوژران و برینی ده بی
 فازه بو گهر مین ده بی ناخری بهچی
 ره سمی ژبانی هه موو نه سلی وه به
 ناکوو چرای نه سلی نه کوو ژبته وه
 به عزتی نه خوش ناخری ناگاته جی
 قاز و قورینگ پیکه وه جیژنیان له بهر
 سازی ده کهن چه نده به جوانی و جه لال
 یادی نهوانه ی نه گه یشتن به جی
 ناوانه گهر دووره به دوویدا بچن
 دوا ی شهوی ناریکی شهوی، روژه به
 ژیری ئیراده، ده شکتی ده ست زه مان

داشامهچید وه ختیکی قاز و قورینگ
 ریژنی ده به ستن له ههوا پیکه وه
 پیش ده کهوئی به کتی قهوی بی له بال
 گاه، له سهری دهشت و له به حرو له کتیو
 هه رچی به وه ختیکی که فرسه ت بگا
 ده بیخاته خواری له ههوا قازی جوان
 نه ما ئیراده ی سهفی قازی ههوا
 هه رتیژه بالی ده کوتی بی ووچان
 ناکوو ده گاه مه قهده ئی هه ر کهم ده بی
 گهر دوو هه زار بیت و به کتی زیندوو بی
 بو به که ته سیمی له سهر رتی وه به
 رازی ژبانه، ده بی بی سپروا نه وه
 چه نده له ئارانسی غه ریبی ده بی
 ناخری که پایانی سه فهر هاته سهر
 ژیبنتیکی نازه له بناغهی له مال
 جیژنه و جیژنه هه موو شان لهوئی
 زینده گگی ناوا به عه زیزانی من
 نیوی ژبان به ند و په ژاری هه به
 چه ر خه نه گهر ده کوتی شهوینی گهلان

عه کسانى جوانيان لى ده گرت زوو به زوو
 بىرى ده خست به فرانسى كو پستانى جوان
 گهر چى نه ماوه شه سه رنكش له وان
 هاته سه ما كه ونه ده ناشى به رى
 قه درى هه بوو پيشى پيران و جه وان
 نه ك وه كوو نه مروودى به خو هه ل بلين
 ناته ده سووراوه به ساوى به هار
 تا به عه زى زانى بلين حالى وى
 چهنده به شلوفى ده چوو بو خواره وه
 چه رخصى ده دا به ردى سه رى ناشى روو
 گهنمى ده رشت كووشى خو ناردى بكا
 شو قى فتيله و فه نهرى نيوى باش
 كوونه كنيك بى له ده ورى زه مان
 ده ننگ و سه داي نابه كه ناش نستوه
 نه خه به ريك ماوه له به ردانى وى؟
 مه نزه ربه يى ناشى له جوانى بوى
 هه ركه سه روژيكسى ده بسى پاله وان
 خه لكه ده گه ل تو به به كارت هه به
 مينشه، كه هه نگوينى نه بى زيبه ده بس
 نه وه موو نه خشى كه ده چى و دپسته كن
 مه نزه ربه يى ساوى له هه لدير هه بوو
 چاى فاوه خانه ي سه رى نه وه پرخوش
 قامى ده كوت، خورخوره قامانى جوان
 نپستى چ كه س ناشى به ريز نيو ده با
 عومرى وه كوو عومرى به شه ر بوو نه واو

ناشانى جوانيش له خه لك پر ده بوو
 چاو و بروى جوان و سپى ناشه وان
 به حسى سى ناشانيش بلين كاكه گيان
 ساو بكي هه لديره له ناشى سه رى
 چونكى سه رى كرده نه وى ناشى جوان
 چونه شه مش خو به نه وى دابنين
 روژ و شه وان تا كوو سى مانگى به هار
 بى ريكى روژ خو شه زبان نا گهرى
 ناوه ده نيو كووره گه بى (۵۵) ناشه وه
 چه فقه نه كه ي ناشى (۵۶) ته ماشا بى بوو
 به رداشى رووى ناشى به ره قس و سه ما
 بار ناشى دور و به رى به رده ركه ناش
 هيجى نه ماوه شه سه رى بو نيشان
 نپستى له جى ناشى به ريز، خانووه
 نه شه سه ريك ماوه له جو گانى وى؟
 كنى ده گرى عه كنيكى شه ورو له وى
 وا به عه زى زانم، به چه رخصى زه مان
 زبنده گى تا پوول و پلاوت هه به
 نه ما نه گه ر نه وه دووه لاچوون له كن
 عبيره نه چاوانم، عه زى زانى من
 روژيكى نه وه ناشه، كه جوانى هه بوو
 ده ورى به هاو بى گهرم، سارد و خوش
 ساوى نيوى جو گه له كه ي بو دلان
 روژى هه زار عه كسى له جوانى گرا
 ناشه نه ما جوانى و فبنكا بى ساو

خوښه سه‌فای ناشی به‌ریز بټه کن
 نه‌ورؤ وجود خاکه له نه‌و پال‌هوان
 بوچی نه‌که‌ین هممه‌تی چاکه فه‌وی؟
 نه‌فتی نه‌بی کوانی چرا نوور ده‌دا
 مردنه، تو خودا به‌نه‌وی ژین مه‌لنی!
 سیدق و سه‌فا نیوی ده‌روونیشی پاک
 چهنده شه‌وو روژیکی میوانن له‌لان
 تووی بچینین، نه‌وه‌بالنی له‌مل
 عه‌قله، چرای روونه ده‌تاریکی دا
 نیلاکه خواری بی، له‌ناکاری وی

هر به‌سه‌فا خوښه ژبان، چاوی من
 ره‌حمه‌تی حه‌قی بی له‌برای ناشه‌وان
 وه‌ختیکی خاکین، بو بین هر نه‌وی؟
 زینده‌گی وه‌ک نووری چرایه‌برا
 بی‌تو چرا شوقی نه‌دا بوگه‌لنی
 قیমে‌تی نینسانی به‌ته‌خلاقی چاک
 عه‌قل و عه‌مل پیکه‌وه هه‌ردوو بران
 چاکه له‌ته‌و دوانه له‌نیو باغی دل
 تووه ته‌گه‌رشین بوو ژبان پیر سه‌فا
 نه‌مدیوه که‌س وون بی له‌سه‌ر زنی نه‌وی

عه‌کسیک له‌سی ناشی جووان که‌خه‌لکی له‌شارانی دوور بو ته‌ماشای ده‌هاتن.

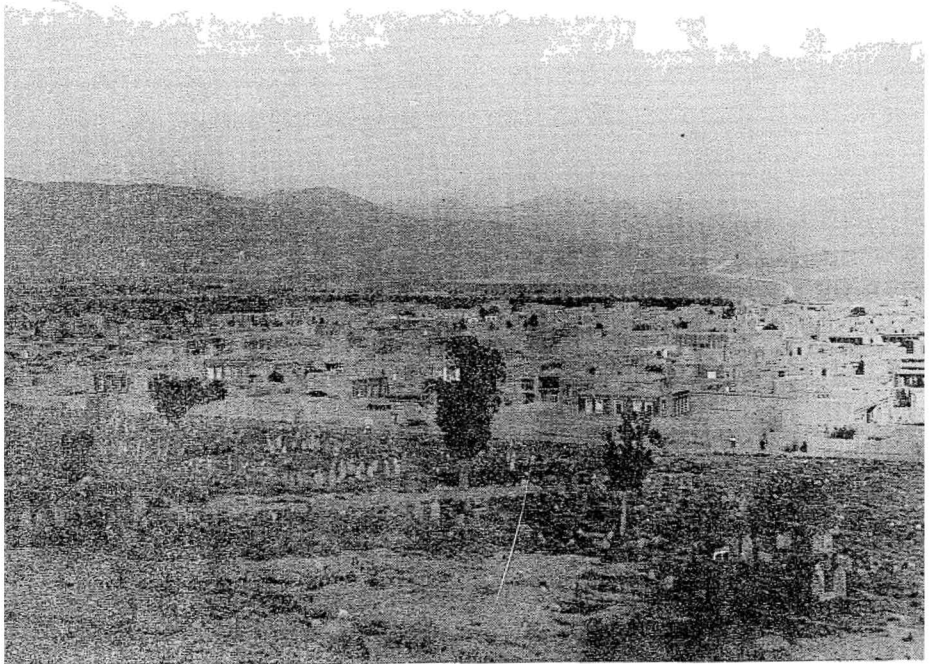
چاکه کانی سا بلاغ (۵۷)

نابئی بۆ نیؤ قهبری به غهبری سهفا
 چهند گهزی خامی ده گهله بی سهرین
 بابه کی تووند هات و هموو چوو له دووی
 بی خه بهره حالی به سهرهاتی شهو
 شایه، گه دا مه قهدهی بن عهرزی به
 حه به له بن خاکی چ شایه، بی گه دا
 چونکی ههر نه ورۆکه به خۆزگه به پار
 یادی به خیر بیتن له دهوری زه مان
 خاله سووره چاکبکی کهم مشتهری
 دهوری هموو به ردی بلیند و کرووز
 مه غریبی چوارنگه بی ده نازاده گان
 کاهووی مه خوسی، به نیوی هه بوو
 جوابی ده دا ده زمانه بۆ نه خوشی
 یادی بکه م چاکی به ریز سهر پراو
 چاکسی به ریزی سهر پراوه (۶۱) ماوه
 قهبری له کن قهبری به ریز قازی به
 پاک و به ریز ماوه له قهبران جوودا
 مه قهدهی چابوو بۆ مه رامی دلان
 نیستی وه سهت شاره قهبر تارو مار
 دوور و بلیند کهم کهسه ده یگرت سوزاغ

داشامه جید عومره به ئاخرد ده گه
 شایه و گه دا وه ختی سهره مه رگی ژین
 نه وه هموو پزوهی که گول و خونچه بووی
 نیوه شهوی بولبولی عاشق ده خه
 هه رکه سه سنی رۆژ و دوو رۆژ عومری به
 گه موبه زه یانه، له سهری باره گه
 بیینه وه سهر به حسی هموو چاکسی شار
 چاکه چکۆله (۵۸) که نه ماوه نه لان
 چاکه چکۆل نیوی دیکه ی بوو سهری
 چاکه له دوور قشله (۵۹) له بن داره بووز
 جینگه بی نه و چاکه بلیم بۆ گه لان
 چاکه که ی شاده رویشی (۶۰) مه شهوور نه بوو
 بانگی ده کرد کاهووی شاده رویشی
 حه سهرت و غه م فیکری په راند و بلاو
 گه رچی سهری بپراوه، سهر پراوه
 چاکه که ی شیخ زاده (۶۲) کچی شیخیه
 فایحه به ک یادی قسن شیخ ته ها (۶۳)
 چاکسی مه محمود کانی (۶۴) له لای کیزه کان
 چاکسی مه لاجامی (۶۵) که دوور بوو له شار
 چاکسی خه زایه که (۶۶) ده گه ل قول قولاغ

پایاو و ژن مال و منالیش ده بوون
 بادی ده کم شاخ و نه لان و به ریز
 نه ورژ عه جهب نیوی له یادان هه به
 ری به ده چوو چونکی که دوور بوو مه کان
 ری به ده چوو نیوه یی رژیکی ری
 ری به ده چوو پیکه وه گهل پیره کان
 بادو له سهر چاکه بیی به رفه راز

چاکه که ی لاجینی^(۶۷) به داشته ی ده چوون
 هم سهیرو هم سهری چاکی به ریز
 حاجی مایان^(۶۸) چاکی چوار شه مه به
 کم که سه بو چاکی سهری گوبه زان^(۶۹)
 خوشکه ژنی پیرم له بهر ده ردی پی
 گه وره کچانیش له بو چل دانه کان
 خه تمه له لام به حسی هه موو چاکی شار

مه نزهه ریه ک له سابلاغی خوشه ویست که کاک کریم انوری عه کاس سالی ۳۲
 هه لیگرتوو.

ډاگه پره که کانی سا بلاغ (۷۰)

ده نگی سر یله دی له مالئی به فهو
 ده نگی ده گهل خرپه ی خه و نیکه له
 به عنی فه قیر رژی چلون شهو ده بی
 چونه خه وی بهو هموو سه رمایه چون
 دهر د و غه مه رژی، هه تاکوو شه وی
 دبتوو به به رده رکئی به منداله کان
 پارچه بی چل پینه، ژبانی نه وی
 ژبانی فه قیر دهر ده و دهر مانی بی
 به بی نه وان شه پ ده کراتن به تن
 گا ده بوو ده عوا و شهرو فورپیان
 یا گه پره کی وینجه و ته بیته کان
 لای گه پره کی حاجی حه سن بوو له دوو
 لای گه پره کی نه رمه نی بو شه پ ده بوو
 نیو گه پره کان فه لشی به گوبالی سر
 لیس دی ددره خه لکی فه قیر هه ژار
 نه رمه نی و حاجی حه سن، بزگه یان
 وینجه و فورل قه بره و ته بیته کان
 جه معی نه وان فوله قه بر، (رزگه یان)
 یادی قه لاکون (۷۵) و ته ماشای بکه م
 نهو سه ره حاجی ره شه (۷۶) چاپخانه بوو

دشامه جید وه ختی زربنگاوه شهو
 نه م نه می بارانی سه ری په نجه ره
 کوا خه به ری نی ره له برمی ده بی
 یا شه وی سه رمایه له بن لیغه کون
 سوزه بی زربانی له نیو مالله وی
 گریانی مندالی بو که وشانی جوان
 یا له لی باسانی دراوی شه وی
 حه سه ره ته، که س فیکری له سه ر وانه نی
 یادی گه پره ک نه رمه نی (۷۱)، حاجی حه سن (۷۲)
 گا ده بوو ناشتی له نیوانی نه وان
 ناله چ لایه ک بی گه پره ک، بزگه یان (۷۳)
 نا گه پره کی باغی سیسه نیوی بوو
 به ک گه پره کی دیکه به نیو قیله بوو
 مانگی عه زیزی ره مه زان جه معی شه پ
 چه ند شه ر و ده عوا بوو به گوبال و دار
 شه ش گه پره کی (۷۴) لی بوو مه هابادی جوان
 سیسه و قیله و گه پره کی شوانه کان
 وینجه، ته بیته، گه پره کی (شوانه کان)
 به سه، له باره ی شه ری به حنی نه که م
 نهو سه ری شاری که قه لاکونه بوو

که ښاره که پر بوو هموو خه لکی هه ژار
 نیوی کویین ناوا^(۷۷) دوو سی ماله بوو
 نیوه کهی جرت ناوا^(۷۸) له سر داندره
 شه ما زوو شه و نیوه ی له سر که و ته دهر
 ریسی شه دیک بو بهری چومی نه بوو
 ماندوو دهبوون وه ختی ده چوون باغه کان
 ریسی دی نه بوو غه بری شه وه هینده دوور
 نیوه شه وی ری ده کهوت بو ریگا
 پرده^(۷۹) له سر چومی دره بو گوزره
 چی دی نه چی پردی سووره، دووره ری
 به ک دوو سی مال، دوايه کهوا زور کرا
 کوانی که نیه و مهرسه و کووچه که
 دینه نیسان، دانیال و شه ستره جوو
 مه بدانی خواردن که نه ما چی ده وی
 ده باغی و جووله که کسان نین له وی
 خواردی زه مان کهس خه بهری لی نه بوو

که م که مه وه ختیکی دبهات هاته شار
 شار لقی لی بزوه له نه ولای سه روو
 خواره وه کهی شاری که مال ساز کرا
 دوايه ریحان ناوا نیوی که و ته سر
 تا کوو نزیک هاوینی چوم که م ده بوو
 ساحیی بیستانی ده گهل باغه کان
 بو بهری چومی ده چوونه پردی سوور
 خه لکی دبهاتی هموو بهو ری به دا
 دوايه که چهند سال و شه بام بوو گوزره
 ماشینی وورمی یه، به ویندا بسچی
 نهوکایه مه حمودکان^(۸۰) له وی ساز کرا
 کوانی له نیو شاری گهره ک جووله که^(۸۱)
 شه متون و شالوم و زینری و داووده جوو
 هر به که بو لایه فری وه ک فله لی
 راستی زینرینگه ران^(۸۲) گوزراوه چی
 شه فقهی زهره د و نه نه کهی زینره جوو

☪ قه برستانی سا بلاغ (۸۴) ☪

داشامه‌جید دار و درخت هاته گول
بولبولی عاشق له سه‌ری شاخی دار
عومری به ئاخ‌گه‌بیوه زینده‌گی
ده‌نگی برووسکه‌ی هه‌ور هاوار ده‌کا
بونی وه‌نوشه‌ی که ده‌پتچی له‌کتیو
ئه‌و هه‌موو هاواری ده‌کن، غافلان

باری گونا‌هانی دیکه‌م که‌وته مل
ده‌گری ده‌نالی‌تی وه‌کرو سیمی نار
عه‌قله ریگام نادا بکه‌م به‌نده‌گی
به‌نده‌بی هیچ که‌س نه‌بی غه‌بری خودا
شیتی ده‌کاگه‌وره کچانی په‌شیر
که‌نگی ده‌کن یادی خودا و مردنان

کیتی به‌ک‌یادی له‌قه‌بران و دار
چی به‌سه‌ری هاته‌وه دار و گه‌لا
نان‌نه‌خوم^(۸۴) کیتی نه‌ماوه له‌جی
به‌رده‌رونان^(۸۵) کیتی نه‌ماوه له‌بن
کیلیکی نیوکون^(۸۶) بوو له‌نیو‌قه‌بره‌کان
هه‌ره‌که‌سه‌سی‌بایه له‌مالی نه‌خوش
ده‌سره که‌چوون که‌وته کونی کیله‌وه
کوانتی دیوارانی قه‌بر لپی نه‌سه‌ر
ژیر سیتی‌ه‌ری داری به‌هاوینی داغ
نیوی نه‌ماوه له‌ئه‌سل پشت‌قه‌لا^(۸۸)
ئه‌ورو هه‌موو کاری مه‌به‌ده‌ختی‌به
حه‌بنه‌به‌خاتری دوو سنی روزه‌ژیان
ئه‌و هه‌موو خه‌لکانه له‌ئه‌و شاره‌بوو

دار و دره‌ختی، وه‌کرو باغی، هه‌زار
کیله‌جی لی‌هات و به‌کوئی‌دا‌برا
نوبه‌تی ئه‌ورو به‌ه‌بان جی به‌جی
رووحی عه‌زیزان به‌ه‌وادا فرین
ده‌رمانی کوخه‌ره‌شه‌بوو بۆ‌گه‌لان
ده‌سره‌ی ده‌خته، کونی ئه‌و کیله‌خوش
کوخه‌ره‌شه‌جا ده‌بوو ئه‌ودهم به‌وه
کوانتی له‌ده‌روازه‌یی مردوان خه‌به‌ر
فستیک وه‌کرو ئه‌وسه‌ری مابین بلاغ^(۸۷)
ئیتتی خه‌بابانه و قه‌بران نه‌ما
زینده‌گی ئه‌ورو که‌به‌زۆره‌ختی‌به
تالی بکه‌بن عومره به‌ئاخ‌زه‌مان
هه‌ر که‌سه‌جوورنک و خه‌بالکی بوو

که و توه به بن فهبری که کیلی نه ما
 خو به زل و خه لکی به که م داده نین!!
 روژیکسی نه هلی فهلم و دیوه خان
 شه و رو له ژیر پی به به جاه و جه لال
 دینه وه سر، هرچی بوو ئاکاری تو
 ئاکاری نینانی ده ویندایه ریز
 هاوده می شه سیره گهش و مانگه جوان
 رووی ده سوورینی له تو بی گوفت و گو
 ئاکوو هه را ههستی له ده ور و بهرت

فهعه و ئاغا و له فه قیر و گه دا
 چه نده به ئیفاده فه ده م داده نین
 ئاخر، له ژیر پی به هه زاران جه وان
 عه بئی وه کوو شا بوو، ژبان بی خه بال
 هرچی به مهر خه لکی بهینی نه تو
 زینده گی ئاوینه به گیانی عه زیز
 ده ته باته عاسمانی، ژبانی زه مان
 وه ختیکی زانی که گوراوی نه تو
 شه وه له ده کوتی سهری عه رزی سهرت

« قه بری پیریژنی » (۸۹)

کوا ئه سه ری ماوه له سهر ریی گراو
 به رده له سهر فه بری به کو ما کرا
 کوا ئه سه ری فه بری پیریژنی نه ما
 پیریژنی فه رهاد کوژه نیی ئه سه ر
 به ردی ده دا هه وته له فه بری وی به
 هه تمی ده بوو به ردت به وی دا بدا
 ژینی هه زار جوانی فراندن به جار
 نه بزانی روژیکسی قه بهر جینی ده بی
 قه بهر کیشانی له بلیند و نه وی

یادئ له پیریژنی له فه بری نه ماو
 هه رکه سه هه وت به ردی به وی داده دا
 ئاخری کو ما به ردیش هه موو هه لگرا
 چه نده به سه رق به رده ده کوترا له قه بهر
 کهس نه بوو داستانی بزانی چی به
 گهر نه تو ریگات به شه وی دا هه با
 پیره، که وه ختیکی که وت نیوی شار
 فیکری ده کرد هه ره وه ئاوا ده بی
 زور پاله وانسی نه به زی مل قه وی

« قه بری جووله که و ئه رمه نی » (۹۰)

کوانی له نیو شاری نیشانیک له وی
 جه معی هه موو تیک چوو به روینی زه مان

ئاساری فه برانی فه له، ئه رمه نی
 جووله که شم فه بری نه ماوه و نیشان

«قورئان خوئنه کانی قه برستان»^(۹۱) ۴

ههردوو چه دهنگ خوش بوون نه ماون نه لان
 کویز بوو وهلی پوون دوو چاوی دلی
 ناکوو بخوئین له سهری قه بری وان
 ده بخوئند دوو سی ئایه له قه بری شهوه
 بوئی عه تر پپر ده بوو ده ور و بهری
 ئیستی هه موو خانوو ده ور و بهری

ده بخوئند له سهر قه بران دوو حافز قوران
 مه للا موحه مه د^(۹۲) بوو ئیدی نیو علی^(۹۳)
 هه ره که سه قه بریکی بدابا نیشان
 به که به که هه موو قه بری ده ناسینه وه
 شه ما له هه رجی به ببه شه علی
 نستوره ژیر قه بری که خوئندی سهری

ئاو هه لدیری ئاشی دوو هم له سی ئاشی جووان.

د کاروانسه را کانی سا بلاغ (۹۴) ۴

به فزه له مهر شاخ و له ده شتان هه لات
 بولبوله مهر شاخی گولانه نه لان
 عهینی سهید شالی له پشت به سنووه
 دینه ده ری بهرگ و لیباس تازه بو
 ناوی بدا سووره گولانی دی سه
 دینه ده ری عومری فهقهت روژ و دوو
 عهینی به سه رهاتی وه کوو سالی پار
 گیایه له مهر پنجانی خو، شین ده بی
 کسه نئی سلاوینکی بکاتن له نو
 بزن و مهریش ری له رنگات لاده دا
 پشتی ده نو کردو نه بیته جه فا
 هیممه ته، زور مه کری ده بانه که نار!
 فاییده بی کوانی هه به مهر کوان
 گیانی برا غه فله ته تاکه ی له وان
 وه ختی به هار سهوزی به خوشی و سه فا
 گیا و گری کردوی خه لووسیک به تین
 نیته وه فا گیانی برا بوته زه مان
 فودره تی نینسانی بلیند و نهوین

دشنامه جید سوژه له بای وه عده هات
 عاله می پیر بووی دزیو بوو جه وان
 سهوزه له دامینی تو په بدا بووه
 جوانه گه زیزانی له دامینی تو
 حه یفه له دامینی تو کانتیک نی به (۹۵)
 سهوزه له قالی تو به سه د ناره زوو
 دوایه ده بی زهرد و زه عیف لیو به بار
 نه جره به به دهرسی گرینگ بو گه لی
 کوانی وه کوو سالی فه دیم فه دری تو
 هه رکه سه جووریکت ته ماشا ده کا
 بهرده که ی ده رویشی (۹۶) له تو مال جودا
 چه رخی زه مان حیله و مه کری هه زار
 شه رته به نینسانی ژبان شاخی جوان
 شاخ و دپوو و گیایی تو میالی ژبان
 زورم نه ته تو دیسه ده نه و ناره دا
 نه مماله دوای چه ندی هه ناوی مه تین
 فه دری به هارانی تو، نه وره نه مان
 روژه و روژگاره عه زیز چاوی من

ه گبیانه بلئی باستی له شه و شاره بۆم،
 شاره، که گزواره نیشانی نهما
 نیوی که ریم خان^(۹۷) و سه رای سی ده ری
 ده وری حه سارانی هه موو حو جره بوو
 کاکه عه بوو له خاله ئی^(۹۸) مه ئموور کراو
 حه وزه له به ردی بوو فه واره ش له شه
 سوور و زه لام ماشینی پیدای ده هات
 راستی شه وئی گه وره فه پانی هه بوو
 تاله بنیشت، هه رچی که تاجر کری
 پش مین و کوخینی ده خستن وه پئی
 ده ببرد له دل جه معی غه م و ده رد و نیش
 شیخی^(۹۹) هه بوو نیویکی کاروانه را
 کاروانه رای شیخی بوو نیوانی وان
 نیستی له وئی ماوه به ده رکی نهوی
 بانکیکی میلی له جینگای ساز کرا
 حه یوان و شه شتیکی ده نیوی کران
 خواره وه کاراژی له جینی داندره
 حاجی سمایل^(۱۰۴) بوو له کاراژی وئی
 هه بیچی نه ماوه له سه را بیه بی
 شه سل و شه ساسی له بناغهی بپرا
 نیویکی کوو چیکی برینک گه وره بوو
 ده رکه زه لام، بالکون و هه یوانی پیش
 ئاساری نیکی چوو له شتانی که دیم
 خواره وه جینی شه ب و مه رو گو بدریز

بیمه و سه ر وه زعی و ولانی خۆم
 چه نده له شاریم دیوه کاروانه را
 به کیکی جینی به رگن و مازوو و خوری
 ده رکه به کی لای به ری نوونخانه بوو
 نیوی فه پانیکی له بیچی دراو
 حه وز و فه وارینکی برینک جوانی نیو
 ده رکه به کی دی سه ری مه بدانی ئارد
 نیو دوو حه سارانی که به ک ده رکه بوو
 جینی که تیره و به رگن و مازو و خوری
 ده نگگی کونک، بۆنی ده تووتی له وئی
 ناره ی کوو لانی که تیره له پیش
 دوایه برینک خواره وه تر شه و سه را
 به ینی که ریم خان و کوو چه ی جووله کان
 کاروانه رای سیمونی^(۱۰۰) بوو، روو به وی
 کاروانه رای کۆسه^(۱۰۱) و به رداشی^(۱۰۲) جوان
 کاروانه رای سه یده لی^(۱۰۳) نیوی نهما
 شیخی و سیمون بوو جینگای به ک سمان
 شیخی زه مانیکی به دوو به ش کرا
 کاراژی مه هه ن تووری داندره له وئی
 بادی سه رای مووسلیکانم^(۱۰۵) به خیر
 کاروانه رای تاجر هاشی^(۱۰۶) نهما
 جینی شه وی مه بدانی حه مه خرچه^(۱۰۷) بوو
 ده رکی دوو خواجه هه بی جوانی له پیش
 یه نه جره کانی بوو به مودی فه دیم
 لای سه روو تاجر نشین، هه یوانی پیش

نیوی حساری وی که حهوزینک هه بوو فسه واره ئاوی بو حهوا هه ل ده چوو

✘

قه پانی کاروانسه رای کریم خان که تاجره کان بو کیشانی خوری و به رگن....
ئستیفاده یان لی ده کرد.

«گراوه کان (۱۰۸)»

هاوینتی خه لکی له بو نوبه ی شه سیر
 پیر و جحیل، مال و منالیش ده بوون
 کوانتی گه پ و شلپه و گر مه و هه را
 خه لکی قه دیم شاری، هه موو بوو بلاو
 نایبیم شه و خه لکی قه دیمی وولات
 رهنگی زه عنیف، مات و مه لول، سه رسیم
 هه رکه سه جوریتکه له سه ر تا به خوار
 کونه ده چنی، تازه جینگا پر ده کا
 زوری نه ماوه که بلین مردوه
 ئاخری شهوش نایب له سه ر نیر دیوان
 یا ده شکتی پلله به دهستی زه مان
 هه رکه سه لایه کت سوو له مه يدانه ریز
 به زم و سه فاو خوشتی فری بز حه وا
 خوشتی بلیند بوته وه : بو ئاسمان
 راستی که سیک نیی له شکلی خه بهر
 هه رده مه دهردنکی ده هاوینته خوار
 عومره که نه بماوه له پیشم به قا
 هه لمه که بوو هه وره، به ئاو دینته خوار

بیادی گراوانی قه دیم له سیر
 خه لکی به پییان و به داشقه ی ده چوون
 کوانتی گراوه له بهری شاری ما
 راستی عومر جوگه له به پر له ئاو
 هه رجی ده که م چاوی له خه لکی وولات
 ده ی بییم نفاق تافه له خه لکی قه دیم
 رهفتار و شه خلانی قه دیم وون له شار
 بایه به توندی دنی ده گه ل خوده با
 به فره له سه ربانی مه ران که وتوو
 هه ر شنه ئاخریکی هه به نیو ژیان
 یا ده رزی پایه یی شه و نیر دیوان
 تازه که هاتبوو له شه وه ل چه ند عه زیز
 شه مما که وه ختیکی وه کونه گه را
 هه ر بهر و بالی ده کوتی نیو ژیان
 چاو هه نه ری ناکا بیینی شه سه ر
 دهستی نه بیعت که گه را ناله بار
 دهرده و دهرمانی بده شه ی خودا
 باسی قه دیمیه له پیرانی شار

❁ تاقه داره کانی سا بلاغ (۱۰۹) ❁

ده بکوتی که ندال و قه راغانی چۆم
 مه و جی ده دا چه نده به له نجه و به لار
 هه له ده قه ننی دار و درهخت و کلۆش
 مه و جی ده بانباته وه شار و وولات
 خانوو خه راب، خه لکی به ده ستیوه مات
 هاواری نسا لینی خه لک دئی له وه
 مه و جی بیدا کوشت و بپرین بی له کار
 نامینی شه و شه و ق و هه رایه به باس
 پیره و ئارامه عومر هاته رۆم
 ریش بکی دووباره ده چینی له ئاو
 نۆله بی شه و زولمه ده همتینه وه
 تاکرو و عیلاجیکی نه جاتی ده کهن
 ده نگسی به ماسیانی ده ده ریاده گا
 نۆله بی ده ستینی له گۆمی شه و
 مانی ده کا، زالمی و سهر نه وی
 ده بیدا به ماسیانی گۆمانی شه و
 وهختی جه وانی بکه فیکری شه مین
 خه لکی مه که نار په حهت و سهر به شه و
 فه رموده بی شاعیره شیعری شه وه
 چروکه له بهر غه رره بی جهوت ئاسمان

داشامه جید وهختی شه پۆلانی گۆم
 وهختی به هاره به خوره دینه خوار
 مهستی جه وانی به به جۆش و خرۆش
 ماسیانی بیچاره به ده ستیوه مات
 دابده گری دهشت و شتیوه رد و دیهات
 هه ر ده کوتی، ده بپرئی، ده چتی پیشه وه
 بی خه به ره نسا بی هه میسه به هار
 ئاخری که بارانی به هاری خه لاس
 شه و ده می هیچ مه و جی نی به ئاوی گۆم
 کۆلکه و دارانی له جیتی هه له قناو
 ماسیانی گۆمیش هه موو خر په بنه وه
 رۆزو شه وی فیکرو قه راری ده کهن
 شه و هه موو هاواره له بن گۆمی و
 به حره وه جۆش دینه شه پۆلی ده دا
 ده بیدا به زلانی له گۆمی قه وی
 تاکوو ژبانیکی به خوشی و سه فا
 زینده گی ئاوا به برا گیانی من
 وهختیکی سهر تهختی شه وینی به قه و
 هه رچی بچینی شه وی ده دروو به وه
 داخه که قودرهت هه به نیو ده ستمان

به کئی مه حمودکان بوو سووتا هه ره به جار
 خپرکه له جوان داری ئهوا کهم هه بوو
 شاهیده بو کوش و برینئی له شار
 چونکی لقت میژوووه بو شاری من
 کۆنه کتیییکی له سالانی پار
 بیره وهری هه رچی که دیت هه ری
 تا کوو ده گهل شاخت بکه م گو فت و گو
 فی ری ده بم ئاخری زبانی ئهوا
 دینمه هه ری کاغه زی بوخه لکی خو
 بو قه دمی چاکم نه نا بو سهواب؟!

شاره له ده وری بوو سئی جئی تاقه دار
 دوو می تووی سووری خه زایی^(۱۱۰) هه بوو
 سئی می هه ره ماوه به نیو تاقه دار
 روژنکی جه رگت ده درم داری من
 نو سه ری ریت گرتو له به ک لای شار
 هه ر لق و پو بی تو پیره بلا وه ری
 حه بغه که نازانم زبانی ئه تو
 نه م ما نه گه ر عومره بکانن وه فا
 تار یخی ئه و شاره له نیو جه رگی تو
 ئه و ده می گه ر مردم نه یین عه زاب،

گومی تاقه داره که ئیستا پارکی سید قطب ه.

«تووی سووری خه زایی»

دبسته ده ری سونین و لاله له باغ
 نیکه له گه ره نگی گزبنگی به بان
 پی ده له قی بهرگ و گه لای داره میو
 شوقی ده دا نیغی ده کیشی له گیان
 «من گولی رو خساری عه زیزی دلئی»
 پی نو ده نیشتی هه مو گیانی من
 زبیر ده کهوی بوینی پی دیکه دا

داشامه جید وه خستی گه زیزه له شاخ
 ده نگی غه ری بی نهی و شمالی شوان
 بابه کی زورخوش دی له دامینی کیو
 قه تره بی شه ونه م وه کوو شه ستیزه جوان
 سه یزه له ژیر پی به به هاوار ده لئی
 «هه لگره پی له وسه ری دوو چاوی من
 ئاخری شه تو گیانه به جوورنکی وا

تافه دره خستی له سهر کانی بهر
 ری ده گرت مارانی له سهر خه لکه که
 بوته به بازار و دوکان و رنگا
 نیستی به به ک له حزه ده چین بوته وی
 وه خستی رنگای روژنیک ده چین بو وی به
 نیستا نه ماوه شه سه رنیکش له وی
 حه بنه زه وی و زاری شه ویش بوو نه واو
 جینی له وی بازار و دوکانانی لی
 قرچه بی هاوینی له نیو گه نمه کان
 که سن پی به هاواری له وی دیکه بی

کوانی له تووی سووری خه زایی خه بهر
 ماری به نیو بانگی هه بوو شاخه که
 نیستی نیشان کانی و داری نه ما
 نیوهی روژنیک بوو رنگا نا شه وی
 به حس له هه نجیری خه زایی نی به
 سه یدووکه بی دامینی لای خساری وی
 گه نمی زه وی و زاری به کانی به راو
 گه نمه و شه نیوه رده نه ماوه له وی
 یادی ده که م ده نگی سربلانی جوان
 شه وره عه جبه به زم و هه رابه له وی

گوزهر ۴

قه یسه‌ری (۱۱۱) ۴

سه‌ر ده که‌هوی پ‌لله به‌پله له‌وان
 زور ده که‌هوی چاوی به‌دونبای دوون
 به‌ه هه‌موو ئاراته ده‌چئی بن‌گئی
 یادی بکه‌ه خه‌لکی هه‌ژاری زه‌مان
 کئی بوو له‌فانوونی ئه‌هوی ده‌ربچئی
 ده‌روا له‌ نیو چوولی ده‌کا دیوه‌خان

دشامه‌جید عومری به‌شه‌ر نیردیوان
 تا‌کوو ده‌چئی بز سه‌ری، دونبای پروون
 ئاخ‌ری له‌سه‌ر، یاله پ‌لله‌ی هه‌وو له‌ئی
 گه‌ر له‌سه‌ری یاله‌بنی نیردیوان
 گیانه زه‌مان نه‌ییو به‌قا بز که‌ه‌سی
 عومره دوو سنی روژ و شه‌ویکه‌ میوان

جه‌معی که‌سانی دی له‌وی بوون موقیم
 فه‌پانی سه‌رحه‌وزه نه‌ما، لئی خه‌به‌ر
 وون بوو له‌ پ‌ئش چاوی، به‌ده‌ستی زه‌مان
 کوا ئه‌سه‌ری کاری فه‌دیمی نه‌ما
 خه‌لکی له‌گه‌رمان خوی ده‌نیوی کوتا
 غه‌یره به‌کی کۆنه نه‌یئ چی نه‌ما
 پ‌ئتاوینکی زور ئاغا، به‌هیمه‌ت له‌وان
 ره‌حمه‌تی (۱۱۲) نیو، ره‌حمه‌تی مه‌ولای له‌دوو

تا‌گوزهر ئاساری نه‌ما وه‌ک فه‌دیم
 نیوی سه‌ساری له‌حه‌وز، نی ئه‌سه‌ر
 به‌ردی دوو پ‌ووت و سنی پ‌ووتی ژیر فه‌پیان
 گو‌مه‌زی سه‌ربانی شه‌ویش تیک‌درا
 ها‌وینئ فینک‌بوو گزینگی سه‌با
 نو‌ده‌ر و ده‌روازه‌ی هه‌بوو شه‌ه‌را
 ساحه‌بی شه‌و جئیه نه‌ماوه ئه‌لان
 مالی هه‌میشه له‌ میوان ی‌رده‌بوو

«فټبالېسته کانی سا بلاغ» (۱۱۳) ۴

باب و بسرا ده فنی ده کا ژیری خاک
 خوشکه به هاواره «برام چوو له چه ننگ»
 ثیوه و گریان و سووتان و عه زاب
 پوور و بسرا و نه نکه ده گهل خوشکه کنی
 خاکه فه راموژی ده دا بو دلنی
 عهینی که مانگا که که مرد، دوبرا
 خوت بگری تانه گرین خزمه کان
 ریزی گوزره، پرده بو دونیای دیم
 تا کوو نه گهر چوو به سه فر، هه ریبی
 نیزیکی سی ناته له کن نه فت و قیر^(۱۱۴)
 یادی عه زیزانی قهوی و سه لیم
 پیش تیمی نه ورژ و مراغه ی به کار
 گوتلی ده به ت، تا کوو نه بی سه رشکین
 قاسمی نیو، شورته ی سوولتانیان
 نیوی به عه بلا و نیسحاقی له دوو
 ژینی له نیرانی عه زیز هه لپرا
 قاسمی وه نا نیوی قه دیم گه نجه ملی
 خول خوله بوو نیوسه ری مه یدان و گوش
 شورته ی نیسحاقی و عه بلای برا
 گوشه و سین نیر هه موو جی هه ل فوئی

دشا مه چید روژی هه زار جوانی چاک
 دایکه ده نالینی «کورم جوانه مه رگ»
 نه و شهوی دوی مه رگتی له نیو مالی باب
 دایکه وه کوو لانکتی به خو پاده ژنی
 وه خنتی که سی روژه لهوی ده گوزهرنی
 یادی کوپه و شینی له مالی نه ما
 بو به له نیتاره ده لیم کاکه گیان
 دونیا له کن عاقل و پیاوی سه لیم
 پرده مه روخینه به پیاری بیژی
 مه یدانی فټبالی چ که س دېته بیر
 یادی له فټبالی زه مانی قه دیم
 ده سته به کیان نسیمی کلونی بی شار
 گوتلیری چاک بوو، به کری وه ستا حوسین
 دوی نهوی گوتلیریکی دی خوش زبان
 گوتلیری مه شهووری دیکه شمان هه بوو
 دوا به به نه حمده، نه وفیق مه شهوور کرا
 یادی به گی به رزو بلیند، شووت قهوی
 کاکه سمایل که له جوانی به جوش
 کاکه فوله نیوی نه مل موسته فا
 یادی ناره حماني بکه م فازیلی

یادی سووله بمانی موغینی له گۆش
 نادری ریحانی وه کوو تژی جیر
 ره حمانی مه نسورپورم رهق و دریز
 موئینی بوو موستفا سین تیری چاک
 قه دی بلیند، زیره ک و جوان قهوی
 هاشمی کاکا غا به عینی هه لووک
 هیچی دیکه نایه ته یادم له وان
 به زمه که ی فیتالی له نیو خه لکی شار
 وه ختیکی ده عوت ده بوو تیمیک له شار
 مسینه یی لوتسی له وئ ئالا به ده ست
 که لکه که ی به گزاده له پیشوازی پر

فسایی نیو به قه سه ری حال و خوش
 هافه ک و فزورادی هه رینی شه سیر
 نیمی هه رینی به درپ کرده گیز
 به رزو بلیند قه دی هه بوو وه ک چه لاک
 حامیدی نیو، شزرتی بایی وه لی
 هه ل ده خولی چوو ست و سه ری حال و سووک
 خه تمه بناسیم عه زیز لاره کان
 شهوق و هه را و شادی ده هینا به جار
 خه لکی به پیشوازی ده چوو تا کوو خوار
 په رچه می تا شه سه ری که لکی به ده ست
 به رزه کوو و پیاوو جه وانانی حور

تیم کلنی فیتالیسته کانی سابلاغ له مه یدانی فیتالی، که جیگای وی دوور له شاری له
 پشتی هه نامی زه ندی ئیستا بوو.

« حیکایه ت خوینه کانی سا بلاغ (۱۱۵) »

بـوونی سیامه ندی له دوور بـووه دئی
 کاکه سیامه نده شهویش بو شهوی
 کاکه سیامه ندی له کبـو خسته خوار
 روژی ده گهل تـوبه روژی دوژمانان
 عاقیبه تی کاری شهه چـون ده بی
 دوژمنه خوئی ده مرئی ده گهل سه سه تان

داشامه جید وهختی که خوشکه خه جی (۱۱۶)
 ئاوری دهروونی ده کولئی بو کئی
 ره سـمی ته بیعت هه میسه ناله بار
 تـوخودا عه زیزان چـی به دونبا شه لان
 له وهه موو ره نـگه نه گرین عبیره تی
 شه ره ته وه فاداری ده گهل دوستان

پساییز و زستانی هه موو، شهه بی
 شه یامی زستانی میلافانی جوان
 سنجو و خورما و سـجوق چهل چله
 نه قل و حیکایه ت بوو شهوی نیو گه لئی
 سیدق و سه فا زور و حیکایه ت هه زار
 یادی میرزا عه بلا شه له ی (۱۱۷) سه دهه زار
 نه قل و حیکایه ت خوینی واقه ت نه بوو
 عاله می به فرانی فروشـتو به کی
 غه رقی له ره حمه ت بی، بلین سه دهه زار
 نه قل و حیکایه ت بوو له نیو ماله کان
 ره حمه توللا (۱۱۸) و کاکه عه لالا (۱۲۰) بوون نه مان
 لای سه عیدی به زمی شه وانه ی ده گرت

شار وه کوو ئیستی نه بوو میوه ی هه بی
 هاوین و هاوینه هه بوو میوه کان
 کشمیش و بادام و میلاق شه وچه له
 کوا، نه بوو بادینو که بلیم گوئی ده نی
 لهو ژیری کورسی و له کن کوره دار
 هاتیه سه به حسی حیکایاتی شار
 عاله می شاری به فه سی خوش ده بوو
 کوشت و برین خواجه نه سیم (۱۱۸) پوو له کی
 پـیاونکی دانا و فه قیر و هه ژار
 شه و له سکه نده ره له شه میر نه ره لان
 عه بلا شه له ده بکوت له دوو قـاوه خان
 دوا ی شهوی کاک شه حمه ده (۱۲۱) که نه قلی کرد

هه ردهم به شکلیک و به رهنگیک دلی
 هه بیج که سنی نه یزانی چ بوو ماجه را
 ده سنی به نه قنالی چ خوش کرد شهوان
 نه ماما هه موو پوولی ددها و وه دکه بوو
 پیاویکی ناغا بوو مه تین و سه لیم
 عومری نه اوای به هه زاری ژیا
 به زمی حسیکایانی هه بوو نیوی شار
 شه رحی حسیکایانی ددها و ماجه را

سیه مین نه قناله عه زیز بوو قوولی (۱۲۲)
 رهنگ و شکل ژینی نهوی دا به با
 دوایه میرزا نه و فیق (۱۲۳) له نیو قه و ه خان
 پیاویکی دانا بوو، سه وادیشی زور
 گهرچی عه ریزه ی دهنوسی لای که ریم
 داخلی گرانم که سه واد زوری وا
 کاکه که ریمی سه له مه ی (۱۲۴) جاروبار
 تاکوو درهنگ و ه خنی شهوی هه ره را

مه نزهه ی گومی پردی سوور که ناغای قاسمی الله ویسی له سه ر پردی را شیرجه ی
 لی ددها.

❦ قوماری منداله کانی سابلاغ (۱۲۵) ❧

بهرخی له مالی به ده کارینه وه
 هاواری مندالی چکول چهله چهله
 ناری ده کادشت و زهوی و ناسمان
 توژی شهه کتی به بداتن به با
 گومیکی قووله، مهلهوانی هزار
 شهو کچه زور شووی به خه لک کردوه
 به ک دو شهوان دوا به تهلای لی گرت
 خوی له هزار ماره ده کاهه کچه
 ثیللا که ره فتاری په سندان هه بی

دشامه جید وه ختی که مهر دینه وه
 دهنگی مهر و شوان و بزین نیکه له
 توژ و غوباری مهر و کاربیله کان
 دینه وه ده ورینک و زه مانیکی وا
 دونیا عه زیزان و برایانی شار
 شهو گومه زور جوانه کوری کوشنوه
 دونیا کچه خوی له هزار ماره کرد
 شهما هزار مالی دیکه شهو کچه
 هیچ شهه ورینک له وهه موو مبدانه نی

لاو ومانلانی به تیگرا و به جار
 خوش بوو ته ماشای وی له هه ورازو لیژ
 هه جو هه ی جو (۱۲۸)، له لوه لوی به شه ققان (۱۲۹)
 نیویکی دیکه ی هه بوو خوش بو زبان
 خوشه قومارینک بوو له نیو کوو چه کان
 گورزی فیتوو، چاکه هه مان بی خه بهر
 خه لکی ده هاتن بوو ته ماشای هزار
 دینه وه گویم دهنگی له نیو کوو چه کان
 نیوی گورواوه که گورواوه زه مان
 ده بکرد جیلانی به بالاقهوی
 باقی له دوا ی چی دی نه بوو نیک ده چوو

بینه وه سه راسی قومارانی شار
 شای له کهری سوور و به نیو پشت دریز (۱۲۶)
 دزد زینی نه غه ده (۱۲۷) نیولواوه کان
 دزد زینی نه غه ده نیو به چکه کان
 نیوی دیکه ی پشیلای ماله میران
 هه ی جو هه ی خوش نیویکی دی بوو له سه ر
 قهرنی قهرنی (۱۳۰) کور و کچ و توپ و دار (۱۳۱)
 نه ی سونام و نه ی برزاسی (۱۳۲) کچه کان
 دابه مه مه به گورگی تیژه ددان (۱۳۳)
 یادی چه لیک همزه ل (۱۳۴) و گویچکه ی نهوی
 دوا به چه لیک گورد و چه لیک چوشه بوو

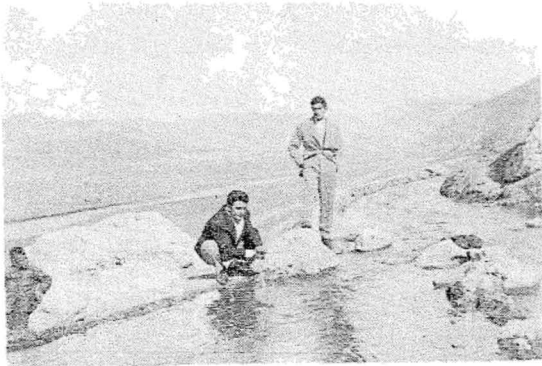
یادی به خیر کیسه‌لی ئیندرقاشی^(۱۳۵)
 کیسه‌ل که چوو بۆ دواي بۆقی به غه‌وغا
 بیس پی سینو گلاو گلاووم مه‌که
 ده‌ستم به کليلة و گۆله بیس ناکریم
 قهری قهری، سالیك و دوو ساله‌به
 هه‌ته‌خته، ته‌خته، ته‌خته^(۱۳۶) نیوی بر او
 کاکه ده‌چوو ژن بینی خوشکه خوش حال
 گۆینه^(۱۳۷) زۆر مۆدی نه‌بوو نیوی شار
 خوززینه^(۱۳۸) یادیکي نه‌ماوه برا
 خه‌سه‌کینه^(۱۳۹) قوماری بچکۆله کان
 حللوربلورته ککانه^(۱۴۰) کوا گه‌وره کان
 نه‌من و تو ئاوالین^(۱۴۱) سه‌دای نایه‌گویم
 قرتین^(۱۴۲) و مورین ده‌دۆل دۆل میچان
 خول خوله^(۱۴۳) ومه‌زهره‌قی^(۱۴۴) و شیلافه‌کان^(۱۴۵)
 مسی شین و سنی جگه‌و دوو جگه‌و داهیلین
 کئی به‌فه‌رامۆشی بکائه‌و په‌ری
 جگ مسی نیوی ده‌کرا قورس بیی
 چه‌نده ده‌مورواوه که جگ په‌ل بیی
 باده‌هه‌شم^(۱۴۷) هاته‌وه‌بیری و هه‌وا
 چسی دی وه‌بیرنایه‌ له‌به‌زمی منال
 نه‌و حال و نه‌حواله‌ وه‌پیری گه‌پرا
 مه‌شغه‌له‌ نه‌ورۆ که به‌کار تۆنی به
 حه‌بئه‌له‌سه‌رداری له‌جستی بولبولی
 خامۆشه‌ نه‌و شاره، له‌سه‌رداری جوان
 ناکوو منال هه‌ستن به‌هاواری وان

جوابی هه‌بوو بۆ تیه‌له‌دانسی باشی
 ده‌رینگادا دلای تۆقی به‌ته‌نیا
 تو خودا له‌شارانسی خودام ده‌رمه‌که
 خوش بوو به‌مندالی گلاو وابلیم
 ئاواله‌خوینگره، نه‌سه‌ده‌ی نۆره‌به
 بادی نه‌مانیو کچه‌کان بوو ته‌واو
 کچی شابه‌گول بینی بیئینه‌مال
 نه‌مما له‌دیه‌تانی هه‌رای بوو هه‌زار
 ئیستی منال کوانی ده‌کاکاری و
 ئیستی که‌هه‌رماوه له‌نیو کروجه‌کان
 زه‌ردو سوور و شه‌مماه‌ بۆبه‌چکه‌کان
 به‌جووته‌ی ده‌سمالین له‌سه‌ر په‌ین و پوم
 نه‌ورۆ فه‌رامۆشه‌ له‌به‌ینی کچان
 فرفره‌ و دار وه‌هه‌لووکانی^(۱۴۶) جوان
 دامین و قسرتین و چینین و جگین
 ده‌وره‌به‌کی خوش بوو که زوو پاره‌ری
 هاتنی بۆ ته‌ووغ و میر خوش بیی
 ناکوو چکه‌ و ناکوو پکه‌ی که‌م هه‌بی
 چه‌نده به‌جوانی له‌وی ده‌بکرد سه‌ما
 ده‌ستم به‌دامینو نه‌ما حال و بال
 به‌زمی گه‌په‌ک لاچوو نه‌ماکاری و
 منداله‌چاوی له‌هه‌راو شوینی به
 ده‌نگی قه‌ل و قشقه‌له‌بی بۆدلی
 ده‌نگ و هه‌رانایه‌ به‌وه‌خنی به‌یان
 دهد و غه‌مه‌ لاچیی له‌باغی ژبان

« ټاله بووک و بووک بووکین (۱۴۸) »

به زمی هه بوو رژوی له بان و حه مار
 جوانی ده کرد بووک به به زمی سه ما
 بی ده فو دم به گ و بی گرفت و گز
 بووک که بوو چینی نه وانه نه مان
 نه ورو له نیو خه لکی نه وانه نه ما
 دهرده نه بوو! نیسه نه بوو! بیته لا
 حه بنه که نه و دهره له ده ستانم چوو
 حه سره ته نه و یاده له دهرانی مه ست
 زیندانسی پیری بشکینم که دیم
 زولم و به لای زوری له چه رخم که دی

ټاله بووکي گه وره کچان بو قومار
 ده سمال و چارثيو و کراس و که و
 هه ربه خه يال بووکه ده چوو ماله خو
 دوايه به ميوانی ده چوین ماله وان
 به زمی منالی کچه کان نیکدرا
 دهره بی مندالی چلزن پرسه فا
 هه زگه تیر بایه خه یالیک نه بوو
 دهره بی وایه ته وه چوو له ده ست
 ده مهوئی نه ورو که هه لیم بو که دیم
 به لکو نه میننی نه سه ریکی غه می

سه رحه وانه ناشه کان که له پشته وه چوئمی به رغو و و ریگای سه یداوا دیاره

دایوانه مه‌شکه‌ره‌ش (۱۴۹)

داشنامه چید وه خنتی که جووتیره کان
 ده‌نگگی که‌لان، شلفه‌یی مه‌شکه‌ی ژنان
 بۆ‌عه‌تری بارانسی شه‌وی پیشه‌وه
 چاوی خه‌والسوی گولئی سوینم
 یادی جه‌وانیی و غه‌م و فیکری مال
 ده‌نگگی ده‌فه و باهووی ده‌رویشه‌کان
 حاجی به‌رئی‌کن که‌بجئی بۆ‌جه‌جئی
 هاوار و باهووی ده‌رویش مه‌شکه‌ره‌ش
 مه‌شکه‌ره‌شم پیاوی ته‌ماشای به
 ره‌ش‌ناله‌ پیاویکی کزو قه‌دد نه‌وی
 هاوار و باهووی نه‌وی یا‌که‌ر...یم
 زه‌نبیل و که‌شکولئی دوو ده‌ستانی وی
 پیتی بوو سه‌بیلک که‌له‌هرجئی ده‌دا
 کلک و سه‌ری وانسی فرئی هه‌له‌ده‌دا
 مه‌شکه‌ره‌شم سال و نه‌بامه‌ نه‌ما
 هاتنه‌وه‌ که‌ی حاجی که‌ سالیک ده‌بوو
 زیاره‌تی حاجی‌یی جه‌مال پاک و جوان
 وه‌ختیکی حاجی ده‌گه‌پراوه‌ بۆ‌مال
 راست و دروست هاوده‌می پیرو هه‌زار
 نه‌مما ته‌ئه‌سوف ده‌خۆم نه‌رو که‌ وا
 حج تۆبه‌ی نه‌که‌به‌ره‌ گیانی برا

نیوه شه‌وی ده‌چنه‌وه‌ سه‌ر مووچه‌کان
 نه‌ستیره‌کان شینی ته‌ماشای وان
 په‌نگگی ده‌رو ده‌شتی ده‌رازینه‌وه
 قودره‌نی ده‌ستینی بچم بی‌چم
 شاری قه‌دیمی ده‌هینا نیو خه‌بال
 خه‌لکی ده‌رویشتن هه‌تا گومبه‌زان
 لاچئی له‌رینگایی خه‌راپ و که‌جئی
 خه‌لکی ده‌هیناسه‌ری نه‌حوالی گه‌ش
 قه‌ددی چکۆله‌ سه‌ری فرژاوی به
 وه‌ختی زبکر زۆر به‌ئیراده و قه‌وی
 هه‌رله‌سه‌ری یاده بۆ‌خه‌لکی قه‌دیم
 جوانسی ده‌کرد چه‌له‌چه‌له‌ شانانی وی
 عه‌قهب و دوویشکی ده‌هینا ده‌را
 باقی ده‌خوارد عه‌بنی وه‌ کوو له‌به‌له‌با
 دوا وی دوویشکیش به‌سلامه‌ت زیا
 شاری بۆ‌پیشوازی و زیاره‌ت ده‌چوو
 خوش‌بوو ته‌ماشایی سه‌فایی شه‌وان
 ره‌فتاری زۆر چا ده‌بوو به‌عه‌کسی حال
 ریی که‌ج و خواری نه‌ده‌گرتن به‌کار
 کوانتی که‌سپک شوینی قه‌دیمانی ما
 تۆبه‌یی نه‌سغه‌ره‌له‌ شه‌وی دوانه‌ما

❦ ئاوكيشه كانى سا بلاغ (۱۵۰) ❧

كەس نەبوو بىم ناستى كە چووم ژىرى خاك
 زياده لەو هەش دەورە بى پىرى لەبەر
 ناعەت و خىرم نەبوو بۆ خەلگى خۆ
 قوونى بەدا رووحى لە دل هەلگى
 كەنگى كە لا كىكى فەلەو دىستە كەن
 هەر بللى خۆم تىرم، نەجىرانە كەت
 زالمە لى قەومى وە كوو جاوى جوو
 داغى بەراى، داغى كورى، داغى خۆ
 چەندە گوناھى بوو، ئەوت كوشتووه،
 تاكوو لەت و پەت بى بە دەستانى مە،
 ئەحوالى ئاوكيشى كەرو داشقە كان
 ئاوى لە مالانى جىرانى دىنا
 بەزى كەرى و دەنگى چەلەنگى بەران
 ئەسى فەقىر ژىرى سەھولتى ئەسىر
 هاوین و زستانى لە بەستىنو گۆم
 ئاوه دەبوو هاتبا لە بەستىنى جوان
 گۆزە بە دەست شەپو بوو لەسەر ئاوه كان
 دەست دەپىرچ نانى ژنان و كىچان
 گەر بە ئەدەب باهى دەچوو سەر كلاًو
 جوانە كىچ و دەستەژن و پىرى كۆم

دشامه جید هەر كەسە خۆى پى بە چاك
 ببارى گوناھانى جەوانى لەسەر
 نەفسى كەسە غافلى كەردووم لەخۆ
 قەبرە لەدوور ئاوه لە بە بىم گرى
 مەسار و مشك ژىرى قەبر هەلەرن
 جا، وەرە پەروەردە بى كە گىبانە كەت
 چەندە ئەيامم دىبوە سالانى زوو
 هەر كەسە بەستىنى لەوى حەفتى خۆ
 «بۆچى كۆرم بۆچى بىرام مەردووه
 «خوین خۆرى زالم وەرە مەبدانى مە
 داشامه جید جى پەت بى بىكەم بەبان
 هەر ماله چالاًوى دەنىو دا نەبا
 يادى لە قاسم و كەرە كە (۱۵۱) و ئاوهىنان
 مەسار و داشقەى كەرە سوولى (۱۵۲) فەقىر
 كاكە گەلەش (۱۵۳) ئاوى دەهنا لەچۆم
 چاى قساوه خانە هەموو سەر ئاوى وان
 يادى بە خىر بىتن، شەوان خەلگە كان
 شەق شەقى گۆزان و سەنل، جەررە كان
 گىبانە دەخووساوه لەسەر نۆرە ئاوه
 شەققە بى گۆزانم لەسەر لىبوى چۆم

بسه عزئی لیباس تازه و بسه عزئی دپراو
 نیوی خسه یابانی لهت و پسهت کرا
 نان کهر و ئاو کیشی گه لیک ماله کان
 کوانی له گوزانی شهوی بیر هه به
 به ک دوو قهره قاویان ده ناگوزه ئاو
 رهنگی شهوی لیل نه بی نیو ئیستیکان
 خهرجی نه بوو ئاوه له گومانی تو
 کهس نه بوو پووئی بگری بؤئه وه
 شه ورؤ مه ژیره، که حقوق بوو ته و او
 وه ختیکی فیشی وی بسه دهستی گه بی
 دهردی له دل چوئی بدا پووئی ئاو
 پوو له که چه ند هاتوو بهیدا بهوی
 لولو کهشی ئاوی نی به بؤ حه و ا
 هه رکه سه داغیکی هه به بؤغه مان
 یاخوا به دور بستین به لای و نه دیو
 فه واره زور چیه سه ری، دپسه خوار
 فه سلی به هار دیت و گولان دپسه دهر

جه رره شکاو، گوزه که پینه کراو
 خاتوونه سنی گوزه شم^(۱۵۴) یادی نه ما
 خات لاله زارنک^(۱۵۵) بوو له مهر سه دروان
 نیوی ره زنی بساجی^(۱۵۶) له شاری نی به
 وه ختی به هار ئاوی چومی بوو قورپاو
 تا ئاوه پروون بیت و بی چایه جوان
 راستی ژبان، بؤچی دهرهنگینی خو؟
 چالاره بؤرشتن، چومی خوارنه وه
 چالاره مهر زه بهی ده هاتن له ئاو
 خه لکی ده له زیتن له ترسی شهوی
 فیکری ده کالولوهی ئاوی، شکاو
 چاره به کی نی ده بی ته سلیم بی
 ئیستا له مهر شه هه موو ته حوالی و ا
 ژینی قه دیم خوش بوو له شه ورؤ زه مان
 جه رگه که سووتاوه، هه ناوه بزبو
 غه م ده چنی نامینی، مه به دل په ژار
 به هره ده چنی ناخری له سه حرا و دهر

« که ریزه کانی سا بلاغ (۱۵۷) »

بسر له په ژاری یه له دهردی گه لان
 به حسینکی توولانی به، میژووی شهوه
 جهه رگی شهوی دابدړئ سهر به سهر
 بدرئ به ده سنی قه له می بی دزی
 دایکه، بزانی بیوچی کور به ئی نه ما
 چونه له ژیر خاکی ره شن بی موراد
 چون بوو نه بیان دیت شهوی زاوایه وه
 تسیگرا شه سیرن که له پایاوی زه مان
 چاکه شه سیره به چه پوکی له عین
 چه رخه بسوورینئ نیراده ی خودام
 زالمه لئی قهومی به ده سنی گه لان
 یاسی ناغایی شهوی رهش بیی
 وورد ده بی نیکانی به چه رخانی وی
 چه رخه شهوا زالم که خه لکی مراند
 خه لکی هه موو بیخی ده به سنی مه نال؟
 شه مشیری زه هراوی به نووکی قهوی!؟
 کوانئ که خو ده گریئ، نه گریئ به دلیل
 نوورئ بو سهر تاریکی قوهت بدین
 نیلاکه هه یوانه که ژینی هه به

دشامه جید نیو دلئ چه رخه زه مان
 که س نه بوو نا نیستی، بخوینته وه
 کوانئ له شه مشیری عه دالهت خه بهر
 مافی دهروونی بو سهری کاغزی
 بابه، خه بهر بی به چی جهه رگی برا
 یا کوره جوانانی نه دیتو موراد
 شهو بوو که سوورانئ به تارایه وه
 بیوچی هه میشه له قه دیمی زه مان
 یا بو به نامردی به هه ته خنی ژین
 دشامه جید پراسنی ده شهو فیکره دام
 تا کوو هه را هه سنی له خه لکی زه مان
 بیوچی سپی و رهش ده بی قه رفی هه بی
 راستی چه راز نیکه قه فیر ژیری بی
 چونه هه نا نیستی که سیک نه ی مراند
 به معنی شهوه، هینده قهوی به له حال
 یا شه سهری نی له وجودی شهوی
 میژووله گه زور بی په لاماری فیل
 عه زم و نیراده ی ده بی نیکه ل بکه بین
 شهرومی ریئ ژینه به پراسنی وه به

وه ختیکی ئاوی هه موو شاربان ده دا
 نیوی که ریزه ی ره جه بی^(۱۵۸) بوو نیشان
 نیوی به چاوشینی^(۱۵۹) له سه ر داندره
 ئاوی ئه وی لای هه موو عاله م په سه ن
 جینگه ی له گوشتیک بوو له مه یدان جینگای
 به ک بوو له وی ماله خه جیجی شیرخان^(۱۶۱)
 نیوی که ریزه ی سه ری هه ورزی^(۱۶۲) بوو
 شوره تی گهل شیعری ئه من نابیه جوور
 دابکی سه لاجزاده بوو وای پستی بلتی
 کاک عه لی ئاسینگه ر و ئاغانیوی
 زینده گی ئه و خه لکه به ئه و ئاوه بوو
 ئاوی وه کوو چاوانی فرژالی گهش
 گوشه ی کووچه ی بوو ئه سه ر لئی نه ما
 یادی نه ماوه له بنی داره سیو
 پیش ماله سه فیاریش له گوشتیک هه بوو
 ئه ورو له وی کوانی ئه سه ر کوانیشان
 نیوی که ریزه یی ئه وئی میرزا ره سوول
 ئیستی سه ریان پاکی گهراوه به جار
 یاله بنی به ردی ره مانن، ئه سه ر

کوانی که ریزیکم له نیو شاری ما
 ئه ووه لئی به کیک گه ره کی ئه ره مه نیان
 دووه سی له و لاتری ئه و کووچه دا
 به کی دیکه مه یدانی حاجی سه ن
 نیوی که ریزه ی بوو، که ریزه ی مه لای^(۱۶۰)
 دوابه که هاتینه وه سه ر سه ره رروان
 سه ر لئوی هه ورزی به کی دیکه بوو
 به کی دیکه نیو مالی کاکه غه فوور^(۱۶۳)
 به کی دیکه پیش ماله خات گوزه لئی^(۱۶۴)
 ئاخری ده نیو مالی به ریز کاک عه لی^(۱۶۵)
 لای گه ره کی سه ره خیری چه ن دانه بوو
 ئه ووه لئی پیش ماله عه لی کاکه رهش
 خوارتر له وی بوو که ریزه ی سه ید مه لا
 نیو ماله فه ره دادان که ریزه ی له نیو
 نیو گه ره کی شوانان به کی دیکه بوو
 کووچه یی شه وقی که ریزه ی پینه چیان
 نیو کووچه یی مازوان که ریزیک قوول
 زور بوو که ریزانی دیکه نیو سه سار
 یابونه جیی فینکی کوو پانی په نیر

✽ حه مامه کانی سا بلاغ (۱۶۶) ✽

قوول و له بن عهرزی هموو جینی و مه کان
 پرپرره جندوکه، شهوانه، بهزور
 هیچی نه ماوه شهسری بو، که لام
 تاریک و قوول و له پهنا پوونی بو
 ئاوه کهی سبلاوئی ریشهی دهر هینا
 حه مامی مه ره به له جینگای ساز کرا
 نه ورۆ که پاساژ به نیوی سینا
 هیچ وه کوو پوونی و به سولی نه بوو
 شیره بوو جینی تیانی ده گهل سه تله کان
 نمره یی حه مامی شیر و خورشیدا
 کواله حه جامه ت کینی (۱۶۸) ماوه شهسره
 دهستی به تیغ و کهله شاخیه با
 کاکه ده رویش مسته فا (۱۷۱) بن عهرزی به
 حه مامه چهن خوش بوو له بن عهرزی قوول

پوونی و میرزاه سول جینی جتنه کان
 وای ده کوت به عزیک، که حه مامی سویر
 نیوی شو جاع نه لملک بوو شه حه مام
 نمره یی پوونی که دوو سی نمره بوو
 کوانی عه باس ئاغا (۱۶۷) حه مامی نه ما
 وه ختیکی چایخانه ی عه لاولو تیک درا
 شه مام قهراری نه بوو حه مامی وا
 حه مامی حاجی مه لیب ساز که بوو
 نه بوو له نیو، تیان و خه زینه ی حه مام
 پاشی شه یامانی دره نگ ساز کرا
 کوانی له حه مام و له تیانی خه بهر
 کوانی وه سانه ژدهر (۱۶۹)، له حه مامی کوا؟
 ره حمانه کهش (۱۷۰) جینی وه کوو وی خالی به
 یادی له ئاوگیری، سمایل و ره سول (۱۷۲)

تہ کیہی بایہ خہ لیفہ (۱۷۳) ۴

داشامه جید وه ختی به فر دیتہ خوار
 سه رما و له رزینی نهوی بز فہ قیر
 بان و سه ری دهشت و سه ساران و کتو
 به فرہ، که چوون عہ رزی هه موو گرتووه
 هه سه رکه سه جوورینکی له دل ماته مه
 داخی گران نه ورؤ نه وه سه ر وولات
 گه رچی به زاهیر هه موو به ک په نگی به
 نه ماکه زور گرتی جینگا، به فری وا
 ودر وه ره و بیلله به پیاوی قوچاغ
 به فری وه ها هه ل ده سوورینن به قهو
 بان و وولاتسی هه موو خاوین ده که ن
 وه ختیکی خپرپوه خه لک پیش نهوی
 به فرہ ده بیئ تاو به عہ رزدا ده چئی
 نیدی نه کا زولمی نهوا دوای نه وه
 نه جره به به، گیان و عہ زیزانی من
 به فرہ، که چوو سه وزه له جینی به رفقرار
 شلیلو و شهش بهر هه موو تارا له سه ر
 بزلبوله سه ر شاخی گولانه نه لان
 حه یفه نه بیان دیته وه فه سلې به هار
 نه ماما هه همیشه گولہ شلیلره کان
 مانگی به هار دیته وه، گیانی عہ زیز

هه وره په شه ترسی ده کا به رفقرار
 مندالی بیچاره له مالی نه سیر
 زالمه دابنده گرتی هه موو جی له نه و
 قوونتی به رهناندانی حه وای سردووه
 گه رچی به فر عومری له شاری که مه
 دار و درهخت و گسول و گیا و نه بات
 زهره و گولی، سوور و بنه وش، زبیری به
 خه لکی ده کا چاره بی دهره و ددوا
 دیته وه سه ر شانی له نیو شار و باغ
 تیکی ددهن قودرته و قووه ت له نه و
 به فرہ له هه ر جئی به که بی دهره که ن
 شرفی هه تاو عومری ده کانتن نهوی
 ته نیئ ده بیئ فه وری له وی جئی به جئی
 حالی بیئ روزه له دوای هه ر شه وه
 دهره و په زاری بی زیان حه ل ده بن
 خوشه، به خیر بیته وه مانگی به هار
 دهشت و دهره و ساغه پره سه ر به سه ر
 یادی گولانی که به به به فری نه مان
 شادی و خوشحالی بکه ن به رفقرار
 بزنی نه وان دیته وه سه ر یاده کان
 نه جره به بی پیری، نهوا دیته ریز

نامینی نیوگیان و دلانی سہلم
 دہستی ونہوشی دہگری بوسہفر
 شار و ولاتانم دہبیتہ بہہشت
 پایاہ فہقیرانی زہعیف دہبنہ دیو
 ہرکسہ ساتاتی بہجووری دہلی
 روورہشی بوزکاکہ رہژیکہی دہبی
 فہسلی ہموو سالی ہبہ تالحد

یادی نییہ پیٹی رہفیتی عہزیز
 روون بوو وہ کوو چاوانی قراڑلی ہر
 کئی بوو کہ بہخچالی لہ مانی ہبا؟
 چونکی ہموو دہستی غمانن تہسیر
 وون دہبی نیومان لہخہ پالی قہوی
 چاکہ لہدونیاہ چلون وون دہبی
 روژ و شہوان، وہختی بہبانان و دی
 فہینکہ نیواران و بہبانی و شہوی
 کیڑہ بہری دابوو لہنہواعی وان
 بہرموور و بازانان و دہپاوانی پی
 جوانی قہدیم نیستی لہشاری کہمہ
 پنی تہکیہ چہند خوش بوو وہ کوو سینہما
 یادی قہدیم دہستہوہ ہیرم لہوی
 داخوا تہمہش کہنگی دہچین بوسہفر
 خوشہ لہکول دہرد و غمان بوونہوہ
 راحہت و تاسوودہ دہکاتن گوزہر
 لہو سہفرہ، نہوبن غم و دہردو نیشر

تہودہمی بادبک لہغہمانی قہدیم
 جا، گولہ خاشخاشکہ لہ سہحرا و دہر
 خوش سہفرنک بوسہری کیوان و دہشت
 ہیچ تہسہری دہرد و غمان نی لہنیو
 قہودرہتی پہیدا دہبی نیوی گہلی
 تہو دہمی، چوون شیدہتی سہرما دہچی
 روورہشی بوزکاکہ رہژی تہتہبد

ٹاوی تہکیہ یبابہخہلفہی بہریز
 ٹاویکی زور سارد و تورمپای لہسہر
 بہفر و سہہولی نہدہویست ٹاوی وا
 نیستی کہسینک نیوی تہوی نایہیر
 ٹاود نہما، نیوی تہمہش عہینی وی
 دہنگی تورمپای تہکیہم دہتہ گوئی
 خسارہوہ کہی شاری لہسہر ٹاوی وی
 جوانہ جحیلانی سہری رنی تہوی
 بوسہری رنی ٹاوی لیباسانی جوان
 خلخلہ و مینخک و ریحانی گوئی
 چاوانی پریکل بوو دہسانی خہنہ
 ہرکسہ دوسینکی ہبوو سہر رینگا
 نیستی، ہرچہند جارنکی دہچمہ تہوی
 عومرہ چلون دہتہوہ کاتن گوزہر
 لہو سہفرہ مالاہ خوس ناینہوہ
 ہرکسہ ٹاویقہی دہگل بنی، سہفر
 بساخوا بہخوشی سہفر و بیتہ پیش

﴿ سەرچاوه (۱۷۴) ﴾

ئاوه كەى سەرچاوه چ خوش بوو شهوان
 جینگه بى سەرچاوه له شاری ئه لان
 ئیستگه بى رادیسو له نیزیکی وی
 سەرچاوه كه به زمی هه بوو جوربه جور
 سه تل و گوزه و جه ربه به ده ستی كچان
 كاكه له سهر رى به ده وه سنا له وئى
 روخساری نیو پرچی كچانی كه ژال
 ده سمالی به گولینگى سهرى چهنده جوان
 چ بلیم له سەرچاوه شهو و نیوه شهو
 به سه، ده سووتینی هه ناو، یادی وئى
 و اچا كه بیده نگنم له شه رحى شهوى
 یادی شهوى نیو دلئى خه لکی فه دیم
 چه ند به له زهت ئاوانى جه ررانى وئى
 ئیستا، كه لوله كه شهى ئاوى نی به
 یادی شهوى دیتته وه بیرم له شار
 شهو یاره زۆر خزمه تی بهو شاره كرد
 نیوه شهوان خورره بى نیو ده شته دا
 ئیستی كه ههر ماوه وه لى بى نیشان
 ههر به وه فا ماوه له بن عه رزه دا

بباو و كور و كچ ده چوو بو ئاوه هینان
 بوته به مه بدان و خه بابانى جوان
 خاموشه سەرچاوه نه ما نیوی وی
 جوانه جیحلان، له سهرى رى به زۆر
 زۆرى به فه ستی بوو له سهر ئاوه كان
 تاكوو دوو چاوى به چه زى خوئى كه وئى
 عه بى وه كوو مانگنى له ئاسمانى شار
 مالى ویرانم كه نه ماون له وان
 زه مبه ی ئاوى لئى ده هاتن به فه وه
 ههرچى بنوسم غه مى دى دیتته جئى
 تاكوو نه سو تاوه دلانى فه وى
 شوئى چرای روونه له شاری كه دیم
 سارد و سه هوئى نه ده و بستن شه وئى
 گوزه به ده ست، خه لکی به دووى ئاوى به
 خو شه فه راموشى نه بئى یادی یار
 رۆژ وشه وئى خورره ی ده هاتن به گورد
 لای لابی بو خه لکی گه ره ك هه ل ده دا
 جئى وی له مه بدانه له بن خاكى جوان
 لوله كه شهى كوردو خه لك، بیه وفا

«پلووسکی سه یید بابه سوور» (۱۷۵)

کئی به بکا یادی نه ماوان به گیان
 نیزی پلووسکی سوو سه یید بابه سوور
 نیزی یکی مزگه وتی به ریز سه بدنیزام
 زوری هه بوو پیر و مورید و غولام
 کئی به له وئی قاپی بشواتن شه وئی
 لپی سوو کچولان و جحیلانی جوان
 هه رکه سه دوستیکی ده گرت بز قه رار
 عه بنی پلووسکی بوو له شاری که دیم
 جه ره به ده ستیوه بسنی سه کلاو
 پیشقه دی پشتیندی ده دیترا به چار
 چمی دی نه ما به زمی له سه ره شه قه رار
 هه ره روزه دونیا روو ده یه کئی ده کبا
 جه معی هه موو لایه ده ببا بن گلی
 بساشه له نیستیوه بکه من فیکری وئی
 کئی به شه بهد بسنی، له سه ری ته خته وه
 پئی له سه ری چه رخه که نیتی به قه
 هه ره روزه به کبکی ده بسینی سه ره شه
 هه اتوته له ننگه ره که بکا بابه پرؤ
 بسیتنه توله ی خو له زالم به شه ق
 وا ده لئین: «مانگا که که مررد دؤ بران»

ئاوای پلووسکی که نه ماوه شه لان
 ئاو یکی زور روونی هه بوو وه ک بلور
 جینگه بی شه و گهرچی نه ماوه، به لام
 مزگه وتی سه یید بابه سووری سه ییدنیزام
 ئیتی له وئی شه قفه بی گوزانه ننی
 به زمی پلووسکیش وه کورو سه ره ئاوه کان
 جینگه به کی خوش، بز جحیلانی شار
 وه ختنی ئیواران، لاله زاری قه دیم
 کبیژه ده براننده وه خزی بز سه ره ئاو
 ده سه ره ئی گولینگ داری برائی تازه لاولو
 نیک چوو پلووسکه به خه بابانی شار
 ته جره به به شه هه موو نیک چوونی وا
 روژی ئه توه، روژی ئه من، روژی دی
 به زمی ژبانی هه موو کهس نیک ده چنی
 نیک چوو پلووسکه شه به هه موو به زمه وه
 ته خته، که ره ننگینه به سه ره نگی وا
 کوانی هه همیشه نه فه ریک سواره له و
 به سه عه زیزم توه غه می بز مه خو
 شه وده می هه رچی دده لت دابه هه ق
 روژی سه فا شه وده به کاکه گیان

چه رخی زه مان دهوری ده بی وه ک چهلان
 بانه له ده سستی، نه چوو بیت سووره گول
 چاک و خه راپی هه موو ژیر پی به نا
 زوری له ککن دایک، مسالی فراند
 دابه له نامیزی ده کاسووره گول
 ویشکی ده کاشوفی هه تاوی فهوی
 تاوی هه به کانی دوو چاوان و چاو
 هه وری رهش و به فره، له هر لایبا

وه ختیکی مانگابه که مرد، دوبران
 کئی به لهوی گیانه، نهی نیشایی دل
 چه رخی که نه بناسی وه فا وجه فا
 پستی هه زار جوانی گولآلی شکاند
 نازه له کوئی فه سلی به هار دبنتی گول
 باله کوئی تاوونگی دوو چاوانی وی
 چه رخی هه تا تاوا ببارینی تاو
 جامه گهر، کاک شته هه مال بیته لا

دیوانه مه شکه رهش و ده رویشه کانی سابلاغی.

❦ سه لاکه ره کانی سا بلاغ (۱۷۶) ❧

خه لکی قه دیمی له تهرت بۆته تیر (۱۷۷)
 زوری تری خواردۆ له نۆ شاخی من
 شه ممانه من باسی تریم بیستووه
 عومری به شهر به فره له پیش تاوه کان
 عومری شه مه به فری له سهر کانی به
 شه مه ده گریبان و قه وم شادمان
 شه مه به خوشحالی بروین گهل غه مان
 ره حمه تی حه ققی له سهری بی شه وان
 چه نده به رویشتنی که و تنه غه می
 خه لکی هه تا وه خنی سه لاکه بوون له دهر
 خوشی ده کرد فه ققی خلیل (۱۷۸) ده نگگی وی
 نۆزی هه موو جو معه سه لاکه بوو له سهر
 ده نگگی غه ربی شه و ئیواره که م
 ده نگگی سه لاکه هانه گوئی، شه ولای شار
 ده نگگی سه لاکه و شه یری نه ماوه له ژوور
 کئی وه خه بهر دینی، که تاریکه شه و
 که من نی که فیکر نیکی بکا بۆ نه جات
 ناکوو خه لک هه سنی و هاواری بی
 زور که سه ماییل به هه لستانی نی
 ره سمی خو ده یزانی چلون بته دهر

دشنامه جید یادی جه وانیت به خیر
 واده لکی دایکم له زبان بابی من
 نیوی سینهی نۆ هه موو جه نگهل بووه
 شاخ و سه د نامان برا گیانه کان
 گهر دیشی دونیا به به ره و فانی به
 پروتسه منال هاتینه وه نیو زبان
 کاری بکه من دۆستی به ریز لاوه کان
 بۆچی نه لاین حه یفه، نه ماوه فلان
 ره فناری چه ند چابوو ده گهل عالمی
 مانگی ره مه زانی چ خوش بوو گووزهر
 ده نگگی سه لاکه پار شه وی مه للاحه لی (۱۷۸)
 یادی به خیر حاجی ره حیم (۱۸۰) سه لاکه
 یادی سه لاکه سو فی حه سن (۱۸۱) چون نه که م
 مه للاحه مه د (۱۸۲) بوو له مزگه ونی خوار
 کاکه غه فزور (۱۸۳) بشم له مزگه ونی سوور
 وه خنیکی عالم هه موو که و تۆته خه و
 بی خه بهری و خاموشی به سهر و ولات
 پار شه وه ده نگیک له که سی نابه گوئی
 به عزئی که شه هلی خه ون ماتن له جئی
 عیدده به که ی تالی هه ستان ههر

چاویان له گهورانه هه تا دووی کهون
 تا کوو هه را کاتن به بانگ و سه لا
 «خهلکی به تیکرایی هه موو بۆته ریز»
 دوا ده کهوین ئیمه له خهلک و نهوین»
 وه ختیکی بوونناکه له تووم ناههوی»
 نه من و نه تو پیشقه ده م و ریک و پیک»
 خهلکی که هه ستانه وه شایه بکهین»
 خوشی که هات ناره حه تی لاده با»

ئه ماما جه وانانی نه شهلی خهون
 داخه ... نه گهورانه که سی وانه ما
 «هه سه مه نیوو، وه ختی خهوی نی عه ریز»
 «نوسته نه فیککی نی یه گیانی من
 «تاشه وه تاریکه له تووم وادهوی»
 «ده ستی بلده ده ستم و پشتمان به یه ک
 «پارشه وه هه ستین و هه رابه بکهین
 «ئه و ده می عالم ده که ویتنه سه فا

قویی مه وله وی یه کیک له سیرانگاکانی سابلاغ. ئیستا جیگای وی سه دی
 مه هابادی یه.

✽ مه لاکانی سا بلاغ (۱۸۴) ✽

بیادی مه لای پیری زه مسانانی زوو   سیدی و شیخ قادر و مه جدی هه بوو
 ئیدی له مزگه وتی به ریزه بابه سوور   مه لاره شهه پیاوئیکی کاری و سه بوور
 بیادی مه لای خالید و بزنانی وی   پیاوی موسلمانی نهوام کهم ده دی
 په بیی خودا، نووری بریژی سه ری   خۆم له نهوانه م که دهیم نوکهری

XXXX

باغی شیرخورشید که ئیستا کوچی هشت میتری و شه قامی وه فاییه.

« قاتی و قری سا بلاغ » (۱۸۵)

مانگه له پشت نۆبه خه بهر نئی له شه
 زهرد و سپی و كهسك، گولئی و سوور و پش
 دئی كزه ی بای قورغی، له سهر بانه كان
 پینی نه كرا دوكتور و ده رمانی جور
 «مردنی وی ئاوری دان یو دلم»
 قاقا، له سهر قاقا ده دا یكوه
 شه شهوی تاریكه چلون دئی به سهر
 خه لکی به دهر د و غمی به ك ماندوو بوو
 به چكه فه قیریکی نه خوش بسی ده وا
 باشه كه بۆ دهردی شهوی غم بخۆم
 هه شتهرۆ نئی شاری به گهل هه ل قولی
 خه لکی هه موو دل به غم و لئو به بار
 گۆشتی كه پ و شه سپی له برسان خوران
 تیکرا هه موو سوالی ده كرد كو به كو
 چا كه بۆ زانیینی كه به حسی ده كه م
 فه رقی نه بوو سه نگه کی وی گهل په لاس
 جه معی خه لك و هختی به یانه و شه وان
 كه وه تنه وه دوای نانی به دوای نۆبه دا
 ده سنی خه لك یا خوا نه بیینی وولات
 جائه تۆ شه ی گبانه قیاست هه بی

دشامه جید وهختی كه تاریكه شه
 عالمی شاری هه موو به ك په نگه، په ش
 خاموشی و ماته مه سهر خه لکه كان
 دهنگی منالیککی نه خوش دئی له دوور
 دا پکه به گریانه «سه غیره كورم»
 دهنگی یکی دیکه له وهست شاره وه
 كهس له غم و دهردی كه سی نئی خه بهر
 كوانی قه دیم حاله تی ئاوا هه بوو
 غه رقی غم و ماته م و دهر دم ده كا
 دیمه وه سهر به حسی غم و دهردی خۆم
 هاته وه وهختی کی كه قاتی و قری
 وه زعیکی زور ناره حتی بوو له شار
 دیته وه بهیرم كه له نئی خه لکه كان
 پر بوو له نئی شاری هه موو هه شتهرۆ
 یادی له كسوللیزه ی ره وایی بکه م
 نیوه هه ویر سه نگه کی شاتر عه باس
 وهخت و زه مانیککی كه نان بوو گران
 باب و كور و كچ نیوه شه هه لوه دا
 سومی ره وایی به چه حمه ت ده هات
 به ك دوو سۆمی عه بینی وه كوو بهر ده پی

چایی ده خوارد، خه لکی له شاری به وان
 نهی بوو به جووز عیدده به کی خوش نشین
 عیدده به کی کهم بوو که بکپئی له وان
 خه لکی به دوایدا ده بوونه هه لوه دا
 ژینی سه بهد بهختی ده برد پیشه وه
 قاتی و قبری ده چرو له سه راره بۆر
 تاریکه شهو لاجرو کهوت رۆژه لات

کشمیش و خورما له جینگای قهندی جوان
 جه معی لیباسی خه لک هه رجاوی شین
 چیتی کریشه که هه بوو، زۆر گران
 کۆپینی چا و قهند و شنان سازکرا
 هه رکه سه جووریک به غهم و ده ده وه
 نه ماما خودا کردی نه بوو عومره زۆر
 دوا به سه فاکه و ته وه نیوی وولات

X

باغی سیسه ده سالی ۱۵۳۸.

✽ بیستانه کانی چۆمی (۱۸۴) ✽

جیژنه له بهرینه تی لیباسانی بووک
 ناکوو ده گهل تازه کهوش رینک کهوی
 ههله خولنی له و سههر و نه ولای بان
 ده کپری شتانیکی گران مایه به
 پینه لیباسی و دراو کهوشی جیر
 رینی شه به دن نادا بکا ههله پیری
 چاوی له جیرانی بی گهر جیژنه بوو
 به ک غهم و به ک رهنگه لیباسی بی
 نیکرا گهره ک غهرقی ده خوشحالی بی

داشامه جید وه خنتی که کیژنکی چووک
 ده سنی خه نه به ستۆ شهوی پیش لهوی
 پۆز و ئینفادهی سههر و ده سمالی جوان
 پوولی به ده ست جیژنه و جیژنه به
 پیشی شهوی به چکه فه قیری سه غیر
 شهرم و حه یا ئاره قه بی سههر ملی
 چه نده له دل خوشه کهسانی سهروو
 ناکوو برار بته وه جیرانی وی
 جیژنه شهوی رۆزه نه رۆزانی دی

جه معی هه مو نه رده بوو پایهی جودا
 باقوچ زور سه رگومی قازی خۆم
 شیرینی ده کرد له زه نهی هه رکاری نال
 عه بی تلیویزیون، نه ماشای شه وه
 نیستی شهوی پارکه که بو لای برۆم
 دوا ی مه، شتی دیکه ده که ونه ده ری

لهو شیرو خورشیده وه نا چوارچرا
 مه زه ره بی ده وره بی نهردانی چۆم
 به زمی مه له و بینه کیشانی منال
 قهرنه گۆمه دیتن له پشت نه رده وه
 تیک چوو نه ما نه رده و دیواری چۆم
 رۆزه عه زیزانم ده بی بگوزهری

بیستانی بیستنی ده گهل فاو ده‌خان
 نیوی نه پیلان^(۱۸۷) و تریزوی له سه‌ر
 قه‌دی به‌فهد نازه جه‌وانیکی خوش
 یادی له کاک سالح^(۱۸۹) و نازداری خوم
 سه‌زی و هاروی و تریزوی هه‌بوو
 سالح و ره‌حمانه سووتاو کولو له‌که‌ی
 گتیره و توور و که‌له‌میان هه‌ر بژید
 ساحه‌بی بیستانی زبان فرره
 دوا به‌چیداری هه‌رای بوو له دوو
 گتیره و توور و که‌له‌م و کولو له‌که‌ی
 نه‌ورۆ له‌بن خاکه که یادی نه‌ما

دیسته‌وه بی‌رم که هه‌موو هاو بنان
 ناکوو نریزوو و خه‌یار هاته‌ده‌ر
 کالیاری^(۱۸۸) گه‌وره و به‌مه‌زه و ترش و خوش
 یادی له‌بیستانی فه‌راغانی چوم
 خوار و سه‌ری پردی هه‌موو باغچه‌بوو
 یادی له نازدار^(۱۹۰) و حوسین^(۱۹۱) تووره‌که‌ی
 عه‌بدوللای سه‌بزیچی^(۱۹۲) و حاجی ره‌شید^(۱۹۳)
 یادی له کاحوسینه په‌زه‌ی^(۱۹۴) خرکه‌له
 مووده‌به‌ شه‌ شوانی مه‌ری شاری بوو
 سه‌زی کاقوربانی فه‌راموش نه‌که‌ی
 کاک ساله شت مه‌خه‌ره بیستانی کوا

«باغچه و بیستانی میرزا موسته‌فا»

ورده منالیکی به‌ده‌ست غه‌م شه‌سیر
 چونکی فه‌بر کردی حیمابانی پاک
 دهر د و غه‌م و کویره‌وه‌ری موشکیلم
 که‌وشه نه‌بوو دایه غه‌رق هه‌سه‌رتان
 بابه به‌جتی هیشتم به‌پینج سالی سین
 قاتی و قری هاته‌وه سو‌راغی شار
 دابه‌ ده‌په‌ناوه له‌جیرانی خوار
 جه‌معی بری قاتی و قری مال خه‌راب
 هه‌وری ره‌شی ژبسته له‌سه‌رمان نه‌ما

دشنامه‌جید یادی فه‌دیم هاته‌بیر
 نه‌م بوو له‌سه‌ر شانی نیستی بابی چاک
 دامینی دایکی فه‌قیر مه‌ترلم
 جیژنه نه‌بوو نازه لیباسیکی جوان
 ده‌به‌ده‌ری بوو به‌شی شه‌و جاری من
 ده‌ده‌که به‌کبوو، به‌دوو سه‌دوو به‌جار
 ره‌قغه کولترانیکی هه‌رزن له‌مال
 هه‌رچی هه‌بوو سه‌روه‌نی نیو مالی باب
 ئاخری که شه‌و قاتی له‌شاری نه‌ما

په حومه نى مه ولا به سه رم دا رږا
 ئاخري عومرى به فقه قير يوه به بند
 ئاخري عومر پوولى هه بوو زور هه زار
 هه رده م وه ختيك به كه سيك هه ل دهنى
 نه سلى خودايه و به قيه ي ناروا

وهرده سه غيرى و فه قيرى ببرا
 زورم له شارى ديوه من ده وله مه مند
 غه يره نه ويش زورم فه قير دى له شار
 وايه وه فا و عه هدى فه له ك واده لنى
 عومره چ ناخوش و چ خوش بى ده روا

باغچه و بنى ستانى ميرزا موسته فا (۱۹۵)
 كى ده گرى ئه ورو له وان هه نشان
 ئىستا هه موو مال و كو نه خانووه
 جينگه بى نه و باغه به گه ر رت كه وى
 باغيكي فه بسى هه بوو هه لو نبيه
 ساحه بى نه سلى وى كه سيكي دى بوو
 پياويكى زور ئاغا، نه ماوه ئه لان
 باغى ميرزا موسته فا نيوى نه ما
 وه ختيكى، مه درسه له وى دانندرا
 هه ر روزه جوورنك به خه لك رووده دا
 داينناوى سه رته ختى بليندى زه مان
 موحه كمى كه ي پايه بى ژير ته ختى جوان
 تيكي ده دا سه روه ت و مال و پلاز
 كه وتى ده ژير پيدا هه زاره به لا
 قو دره تى لاچونتن به ده ستى هه ژار
 چه رخه نه گه ر سوورى بداتن ده دا
 نه ك بكو تى، نه فسى له عين زالمه
 چه رخه هه زارانى قه وى كرد نه وى

كوانى هه به، به حسى له يادو نه ما
 گولى نه ما، باغى نه ماوه ئه لان
 چه نده ميوه و كه اووم له وى خوار دووه
 شه رقى خپرى و خواري هه مام مه وله وى
 مه غريبى نه و چاكي مه لاجامى به
 باغچه بى ميرزا زه سوولى (۱۹۶) نيوى بوو
 ساحه به كه ي نيوى هه بوو پينه چيان
 جى ئه وى خانوو و دوكان سينه ما
 پيشه وه ي، كاراژى عرووسان كرا
 چه رخه، زه مانه، به هه موو نه وى وا
 حه يفه كه رووى داوه چه رخ بى ووچان
 هه رخو بى بى و بكه ي سه ركوتان
 هه وره كه وه ختيكى ببارينى ئاو
 نه و ده مى سه سه رت نه سه رى نى برا
 زورم له ته خت ديستوه هاتوته خوار
 كوانى ده بسى بگرى خيلافى قه زا
 بويه كه سه ر ته ختى، سه فا لازمه
 خوت لى نه گورى كه برنك بووى قه وى

ئىنى سەرور، ئىنى خوارى وە ژنېر پىندەدا
 ھىچى وە بىر نايە قەدىمى زەمان
 بىنى خەبەرە، مەستە، ئەو نۆرەبە
 شوقى بەدەى عەينى شەمى بوسەفا
 وەختىكى رۇژ پروونە خەلک ئاستە
 گوللەبە، دەپسېنى رەگى ژېنى وان

داخىمە وەختىكى دەبىنىم ئەوا
 بۇجى كە پللىك چوو، سەرى نىردىوان
 ھەر وە دەزانى، عومر ئەو رۇژەبە
 خوشە ئەگەر جىگە گەبىشتە ھەوا
 نوورى شەمى تارىكە شەو لازمە
 ئاستە، دەشكىنى قەلاىى زەمان

عەكسىك لە قەبرى پىرەژنى دە سالى ۱۹۲۸دا.

« باغی میللهت (۱۹۷) »

جینی نهوی مه بدانی مه لاجامی به
 چه وزو فهوارانی، چ جوان ههلقولی
 مردوو له ژیر خاکی قه بر بوو نهوی
 دوا به نه ساسی له بناغه نه ما
 نیستی که مه بدانه و خه بابانمان
 بیر گول و شهوقی چه لان دینته جی
 هه ریه که رو خساری گولی روویه کن
 حه یفه له شهو به زمی گوله بنی به شن
 که سنی که بادینکی بکاتن لهوی
 ناوی بداد دهوری بکاتن به گول
 ناوی بداتن به گولی باغه وه
 خه لکی له کاری خو چلون زیره که
 ناویاشی نه یماوه ده گوزهی ده کا (۱۹۹)
 زهرد و زه عیف بزیتن که لایانی چل
 بگری سهری بیر هه لو زه لزه له
 برژینه فرمیسکی له ژینی گلاو
 چاکه منیش خه تمی بدهم ماجه را

باغه کهی میللهت که نه ما جی دیه
 شماره له دووری بوو شهویش دوور لهوی
 وه ختیکی نه پینکی بلیند ونهوی
 موو ده تی فه رمانداری شاری کرا
 کردی وه ره هرامه به پارکینکی جوان
 ره نگی چرای سوور و بنهوشی شهوی
 شهو گوله باغانی لهوی سوور ده چن
 روژینکی گهر مات، و نهوی دی گه شن
 گردی بلیندیشی هه موو بوو نهوی
 کوانی که ریزه ی سهری گردی چکول
 باحه مه گه شتیکه، (۱۹۸) به ناو پاشه وه
 دهورو بهری شهو رو ته ماشا بکه
 نیستی هه زار کاکه حه مه ناو ده دا
 نه ما به سه د ناوه، نه بوو سووره گول
 داخه و سه د حه یفه ژینانی قه له
 فه واره ناوانم برژینه ناو
 ژینه خه لاس باغی ژیمان نیگدرا

دشامه جید و ماموستا کانی سا بلاغ (۲۰۰) ۴

دشامه جید و هختی که نووکی قهلم
 هه رده مه نه قشیکي له سه ر ئی به تی
 و هختی به هاری بۆ خه لک ساز ده کا
 روژنکی زور خوینی ده پرتی له خو
 گا، ده بیه زالم و خوین خور و دژ
 چه نده مو قامی قهلمی گه وریه
 چه یفه قهلم هه ره له سه فایه نه بی
 نه ستینی تۆله ی هه موو مه زلوومه کان
 یابه عین شیري نه کا له ت به له ت
 ده ردی نه با نیوی دلای دای و باب
 یانه یته گولله ی گه رم و به تین
 بوچی هه رای به رزو بلیندی نه بی
 کوانی قهلم جیتی له بنی چه رخیه
 داخه...! به ده ستانی کهسانی خه راپ
 سپرتی ریشه ی داری شه وین و موراد
 شه ورو قهلم خه لکی له تۆ دل به رو
 کوانی ده توانی له هه وا هه لتری
 بولبولی ده نگت له سه ری داره مرد
 وابه عه زیزانم شه مش وه ک شه وی
 چه رخیه. کهوا سووری ده داتن ژبان

هه لپهرین و شادی ده کا زور و کهم
 ناجی له سه ر، یانه له بهر پی به تی
 یه ک ده مئی گریان و به ژاری ده کا
 و هختیکی نیو سولج و سه فایه به رو
 گا، ده بیه قاتل و ئینسانه کوژ
 نون و قهلم شاهی دی شه و کاره به
 خه مته تی ئینسانی له کایه نه بی
 له و هه موو زالمانی ده گه وریه زه مان
 پشنی هه موو زالمی به دزاته له ت
 بو کوری کوژراوی، له بن ژیری خاک
 به پرتی دل و گیانی بوتانی له عین
 هه واری رزگاری شه سیری نه بی
 یانه شه سیری به ت و زنجیریه
 ئاوی له کانیوا ئی بکاته سه راب
 خه لکی له بیژاری بی بی شه واد
 که و تویه ده ستانی که سی سه ره خو
 ته بری دل بانی بدا بو گه لتی
 داخی گرانم له تۆ رووخواوه پرد
 ده وریک بلیندین و زه مانیک شه وی
 سه ددی ده رووختینی ئیراده ی زه مان

سئی مہرہ سہی گہورہ ئی لہ دو وور بہ کہ ہہ بو و
 مہ کہ تہ ینکانی بہ سہ وادیش قہوی
 بہر زہ کچانی ہہ بو و جوان و پہ شبو
 کاک علی مہ حموودی، مہ بلغی زیر
 قہ ددی چکول، چاوی بہ کالی نشان
 فازللی (۲۰۸)، نہ سجابی (۲۰۹)، فتوح (۲۱۰)، ناکوبی (۲۱۱)
 دانہری فہرہ نگ و سہ وادی سہ لیم
 داینانہ سہر تہ ختی بلیندی زہ مان
 ہہرد مہ ریشیک و گولیکیان چہ فاند
 دہستی زہ مان، کیوی بلیند بوونہ گرد
 ہیندیکئی زور کہم نہ بی، ہیچی نہ ما
 بوونی دہدا بوونی گولئی سونلی
 بہ حسی قہی خوش و گوتار و بہ بیان
 تہ ورو کہ ہہر شو فی دہ داتن بہر یز
 یادو لہ نیو خہ لکی ہہ بی بو سہ فا
 غہرقہ لہ نور بیتن چرا و مہ ترلان

شاری عہ زیزی مہ کہوا گہورہ بو و
 بہ کی سہ عادت (۲۰۱) بوو ئیدی پہلہوی (۲۰۲)
 بہ کی کچانہ ہہ بو و پہ روانہ (۲۰۳) نیو
 یادی مو دیرانی تہ وانیس بہ خیر
 خانم شو جاعی بو و مو دیری کچان
 قازی (۲۰۴)، فہیمی (۲۰۵)، مو دہ برس (۲۰۶)، مہ ولہوی (۲۰۷)
 عیددہ مو عہ لیم بوون زہ مانی قہ دیم
 تہو ہہ مو و چہر خہی کہ ژبان دای بہ وان
 وہ ک باغہ وانانہ گولیان پہر و دراند
 داخہ... لہ پریاہہ گول و داری برد
 لہو ہہ مو و دار و گولہ دہستی قہزا
 شینہ لہ شار، دار و گولئی تہو دہمی
 یادی تہ وان ماوہ لہ نیو مہ کتہ بان
 شو فی چرای نہفت و فتبلہ و عہ زیز
 رہ بی نہ کوو ژتہوہ شو فی چرا
 من بہ تہ مہ نایہ دو عامہ تہ لان

کاک عویند (۲۱۲) بش و نہ جیتن لہ سیر
 نہ حمہدہ کول (۲۱۶)، سو فی حسہن (۲۱۷)، فازللی (۲۱۸)
 دایکی ہہ مو و مہ کتہ بیکان بوو لہ شار
 دوا نہدہ ما، حہ بنہ لہ دونیا نہ ماو
 فانجہ بہ ک بی لہ سہریان بہرقہ رار

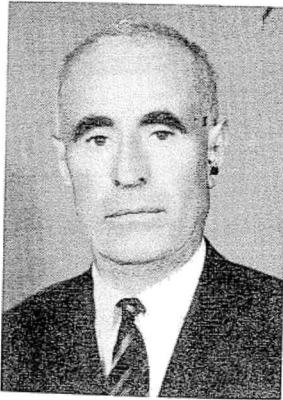
خات زلہ خا (۲۱۳)، کاکہ کہریم خانی (۲۱۳) پیر
 مینہ مچنور بوو علی خادمی (۲۱۵)
 فاتمی مہدرہ سہ (۲۱۹)، ژنیکئی ہہ ژار
 تہو ژنہ ژن بوو و بہ ہیممت لہ پیو
 جہمعی تہ وانہ ہہ مو و خزمہت گوزار

بایه کهم ژینردهستی که چون بن گلی
خزمتی مه علومه به دوری زه مان
یادی بکه م ناکوو له دونیا هه بيم
یادی هه چه نديکي بکه م هه رکه مه
نسامری پساوی به شهرف زینده به

یادی ره ئیس کاکه ره حیم له شکری (۲۲۰)
پساویکی ئاغا و هه لیم، خوش زبان
خزمتی که په روه رده بی ته و مه کتیم
چه رخی زه مان گه رچی فراندی له مه
نیوی له فرههنگی وولاتم هه به

X

ئاغای علی محمودی
مدیر مدرسه سعادت

ئاغای رحیم لشکری
رئیسى اوقاف و معارف

خانم وجیهه شجاعی
مدیر مدرسه پروانه

ئاغای محمد مبلغی
مدیر مدرسه پهلووی

◉ دوکتوره کانی سا بلاغ (۲۲۱) ◉

دېسته وه مالنې له سهري كاره كه
 زرده خه نه يا پيكيه نين جبار و بار
 «بابه كه مان هات» و ده كه ن هه لپه رين
 ئيدى له ده ست خرچه رزيوى ده يا
 تاكوو دره ننگيكي ده كا گه پ ليدان
 تاجره كه ش دېسته وه مالنې له كار
 فيكري له سه دلایه، دوو سه د تيكيه لي
 فرسه تي خوشحالي ني به ماله وه
 مالنې جه هه ننه م كه سي و ززه ي نه به
 ده نوي خه به ردار ني له حال و له بار
 نيوه شه وي دېسته خه وي موته بوز
 مارو مشك ني، هه موو فيكره و خه يال
 هه ركه سه جوورنيكي ده كا قور بيوان
 «بابه نه ما، گه يمه وه مه قسودي دل»
 «بابه نه ما خرچه رزيوم بپرا؟!»

داشامه جید وه ختي شه وان فه عله كه
 گياني قورپاوي و به ده ستى خه بار
 ورده مانالانې به خوشي و شه وين
 به كتي خه پارانسي له ده ستى ده يا
 باب به خوشحالي ده گل به چكه كان
 كووجه يي خواري كه بپريك بي به خوار
 چورنكه و ماشيني حساب باغه لي
 كه س ني بكا شادي كه باب هاته وه
 فيكري له سه مال و چه كو سفته به
 وه ختي خه وي فه عله كه، ماندوو له كار
 تاجره كه، نايه خه وي فيكري زور
 نيوي ليفه وباني بپره مشك و مار
 وه ختي سه ره مرگي كه هه ردو نه مان
 رولهي تاجر ده گري خوشه دل
 روليه فه قيرش وه كوو تاجر هه را

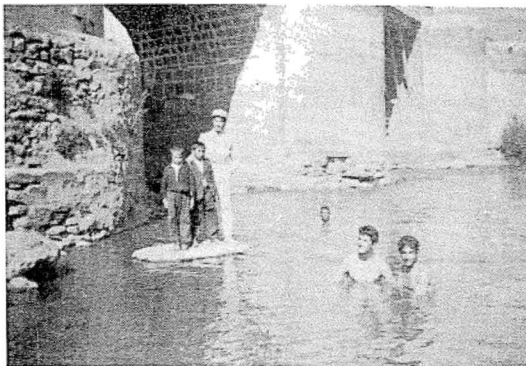
یادی ده که م دوکتوری شار ویننه تان^(۲۲۲) چاو ئینهی کیران و کوران، گوره کان ماله مه لای دهرمانی دوو جووری بوو چه نده به ئاوانیوه بووم ئیشی چاو ئاوانی ئاوا، نه فه قهت بوو له من ▶ ده سته شکاو، پی به شکاو، مهر شکاو خوشکه خه جیج^(۲۲۷) شوره تی شیرخانی بوو ره حمه تی لی حاجی سونی مستفا^(۲۲۸) حاجی مه لا^(۲۲۹)، به که ددان سازی شار کاکه نه یویشم^(۲۳۱) له شاری هه بوو حاجی مه لا، زیدی ددان ئیشه بوو ئیستی له شار ماوه له نه سلی شهوی مامانی شاری بوو به نیوانگ و چاک شه ربه تی نیو، شیرنی وه کوو شه ربه تی ئامینه خانم^(۲۳۴) چ به رستاری پاک هاجره خانم^(۲۳۵) بوو به دهوری نه خوش به کجی نه خوش خانه هه بوو نیوی شار دهرمانه، خورابی هه بوو بو خه لک کهس نه بوو بو دوکتوری پوولی بدا پوولدار و بی پووله، مداوا ده بوو نه ورزله شار زوره جیگای وا برا

شالک^(۲۲۳) و خانم میزدال^(۲۲۴) نه چی بیرتان ماله مه لا مه ولوودی دهرمانی وان^(۲۲۵) نه وعیکی سوور، ئیدی بنهوشیان هه بوو تاکوو بره نگیتم به دهرمانی ناو جه معی منالان هه موو هه مده ردی من لای قادری چاوه رفی^(۲۲۶) کاری ته واو دهرمانی چاوانی ده دا زوو به زوو نیوکی ده ه پناه وه، دهرمانی لا به غذا سه ری^(۲۳۰) پیش له شهوی بوو له کار دهردی ددان ئیشه له لای چاده بوو نه سلی شهوی، شوو غلی شهوی گرت ه دوو کاک عه لی جه فای^(۲۳۲)، کوری، به همه نی^(۲۳۳) ده سته ژنی چاک و جه مال جوان و پاک ره بی خودا، برژنی سه ری ره حمه تی جه معی نه خوشان به وجوو دیوه چاک فیکری له سه روان و شهوی دل په روش شه شیرخورشیده^(۲۳۶) هه بوو زور به کار زور شه سه ری باش و به جینی و که لک نه خته به ئیختیاری نه خوش و دهوا خه لکی ئومیدیکي به شهو جی به بوو شه مما فه تیر قور به سه ر و هه لوه دا

« ده واخانه کانی^(۲۳۷) سابلآغ »

مه رکه زی و مه وله وی، ئسیدی شه فا
 سالح، هه کیمزاده به کی بسو له مهر
 مه شغوولی شیعران و به ده ست خه ت قه وی
 نئوراژینیک کاری ده ده رزی ده دا
 کوا ئه سه ری قاپینکی شیر، گئومه ئاو
 هه ر روزه نرخیئکی هه به سه ر زیان
 مه بدانی مه نگور هه موو نه وعانی لئی
 سه ر تاته شواری به، به قه بری ئه سیر
 زه نه ج هیل و دارچینه، سه ر ما خوری

سه ئی بوو ده واخانه ده نیئو ئاری دا
 مه رکه زی ئه یوبیان، شه فا دوو نه قه ر
 سه ئیه می ده رمانی که بوو، مه وله وی
 ده رمانه چهن چابوو نه خوش بوئ ده وا
 ده رمانی ئیستی، شیرری سه رتو گراو
 قیجمه تی که وتوته پله ی نیردیوان
 غه بری ئه وه ش گئوشه بی ئه نباره جئی
 وه خستی ده گاهه ستی نه خوشی قه قیر
 کوپه لئیدان، ئیستیکان ده ردی بری

گومی پردی سوور و مه له ی هاوینانی

« عاشیرهت و عایشی کوللیران »

ئەو وە کوو کوللیره وهلی سەر به پۆن
 وهختی که عاشیرهت^(۲۳۸) و عایشی نهمان
 مه شهووری سابلأغی کوللیچانی جوان
 دانە ی فیرانیک بوو ئەوهم دیتەبیر
 نیوگوزەری، بەردی لەسەر یەک نەماو
 پینش هەموو دوکانیکی پیربوو لەوان
 داندانی مەسنووعی و عەزابی گران
 چەپرە، لەفە نییری ددانم بەزی
 دوو بەشی ناخوڕین لەبەر تامی سویر

کوانتی سەدای بەرزی کوللیچە ی بە پۆن
 نایە هەرای بازیدی وەختی بەیان
 عایشی کوللیران^(۲۳۹) و کووچە ی سەردروان
 کوللیره ناسکە ی عاشیرهت بی ئەزیر
 کوانتی مەلای نانان^(۲۴۰) و هیلکە ی کولآو
 نانی گە لاگوزیزە بوو سینی سێ قران
 نینتی دەلیسی قایشە جوتنی گران
 تەنکە لەبەر سووکی، وە کوو کاغەزی
 لایەکی سووتاو، قەراغی چ زور

گومی باغی میکائیلی

دې مه زانې (۲۴۱) سا بلاغ ۴

په ننگسي هه ورسوره له نيو ناسمان
 ياله ه سارن، له سهرې تاته كان
 سه فني جه ماعت پر و ساف و دريژ
 جه معي به سيلوي خه راپه ي بپرا
 نيني ته سر له و دل و قه لباني كوز
 وه ختي ده نيو شاري كهوت كوندي شووم
 دهورو بهري خوانچه هه موو زاق و زوو
 به زمي قسهو باسي ده گهل شت خوران
 ده ننگي سه لا، زيكري ده ده ويته كان
 تاكوو سه داي زيكري بچي چهل چله
 به زم و حيكاياتي چ خوش بوو له وني
 هه ركه سه جوورنيك به كه سيك هه لنده ني
 دانهي په نادنيكي بوو به ك نيسيكان
 «مه غزاني بادامي به نه ورو هه موو»
 ريز بوو سه ري خوانچه و دوكانه كان
 لابه كي خوانچه به گه زوي پر ده بوو
 زور په مه زان هات و وولامي نه نارد
 شه وچه له، جو رابيين و به زم و هه را
 تيگرا به گوراني كوتن جوور به جوور
 بوليولي شه پيدا بوو به ده وري گولا

دشاهمهجید وه ختي نيواره و شه وان
 ديته وه بييرم كه له مزگه و ته كان
 لاواني شاري هه موو مه شغولي نويز
 نيني كه مه، دين و نيمان و خودا
 ناهي فه قيران و سه غيراني زور
 زه و قسي نه ماوه په مه زان لاي عموم
 كروچه له خوانچه و توفروش پرده بوو
 گو شهي هه ركووچه به ده سته زنان
 سه في ته راپويحي له مزگه و ته كان
 ده ركه يي ناسماني هه موو ناره له
 شه هه موو دوكانه هه تا پارشه وني
 نه ورو نه ماوه به ره كه ت نيو گه لي
 شه و تزوي سويز خوش بوو له نيو كوچه كان
 «شه و توره زور سويزه به عه يني به پروو»
 په شمك و خورما و زولوو بيای جوان
 كاكه گه زو شيرن وه كوو قه ندي بوو
 كوانتي برنيكه و گه زو سه لكی په ناد
 تاكوو سه لای پارشه و ي هه روا هه را
 جوانه جه حيلانه ده هاتن له زورور
 هه ركه سه دوسنيكي له كوچنيك هه با

فیگیری خه لک تیکه له گهل فیگیری پار
 چونکی له دهستانی چووه سووره گول
 داره گولنی ویشکه، نه ماوه هه ناو
 وه خنتی نیواران و شهوان و به بیان
 پیر و جحیل، پیر بو دهر و بان ژورور
 حه سه رته نابینم سه فی زوری وان
 تیگرا به رۆژوو، به عه مه ل وه ک هه لووک
 کهنگی مه لا بانگی ده دا بانگی جوان
 توو نیه تی بشکینی که رۆژوو نه واو
 به قسه هه موو چاک و عه مه ل لابرا
 ئاگاله جیران و فه قیری وولات
 کاری به جیرانی نی یه، توو نیه تی
 روحمی نه ماوه، دلنی وی بوته به رد
 توو نیه تی به، هه رچیکنی بلنی وا ده لنی
 خه لکی به دووی کاری خه راب، پاله وان
 تیکرا هه موو عاله مه هاتوونه شین

کواننی خوشی نه وده می، نیستی له تار
 هه رکه سه دهر دیک و غه مینکی له دل
 نیستی به چی خوشی بکا، گول نه ماو
 یادی نه نیش کوروه بی مزگه و ته کان
 بان و حه سار و دهری مزگه و نی سوور
 یادی مه لا شیخ قادر و جومعه کان
 پیرو جحیل، جوانه منالی بچووک
 جه ممی منالی گه ره کئی، چاو له بان
 تاکوو بخوا شه ریه تی سووری گول او
 شه ورۆچ حه سرت، که نه ما دابی وا
 خه لکی فه دیم روحمی به به ک داده هات
 شه ورۆ هه موو فیگیری له سه ر خو نیه تی
 خه لکه، که گۆراوه دهر وونی به دهر د
 دل ره شه عاله م وه کوو ره نگنی فه لنی
 هه ر ده لنی نیزیک بووه ئاخری زه مان
 توو نیکی هات چانده وه جوو تیری ژین

۴ بووک هیئانی^(۲۴۲) سا بلاغ ۴

شاخی دهرازینسن وه کوو کیوی توور
 سهر له به یانی له سهری کانینان
 عومری به شهر ناوه له نیوی جو به بار
 پینگه ده گهل گبا و گژان تیکه له
 بی خه بهری و دهر د و غمی با له نیوی
 فه تره بی بارانی به هارانی جو ی
 رهنگی وه کوو مووی سهری من بونه وه
 به ک قه ده می چاکی نه نا بو گه لان
 بیمه وه سهر باس و فهی بووک هیئان
 سواره له کوئی بووکی له کوئی پیاده کا
 دابده کوتا ته قله له سهر عهرزی سخت
 حیلله جلی نه سپی له کوو چانی شار
 بووکه له سهر مابنی به دهوری هه را
 سیوی به ده ست، بوسهری وی هه لده داشت
 زهردو سیوی و کسک و به شی زوری سوور
 لیسی بوو کچان و کوپ و لای جه وان
 کس نه بوو نیوی باغی بکا گول چنین
 ده برا بومال زاوا عه زیز بوو له دل
 دهنگ و هه رای سوار ی ده که ونن له جوش
 نه فته ی نه ننگ پر ده بوو عه رزو حه وا

داشامه‌جید وه ختی هه لالانی سوور
 گه و ره کچان، گوزه له سهر شانینان
 ناوانی جو باری به خو پ دیته خو ار
 گوشه بی جو باری سه وز کووز له
 دیته ده ری تیشته بی روژی له کیوی
 هه و ره ده باریتی به نمم له خو ی
 به فرانی زستانی عومر چونه وه
 عومره به خو رایسی گوزه ر بوو له گیان
 مه له حه ته، وابه عه زیزانی گیان
 خوانچه ی^(۲۴۳) شه وانی خه نه به ندانی کوا
 سواره ده چوو نه و سهری ته قله به ده ست
 شه ق شه فی ناوزه نگی و رکبتانی سوار
 هه رکه مه جوو ریکی نه سب نه بن ده دا
 زاوا به پیشوازی بووکی خو ده هات
 سیوه له شیرنی بوو به ره نگاننی جوور
 شه و خه نه به ندانه هه نا کوو به بیان
 به زمی ده فه و قامی ده گهل پینکه نین
 خوانچه ده رازاوه به نه نوعی جل
 وه ختیکی بووک داده به زی به زمه خو ش
 دوایه له پاش به ک دوو سه عاتیک که با

شهر به تی ئاواتی که کرد بوو به نوش
 چبسته ده بر در مالله زاوا جه مان
 یه ک دوو مه جومیک بوو له بو تازه لاو
 هرچی هه بوو کونه به تازه ی درا
 سونته تی کون شاره هه رام بوو یه
 هرچی له دهرهات و قه بوولی بکه یین
 مابلی چاکه ی بن، نه کارانی خووار
 سابلاغی کوردانم نه چنی بوکه نار

زاواله شهو به زم و هه رابه چ خوش
 دوا بوو کئی سی روژی له مائی شهوان
 هه لولا له سهر، نان و خورشت و بلاو
 داخی گرانم که نه ما دابی و
 تازه له کوئی خوشی قه دیمی هه یه
 بوچی ده بسی پشت ده قه دیم شاره که یین
 نامه وئی زیندانی ببن چوار دیوار
 به سم و ریگابه لکی بمینی له شار

XXXX

به ریز کاک سعید ماملی یه کیک له دهنگ خوشه کانی سابلاغی خوشه ویست و
 کوره کانی دهستی راستی کاک محمد ماملی و دهستی چه پی کاک هاشمی
 جووانه مه رگ.

« دهنگ خوښه کانی سا بلاغ (۲۴۴) »

عاید و قاتی و سعید ماملی
 شوړه تی کابانه گولی سرچله
 سووری دده، چاوی له څاره شهوان
 بای نه جلی بردی له داران چلی
 ژین و سه فاکه و ته درئی هر له څار
 هوره بجی، غم بجی بوی فاف
 دل به غم و ناره حه ته، پرله نیش
 خه لکی که که و توتو خه وئی راپه بری
 چه رخنی بدهن، چه رخنی به چه رخنی زه مان
 بیته و چه رخین و غمی لابه ری
 نیوی نه وی پر بووه کیم و برین
 بولولی دل ماته، به دده و غه مان
 هوره له سر لاجوو و یسالم، به هیش
 گوئی له نه وای بولولی نه ک قاره قار
 تا کوو بخوینی به ه وای باغه کم
 چونکی ژبانی نه بوو، دایم نه سیر
 جینی هه موو دهنگ خوشی نه ماون ته لان
 بویه له دل دهر د و غمی لاده دا
 مونته زیرن تا کوو بخوینی، به هار

مه شهووری سا بلاغی به دهنگ نیو گه لی
 سید چه ستم دهنگی وه کوو زه نگو له
 نیستی له څاسمانه نه وایسی شهوان
 یعنی زه مان ژینی شهوانی بری
 هوره په شه هاتوو به فرکه و ته څار
 گه رچی که زور دوور نی، هه وایته ساف
 نه ما هه تا مانگی به هار دیته پیش
 کوانی نه وایه ک که له دل غم به ری
 دهستی به به که عینی قه دیمی زه مان
 چه رخه، که و هه تا و به ده ست له نگره ری
 چونکی دهر وون ماته می گرتو له ژین
 تا کوو نه به سهر لقی داری، گولان
 نه وده می گهر مانگی به هارم گه بشت
 سواری ده بسم نه سی مورادم له څار
 نه بری نه سیرم له قه نس به دده دم
 نابین که راو چیا نه بدهن لسی به تیر
 بفره، شه قه ی بالی بده تیره گیان
 دهنگی توفه رمانی خودا سهر ده دا
 بریر و جیحیلان و منالانی څار

«گورانی بیژره کانی سا بلاغ»^(۲۴۵)

هه پهرین و شایه ده سه رخو شه کان
 نامه نیج هه برانه^(۲۴۶) هه بوو قادره کوئیر
 کاک فادر^(۲۴۸) و خوشکه مه نیج پیکه وه
 نابه سه دای دمه گی به حمانه گونج^(۲۴۹)
 کاکه برایم^(۲۵۰) که به هه لاهه بیت
 ناکوو ئیوارینی و هه تا دوا ی شهوتی
 جو شای ده هینا به کوران و کچان
 عه بلای سنجانی^(۲۴۷) و ده ف و قامی زور
 به زمی هه بوو شایه له نیو کو و چه وه
 سال و ئه بامه له دونیای کردو کونج
 غه رقی له به رحمت ده گهل هه مکاری بیت
 خه لکی له شایه سوو له به زمی شهوتی

فادری تارزه^(۲۵۱) که نه ماو کاک عه زیز^(۲۵۲)
 ده نگگی له تار نابه و دلای ئیمه زیز

کاکه مینه^(۲۵۳)، موسته فای موزیقه چی^(۲۵۴)
 هاشم^(۲۵۵) و سه رکار مه جیدم^(۲۵۶) هه رده زی

✽ ئاكاره جوانه كانی سابلأغ^(۲۵۷) ✽

بسه لکی بیی، وه خستی منالی نه بوو
 به لکی خودا بیدا منالیکی پی
 جوانه منالیکی دداتن به وه
 لای، لایی تا جوانه منالی بنوی
 تا خهوی خوشی بی نه مامی کنه
 دایسه له خوشیانی ده کاهه لپه ری
 رۆله به لای، دایبکه که ی پیر ده بی
 ئیستی که واگه وره بووه پر شکو
 ناکا سه ری خو بو که سانی نه وی
 رۆله جحیله، به عیشق هه لده لئی
 دایسه به پیری ده بی حالی خه راب
 نه ماکوره، فیکری شه وی هه ر نییه
 ده گهری به خانانی عه جاب به شام
 فیکر و خه یالی ژن و مالی له سه ر
 تا کوری ساحتی ژن و مال بکن
 قهند له هه رای بووک و خه سوو بوته تال
 مالی جودا، بووک هه رای بووه به
 «له و رۆ به وه ی واوه ده بی جوئی بین»
 رۆله ده کاهه مالی له بایی جودا
 دینه وه نییو مالی پیره دهستی سار

داشنامه جید خه لکی له سه ر ئاره زوو
 سه د پیر و چاک و ده ر و دوکتور ده چئی
 عاقیبه تی ره حمه نی مه ولا به وه
 رۆژ و شه وان دایبکه له کن لانکی وی
 خواردن و خوزراکی هه رامه ژنه
 وه خستی که چوو به کته بی خونچه ی دلی
 سال و شه یام ده گوزهری عومره ده چئی
 هه یج بیری نایه ده می مندالی خو
 سینگ ی وه کوو شیره به بازوو قه وی
 سال و شه یامیکی که لئی ده گوزهری
 عاقیبه تی رۆله ده چئی بیته باب
 دایسه نه خوش، فیکری له سه ر رۆله به
 نوونده و قه له وه عه سه بانی مودام
 موده به کی دیکه که لئی بوو گوزهر
 ده چنده وه خواز بیینی و شادی ده کهن
 رۆله ژن و مالی هه به نیوی مال
 هه ر رۆژه قیزیک و هه رایه ک هه به
 «بووک ده گهل مالی خه سوو نیی ژین»
 وه خت و زه منانکی شه ر و ماجه را
 رۆژی له بازار ی، هه سه زارانسه کار

نه ههفته و من ههفته و دوو مانگه جار
 نهه ما شهوو روژئی دوو سهه دهه نهه مه یان
 ژین و سهه باتی بهه فیدای بهه چکه له
 هیچ وهه سیری نایه کهه روژئیکی وا
 دایکی له بهه ری خهه و ژینی سهه رام
 شهه و روژهه رامو شیتی شهه دهه م چ بوو
 دایه له دووری شهه ی ناله ی دهه کا
 سهه ره بهه نهه خوژی له سهه ری فیکری وی
 شهه و کایه شهه بو سهه ری چاکان دهه چئی
 روژ و شهه وی فیکری شهه ی دایو باب
 دونیا وهه فای نین له قاموسی ژین
 تاهه بهه قودرهه بهه دل و گیانه ساغ
 وهه ختی زه مان، شکلی عه وهه ز بو له لا
 بوچی له خو فیکری نهه کهه یین چاوی من
 ئایا ژیان نوستن و خواردن و خه وهه
 گهرچی کهه سیک حالی نهه بوو فهه لسهه فهی
 نهه ما نهه ساسی نهه وهه بهه کاکه گیان

نساگرئی، نهه حوالسی له دایکی ههزار
 ماچی دهه کا جوانه چکول بهه چکه یان
 خوژی دهه وی چونکی رووناکسی دلّه
 مهه بویی دایک بوو بهه سهه شهه وفی وا
 نیوه شهه وی شیر ی دهه دایه بهه نام
 فهه ر خهه منالیکی بهه قیز و بهه بوو
 «داخوا کوپم روژی چلۆن شهه دهه کا»
 نهه ما کوپهه فیکری کوپ و مالی دی
 بهه لکی فهه نا بن دایو باب جئی بهه جئی
 بهه مرن، بگاتن بهه میرات و حساب
 چاکترهه فیکریکی بکهه یین بو شهه یین
 چاکه بکهه یین دوا بهه نهه کهه یین ئاخ و داخ
 جهه رگ و هه ناو، فیکری شهه وا بهه و شهه وا
 عیلهه تی جئی، هاتنی ئیمه له ژین؟
 یئانهه شتیکی دی له پشت پهه ردهه وهه
 عاقیبهه تی چسوو له دهه ر و مهه درهه سهی
 خزمهه تی ئینسانی بهه دهه وری زه مان

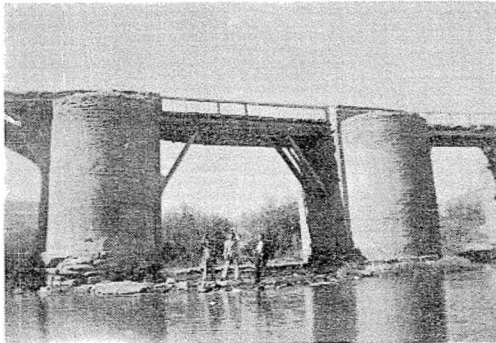
خه ته نه سوورانی سابلآغ (۲۵۸)

کوا خه ته نه سووره له نیو شاری ما؟
 شه هه موو شیرنی بوو له ده وری منال
 به زم و سه فای مه جلیسی ئاوا نه ما
 هه روزه ره سمیکي قه دیم تیک ده چنی
 چساوه به گریانه له یادی شهوا
 چوونکی بناغانی شهوی هاته دهر
 بزته فرمانانی منالی بچووک
 نسا بووکه چینی، قه ده می نابه پیش
 دوکتوره وه ختیکی ده سی کرد به کار

کوا قه له که، چوله که که (۲۵۹) هه لفرآ؟
 شه رۆ نه ما مۆدی شهوا بوو به تال
 شه ورۆچ کهس باسی شهوانه ده کا
 رۆژنکی دنی ره سمی قه دیم نه بی؟
 ماله که ویرانه بناغانی نه ما
 کوانی قهراری ده بی خانوو له مهر
 وه ختیکی، بووک بووکه هه بوو وئاله بووک
 بووکی له ده سنی دا منالانی پیش
 مه جلیسی خوشی خه ته نه چۆکه نار

XXXX

XX

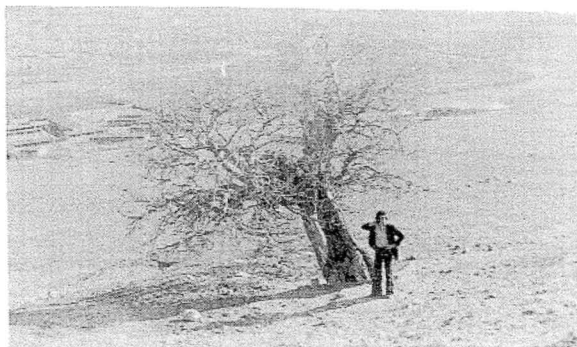

مه نزه ریه کی دیکه له پردی سوور که دواي تهواو بوونی سد به داخه وه تیک درا.

بووکه به بارانه (۲۶۰)

عهرزه، که ویشک بی گهنم نایه گبیر
 پوولی وه خپرکین له خه لک بۆ قومار
 تیکرا بلین پینکه وه بهر ده رکى مال
 ئاوی مانالانی دهوی ما مه گیان
 ئاوی نیوگه نمانی دهوی بوگولان
 شیرینی و پوول بۆمه، نه بین بهش پراو
 دایده گرت روخاری ده ئاسمانی گهش
 خه لکه چ خوشحال بوو له گریانی وا
 به عنی خودا بی دلی خه لکی نه کرد
 بهش ده کرا بهینی ره فیتان لهوی
 نهنگو بیورن له گوناهانی من

بووکه به بارانی دهویم هاته بیر
 به زمینی زورخوش بوو به وهختی به هار
 وابوو بهزم پینکه وه جه معینک منال
 «بووکه که، بارانی دهوی کاکه گیان
 «دهزیله ی زورجوانی دهوی بوکچان
 هه رکه مه، دهی پرشته هه ری سه تله ئاو
 پاشی دوو سنی ساعه تی هه ورائی رهش
 هه وره ده باری وده گریا حه وا
 خوش بوو له وهی هه وره که بارانی کرد
 ئه و جار شانی که خه لک دایبوو پی
 گه رچی مانالانه به ئه و بییری من

« سه مه نی لیان (۲۶۱) »

ده ورو بهری تهندووره، کچ پپرده بوو
 جوانه کچ و بهرزه ژنی وه ک بلوور
 عایشی و فاتم (۲۶۲) پیکه وه دینه وی
 فیکری هموو کاری هه بوو غهیری خه
 ناره و چه پله و ده فسه بوو. قامی خوش
 هه رکه سه کارنکی ده گرتن له نه و
 وه خستی به یان، ماله به مال بهش ده بوو
 قسه متی داندرابوو له وی بی هه را
 خورته، قومارنکی بلیم نی چه لان
 تیکرا به دوری سه مه نی عه نی بووک
 شیعرا نی خوار بیان ده خوتندن (۲۶۳) به به ک
 قولته ده دا قولته له وی سه مه نی
 قولته و بونی دئی له وی کوله که
 ده نگسی ده یاسینی دئی قورناتی جوان
 چه رخی زه مان دیت و ده چئی بؤفنا
 سوارین، بکه ین عالمه غه مبار و سارد
 یا بوچی ئاکاری فلان، غه ریه؟
 وه ختیکی نه پداوه به ئاکاری خیر
 کوانی له عه بدانی ده خو دیته نه ر

وه خستی به هاران سه مه نی سازده بوو
 هه لپه رین و شایی له دوری ته نوور
 فیکری ژنان و ابو که نیوه ی شه وی
 خه لکی گه ره ک تیکرا هه تانبه شه و
 هه رکه سه جورنکی ده کرد به زمه خوش
 ده نگ و شه قه ی مه نجه ل و که و گبر به شه
 لای سه مه نی نیوه شه وی چول ده بوو
 هه رکه سه ئاردی به شی خو ی نار دبا
 تا سه مه نی با سی هه به هر زبان
 هه لده په رین جوانه منالانی چووک
 پیکه وه ده ستیان ده مل و ده ستی به ک
 «ده چمه وه نیومالی گه ره ک نه رمه نی
 «ده چمه وه نیومالی گه ره ک جووله که
 «دینه وه نیومالی مووسولمانه کان
 گهرچی عه مه ل نیتن به نه مری خودا
 هه بنه که وه ختیکی له نه سی موراد
 یا بکو تین تانه فه سی ده رنه به
 زورم شه و دیوه، که که و تونه ژیر
 عه دل و سه فا لایستی مه و لابه هر

« چیشتی حاجی له گ له گ له گ (۲۶۴) »

له گ له گ له گه زستانی چله پر ده کاد
 نه ورو نیشانیکی له سه رمای نی به
 چهنده به سه خنی بوو خودایا هه وای
 گیاو گزو پنگو گیللاخه ش ده بوون
 وه عده یی چیشتی وی ده هات بوژنان
 لینه نرا نیوی سه ساری به جوش
 هه ره که سه قساییکی به ده ستی له وی
 جه معی برا خه لکی، له شاری هه موو
 نه ک وه کوو نه ورو که نه وی چنی له بیر
 شیعرا نی خورا بیان (۲۶۴) ده خویندن به جار
 نه ورو که سیمان ده خوئی به شکی عه لی
 نیره که سه ره رزیه کوشک و که له ک
 ماندوو نه بی کاکسی عه باکت به له ک
 له گ له گه بیده نگ بوو، که لیتی بوو عه بان
 نابنی وه فاداری که لاجتی له وی
 ده ببرد که هیللانه (۲۶۷) به وی کاته ساف
 تاکوو بکات ده ورانی هیللانه گرد
 نه مدی که خه لکی بی له ئاکاری زیز
 خوی لی نه گورا به هه را و مه حکه مه

چیشتی حاجی له گ له گه که م هاته یاد
 به فری حاجی له گ له گه گی دوا ی چله به
 هیلکه ی له گ له گ ده بوو هه ره به ستبای (۲۶۵)
 دوا به، که نی زیکی به هاری ده بوون
 په بدا ده بوو له گ له گه که ی گو شه بان
 مه نه لگی گیللاخه به کشمیشی خوش
 مندالی کوو چانه هه موو ده وری وی
 فیکر و غه م و ده رد و په زاری نه بوو
 روحمی هه بوو خه لکی به ده ردی فه قیر
 پیکه وه مندالی ده ده وری سه سار
 «حاجی له گه، له گ له گه که ی که لگی
 چویه ته ئاسمانی ته به ق سه ره ته به ق
 باخوا به خیر بینه وه سه رچاوی خه لک
 چاوی له نه مو به زمه، له سه ره گو شه بان
 خوشن مانالانه به هانتی نه وی
 گهرچی لباسی له سه ری هه رته ناف
 یا چالووک و چیری له ته ندوره برد
 نه ما به سه دکاری نه وا هه ره عه زیز
 نیستی نه وه، زور به وه فاتر له مه

«مانگ و روژگیران» (۲۶۸)

مانمه ئه‌و روژ که ئه‌وانه‌ی که دیم
 شاره به هاواری ده‌هاتن به بانگ
 هه‌ر که سه له‌شتیکی دها داربه‌دهست
 یا نه‌نه که یا ده‌فه، یا ئاهی سه‌رد
 ده‌نگی سلاوات و مناجات ده‌هات
 که س بوئه‌وان ناکا خه‌بالی په‌شوو
 هه‌ر روژه ره‌نگی خو له‌یه‌کتی دهادت
 هاو دم و ده‌یبا بو موقامی سه‌روو
 زه‌ه‌ری هه‌لاهیلن به‌لای دلن
 زور له‌جی‌گای خوار و له‌عه‌رزی دها
 زور به‌به‌له بو سه‌ری کاران برۆین
 لاده‌نی ئه‌و هه‌وره نیستی‌ی‌دا به‌تو
 عالمی شاری هه‌مبو دلخوش و گه‌ش
 گه‌رمی دها پیر و نه‌خوش و جه‌وان
 خه‌لکی که له‌رزینی هه‌بوو ده‌ستی وان
 دهر د و غه‌م و ناپه‌حه‌تی بو گه‌مال
 گه‌ریان و زوو‌خاو و غه‌مه که‌م‌پا
 مانگه‌شو و شوقی هه‌تاوت برانند
 ناوه وه‌ره ده‌گری زه‌دین روئه‌که‌ت

یادی له سا‌بلا‌غی زه‌مانی فه‌دیم
 وه‌خستیکی روژه ده‌گه‌را یانه مانگ
 ده‌رو‌ئشه‌کان کۆره‌یی زی‌کریان ده‌به‌ست
 یا له‌بنی مه‌نجه‌لی ده‌درا به‌به‌رد
 مانگه‌هه‌تا به‌ر ده‌بوو، ئه‌و شاره‌مات
 ئیستی له‌وانه‌خه‌به‌ریک نی له‌نیو
 جه‌رخ‌ی زه‌مان بوئه‌وه نه‌فتاشی مات
 جوانی ده‌که‌نه‌فتی ده‌داتن به‌روو
 گه‌وره‌یی گه‌ل غه‌ره‌یی به‌ک‌نا‌گرن
 بوئه‌به‌جینی دینلی نری هه‌له‌ده‌دا
 چاکه، که‌نابی غه‌م و ده‌ردی بخوین
 جه‌رخه‌که نه‌فتاشه‌ده‌که‌کاری خو
 وه‌ختی که‌لاچوو له‌حه‌وا هه‌وره‌په‌ش
 شوقی هه‌تاوتی له‌وه‌سه‌ت ئاسمان
 خو‌شن و خو‌شن له‌عه‌تای زه‌مان
 یاخو‌ا به‌خیری فه‌دمت بای شه‌مال
 بوچی به‌زوتر فه‌دمت دانه‌نا؟
 په‌بسی به‌دووریه‌وه چی زستانی سارد
 نیستی (۲۶۹) برۆ ده‌گری که‌چه‌ل روئه‌که‌ت

بیر و باوهری سابلأغی قه دیم (۲۷۰) ۴

داره گه لآ و بهرگی یه رینه وولات
 له گله گک و سبروو و کهوی شاخی خون
 نیره به جی دبلن له بو دهنگی کوند
 ده گری له سه رماو سه هونلی په نا
 نی له سه ری دهنگ و سه دای بولوبله
 به ختی فه قیران وهه ژار نستوو
 له رزین و سه رماوی هه میسه نی به
 نه هه موو دهردانه به پی وی ده چنی
 بولوبله سه ر داری ده خوننی به کول
 پست و مه قامی تو به قای بونی به
 رورانی دی خوی له بنی چه رخی به
 مه شکنه تانه شکنی سه رت بی نه وی
 قودرته ده شکنی سیلاوی خودام
 کوانتی سکه ندهر کوا نه میر نه رسلان
 کوا مهرو و بزنگه، هه به لی خه بهر
 هیچی نه مائه ورو له سه ر به ک قه رار
 تاکوو پلاوی بو خه لک لی بنی
 کاری به بی خوبی و سویری نی به
 ئاشپزه خوئی حالی به دپروا له ناو
 له ززه نی بو خه لکی نی به ئاشی، وه

داشامه جید سه رمایی پایزه هات
 جوانن په رهنانی به پؤل پؤل دهرون
 ده چنه وه گه رمینی له سه رمای تووند
 هه رسته ده خزته کونیک ده ستی با
 داره چنار رووتسه، سه ری قشقه له
 به فره هه موو جی به وه سه ر که و تووه
 روژه نه گه ر نه ورو له بن هه وری به
 عاقبه تی، چله بی زستان ده چنی
 مانگی به هارانی که دی سووره گول
 چه رخه ده سوورینی، له خز وانی به
 هه رکه سه نه ورو که له سه ر چه رخی به
 وه ختی که چه رخت ده گه له بووی فه وی
 چه رخه وه کوو توپه ده سوورنی مودام
 کوانتی نه میر چه مزه بی ساحیب قران (۲۷۱)
 کوانتی له شیرزیه، له روستم خه بهر
 نه وه هه موو خوشیانه هه بوو نیوی شار
 هه ر روژه که وگیره به به کتی ده بی
 خه لکی به خوئی له سه ری سفره به
 چه سه رته وه ختیکی نه خوا که س پلاو
 به مند و به ساتی ده بی خپرکانه وه

کوانسی له ههوت مانی دههین ههویر بۆزهی^(۲۷۲) مندالی بچووک بیته بیر

ساحه بی چوار چاوان^(۲۷۳) بلتی پیم دهوا دهرمانی شهوتی بی نه خوشی ج با

کئی به له ههوت ده رکه بدا بۆمنال بئ بگری^(۲۷۴) ری به بچی دیره سأل
بینی مانی هه وه نه، وابلی عاله مینه هه وه ره هاتو بۆپی
جوابی بدا: ره بی خودا پی بدا دابه بچی ده رکی دیکه لئ بدا

قاعیده بوو وهختی که باغ دبه بهر^(۲۷۵) بگری به خیر هه وه لی بهر، سه ره بهر
بۆبه له هه وه ل بهری باغی گولان فازی^(۲۷۶) تری جوانی دووسی دا بهمان

وهختی که مندالی چکۆله ده بوو گهوره ده بوو هه مازبانی نه بوو
هه وه لین پارووی ده بوو بفرینه وه^(۲۷۷) ده ستانی پیاو چاکسی زه مانی هه وه
بینی ده نیو زاری عه زیز کۆر په یان نا، وه قسه بیت و بکاگه ممه یان

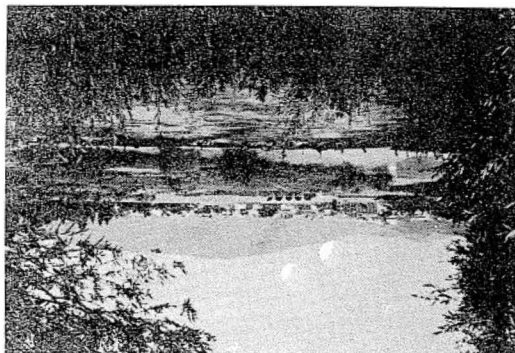
لیکی منالانی^(۲۷۸) بچووک شیره خۆر زۆر که ده هات ده بکرد لیسانی بۆر
قاعیده وابوو که به گۆریه ی ده خال لبیدن له هه و زاری چکۆله ی منال
وهختی که هه و کاره به دل هاته روو لیکه خه لاس کاتیکه ویشک ده بوو

کئی به له بهر ترسی منالانی^(۲۷۹) جون
 نا مه ره قیژالی بییته وه
 روزی بسوورته وه، نیو چومه کان
 بییته بییته ستی له شانی شه وه
 ترسه خه لاس بیت و نه مینی هه را
 شه ورۆ له شه و کاره نیشانی نه ما

پشتی ده رک بوو شه وی شه مویه^(۲۸۰) ژن
 نی به تی خوی کرد بوو گهل تاره زوو
 ئاباگری کار ی ده بی ئاوه له
 گهر فه خوش بابه به فینی ده بوو
 وه ختیکی غهیری شه وه با، ناره حه ت
 گوئی له فه ی خه لکی له کووچه ی که چن
 تاج ده بی، نه فشه، چ دینته روو
 یانه غه م و ده ردی ده چن له و دلّه
 خوشی ده کرد، مه فووده حاصل بوو
 فیکری شه وه، ئاوه له نایته به خت

گومی ده باخانه که بهندی ده باخانه ی، دیاری ده کا.

« میر میرینی سا بلاغ (۲۸۱) »

ئەو كەسە نازانن مەلەى قووم دەبن
 دەخوړن بە دەست جانە وەرانی بە گورد
 هەرچى زە عىف بىت و دە گىرى كەوى
 گەورە تر و گەورە لەسەر وى هەبە
 پىرى و نەخوشىشە لە نىسان مېوان
 پىشتر لەوى بەردى لە حەد بى سەرىن
 مەار و مشك زۆر ترە مېوانى وى
 نەقە سەرىك نەبى سلامەت لە گىان
 دە كووتى بە گۆپالى قەوى گورگى حۆل
 چەندە گوناھى بوو، ئەوى كوشتوو
 خەلكى كە ساحىب مەرە خۇشالە پاك
 چەرخە دەھەستىنى كە تۆلەى هەبە
 غەررە مەبە گىانى عەزىز رۆزى وا
 داخى هەموو حەسرەتى دۆستانى خۆ
 «عاقىبەت خىر بى» دەلەن ژن ئەو

دانشا مەجىد بەحرى ژبان قوولە بن
 زۆرە دەنىو بەحرە كە، ماسيانى وورد
 راستى چ رازىكە كە دە بخوا قەوى
 نازانى ماسىكى كە زۆر گەورە بە
 خۆ هەمىشە لاوى مېوان نى لە گىان
 چاكە بەر رازىنەنەو تەختى ژىن
 هەر كە بە قودرەت بى، بە هەبەكل قەوى
 گورگە كە رى كەوتە دەھۆلى مەران
 وەختى بگا شوانى بەر پىزەر كى هۆل
 دە پكوتى بۆچى كە مەرى خوار دوو
 جا دە كووتى شوانە بە گۆپالى چاك
 مەسئەلە بى ژبەنە، مېسالى وەبە
 گەرچى خودا داو بى موقام و جىگا
 رۆزىكى دەستىنى تەبىعەت لە نۆ
 گىانە بەسە خەو، مەكوتە سەر ئەو

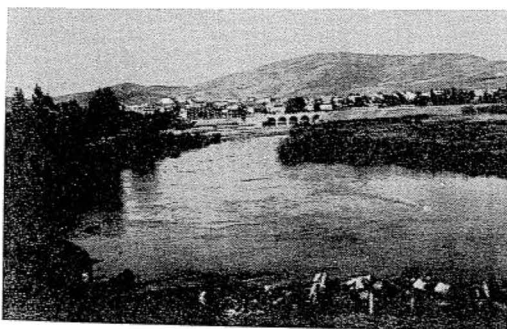

خەلكى وە كوو ئاورى، دەھىنانە جۆش
 دەستوورى مېرى نەدە كەوتن بە زىر
 فەورى عەمەل دە كرا بە دەستى وەزىر

میر میرینی ئارى لە سا بلاغى خۆش
 بە كىكى مېرە بە كى و گزىر (۲۸۲)
 هەرچى كە دەستوورى بەدا بابە مېر

ئىبللاكه نايىتن بكا پىكه نين
 هرچى كه كو تبايه ده بوو و اببا
 چو نى شهرح دم كه به چاو بى عه بان
 كوا خه به رىك شه ورؤ له ميري چه لان
 بوچى به خورايسى ده كهى سه ركوتان
 خه لكى فرىو داوه شهوى كو شتووه
 زاهىرى زور چاك و زباني شه مين
 بولبوله ده بخويندن له سه ر دار و چل
 عالمه نيكر چوو به بادي فه نا
 زالمى ناهيلى له عه رز و حه وا

فودره تى هه ر كارى هه بوو ميري من
 ميره چلون فودره تى پى بوو عه تا
 به زمى شه وا نابه نه وه سه ر زبان
 به خودا ژيان چاكه به نه سه ركوتان
 وه ختيكى نى، گيانه به قا بو ژيان
 نه ختى فه له ك زورى شه وه دبستووه
 وابوو فيكر، پياويكى چاكه له ژين
 روژ و دوو روژيكي له نى باغي دل
 شه مكاكه باى بايزه هاته سه ما
 چه رخي زه مان ژيني شه مهش تىك ده دا

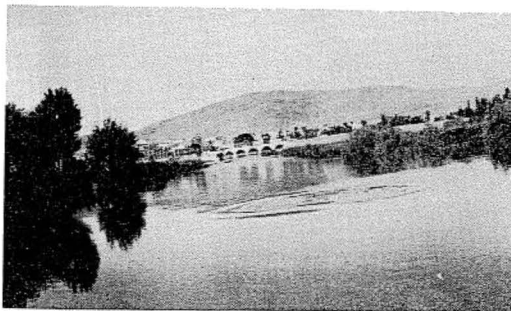

گومی قاوه خانه، كه زه مانىكى به گومی عروسان مه شهوور بوو.

❁ ډاډچيکاني سا بلاغ (۲۸۳) ❁

حاجي علي (۲۸۴)، کاکه قه زاق (۲۸۵) و که ريم (۲۸۶)
 قازي (۲۸۸)، ده لني مه محمود سميل (۲۸۹) هر نه بوون
 کاکه فقهني به حمانيش (۲۹۲) له پښي ته وان
 ده روپش (۲۹۴) وشامي (۲۹۵) وحسه ن (۲۹۶) بوون له وني
 غالبه، چون، ده کوتي په پښه نده ي هه وا
 شاخري که هر گوره بوو به هرامی کوشت
 هوشی له خه لکی ني به هات و به چو
 بوچی ده کين نه وه موو کاری له عين
 روژيکي نه وه تخته ده ژير پيت ده نني

بـادئ له ډاډچياني زه ماني فه ديم
 کاکه حيجازي (۲۸۷) و خه ليل قه نه کون
 نادري ربحاني (۲۹۰) ده گه ل نه رده لان (۲۹۱)
 وه خيکي ني مهت (۲۹۳) ده چو وراوي که وني
 عالمي ډاډچيانه چ به زمه، خودا
 عه بني که به هرامه که گوري ده کوشت
 زبنده کيه!! هر که سه فيکري له خو
 نا چي به مه نزوور له ژيان کاکي من
 خو هه ميشه تخته له ژير پي به نني

گومي پردي تازه که ده زه ماني خوي دا خه لکي زور خينکاندن.

◌ قوما ربازه کانی سا بلاغ ◌

دشامه جید حه سره تی دونیای دوون
 به کئی به دهستی غه م و فیکری عه یال
 زه حمه ته نه ور و و که ژبان بو فیهیر
 هه رکه سه نه فشتیک و خه بالیکی سر
 عومره زه مانیکی نه توولانی به
 ژبانه به تالی به سویری ده چئی

هه رکه سه جوورنکی گه رفتاری بوون
 ئیدی گه رفتاری خه راپی منال
 کوانئی که سیک دهردی شهوی دپته بیر
 ناکوو به پرهی بیئی له ئاوی به دهر
 خو شه که ئالوده نه کهین سانی به
 چاکه به پیاوی و به مهردی بچی

باسی عه لی شهل (۲۹۷) که قوماری ده کرد
 پیاوینکی خپرکۆله ولی تووند زبان
 شهل بوو ولی ساغ ده گه لی دهر نه چوو
 فهت نه بوو ده فعیکی بدوړی قومار
 ئاخری حه رینیکی فهوی هه لقوقلی
 بهو هه موو ئوستادی هه زار فیلی چاک

شوره تی خاریچی ئیرانیچی گرت
 زیره ک و له یلاجی (۲۹۸) قوماربازه کان
 هه ر ده م و ساتیکی له ئاری ده بوو
 ئیلا مه گه ر حیل به کی بی له کار
 دابنا له سه ر عه رزی ته که بو عه لی
 بردی ژبانی وی بو بن ژیری خاک

کئی به قیرانیکی بیری تی لهوی
 زوری ده کوت شه ووهی ده لیم شه ووه به
 پیاوینکی بی مال و به دایم خومار
 سئی قه ره خالی که به ده ستیوه بوو
 دوو و په قی رهش بوو شهوی دیکه سوور
 هه ر وه کسوو چاوبهستی به فیل و قومار

نه کهری میانداوی (۲۹۹) سمیل زور فهوی
 خاله ره شه هه ونی به، شه سووره به
 فاسید و ئینسانیکی زور ناله بار
 به زمی قومارانی له وان ساز ده بوو
 دابده نا سه ر عه رزی له بازار و ژوور
 سووری ده کرد رهش له خه لک نابه کار

ئاخري شهويك گهردني وي هه لبرا ئه كبهرو خالاني بهش و سوور نه ما

خلله خلی ساله شهلم^(۳۰۰) هاته باد
 ئه سه كه مله و بانژور و شير و خه تان
 سه پهبی خودا روو حی شهوی خوش بکاد
 كاكه غولام^(۳۰۱) و مه^(۳۰۲) شوگري شهوان
 بهزمی هه بوو روژی له بنانی هه مام
 سنی جگه بی كاكه مه و كاغولام

هاشم^(۳۰۳) حیابی كه دزی بوو هه زار
 گهرچی كه ری واكس و بوياغ لینه دا
 ئه هاهی خه لك ئاخري له تی كرد به جار
 ئه مماله زور كاری كه میف لانی ده دا
 به شوهری به ك بوو و هه زار روو به روو
 غیره نی پیاوانی فه دیمی هه بوو
 گهر بی تو بروات به شهوی كرد با
 باتمانی زبیرت به وی شه سپارد با
 وامه كه نه فیکری كه هاشم چ بوو
 ئه حمده دی مه لولوودی^(۳۰۴) كه هاوری هه بوو
 زوری به پیاوانه فه دم هه ل هینا
 هاشمه بیکهس بوو كه وای لیکرا
 نیوی نه ما ئا بوو به عه رزیوه چوو
 ئه حمده دی وای هاشمی ئاواره بوو

بسانی له پیاوانی سه ری حال و خوش
 لوتی بی شاری له زه مانی فه دیم
 بهزمی ئیوارانی له نیو باغه كان
 زور دیتنی بوو كه ده بوون پینكه وه
 فه نه كیشانی^(۳۰۶) هه مده دی بهزمی بوو
 عومره ده چنی گیانه، چ خوش و خه راپ
 كا همه سوكوتكهی^(۳۰۵) مه شروب نوش
 باسی خه رابه ی بوو فه دیم و نه دیم
 گه ل هه مده دی ماله ماله لولوودان
 بهزمی شهوان شه ورؤ له بن خا كه وه
 نیو شای فه نه ی هه لووچه و گول ده بوو
 هه بیفه به سه ره مستی و هه وایی شه راب

ئینی بوو دوو سنی مالی خه راپ خواری شار
 شوکری خودا بهردی بناغانی خوار

نه کبه رثا باده^(۳۰۷) نیوی بوو له مهر   خه لکی نه وی جه نعی هموو خه لکی دهر
 ساخری شه مائیکی به توندی، قهوی   مالی هموو کرده خه راپ و نه وی

XXXX

XX

X

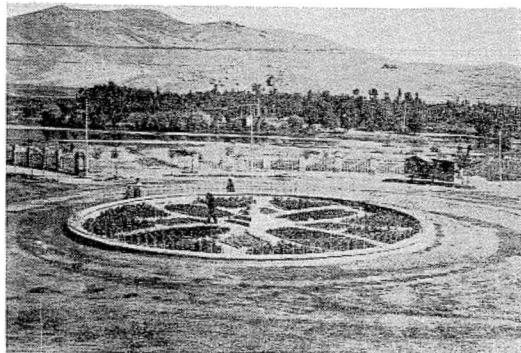
به ریز کاک حاجی مه لای موسه نین نه وه لین ددان سازی مه هاباد.

« شینته کانی سابلاغ »

دابہ سووری^(۳۱۰)، خاله سووره^(۳۱۱)، خوونچه شینت^(۳۱۲)
 ههر له دهر و کسووچه منالی له دوو
 خات مهله که شینته نه ماوه له کار
 نیمه ش وه کسوو وی ده که وینه عهدهم
 دهرویشی^(۳۱۵) نوونخانه به کوئدا هه لات
 دوای ده کههوت روژئی منالانی کوو
 پیم وایه چل ساله که چوون بن گلی
 کهس نه بوو چارنکی له شفقگی بکا
 نه ک له فه قیران و هه زاران بسدا
 حه بده ره باقوشم^(۳۲۰) وجودی نه ما

بیادی خه یامی^(۳۰۸) ده کهم و خدره شینت^(۳۰۹)
 خوونچه شینتم شینتی گه لا چایی بوو
 نیوی مهله ک کوانتی له کوو چانی شار
 ئانیج و ماننیج^(۳۱۳) نه ماوه له دهم
 بیللی بیللی، چیکلی چیکو^(۳۱۴) چسی لێ هات
 سه بده لووشه^(۳۱۶) پیاوی هه رامزاده بوو
 کاکه عه لی شینته^(۳۱۷)، خه جیج خوشکی وی
 کاکه سه بید^(۳۱۸) شفقگی له خه لکی ده دا
 شهفقگی له ئاغا و له گه ووره ده دا
 سایره کهش^(۳۱۹) دبارتی له مه بدانی دا

X

چوواری چرای سابلاغی بهریز، که ئه ورو مه یدانی شماره داری پیده لین.

«خه یابانه کانی سا بلاغ» (۳۲۱)

تاریک و شه‌ستیره له‌نیو ئاسمان
 دیته‌وه نیو شاری به‌له‌نجه و به‌لار
 زه‌نگانی کاروانسی که‌نار کی‌توه کان
 ده‌گری له‌بو شیری و دایکی ده‌خه‌و
 مانگه نه‌ماشابه ده‌کا شاری جوان
 ناله‌ی فه‌قیرانی نه‌خوشم له ژوور
 شاخی ده‌لارن‌سینه‌وه وه‌ک چسار
 زی‌کمر و ته‌مه‌نایه به‌پنی وی ده‌کا
 خیره نه‌بوو شه‌رره به‌پنی فیله‌کان

داشامه‌جید نیو‌شه‌وان پشتی‌بان
 سۆزه‌یی بای قوزغی له‌لای تافه‌دار
 قرره‌قرری بۆقی له‌نیو چۆمه‌کان
 ده‌نگی منالکی بچووک نیوه شه‌و
 نیوه‌شه‌وه کونده ده‌خوینی له‌بان
 به‌زم و هه‌رای ده‌نگی سر‌یله‌ش له‌دوور
 بسایه‌خشه‌ی دینی له‌داری هه‌سار
 هه‌رشته جووریکی دوعای خوده‌کا
 ئه‌منی شه‌سیریکی غه‌م و ده‌رده‌کان

جۆگه‌له ئاوانی ده‌هاتن به‌جار
 ئاوی ده‌په‌رژاندن له‌سه‌ر رینگه‌یان
 ئاوی ده‌په‌رژاندن خه‌یابانی شار
 نه‌مدیوه تا ئیستی له‌ده‌نگی وینه
 ئاویم پی‌به‌خۆت لاده جواپی ده‌کوت
 په‌ر له‌گل و خۆل و قوړاو جۆگه‌که
 ئیدی شیر و خورشید هه‌تا سینه‌ما
 چۆل بوو خه‌یابانی به‌تۆز و نه‌وی
 که‌م که‌سه بی‌ناسم له‌خه‌لکی فه‌دیم
 خه‌لکی فه‌دیم شاری له‌سابلأغه‌وه
 خه‌لکی فه‌دیم شاری ده‌چن بو‌نه‌مان

یادی خه‌یابانی فه‌دیمی له‌شار
 فه‌عه‌له‌هموو روژی دوو سنی ده‌فعا‌یان
 ماشینی ئاوی (۳۲۲) که‌به‌زوه‌هاته‌شار
 دبدیدی زۆرخۆشی هه‌بوو ماشینه
 دادوو، دادوو سه‌ب‌دزاده ئاوی ده‌کوت
 به‌ک دوو خه‌یابانی هه‌بوو شاره‌که
 یه‌کتی له‌به‌رقیوه هه‌تا چوارچرا (۳۲۳)
 شه‌وه‌لی شاپوور بوو، دوو‌ده‌به‌هله‌وی
 ئیستی خه‌یابانه په‌ر خه‌لکی دیم
 روون ده‌بئی چاوانم که‌ده‌بینه‌وه
 داب و ره‌سم، جه‌می گۆراوه و نیشان

سوورعه تی بای گرتو، به ناخری نهوین
 هر روزه ژیرنالی که سیک، پالوان
 دوی نهوی نامریکا به دوایدا مه جووس
 هرکه سه جوورنکی ده کالیسی که بیف
 شارنکی بارانسی غمی که و ته سر
 کس نه بوو حالی بی ژبان هاته سر
 هرچی بکه بن چاکه، همیشه که مه
 شوقی چرای ژینه ده چئی بونه مان
 هسته که تا هستی به تو گتر و ولات

هه مه فیرین پیکه وه، ماشینی ژین
 نای له خه یابانی به توز به رده لان
 روژنکی ئالمانی، روژی دی عروس
 عادهت و په سمیسی نه ماوه حه بیف
 په سمی زه مانه، ده بیی وابینه سر
 راستی عه جهب رازه، له نه ملی به شه
 وه ختی نه جهل مؤله تی نادا به مه
 چاوم، برایانم، عه زیزانی گیان
 به سه مه نوو، لای به ریژی و ولات

به رده ره شان ده روژی ۱۳ ی ۱۳۳۰، سه فی نه ووهل له که نار کلاو سپی که، نووسه ری
 کتیبه که به.

✽ چرا بهرق (۳۲۴) ✽

وه ختی شهوان روونی ده کرد کووچه کان
 رینگه بی مه چاره بهوی روون ده بوو
 مه نموری وئی، ره بسی له ده سمان نه چی
 ئیستی که هر ماون به لووتنی خودا
 نه بیوو خه لک دهر د و په زاری و په روش
 ده نگ و هه رای بزقی له چومی ده هات
 ده نگسی مونا جاتی له مزگه وته کان
 شه ورؤ هه را و به زمه و گرمه له نیو
 باعیمی لیسانی شهوی سه عدی (۳۲۵) به
 سه ددی مه هابادی ده بی لیدری
 تیک چوو و له وی پردو دوو جهوزی گپراو
 که سنی که لایلا به بلنی بو سه فا
 خوش بوو به ده نگگی وی خهوت لیکه وی
 لای پیباوه پیران و ژنانم به جار
 شه ورؤ هه زار فیل و فه ره ج هاته لا
 به لکی کلاویکی بنی سه رنه وه
 داری عومر سه د لقی بوو، چی نه ما
 خاموشه نیو شاری چرای و شه می
 عومره خه لاس، په تکی ژبانی پسا

ئای!... له هه راو ده نگگی چرا بهرفی جوان
 گهرچی له دوور دووری مه هابادی بوو
 کاکه موحه مه د بوو شه زهت توکمه چی
 سیمبانی شاری بوو ماهه و موسته فا
 شاره به ده نگ بیه شه وی چه نده خوش
 خاموشی وه ختیکی ده که وته وولات
 بوئی نه سیمی سه حهری گهل به بیان
 سه رخوشی خوشحالی ده بوو، خه لکی به
 سه ددی ده بین که قه راغ شاری به
 کاغزی نووسی به خه لک ناله وی
 سه دده که چوون ساز بوو له وی پیشی ئاو
 شه ورؤ چرا بهرقه له شاری نه ما
 ده نگگی چرا بهرفی به نیوه شه وی
 خاتره بی زوره له نیو خه لکی شار
 سا بلاغه چه ن خوش بوو خه لک باسه فا
 هه رکه سه جووریک ده چی بو پیشه وه
 دوو روزه ژین، باغی شهوین بی به فا
 حه یفه هه زار داخه سه فای شه وده می
 هاته وه فرینیک به دوو چاوه دا

❦ کارپژداره کانی سابلأغ (۳۲۶) ❦

دښته بهرئ، زه حمه نى جو و تير و پوور
 هاته بهرئ و هختى غمئ پاپه پرى
 ده كړئ بؤ خزمان و منالى شتان
 دابده گړئ عهرز و ده ناسمانى گهش
 نهو خهل و خه زمانه له پير دښته خوار
 ئاوانى سابلأوى ده با خه رهنه نى
 حاصلئ نهو ساله به سابلأو پرا
 حاصلئ نهو ساله به سه د جوور قهوى
 نؤله بى بؤ كرده وه نهو چهل خودا

دشامه جید وه ختيكى خه زمانى سوور
 ساحه بى دلخوشه خه له و خه رهنه نى
 قه رزى خه لك پاكي ده د تانه مان
 لای سه روو په بندا ده بئ هه وړيكي رهش
 هه وړه ده بار تئ چلون ته رزه بار
 قوړ به سه رى كاكى فه له داده نئ
 نازه چ چاره هه به قوونى پرا
 سابلئكى ديكه كه ده كئلى زه وى
 چونكى به شوكرانه پزايده به، «لا» (۳۲۷)

ساحه بى وى كاكه عه لى ره حمه ته م (۳۲۸)
 مندالى كارپژئ وه لى بئ نه سب
 با له ره سوولئ كه ريمى (۳۲۱) و خوسره وى (۳۲۲)
 كوانئ كوړيش، نيوى نه وى بير هه به
 نيدى ترانزيت بوو، نى بى تى (۳۲۴) به له ق
 خؤى له بنى خاكه كوړانى له كار

يادى له كاراژى مه هاباد ده كم
 پاك و نه مين كاكه موجه مه د غه ريب (۳۲۹)
 يادى له كاراژ و له مامه غه نى (۳۳۰)
 نيوى له گه ريمانى (۳۳۲) له شارى نى به
 كاراژى ميهن توور و ليوان و بهرق
 سه يد هاشمه (۳۳۵) نيوى نه ماوه به جار

يادى ميرزامينه (۳۲۹) و عه زيزى (۳۴۰) به زور
 ئاسوده بوون شو قير له دستى نه وان
 نه وړيز و مبانداوو و رذايه بچؤ

كاكه عه لى كورده (۳۲۶)، ره حيم (۳۲۷)، سواره كويز (۳۲۸)
 سه دديق (۳۴۱) و نيراهيمه سووره (۳۴۲) نه مان
 نه وړو هه را ناكاكه ماشين بپؤ

«چه نده بدهم» «هه رچی بدهی چاوی من»

جهمعی برابانی دهشی محمدهی

هه ورازی هه لندیر و بلندی هه بوو

«کاکه بده حه ققی ده لالی نه من»

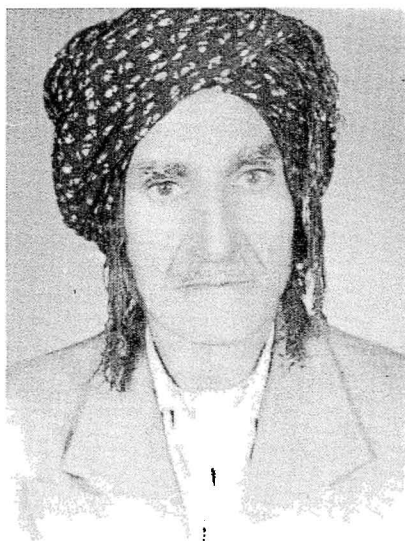
نارام و زورژیکه، یاوهر، ده وله تی (۳۴۳)

خه لکی به لوری له بو سه رده شت ده جوو

XXXX

XXX

X

وهستا قادری تکمه چی نه ووه لین میکانیکی سا بلاغی.

« شهربه ت فروشه کانی سا بلاغ (۳۴۴) »

جوانی ده لارینی کزه ی بای سه هر
 عهینی وه کور زولنه به دم بای سه با
 جوابی ده دا ژیری هور قازه لاغ
 زره کوه و زرده زوره کور کور
 ناکور بگانی بو سه ری خه رمه نی
 بانگ و هه را و قیژه ده کاکور کورا
 کاکای فه له بی خه به ره، دل شکاو
 شه هه موو عیثقه ی به گولی سه رچله
 ده سنی نه بیعت غه می سه ر داده رشت
 حاجی موحه مه (۳۴۵) که له دونیا نه ما
 بو غه م وئاواتی دلی با بژیم
 شه ورؤ خه لک جه رگ و دلی لت له ته
 شهربه تی میوزان به په نابادی بی
 شهربه تی میوزانی نه دامی به لام
 نیوی که ریم شهربه تی وی چانه بوو
 گه وره فرانیک بوو چکوله ی په ناد
 فرنی شه وان خوش بوو ده بازاری دا
 به ک، به شی زستانی، ئیدی هاوینی
 سهرداری زستانی دوکان گهرم و، ژورور
 په نگی وه کور په نگی هه نارانی ساو
 کاک حه سن شهربه ت (۳۵۳) بوو، شه وشم نه ما
 کاک حاجی تاریکه (۳۵۴) له ریتری شه وان

داشنامه جید سه بزه له سه حرا و ده ر
 گه نمه، که که رویشکه ده کاهه سنی با
 ده نگی هه ویردان و کهوی نیوی شاخ
 هه رکه سه مه شوولی غه م و ده ردی خور
 کاکای فه له ناوی له گه نمی ده نی
 «ئاوه که هیلانه له من نیک ده دا،
 جوو جکه بی بیچاره ده خنکی ده ئاو
 شه هه موو ئاواتی گول و بولبوله
 وه خنی به مه فسودی نیگاری گه بشت
 شهربه تی میوزه ره شه نیوی برا
 ده نگ و سه دای نایه بلنی «یا که ر...یم»
 «ئاوی هه نارایی به شه شهربه ته»
 شه وو له سو فی نه جمه ده (۳۴۶) بوو ریش سپی
 حاجی نه حه رهش (۳۴۷) بوو به نیوی کرام
 وه خنی کوری حاجی موحه مه ده بوو
 فرنی به دؤشاری مه جیده فوواد (۳۴۸)
 کاکه خومایزی به جه می برا
 قات و دؤشوا (۳۴۹) و ده له مه و به سته نی
 کاکه برانمه له گه (۳۵۰) و کاکه سوور (۳۵۱)
 شهربه تی شه دووانه له میوزی ته واو
 کاکه ره شیش (۳۵۲) شهربه تی شاری ده دا
 راستی له بیرم چوو که بیکه م به بیان

عہدای مرتبشم (۳۵۵) دہ گہل سالہ کہ (۳۵۶) مہ بدانی نارد، جینی بوو لہ بن پایہ کہ

XXXX

XX

X

مہ نزرہ یک لہ مہ بدانی و ورزشی کہ لہ پشتہ وہ کانی مام قہ مہ ران دیارہ.

« جارچیکانی سا بلاغ (۳۵۷) »

کاکه ره سوول شالی (۳۵۸) و نایبکه ریم (۳۵۹)
 داخوا له کوئی کاکه علی (۳۶۰) جار ده کا
 «کئی که ریکی دیبوه له نیو کووچه کان»
 عاده ته که وابه له دواى مردووان
 پینکوهه جارکیشی ده شاری فه دیم
 مرزگینی دیتنی که ری ورن بوو بسدا
 «دوونسمه نی مرزگینی ده دم من به گیان»
 فاتحه به ک هه دبه بکه بن بز شهوان

« ده ست فروشه کانی سا بلاغ (۳۶۱) »

داشنامه جید دهر د و غه می ژینی پار
 ئاخ و بلیسه ی نه فه سی دایک که کان
 شهرم و شکوی میردی فه قیر پیچی ژن
 دهر د و غه می فه یه کچی بی جه باز
 گهر دنی خوار بووی فه قیر سالی نوئی
 ئاورینکی زور گهر مه بلیسه ی به تین
 نه سربنی چاوانسی هه تیوی هه ژار
 دهر به ده ری زه زه له لیدراوه کان
 کورپه له ده ست چوویی له دونیایی ژین
 بوولی نه بی بایی، بیکا بی نیباز
 نه بی لباسنیک و جووتیک که وشى نوئی
 روژی ده سووتینی هه موو کاخی ژین

شورمه زه ی ره همانه چکول (۳۶۲)، خوشکه فات (۳۶۳)
 کوانسی...؟! که هاوارئی بکا شورمه زه
 نوکی عه به ش ناین فه راموش بکه بن
 بوئی له نیو شاری ده هات ناوه لات
 نه ورؤ عه جه ب خوش وبه تام و مه زه
 کاکه عه به کونیره به (۳۶۴) مه شهووری که بن

به سته نی ره همانی (۳۶۵) له کووچانی شار
 ده ننگ و سه دای نایه ده بن فه بره دا
 «شیر و شه که ر به سته نی» ده بکرده جار
 «شیری به هار به سته نی» نیوی برپا

کاک هاشم نهو تۆوه به عه بنی به روو   نهی ناخۆمیی خه لکی بهوی شوخی بوو
جوابی ده دا «ناخۆی...» که نهی لیم سه لآح   با تۆوی سویر نیوی نه مینی، سه لآح

کاک هاشم: (۳۶۶) «کسی مالی خه رازی ده وی»   زستان و پایزه هه رای بوو له وی
پیاویکی خه رکۆله به نه خه لآقی چاک   صاف و دورست، سالم و ره فتاری پاک

کاکه گون هه نبانه (۳۶۷) کووتالی به ده ست   نه ورۆ له بن خاکه به میتر و مقه ست
مالی به زازیشم سه دای لی برا   زۆرن قه دیمی که نه یشانیان نه ما

هه رشت و نه سه بایکی لازم ببا   نه وشته نه بحتیاج و له بازار نه با
لای حاجی تاریک (۳۶۸) و سه عید (۳۶۹)؛ کاکه سه سن (۳۷۰)   هه تمه ن دوو سنی نه وعی ده کردن په سه ن
مه خزهنی نه سه بایی شتی کۆنه بوون   هه رچی نه بوو بابه له لای وان ده بوون
نه ورۆ له نهو سنی په یشانیگ نه ما   خاکسی نه وانیشم به خانوو کرا

چاروینداره کانی سا بلاغ (۳۷۱)

ناگری له دۆستانان قه دیمت خه بهر
 ئاوی ده پپرژینن له شار کۆ به کۆ
 ئاوانی سیلاوی تو نه بیوو و حساب
 پیسی ده کاکو و چه بی جوانی بلوور
 چه تری ده بی بگرین که نهو پرابری
 ده گوزهری مه مگیره به ئینسانی حیز
 چاکتره سه دکاخم له زیری هه با

داشنامه جید هه وری ره ش هاته سه ر
 ده پرژینن بارانسی هه ور سه ر به خو
 خانوو له زور مالی خه لک بوو خه راب
 نیو و سه ری کوو چه دئ فور، ئاوی سوور
 هه وره ره شه گه رچی به تیژ ده گوزهری
 عومری به شه ر مانگی به هاره عه زیز
 سیدیق و سه فا بیو بمینی له دوا

به و شه وی پاییز و به روژی به هار
 به کهره بو شاری ده هینا نه سه ر
 شاری وه جزلانه ده خست و وولات
 بارکیشی شاری بوو که باسی ده که م
 ده نگگی قه تاری به شه وان پپر خروش
 کوا ئه سه ری ماوه له ده نگگی قه تار
 زه نگگی قه تارانسی نه ماوه وه هه رای
 خاموشه سا بلاغمه به سه د ماجه را
 شه قفه ی نال و سمی بارگینه تال
 ژینه وه فای وایه، چ زور و چ که م
 گهرمه بی ماشینه له نیو شارمان

کتی به کا یادی برای چارویندار
 باری به ئه سپان و به بارگین و که ر
 وه ختی قه تاری حه مه خی خی ده هات
 یادی له سه دیقی قه داره ی بکه م
 حاجی نه ته پایوی سه ری حال و خوش
 کاک حوسینی روسته مه چه په ی له شار
 کاکه به سه وول عه بی حوسینی برای
 نیوه شه وه مانگه له گۆشه ی هه وا
 هاواری کاروانسی قه دیم دئ خه یال
 مانگه ده چنی، ژیر په له هه وری له غه م
 نه ورو له جینی هاتنی کاروانی جوان

✽ ریدارخانه کانی سابلاغ (۳۷۲) ✽

چوار نهره فی شاری ریدارخانه بوو
 جینی به کئی ژورور شاری له رینی گومبه زان
 جینگه ی عهواریز و جه واز چییانه بوو
 نیدی له لای خواری قهراغ چومه کان
 جینی وی له کن باغه کی میلله ت قهرار
 نه ورژ نه ماوه نه سه ری هانه خواری

دهسته یه کی دیکه له فیتبالیسته کانی سابلاغ. که له دورور ناشه کان دیارن، العان نهو
 جیگایه پشتی حه مامی زنده.

هه لپه رینه کانی سابلاغ

هه لپه رین، سنی جوور بوو له نیو شاره که
 نیستی به ته قلید له که سانی دیکه
 چا اولیکه ری چاکه له عیلم و له زان
 ده رمانه، گهر نیستی نه باتن له گیان
 دارنکی بی بهر نه گهریش جوان نه بی
 سنی چکه بی، سینی بی ده گهل بوینه که
 زوره له نه نواعی له نیو خه لکه که
 نه ک شتی بی مه عناعه زیز لاره کان
 بی نه سه ره خو و به نه وی، بوژیان
 هر ئی ده خو چاکه به ریشی نه بی

XXXX

XX

X

هه لپه رینه کانی سابلاغ. زه ماوه نندی کاک حسن معروفی کیا.

☪ ته پکه دانانی مناله کانی سا بلاغ (۳۷۳) ☪

چوله که و چورره به ته پکه ی گرا
 ده کرا که تاو بکی که سینک لای نه با
 ده کرا به نه پکانی که داندری وولات
 یانه به وه ختیکی کرپوه ده هات
 تا بگری قازوو و کوتر و که وی
 یا کوتره گوشه یی ته بکه ی ده بسوو
 به زم و ههرا و له رزه و شه ققه ی ددان
 روژئی دلای خه لکی به وه ی خو ش ده بسوو
 گزومه سه هؤل بوو سه ری، داعبا نه ما

چه نده له به ستینی که ئه لمان نه ما
 جامه گهر ئه سپیکی که کلکی هه با
 کلکی نه سب، پاکی هه موو ده رده هات
 گوشه یی به ستینه به زستانی سارد
 هه رکه سه نه پکیکی به ده ستی له وی
 ده نگ و هه رای «قازوو به ته بکیوه بوو»
 نایه ته وه شه رحی نه وی بو زه بان
 فیکر و خه یال و غه م و ده رد بک نه بوو
 هه ر به ده زوو و گه نمه مرای گرا

تق تقه به رده کانی گراو سالی ۲۸.

❦ میعمار و به ناکانی سا بلاغ (۳۷۴) ❦

بسه فره ده بپته به پنو و نیوگه لان
 روژی ده گهل روژی سه ختر ده بی
 کارگ و کوراده و گولی ژیر پی ده نی
 نهما دوو سد ساله له کن ژیره بار
 «یه کئی به هاوارم بگاتن چه لی»
 کسارگه هه تا روژی بچی بو دهری
 به فری له سه ر کارگ و که ما لاده بات
 به فره، که چور چوره ی ده گاته بی (۳۷۵)
 شاخ و تهلان، دار و دهر و به رده که
 زالمی سه رشانی سه سیر لاده با

دشامه جید بادی له کوستانی جوان
 گیانی به سه رماو سه هولانی وی
 گه وره ده بی به فر و پنو و نیوگه نی
 گهرچی دوو سی مانگه عومر، تا به هار
 هاواری ناگاته که سیک نابلی
 وهخت و نه بامیکی به غم ده گووزهری
 عاقیه تی، وهختی که بای وه عده هات
 ناله کوکی پرچنه دینه دهری
 هیچ نه سه ریک نابلی بای وه عده که
 نه قشی نه بیعت نه سه ری خوی ده کا

بادی مه لاشیخی بی و په رحمان (۳۷۷) هزار
 کوانی بلی نیمه بده خشتی چاک
 نوو ستادی به ردان بوو له دیواره کان
 کاری به نارامی ده کرد و سه لیم
 وه ستا سه مه بینی قه ل (۳۸۱) بی نه ناف
 به ک به که خانوانی که ماون له وان
 خام و قور و جوشه له بن لابرا
 نه قش و نیگاری بی هه موو لوی بان
 گهرچی هزار دهری به گاسن نه بوون
 خهلکی شه به مودی به خانو ده کا

عه بلای شه وکته (۳۷۴) بوو که میعماری شار
 وه ستا موحه مه دئه مینه (۳۷۸) پیاری چاک
 فاده ره شه، قه ل و وه لی کاری جوان
 وه ستا موحه مه د ره حیمه زور سه لیم
 وه ستا خلیل (۳۷۹)، وه ستا ف تاح و مه ناف (۳۸۰)
 نه وورو که، هه رماوه له نه قشی نه وان
 خسته، نه پیش کار و نه پشت کاره ما
 کوانی ده سوون خشتی له به رنه قشی جوان
 که س نی قه بوولی بی نه وانه ج بوون
 نه قشه، که گوراوه زه مانیش نه وا

✪ کوره‌خانه کانی سا بلاغ (۳۸۲) ✪

پشتی گراو میرزا وه هابیم (۳۸۵) ده دی
 بهرقه دی شاخی بوو له مهر لیوی گرد
 ئسبستی له لام وابه نهماوه مه کان
 نه ورۆکه ویرانه، نه سر نی و نیشان
 نیوی له دونیا به هین شاری من
 فاتیحه به ک هده به ی رووحم بکهن
 شادی بکهم روژه له مه غرب هه لات
 هاتوونه بهر، بوونه وه دارانی جوان
 دونیا عه وهز بوته وه، مه رتا به خوار

کووره بی خشتی بوو سووره (۳۸۳) و فانیجی (۳۸۴)
 کووره بی سهید جامی (۳۸۶) له نه ولای پرد
 کووره به کی دیکه له پشت گوومبهزان
 کووره بی مام قادری (۳۸۷) له کووچانی شان
 روژینکی زور دوورنی عهزیزانی من
 نه وه ده می یادینکی له قه برم بکهن
 گهرچی نه من نه مدی سه فای وولات
 جی به تی گهر خوش بن گولی باغه کان
 ههسته به له زهت بخو، میوه ی له دار

✪

شه قامی شمزینانی روژه هلات وه ختی لیدانی.

❦ میوه کانی سا بلاغ (۳۸۸) ❦

ده بکوتی هه رکهس که وه سه ر وی که وی
 خۆی خوروی گهرما و بلیسهی هه به
 بهندی له نۆ بهندی له به ک نارپه وی
 ده ر ده که وی موی له قه راغی به ته ک
 لۆ که نییه شین بێ له سه ر عه رزیه
 هاوین و زمستانێ ده به ر خۆی ده کا
 هم ره ق و هم سه خته، وه کوو لۆ که نه رم
 یانه له سه ر هه ددی ده خۆ لآ بیدا
 ئاوری ده دا گیان و سه ری وه سه لام

داشنامه جید خه لکی ده خۆ شم خوروی
 نه ماما خوری فه رقی ده گه ل لۆ که به
 ده ستانی هه لاجی له به ک نادری
 گه ر به دوو سه د سا له بیتی دو شه ک
 خۆی شه وه لیباسی مه ری کۆی به
 خه لکی له وی رانک و چۆ غه ی سا زده کا
 هاوینێ فینکه، بۆ هه وای سا رده گه رم
 هه رکه سه نه یناسی شنی چاکوی وا
 ئاوری به تینکه ده سه ووتی به خام

باغی ئیندر قاشی له وی جی نه ما
 به ک سنی به دوو قیرانی، به یانانی زوو
 ساحیی و ما به میو (۳۹۰) و عه سه کهران (۳۹۱)
 ده سه چن، میلاقی، گه زه نگنی که ریز
 قیسه نی گۆلما زوو (۳۹۷)، سووراویش له وان
 له گه له گه ده بخوار د و ده بوو هه لفری
 بادی له وی و باغی ده گۆتری نه کا

ئای له تری ساحیی بی (۳۸۹) قوم قه لآ
 هه رچی بلی نه وعی تریان هه بوو
 سه ر سه وه ته ریزی ده کهر د باغه وان
 کشمیشی (۳۹۲)، ریش بابا (۳۹۳)، حوسینی (۳۹۴) عه زیز
 تۆلخی (۳۹۵) و تری رهش (۳۹۶) که هه بوو سیتی قه ران
 بادی خه لیلی، که ده هات پش تری
 کتی به خه لیلیکه که شه ورۆ بخوا

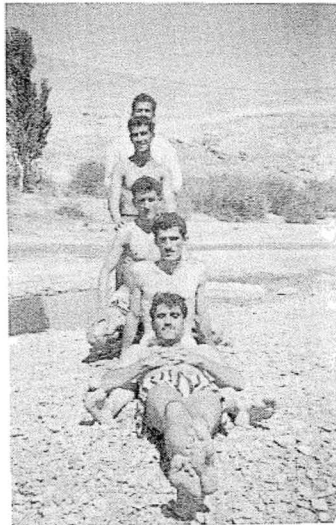

کاکه عه لنی که ی سه له مه (۴۰۰) هه ر بید

حاجی حه مه که وله (۳۹۸) و حاجی ره شهید (۳۹۹)

بارفروشی ښاری به زور و به کم
 وهخت و نه بامیکه له دونیا نه ما
 عه بلای و ه زیری (۴۰۵) بو که هه ماوه گهش
 مه شهووری ښیرانی که بایان به باس
 کسووچه و بازاری هه موو پسرله وان
 گوشتی مه پری بوو نه ک که ل و گایه کان
 جه رگانی ناسکیان ده فروشت جه معی سال
 سیزده به ده قرانی هه بوو پرولات
 حه یفه که تو راغی نهوی چوو له یاد
 نه وهشی به ک هه فته پری روڼ و خست
 نه ورو که دووسه د تمه نه چراری وا

کاک فوره قشلاغی (۴۰۱)، سمایل عه جه م (۴۰۲)
 عه للافی گه نمی که هه بوو سه یدمه لا (۴۰۳)
 عه للافی ناردی حاجی به حمانه پرهش (۴۰۴)
 کاکه حه مه شهل (۴۰۶) بوو که بابچی و هه باس (۴۰۷)
 یادی له نه و جه رگه که چواری قران
 شیشی که بایشم به کسی به ک قران
 کاکه نه بی (۴۰۸)، کاکه حوسین (۴۰۹)، کاکه جه لال (۴۱۰)
 هیلکه ی خو مان که له دبی را ده هات
 ماسی مه پره کویری نه ماوه له یاد
 دوی نیوی دودانه به سی قرانی، خست
 چوار شیشه جه رگیان به قرانیک ده دا

گومی پردی سوور ده سالی ۱۳۸۱د، که ریگای ماشینی رزایه له پشتی یه وه دیاری ده کا.

✽ یادیک له پیاوچا کیکي شار ✽

جیژنه بۆ مالّه فه قیران په نا	حاجی به حیم زاده (۴۱۱) به که ی خیر خودا
ناکسوو ببن جیژنی له نیو مالّه شاد	رژن و برینجی بۆ فه قیران ده نارد
چاکه چلون وون ده بی گیبانی برا	یادی به خیر یادی له نیو شارهما
چهن خوشه ری بی بابی به ریز وون نه بی	بیستوومه ئیبراهیمه ری وی ده چتی
نیکچوو هه موو په سمه و ئاکاری وا	جیژنه وه کوو سالی فه دیمی نه ما
خه لکی فه رق ناکا ده نیو خیر و شهر	حه یغه که نه و په سمه نه وای هاته سر
ده یدی له نیو مالّه خو جیرانه کان	چابوو فه قیری گه ره کتی جیژنه کان
کژنه په ره ستم پی مه لی کاکه گیان!	په سمی فه دیم بیسته وه سابلأغی جوان

به ریز حاجی محمد امین رحیم زاده یه کیک له پیاوچا کانی شار.

« شته قه دیمه کانی سابلأغ (۴۱۲) » « ۱ » ❧

زۆرم ده دل دایسه فسه نایه جووک
 نه درئ ته کان دست و سهرم، بچمه خه و
 لانکئی ده لارینتی که وززی نه کهم
 «وهخت و زهمانی نئی بدهی لئو ته کان»
 مه ززه بی ئازادی نه زانی چ با»
 «تاکوو غه و دهردی نه زانی چی به»
 «ژیینی زه مان بۆوی به سهختی ده بی»
 «ده وروا بهری ده گری دروو بۆ شه ری»
 «کیشکه له ده وری که نه دا بۆن و بو»
 «تاکوو نه دا بۆنی بۆلای ئیدی به»
 «کارانی خۆی کردۆ نه بی شه رمه سار»
 «رۆژه که هه رنایئ له بن هه وره کان»
 «پیشی شه وهی هه ستی له دوو با به پۆ»
 «به رخه هه تا ئاخری ژیری شه وه»

داشا مه جید عه بی مانی بچووک
 دایه وه های به ستووم له لانکئی به فوه
 وه ختیکی هاواری له برسان ده کهم
 «به سه مه که ده نگئی شه تو رۆله گیان»
 «بۆیه سه رو ده ستت ده به ستم شه واه»
 «شیریکی ده بدهم به تو وه ک شیر به»
 «هه رکه سه زۆر فه هم و شعوری هه بی»
 «هه رگوله ژیر خاکی ده کیشی سه ری»
 «تا گوله په ره به ده بی کاکی دروو»
 «چاوی له لارینی، له بۆنی وی به»
 «شه ممانه سیمی سه حه ری و بای به هار»
 «په سیمی ته بیعه له دونیای فان»
 «بۆچی نه بین رۆژه، بده بین شۆفی خو»
 «کورد ده لئی: نامینی ئاخری شه وه»

نهانکه ر و ئاوکیشیش له شاری بپرا
 پشکه ل و ته پیاله، ده وه، هه ل گران
 نهان وه خانه بۆر غه مان داندره
 هه ودره م و سنی دره م له ته رازوو نه باس
 شۆریاوی هیلکان و له پانی ده جوان
 رۆنه که هه یوانی، نه ده رمان گه نه (۴۱۶)

مه یدانی ئاسینگه ر (۴۱۲) و ئاردی (۴۱۴) نه ما
 وه ختیکی ته ندووره نه ما و نان کران
 چالووک و گوینی و کولوو چی نه ما
 نیوپوت (۴۱۵) و باتمان و دووسی و سنی خه لاس
 بپرویش و پپریۆله و تپرخینه کان
 ماشینه، نیسکینه به داری به نه

دباز نسی ده گهل سۆینه گلی شیو کیری
 ژووری گهرم کانا کوو زستان بیی
 بهک خه بهرم داتی هه به مالهوی
 نیوکه کهوت فهوری بهوی بینمه جی
 باسه وه ته باسه له بز پلاوه کان
 چابوو هه مووی کوشتن نه بات رونه بوور
 پشت دهر و دهر وازه کهه، گوئی بیی له وان
 جوانه سه ندهر^(۴۱۷) که پرانی به جوور
 وه خستیککی ئاورگه له ژوور هه لنگران
 جیتی ده گری ماله به تال و هه تال
 سه ردهر و گزلهش له هری هه لنگرا
 سوور و بنهوش، زهر د و ده ئایی و ئال
 که سن نسی که بمداتی خه بهر بز نه ما
 شه ورؤ نهفت ده ردی گرانه و به لا
 جاجمه نوین کهم بوو له نیو سابلأغ
 فینکی وه تاغ عه بیی قه دیمی نییه
 لاله له نیو مالتی، چرای بو سه فا
 کوانتی ده بیینی، شتی وا بز نه سووک
 دهوری زه مان کردی سه باله ی به تال
 بلویر و ده سرازه و میزدانسی بیی
 نه نگوستیله ی جوانسی دروو مان نه ما
 ناکوو خه لاس بیی بو قزه ی به چکه له
 قه د نسی به شه ورؤ که لهوی بیته باس
 نجاچار و زاره نه بیی لی کساریه
 منداله پیته گری، به رییدا با

دبزه ره شیش گۆشه یی کوچک ئاوری
 کورسی نه ما خاکه و سه لکه په زی
 کوانتی له ماشه و له سی پا و مه نقه لی
 هه وجۆشه رهش کوانتی له ناو ئاوری
 کئی ده چینی شه ورؤ له قه پرتاله کان
 لیغهی کورسی پیری مۆریانی زور
 به ختی کچان نالتی شه موله ی ژنان
 زیهنه تی کوا ماوه له دبازی ژوور
 بووریا و هه سیریش له وه تاغی نه مان
 که ندووی ئار دیشم نه ماوه له مال
 ده رکه و دهر وازه وه ککوو خو نه ما
 په نجه ره، په نگ ره نگ و قه دیمی له مال
 کوا خه به ریک له وه هه موو ئاساره ما
 هبیج نه بوو نهفتی بوئی غهیری چرا
 ده سه ته نوینه لاچوو له نیوی وه تاغ
 جیتی باوه شین په نکه و کولیر هه به
 وه ختی بهرق هاته وه ئاری، نه ما
 به روانکه که ی کۆرپه منالی بچووک
 به رلیکه و کۆچکه به دهوری منال
 لانکه، له کهم مالتی هه به پابژئی
 کتی به دروو مانتی به ده ستی بکا
 کوانتی هه به مالوو، مووروی بازه له^(۴۱۸)
 ئاساری مووروی شه وه شم^(۴۱۹) بوو خه لاس
 کوورژه که، سه رشانی منالان نسی به
 ره ورپه وهش، ئاساری له لامان نه ما

موروشینش پیتش چا ووزاری ده گرت شه ورؤ به شه وکار، ده لئین فیکری کورت

« ئال و شه وه (۴۲۰) »

ئال و شه وه زییدی زه بیستانه کان
 کسئی به له یادی چئی ژنانی قه دیم
 تاچله چو و بابه ترس بوو له کار
 ده پزی و ده پزی به له سینگه منال
 ئانه عه جبه ترسی هه بوو بو ژنان
 هه رکه سه جو ورنکی ده کورت داستان
 ده پزی له وی داوه قه رار به ینی وان
 ئاله به سه د نه ووع و شکل دینه ده ر
 ئه ماما له ده پزی و له چه قو و ئاسنی
 بویه که منداله له دایکی که بوو
 گهرچی له پیتش ئیوه شه وه نی قه بوول
 ئیستی نه مامه خه بهری وا له شار

مندالی زور خه لکی به ده ستیان نه مان
 ئال و شه وه ده ردی گرانسی که دیم
 ئاله نه با جوانه گولنی یادگار
 لیده درا تا کوو نه چئی ده ستی ئال
 وه خنی زه بیستانی و مندالی زان
 گرتو بیه ئال و شه وه بایی فلان...
 کاری به خزمانی نه بی نیو ژیان
 گها، ژنه، پیریتنه، ترسی له بهر
 ترسی هه به ناگری قه راری کنی
 ده پزی و موروی شه وه یان لیدروو
 ئاله له شاری بو ژنان عه ینی غوول
 بو ژنه زوانم ترسینی له کار

« دیوه زمه (۴۲۱) - حووچی بنی حه لله ق »

زوریان ده گپراوه زه مانی قه دیم
 باسی دیوه زمه ی که ریگابه یی ده گرت
 «پشتی فالانی... له ت و پهت کردووه»
 دیوه زمه گهر حووچی بنی حه لله قه
 خانوو بناغهی بیت و موحه کم نه بی
 چونکی ئه ساسی له سه ری هه چه ساز
 په نده، میاله له قه دیمی زه مان
 حووچه ئه گهر گه وره بوو شه ورؤ نه ماما

ژیری لینه و کورسی که سانی که دیم
 با حووچی حه لله قه که دریت بوو و کورت
 «ریسی له فالانی... و فلان... گرتووه»
 شه ورؤ نه ماما چونکی ئه ساسی له قه
 خشتیکی زبیر بی و ئیدی زبو بی
 تیکه چئی نامینی هه رای نیو و ناز
 چه رخه بدا سوورنی به خه لکی زه مان
 نامینی هه چه کس له سه ری ته ختی وا

زینه بکهین نال و سه‌ری بابہ شور
 حووجه شکا، دهستی زه‌مان گهردنی
 نه‌ورۆ سه‌ری ته‌خت و موقامی نه‌تۆ
 ژیننی به‌دهستی ته‌بیعت بۆته‌سه‌خت
 تئووند بووه‌ نه‌تواری به‌ثاکاری دینو
 وورد بووه‌ ئیسکانی به‌که‌لپانی شیر
 فئودره‌تی رووخاوه‌ به‌لاوی فه‌وی

بۆبه‌که‌ چاک نی‌ به‌غهم و ده‌ردی زۆر
 به‌وه‌موو ترسه‌ و له‌ت‌وپه‌ت کردنی
 بۆبه‌که‌ نه‌ایتین بنازی به‌خۆ
 زۆری نه‌وا‌هاتوونه‌ خواری له‌ ته‌خت
 ئاویته‌ی میژوو نه‌وه‌ی زۆر له‌نیو
 ژیر پی و چه‌کمانی که‌له‌ پایوی نیر
 تاکوو هه‌لستاو به‌هاواری وی

✽ کلاوی سه‌خره‌ جندی (۴۲۲) ✽

تا بیته‌وه‌ یادی عه‌زیزانمان
 به‌زمی چ بوو پیشی جه‌وانانی شار
 چۆنی به‌ ده‌ست بیتی نه‌بی سه‌رشکاو
 نازه‌ که‌ هات کۆنه‌ ده‌باتن له‌ یاد

کئی به‌ بکاسی له‌ نیو شارمان
 سه‌خره‌ جه‌نه‌ و باسی کلاوی له‌ شار
 چۆن بچی ری بگری که‌سی بۆ کلاو
 ئیستی که‌سیک ناکا له‌ نه‌و به‌زمه‌ یاد

✽ سووره‌ی جندۆکان ✽

جه‌غزی بکیشنی به‌ هه‌موو ده‌وریبه
 فئودره‌تی زۆر بی له‌ دل و غهم بلاو
 بانه‌ دووسه‌د شیر و پلینگ بینه‌ هیرش
 نابینه‌ ژیر ده‌ت، شاهی جندۆ که‌کان
 ئساواتی جی بیتن له‌ دونبای ژین

که‌س نی‌ بخوینین، قُل اوحی
 بی ترس نه‌و سووره‌ بخوینتی ته‌واو
 گهر دوو هه‌زار دینو و درنج بینه‌ پیش
 ده‌ستی نه‌کیشی له‌ ئیراده‌ و له‌ وان
 نه‌وده‌م ته‌له‌ب کاتن له‌ مال و نه‌وین

« شته قه دیمه کانی سا بلاغ » ۲ « ❧

ده یکا لیباسی نوئی ته بیعت ده بهر
 جه معی ژبانیکئی له نوئی دینته بار
 نرسان و له زینتی هه بی بو به شهر
 نایب غم و دهر د و به لا و سه ریشتی
 دست کا به قیژان و هه را و قاره قار
 شه شهر و شلیلیر و هه لاله ی ده وی
 چه رخه ده گهل وی به، له خوش به ختی به
 کوا شه سری دینتی له تخت و به ری
 له هه مو نه قشهی که ده بزون زوو به زوو
 خو و خودا و خه لکی فراموش ده کا
 داری نه ماوه که بلین می شیه بی
 هه رچی بلیند کرده وه خوئی، داته پا
 خو له هه موو عاله می زیساتر بکه بن
 زوری چناری به قه فی کرد نه وی
 غه رره مه بن نه ورؤ به جی و مه کان
 هیممه تی ئینسانه، جینگا به رز ده کا
 هیممه ته ده بیاته سه ر شه فلاکی کول
 روزه ده گهل روزه چسرا نوور ده دا
 بیوه ده دا ماری ته بیعت به وی

دشامه جید فه سلئی به هار هاته بهر
 دار و درهخت، گکیا و گز و کولکه دار
 به فر و سه هؤل حوکی نه ماوه له بهر
 ده روا له وی واوه ههوا بو خوشی
 فه سلئی نه ما کاکی قه لئی سه ر چنار
 بولبولی خوش ده نگه ده خوینتی له وی
 هه رکه سه وه ختیکی له سه ر ته ختیبه
 وه ختیکی بای وه عده بکیشتی سه ری
 شه ما به شهر زالمه ته نی نه بوو
 وه ختیکی قو درهت به سه ری دا پرژا
 می شه بی کورتانی^(۴۲۳) وه کوو شه وو له تی
 که لکه کی به گزاده^(۴۲۴) نه وی بوو نه ما
 چاکنی سه ری به رزی له ئاسمان بده بن
 بو به ته بیعت به گز پالی قه وی
 وه لاله هه موو ته جره به به گه وره کان
 پوست و موقام نایب به شهر گه وره کا
 خیلقه تی ئینسانی شه گه ر چنی له گل
 بی تو نه بی غه رره به داده ی خودا
 وه ختیکی بی ت که وته ده نیو غه رره بی

بونی غه زای کووچه به کووچه بیا

میتبه قه که، ماله که سیکئی نه ما

نَبِیستی له مال رۆنی نهباتی هه به
 شۆر باوه چهن خۆش بوو له نیو مه تره نى (۴۲۶)
 بابوو، مه جوومعه و كه شنى زهرد و جوان
 فه بى و سىو، هه رمى و گى لاس و بى
 غه بى دوو سى ميوه، له شار كوا هه بوو
 نه سىونه جى فابى له شىوى لى باس
 بانه گله سهر بوو بو شوتى سهران
 دبزه و گۆزه، كى دروسنى ده كا
 مه نجه ل و قاپ، ده ورى و كه و چكانى دار
 نىوى به ره له بینه نه مالای ژنان
 گىزهى سه ماوه به ره ژى چه نده خۆش
 ناوله مه، دوو دكيشه، سه ماوه له لان
 كوا، پنه و وه ردینه كه گىانى برا
 بانه به كى ئاردى له مال كوا هه به
 داخوا فه لانگ و كۆله وه ژ دبته گىر
 بته بى سهر نه ندوووه ورن بوو نه ما
 خه رره بى ده ستارى و نارهى ژنان
 كوانى ره ژبى دانه له بن سه رسه را
 دبزه و ده رخۆنه و مه نجه ل له كوین
 سه تل و گور بيشم نه ماوه له مال
 مه نجه لى مس كى به سى كانه وه
 شه فقه مشارانى نه چارى له شار
 كوا هه به برىانى كه بى خۆم به بیان
 بانه ده نه ندوووه بيشى كه دوو
 تاعىون و هه لوى گىزه ريشم نه ما

وه خته كه ده زمان گه نه شم (۴۲۵) گىر نه به
 سفره له چه رمى (۴۲۷) بوو سه فات لى ده دى
 چابى له سهر، قه ندى له سهر، دبوه خان
 دارى به لالووك هه لوى چه و تىرى
 هاوین و هاوینش نه وانه ده بوو
 جوانى ده شوت پىچ و كلاو و كراس
 مووى وه كوو ئاورى شمى ده كرد بو ژنان
 نه ندوووه مالى چ كه سى نىوى ما
 جه معى به سواغى ده شۆرا نىو هه سار
 چه رخسى زه مان بزچى نه وانه نه مان
 له ززه تى چای، خه لكى ده هینه جۆش
 كوا، بى ره ژى فولته ده دا وه ك چه لان
 نه ستیولك نىوى له قاموس نه ما
 نان كىرین نه ووروكه به لای گه و ره به
 سه تل و گور بى كه وتۆته چالاو و بىر
 مه نجه له ئاو، دبزه كه فولتى بدا
 كو تكه ده گه ل به ردانى گۆشنى بران
 سه لكه ره ژى و خاكه ره ژى لى ببا
 تفاقه و رفحان و شتانی ده كوین
 لوله كه شى كى ردى فه باله لى به تال
 وه ختنى كه ئاسارى نه ما، ماله وه
 بوته وه بىكاره به ده ستى نه چار
 له ززه تى پاروى وى په نىرى مه ران
 له ززه تى پاروینكى هه زارى به دوو
 هه لوى دۆبى مانم له شارى بپا

کوانسی له فایتوونی خه بهر لاره کان
 چهنده بلیند بوو له بو دووچه رخه سوار
 یادی له هه وپازی گپراوانسی شور
 خه لکی به سواری وی بچن ماله کان
 هه وپازی شیر، خورشیده^(۴۲۸) که ی سه ره به خوار
 چه رخه وه سه ر وی نه ده که وتن به زور

XXX

ئاموزلی به ریزم کاک صدیقی انجیری آذر، نووسه ری چیروکی دایکی نیشتمان ده
 سالی ۱۳۲۴ که خوشی تیدا به شدار بوو. توضیحات ۲۰۲

« ۳ » سا بلاغ

داشامه جید هه ووره ده گمر مته وه نیوه شه وی شوقی بر و سکه ی سهران پر تیره بی بارانی به گپر دپته خوار کاپرگی که مایه ده کولتی بو ده ری به و شه وه کو پستانه له بونی گولان هه ووره ره شه دوایه ده چنی سهر، سهری هه وری ژبان گهرچی ته می داوه پنیو ژبینه زه مانیکی که ده ردی بدا گهرچی له لات لاجوو گولتی ژبنی جوان مه سه له بی ژبینه قیاسینک له وی شوانه به خوشحالی ده دا ئاوروی شیری مه ره کویری به جامنا سه وه شوانه که ترسی له برووسکه ی نه ما نیوه شه وی خه ونی ده بینتی که شا چونکی که نه دیدیوو جیگای خوشی وا توونی و برستی که وت نیو مه ران چه رخی فه له ک حالی، چ هاتونه سهر شوانه که سهر مه سه له شیری مه ری شه همیه تی نادا به وه زعی مه ران ناکوو له خه و بیته خه بهر نیو گولان ژبینه میسالی شه وه به گیانه که م گزروه وی بهن ساده و لامک شکاک

شوانه له ترسانی ده له رزسته وه (۴۲۹) پروونی ده کا ده شتی ده گهل به نده نان شه تلی ده کا شوان و مهر و بزنی و کار ناکوو له بن عهرزی بچیت بو ده ری بوته به مه بدانی گول و عه تره کان مانگ ده گهل شه ستیره ده که ونه ده ری وه ختیکی ده بینتی، ده چنی شه و له نیو شادی به دوایدا دی بیدوونی به لا نوله ده هشتینی ته بیعت له وان عیره ته بو مهش که نه بین سهر نه وی بکنکه بی گوی نیانی له باری که ری ده کولتی ده جوشینن له بو خوار نه وه گهرم و گوره خه و به سه ریدا سه پا بوته وه نیو جه معی مهر و بزنده دا ده بکوتا هه رتیری هه رای کردبا کاپه و باله ی مهر و بزنی... شه مان هه ووره گه راره که به لا باله سهر فیکری که سی ناکاله خوار و سهری بی خه به ره مهر نه بی نایته شوان قودره تی لاده بری به چه رخی زه مان غهره مه به شای توله نیو ماله که م چه نده ده راره به پیلاوی چاک

گۆرهوی بهن نیوی ده کالۆش لباد
 شوۆر باوی فه ققیان له شاری بران
 ناکوو به ئاوریشمی برازی تهواو
 جینی وی ده گرت شه مچهو چه خماغی بهرد
 کهم بووه شه ورۆ که له وانه شه سر
 قه دری گه لا گۆیزی له باغی نه مان
 کوانتی ده به سن زنی ئیستی له وان
 شه حمه د^(۴۲۲)، چه کیمه شه له شم بوو تهواو
 ژنیری لیغهی گهرم و خهوی خورخوری
 یادی نه مان نیوی مه هابادی جوان
 ههر سه ری کوو چنکی که ریزینک هه با
 بارانی گیا^(۴۲۳) و وینجه بهینتی و بهرئی
 ماشینه جزی ناوی وه کوو به ک سمان
 شه ما شه ویش نئی وه کوو سالانی پار
 نیو گهره کئی پیاو و کوری شویره سوار
 یانه مر او یانی چکۆله ی بناو
 وه خستی له دینهاتی لبادیش نه مان
 شیو و کولی می شه و دارانی زیاد
 ئایا وه کوو مه، غه م و دهردیان هه بوو؟
 دهستی مالن، خه بهری بیتنه ناو؟
 هیلکه به ده تمه ن کئی ده کا کاری وا
 وه خستی نه ما هیچ گول و فانای میو
 ده ورۆ به ری پر یوو ه خانووی که سان
 بهردی له سه ر بهردی نه ما وه له ناو
 خلخلی بسازنانی کچانم له گوی

کالۆشی لاسنیکی به زستانی سارد
 نانی مجیرانم ده گه ل نانی شوان
 هیچ شه سه رینک دیارنی له میل و کلاو
 نووتن و بهر^(۴۳۰)، پوو شوو و شه ستی و بهرد
 سیگاری قامیشی ده گه ل نووتن و بهر
 وه خستی خه نه^(۴۳۱) و رهنگه نه ما نیو ژنان
 گیلگیله و ده سه ری هه وری ده جوان
 کوا له گۆزه ر سازی ده کا ناس کلاو
 کورسی و دارانی بهرو و مه نه قه لی
 دهنگی چرا به رفی، شه قه ی گۆزه کان
 یادی که ریزانی له نیو پشت قه لا
 کئی به بو نیو شاری به باری کهرئ
 کاک عه لی جو خۆ شه که ساده دوکان
 مه ولودی، قوربانی برینک ما، له شار
 کوانتی به به زمان و به شوخ دینه خوار
 داخوا له نیو چۆمه هه به ههر سه گاو
 یا به ره ههر ما وه له نیو ماله کان
 کوانتی ده کا خوشکه له به ستینتی یاد
 خه لکی له شاری گۆزه رانیان چ بوو؟
 کوا خه به رینک، هیلکه ی رهنگ لێدراو؟
 هیلکه شکینه ش شه سه ری لێ نه ما
 کوانتی له به یوه ندی گولان باغی سیو
 نه پیه ی تابانی جینگای مه سه کان
 گومرک و نه سه یته هه بوو لای گپراو
 به رمووری مووربان و ده خه ر خالی پئی

کوانی ده گهل فیکرانی نه ورزونه دیم
 کئی به قه بوولی بی، شتی وا په سهند
 دهنگ و سه دا سایه له بن داره توئی
 عه رزه ده گهل داره تووه لاپرا
 کاکسی من شه شتیکی بهاوئی ده ری
 «په بی به زاوا بی عه زیز تازه لاره»
 ماوه له نئیو خه لکی له نئیو خانووان

پاوانه که ی جوانه ژنانی قه دیم
 یادی له تیغ بهندی (۴۳۴) ده گهل گولله به بند
 کوا فیره چی و دومه له پشتی نه کئی
 داره تووه نسل و نه ماسی نه ما
 یادی منالی و هه ته ری و مه ته ری (۴۳۵)
 یانه ده یانکوت که «هه لاره و مه لاره»
 دانوو له ی مندالی ددان هاتووان

✽ ئافتاوه له گهن (۴۳۶) ✽

جهه می زه مانانی قه دیم باسه فا
 ئاوی گهرم، سابوون و خاولی په سهند
 تا کوو که سیک دهستی ده شوا، با بشوات
 بامس و یازهردی برینچی هه بوو
 که م ماله ماویتی شتی وا به جار
 شه ورز که، ئاغان و عه تیقه و گران
 نه ک که به قودرهت بی، بکه ی سر برین
 کوانی له بهردی، شتی وا دهر ده بی
 زالمی سه ر چه رخسی نه مینی به پؤل

میوانی بی شا و فه قیر و گه دا
 ئافتاوه دوا ی نانی ده هات گهل له گهن
 پیتش خواردنی نانی، شه وه هه رده هات
 نئیو شاره دوو جووره له وانه هه بوو
 شه ورز که ئاساری عه تیغه له شار
 چسرنکی زه مسانیکی به خزمهت گران
 له زه تسی خزمهت شه وه به گیانی من
 غوونچه له خوولی زه وی په پدا ده بی
 به رده ده بی بشکی بیین به خوؤل

✽ خواجانه کانی پیش ده رکان (۴۳۷) ✽

لیسی بی دوو خواجانه له پیتش ده رکه کان
 باری له سه ردانین برنیک دهن وو چان
 ده ورز بهری پرپوو هه موو وه ختی سأل
 خوش بوو هه را و گهرمه، قوماری سه ری
 یا قه له منداره قهری هه ی قهرین

مؤد بوو له پیتش ده رکی گهلنک ماله کان
 جییه کی زور چابوو له بو بار به ران
 خوئی شه وه جینگایی قوماری منال
 هه رکه مه زوو چووبا، ده بوو ماله وی
 یا ده بوو خواجانه جینگای میر میرین

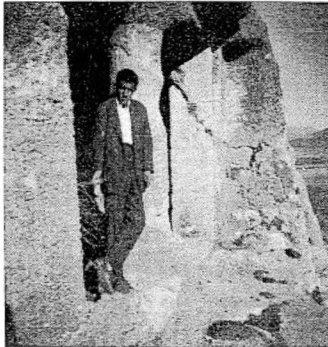
وه ختنی نه بوو کووچه کورانم له دهر
 نه ختی نومارانسی منال هاته خوار
 غهره نه بین زورده سله لانه، و قه وین
 زورکه له بابی نه بهزی وای به زانند

بووک بوو کیتی جوانه کچانیش له سر
 خواجانه ناساری نه ماوه له شار
 خوښه له پیش وه بیدا له سواری که وین
 چه رخه هه زار قودرته تی ناوای شکاند

XOX

XOX

X

مه نزهه به ک له فقره قاسالی ۳۸، نه وه ناساریکی ده وره ی مادانه.

» سه نعت کاره کانی سا بلاغ (۴۳۸) «

ئەو دلی بیعاره ئەوینی قەوی
 دوو قەدە مینک دانیم بە دەستوری دین
 عومرە بە ئاخر چوو، قەبالەش بە تال
 فاییدە بی کوا هەبە تاریکە شو
 فیکری نەبوو گبانە، لە روینی زەمان
 قەدە نەبوو تەملیمی ئەو بی بە زوو
 چەند خۆشە گەر دورو بی لە کاری دزیو
 چونکی بە فای بۆنی، سەری تەختی شا
 بۆچی دە کەن خەلکی سەری، سەرکوتان
 حەبە بگۆری، کە بلیند بوو و قەوی
 بولبولە دەوری بوو وە کور ئی دەخۆن
 تەعزیمی زۆر بوو وی دە کورت خەلکە کە
 دەستی تەبیعت لق و پۆپی شکاند
 بێنج و دوو سالیک دەبی ئاکاری وا
 وای دە کونئی خەلکی نەیین ئەسەر
 نیکی دەدا قودرەتی بەفری قەوی
 لاچنی لە دل دەرد و غەم و ژان و ئیش
 کونکە دەبوکتە کورولە کە و پنیو دان

داشامه‌جید عومره به ئاخري گه‌بی
 فیکره له‌سەر چاکه‌ نه‌بوو وه‌ختی ژین
 هه‌ر ده‌فیکر مال و ژیان منال
 ئاخري ژین هاتو، هه‌سام له‌خه‌و
 هه‌ر وه‌ کوو په‌روانه‌ به‌ده‌وری گولان
 چه‌رخه‌ نه‌گه‌رچی به‌ موورادم نه‌بوو
 دونیا تله‌سمیکه‌ به‌شهر که‌وته‌ نیو
 ئاساری چاک باشه‌ بمینی له‌ دوا
 زینده‌گی وا هاتوو، و چوووه‌ کاکه‌ گبان
 به‌نده‌به‌، روژیکه‌ی بلینده‌ و نه‌وی
 زۆر گوله‌ نیو باغی به‌پۆز و به‌بۆن
 بۆنی ده‌دا، جوان بوو به‌ رووی باغه‌ که
 ئەمما که‌ زۆر پوز و ئیفاده‌ی نوواند
 ئەو گوله‌ تەمسيله‌ له‌ ژینی ئەوا
 وه‌ختیکه‌ چه‌رخه‌ ده‌گه‌لی هاته‌ شه‌ر
 شیتە شەمال دێته‌وه‌ سەر رووحی وی
 مووتەزیرم تاقەدەمی بیتە پیش
 دەستی تەبیعت چ قەوی بۆ کوتان

قادی نیو بوو له‌به‌شی تۆکه‌چیان

ئەو وه‌لین میکانیکی (۴۳۹) ئەو ئاره‌مان

میرزا موحه مه د^(۴۴۰) که سه ری حال و بیر
 میرزا موته لیب^(۴۴۱) و براییانی وی
 نووری ساعات سازه^(۴۴۲) هه بوو نبوی شار
 بادئی له وه لیانی^(۴۴۳) ساعات سازی خون
 نایی که هه بیچ وه ختی بچینن له بیر
 کارانی جوانم له نه وانیش ده دی
 چسی نه ده زانی له ساعات و له کار
 کاکه که مالیانیش له وانسی ده کسون

هه ورازى دو خانى دوکانى هه بوو
 عه ککاسی تاهیر بوور^(۴۴۴)، ئیدی داوده جوو^(۴۴۵)

وه ختیکی دووجه رخه له شار هاته روو
 مینه^(۴۴۶) نه وه ل، دوا، که ریم^(۴۴۷) ئوستادی بوو

قولتهی سه ماور به ره ژى شوقی نی
 وه ختی وه ستا ساله^(۴۴۸) له مه بدانی نی

سه تلی وه ستا خانه^(۴۴۹)، حه سه ن خاوه ری^(۴۵۰)
 ئاوی له چالوو و که ریزه ی بری

جاجم و به رمال له بیشیران^(۴۵۱)
 بوو جوان عه بلای خه میری^(۴۵۲) بوو حه مه ی^(۴۵۳) خزمیان

مام فه ره جم که نکه نه چی ئاری بوو
 پیر و نه خووش پساوینکی زور رازی بوو

◉ خه بیاته کانی سابلآغ (۴۵۴) ◉

کاکاغا (۴۵۵)، سوولتانی (۴۵۶) نهوه ککول (۴۵۷) که بوو
 یادی له عهلیالی (۴۵۸) وکاکه عهلی (۴۵۹)
 ماله مینه ئاغا (۴۶۰) بوو له نیوی گوزهر
 چاکه تی پیر لۆکه نه ماوه له شار
 شالواری جوان کۆتی چ جوانیان دروو
 خه بیاتی کوردی وه کورو وانم نه دی
 کاکه شهریف (۴۶۱) بوو که نه ما لیتی ئه سهر
 سه رمایی زستانیش نه وه ک سالی پار

◉ سه رراجه کانی سابلآغ ◉

راسته بی سه رراجان که عه بلا (۴۶۲) ده بوو
 ماله همه ی ساری همه وو، کاری جوان
 یادی له نه قشانی غه نی (۴۶۵) زین دروو
 مه لووده (۴۶۶) کالانی شه مامه ی ده به ست
 کاکه هه سن (۴۶۷)، مامی سمایل که بوو
 وه ستا جه لیل (۴۶۳)، وه ستا سمایل (۴۶۴) هه بوو
 نه قش و نیگاری همه وو زینیک له وان
 کاروانه رای سه ید عه لی دوکانی بوو
 حه یفه که کار جوانی ئه وا چوو له ده ست
 نه قش و نیگاری بکی چ جوانیان هه بوو

◉ که وش درووکانی سابلآغ (۴۶۸) ◉

یادی له که هفتاش و جینگای وی له شار
 قوئدره بوو که وش و گیلای گران
 یادی له عه مبه رسم ئه یدی مانینگون (۴۷۰)
 ئه حمده شه ل (۴۷۳) بوو ئه سه ری لی نه ما
 ره حمان کالو (۴۷۴) و که وشانی چاکسی له کوئی
 ده ور و به ری پووتی هه مامی به کار
 یادی نه بو الخاله فی (۴۶۹) نو ستادی وان
 ئه ره مه ناک (۴۷۱) شاگردی و سمایلی (۴۷۲) ده خوئن
 ئاخری عومری به زه لیلی ژبا
 که و تۆ نه وه، نیوی له نیوی شاری نی

عبلای دوو دوو^(۴۷۵)، دستکر و دستکاری جوان
 کالوشی جوانی تهوی مهشپوری شار
 کهوشی گیلای وی نهماوه نهلان
 سازی ده کردن له تیووی به جار

◦ کهوش فروشه کانی سا بلاغ ◦

عبلای نالتوونی^(۴۷۶) ده گهل بانه بیان
 حاج نهحمه دی^(۴۸۰) پیرم له ده رکی گوزهر
 قاسم^(۴۷۷)، نه قشبه ندی^(۴۷۸)، ده گهل سه بده کان^(۴۷۹)
 کاکه فهیزولاشم^(۴۸۱) نه ماوه نه سر

◦ ناسینگه ره کانی سا بلاغ ◦

گاسن و پاچ و پیمه ره و تهوره داس
 هر ویی ده مینه کوره، شت ساز ده بوو
 یادی له بیوک ناغا^(۴۸۴)، چحیک گهل تهوی
 وه ستا سلهمان^(۴۸۵)، عهلی ناغا^(۴۸۶)، نه مان
 پشک و نه له، گولمیخ و لاولاوو داس
 حاجی عه به^(۴۸۲)، حاجی سمایل^(۴۸۳) که بوو
 هردوو به ناسینگه ری چون بن گلی
 وه ستا سه عیدی حه مه لای^(۴۸۷) له وان

◦ نمه د ماله کانی سا بلاغ^(۴۸۸) ◦

مسه ری قاپانی مسم هاته یادی
 لای سه ییدی نه جمه^(۴۸۹) که کارم ده کرد
 کاری نمه د سوونه وه نیوی حه مان
 یادی له نوستادی به ریز کوزک هینی
 کاک خدري زهرگانیش^(۴۹۰) وه یادیوو که وی
 نیوی نمه د مالی نه ماوه له یادی
 روژی پنه نادیکم له وی ورده گسرت
 سهخت و گران نیوه شه وان بوو ته مان
 هه ی بوو دوکاتیکی دریز و نهوی
 نه حمه دی نیزی^(۴۹۱) و په سه ندی^(۴۹۲) له وی

✽ مسگه ره کانی سا بلاغ (۴۹۳) ✽

مسگه ری قایللی دئی و شمارمان
 شه ورؤ له مس نایه له هیچ لایه تهق
 کئی به سچی کاته وه تا بیکرم
 قهل له جینگای فازی ده کافاره قار

حاجی علی نه کبر^(۴۹۴) و جهمی کوران
 وه ستانوروللایه^(۴۹۵) بوو بایی شه فق
 مسؤدی نه ماوه له زه مان مه نجه لم
 نافونه جیی گرتوه لئی مه گره عار

✽ ده بیاغه کانی سا بلاغ ✽

حاجی ره شید^(۴۹۶) و قهره نی^(۴۹۷) چون نه مان
 داخه... که هه ر چواره که چوون بن گئی
 ری خۆله و پیستی له شاری کپی
 هه رچی هه بوو خووشی، وه ناله گه پرا
 پاننی و په نجانی کهوش به زمی وی
 دونیا هه تا سه ر بۆکینی کردو وه فا
 ده سگری زور چ... بوو به ری ورهوش
 کئی به که فیکرنکی له وانیش بیی
 سال و ئایامانه له ژین غایه

کئی به که سازی کاله وی قایشی جوان
 کاکه موحه مد^(۴۹۸) بوو ده گهل حاج علی^(۴۹۹)
 ئاغبه گه شه ل^(۵۰۰) بوو که که ول و خوری
 پیینه چیکان به زمی فه دبیمان نه ما
 کاکه هه مه دخانی^(۵۰۱) به ری ز پینه چی
 کاک هه مه دی پورسله مانیش^(۵۰۲) نه ما
 نیمه ته^(۵۰۳) وه ستابه کی چاکی کهوش
 کهوشانی لاستیکی نه ماون له جیی
 مه حمودی گادانی^(۵۰۴)، ره سوول نایه

❁ شیرنی په‌زه کانی سا‌بلاغ (۵۰۵) ❁

عابید (۵۰۶) و وه‌ستا‌عه‌لی بی شیره‌که (۵۰۷)
شیرنی له شیرنی شه‌وی خو‌شتر نه‌بوو
وه‌ستا‌عه‌لی سازی ده‌کرد بو‌ فروش
هیچی له‌وان خو‌ش نی‌یه عابید نه‌ما
مشته‌ری زور زور بوو کوللی‌رانی پاک
پوولی ده‌نیو دابوو شه‌وم هه‌ر له یاد
قه‌ندی شه‌وی می‌بلی له شاری نی‌یه
کوا خه‌به‌ریک شه‌ورؤ له شیرنی شه‌وه
خوی و دوکانی هه‌موو لاجوو که‌نار
حاجی محنی دینی (۵۱۱) قه‌دیم سازی کا

بی‌ینه‌وه مه‌ر شیرنی په‌زی شاره‌که
وه‌ستا‌حوسین (۵۰۸) شه‌ره‌نی قه‌نداخچی بوو
شه‌کر و گو‌یز و ما‌جووم و با‌قلاوه، خو‌ش
شه‌کر و پون و ناسکه کوللی‌ر هه‌ل‌گرا
میرزا برابمی عابیدی پایوی چاک
شانسانی وه‌ستا‌عه‌لی دانسه‌ی په‌ناد
شای له‌به‌ر سه‌ید قادی قه‌نداخچی به (۵۰۹)
شه‌وو‌ه‌لین قه‌ند ری‌ژ بوو له شاری شه‌وه
کاک‌عه‌لی جزو‌ابچی (۵۱۰) له قه‌ند ری‌ژی شار
ناسکه کوللی‌رانی به دوو قپانی کوا

❁ دوکانداره کانی سا‌بلاغ ❁

تاریکی مه‌ر شاری ده‌چیته‌ دهری
تینی له پوول‌دار و فه‌قیر به‌ش ده‌کا
عه‌رزی دروو دیننی ئیدی سونوله (۵۱۲)
هه‌ر ده‌مه‌ ره‌نگ‌یکه لی‌باسانی تو
دینته‌وه گوبی خه‌لکی له مزگه‌وته‌کان
شه‌و که‌سه زور ده‌ول‌ه‌ت و مالی بووه
شه‌ما سه‌ره‌خو‌شی هه‌رایه به‌جار!

داشامه‌جید روژه که‌ دینته‌ دهری
شرفی هه‌تاری هه‌موو جتی پوون ده‌کا
نه‌م نه‌می باراننی به‌ جوانی دوره
داشامه‌جید ئالوزه فیکرم به‌تو
نیو شاری قورنانی بلیندگوبه‌کان
چاوی له ئی‌یلاننی ده‌که‌م مردووه
گه‌رچی نه‌بوو پایو‌یکی زور چاکی شار

ماشین و تاکسی و مینی بوس پی
 به کی فقیه ده مری که سنی له وئی
 مام و برابره و له که سانی دی به
 نه سکینی خزمان و که سانی بدنا
 ❦ اخی گرانم... که فقیه ته مه
 خه لکی بکا فیکری هموو خه لکی شار
 ناخر مه کایشی له ژیر وی بووه
 دوو گزی جاوی ده گه له چاره کهم
 مردوو پـولدار و بی پول له یا
 مردوو پـولداره یه قیت هه بی
 ته جره به کهم وایه فقیه و هه ژار
 ئیخلاس و ئیمانم له دل کهم ده بی
 ناکوو نه هاتو له دوو بانگ و سه لا

وه ختیکی ده ی نژن هه زارانی لی
 نه مه ده سووتینی هه ناوم شه وئی
 به ک دوو نه فخر نابوونی سه ر شانی به
 که س نئی له مزگه وئی فقیه لی شه و
 فانیچه خانی و سه به خوشی که مه
 که نگتی نه بیعت ده بی ته بی له کار
 مه خلوقی مه ولابه له فور ساز بووه
 ده رویش و بیچاره و پوول زور و کهم
 ده نگی بلیندگوش له دل ناگاد ده کا
 به عنی نه گه ده نگی قه وی بی له گوئی
 وه ختیکی ده نگی که مه بو نیوی شار
 ناخری نه گه بی نه ده بیثم ده بی
 چاکه بکه یین، چاکه ده مینی له دوا

❦ قه سسابه کانی سا بلاغ ❦

گوشتی مه پ و بز و به رانیان هه بوو
 مه محمودی قه سساب و غولام (۵۱۳) و برای (۵۱۴)
 کاکه که، به نگینت له بیری نه چیت
 داخی گرانم چرت نه نوسه د تمه نی
 گیسکه خرابتر، نیوی به خچاله وه
 شـورباوی ئیسکانی نه هاری عه بال

عوسمانی قه سسابی ده گه ل مام وسوو
 گوشتی مه پری کاکه عه لیکه ی مه لای
 گوشتی ره شه وولاغی ره حیمه شریت
 گوشتی مه پ و گیسک و به رخ سئ تمه نی
 چرچ و له ره به رخه به فوللا په وه
 شه رمی ده کا پایوه که ده بخوا له مال

» به ققاله کانی سا بلاغ «

وه خستیکي ئاساری دوکانی نه ما
 پیسته په نیر، لای همه دی پیره به
 فسه له و بیچاره هموو دیکری
 کوانی سمایل^(۵۱۵) ده گرتی جیتی نه وان
 داخه له دل ژینی نه وان بوو به تال
 جوو جکه به ققالیک بوون شوخ و بچکه له
 ئاسووده نوستون و نه مه شوک زه لیل
 سه یده محی دینه کوری زور به کار
 پریوو له ریواس و کوراده و که لوو
 هرکه سه ئی چاکسی ده گرتن سوراغ
 ئه ورز له من بوته وه نوسه د قران
 نه فسه که سه بدووکهی نه پینی له وئی

حاجی حه سه ن پیره په نیری نه ما
 کئی به فه راموشی بکسا، تا هه به
 بانه له شیریزی عه لی دوژمنی
 پونی حه مه لاوی سپی و پاک و جوان
 چوو کهل و غه واره^(۵۱۶) له ریزی به ققال
 کاکه مه جید، کاکه نه حه ده شه له
 حاجی سوولتانه که چهل و کاک جه لیل^(۵۱۷)
 سه یده حه سه ن، کابانه دهنگ خوئی شار
 مه بدانی مه نگور، که جینگای گه وره بوو
 شاکاشی^(۵۱۸) پر ماستی مه بان و سوراغ
 به ک سنی به دو قرانی بوو ماستی مه بان
 کینزک و پوئلکانی^(۵۱۹) کو لاوی ده وئی

» قاوه چیکانی سا بلاغ «

چای به په نادیکی ده دا تازه دم
 خوی و گرامی و گورانی فه دم
 کافه بی کاک نه حه دی به زمی هه بی
 فه ننه کیشان و گره مافون نه ماو
 مه بدانی مه نگور به دوو چای وان غه نیم

حاجی ره شه،^(۵۲۰) حاجی غه نی،^(۵۲۱) ده م به دم
 بادئی له کاک نه حه دی^(۵۲۲) پیاوی سه لیم
 کاک نه سه ده کویره نه ماوه له وئی
 چوو داره کانی شم جینگایان بلاو
 سونی حه سه ن^(۵۲۳)، قادر^(۵۲۴) و ده رویش که ربیم^(۵۲۵)

قاوه چی ئاوا ده بی مه شهوور بی
 چووک و قوله پایوی هه لیم ده جوان
 کاکه که ریم جوو جوو (۵۳۰)، عیمادی (۵۳۱) ججیل
 چایخانه که ی دوا به بو کارازی نارد

کاکه علاوه (۵۲۶) غرقه له ره حمهت بی
 ره حمه توللا (۵۲۷) قاوه چی بی خوش زبان
 کاک که ریم سینه، ده گه ل قاده سین (۵۲۹)
 عه بلا شده رهش (۵۳۲) بوو له مه بدانی نارد

له به زازه کانی سابلانغ

مه زن (۵۳۴) و وه لیکان (۵۳۵) و جه جو (۵۳۶) بوو که دیم
 حاجی هه سن (۵۳۹)، دانیا له جوو دور له وان

ره حمانی عه تاری و حاجی که ریم (۵۳۳)
 حاجی چه له بی (۵۳۷) بوو ده گه ل سه یه کان (۵۳۸)

له عه تاره کانی سابلانغ

ماله ته ده یونی و ره یانی قه دیم
 قادر (۵۴۳) و وه یسی (۵۴۴) بوو له مه بدان سه ری

حاجی مینه ی زاهیدی حاجی به حیم (۵۴۰)
 سعدونی مشکان (۵۴۱) بوو و ئه سکه نده ری (۵۴۲)

له ره ژی فروشه کان

سه لکه ره ژیم داتنی بو سه رما کوژی
 کاکه که به (۵۴۷) ماوه له دووی هه لوه دا

کوانتی سمایلی فه ره جی (۵۴۵) بوو ره ژی
 کاکه هه بیب گوجه (۵۴۶) له میژه نه ما

❦ دارکیشه کانی سا بلاغ ❦

دارکیش و بهردکیشه بوو، قاله رهزا
 حه یفه که سولتانه درنیزیش نه ما
 بادی له قازيله^(۵۴۸)، سولیمان کوری
 کاکه له تیف، ماشه رهنی^(۵۴۹) کا علی^(۵۵۰)

❦ نالیه نده کانی سا بلاغ^(۵۵۱) ❦

نه ق ته قی نالیه ندهی هه رای نه سبه کان
 نه سبه له واشمه^(۵۵۴) نه بی چون نال ده بی
 وه سا کهریم^(۵۵۲) وه سا به سوولم^(۵۵۳) نه بی
 وه سا حوسینیش^(۵۵۵) بوو حه مهی نیو گولوو
 نایه له مهیدانی نیسای مه نگوران
 قادری قهره نی^(۵۵۶) هری بهرداشی پیوو

❦ سا بوون سازه کانی سا بلاغ^(۵۵۷) ❦

سابوونی کاکاغا^(۵۵۸)، ریشۆل خواکهره م^(۵۵۹)
 حه یفه نه ماون که بیین له شار
 کاک حاجی عه بلاش^(۵۶۰) بوو له یادی نه به م
 سا بوونه چون قییمه تی بوته هه زار

❦ خمگه ره کانی سا بلاغ^(۵۶۱) ❦

خمگه ری شاری بوو سه باغ^(۵۶۲) و که ریم^(۵۶۳)
 حاجی سزفی ساله^(۵۶۴) که، بادی به خیز
 وه سا براریم^(۵۶۴) بوو سمایل^(۵۶۵) قه دیم
 مودده به کی زور نی ده بن خاکه زبیر

❦ لیفه درووکانی سا بلاغ ❦

ئیراهیمی خوآزی (۵۶۷) ده گه‌ل کاکه‌مه‌م (۵۶۸) قادره‌لال، (۵۶۹) ساله‌که‌بری (۵۷۰) بیر ده‌که‌م

❦ کوتر بازه کانی سا بلاغ ❦

کوترانی جوانی بوو بداغم (۵۷۱) له‌شار
 نه‌که‌ره بنی‌غهم (۵۷۲) بوو له‌دوای هاته‌کار
 موسه‌فای بابانزاده کوترانی جوان
 هه‌ی بوو له‌نیو شاری له‌پیزی شه‌وان
 کاکه‌عه‌لی شینکی (۵۷۳) و یونس (۵۷۴) له‌شار
 حاجیلوو، کوترانی نه‌ماوه به‌کار

❦ کورتان درووکانی سا بلاغ ❦

وه‌ستا که‌ریم، (۵۷۵) به‌حمه‌توللا، (۵۷۶) کاک‌ته‌ها (۵۷۷)
 کورتانی زور جوانیان به‌ده‌ستی کرا
 موسه‌فا (۵۷۹) لای وه‌ستا که‌ریم زور به‌جوش
 بادی موحه‌مه‌د خیره (۵۷۸)، سه‌ر حال و خوش

❦ مریشک فروشه کانی سا بلاغ (۵۸۰) ❦

کاکه‌موحه‌مه‌د که‌چه‌ل (۵۸۱) و جوو جکه‌کان
 باروکه‌ه و قاز و مرایانی جوان
 به‌زمی ده‌مه‌بدانی هه‌موو سه‌ر شه‌وی
 بیاویکی زبره‌ک بوو به‌فیکری نه‌وی

◉ چه رچی کانی سا بلاغ ◉

یادئ له مه حمووده قوله و جوو جکه کان
 هه رچی که هاتبا به له جوو جکه و قه لنی
 کاک شه ریف سا بلاغی، حه سه ن سووری مه ست
 به زمی هه بوو رۆزی له بن ئاشی جوان
 چه رچی کی زیره ک بوو ده بوو بیکرئی
 کاکه له هنجیره له چه رچیانی سه ست

◉ حه مباله کانی سا بلاغ ◉

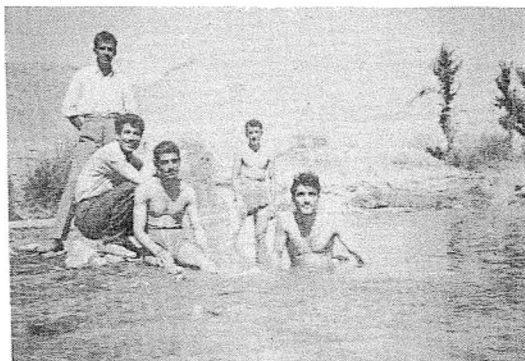
کئی به که حه مبالی به له د (۵۸۲) نیو ببا
 «ئای بینیری... مه ولایه گیان... مه ولایه (۵۸۳)
 چه پدهر (۵۸۴) و ده رویش (۵۸۵) و که له پایوی پیر (۵۸۶)
 کوانئ حوسین بوو خچه بی نه کراوه به
 پیاوینکی نه ققال و قسه خوشی وا
 شه ماکه زۆر پیر بوو ده سی کرده سوال
 ناکوو هه را کاتن به سه د ناله وا
 بگری پنه نباد و قپان کرابه
 کارینه که ی خانووی فه دیم دیننه بیر
 کاک که له پیاو ده نگی له نیومان نی به
 بو قسه و باری قورس دانسه ما
 کاکه که له پیاو بوو قه باله ی به تال

◉ گارانی سا بلاغ (۵۸۷) ◉

کوانئ که له و گامیش و گارانی شار
 یادی به خیر سه ر له به یانانی زوو
 پیرپوو و خه یابانه له ده نگی بزنی
 ناکوو خیری کانه وه ورده ی نه نوور
 یانه مه ر و بزنی و به رخ گیسک و کار
 جه معی ده رویشتن و گاووان له دوو
 دوا ی ده کهوت کیژ و کوری سه رفزنی
 ئاز و فه که ی سالی بکا ئینتی جوور

نایه سه‌دای بزَن و مه‌پری کانه‌بی (۵۸۸) مه‌ولودی چالاو و عه‌لی کونیر (۵۸۹) نه‌بی
 س‌آله و بابی (۵۹۰) بوو حوسینه په‌زه زور قه‌لس و نووره برینک بی‌مه‌زه

گومی پردی سوور که دوای تیک چوونی گومی قازی وه رونه‌ق که‌وت.

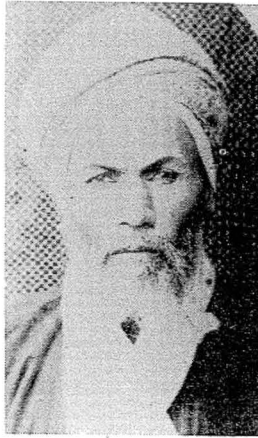
چاویک له دهورهی منالی (۵۹۱)

ورده مسنالیکی بیرنک ناسه لیم
 زهرگه ته و ژهنگه سووره و چوله کان
 چوله که ناسوده له ده ستم نی به
 به سینی چومی و گومان جار و بار
 به فیه چلون زور بوو له کووچان و گوم
 هه سرتی دهردانی ده بردن له هوش
 جوانه شیلان و گینوژی سه رچلونک
 داره که سواری بی له بهر شوقی ناو
 نه سه که داره سستی بوو، بو به زمی و ا
 هات و هه لانتن بوو له کووچه و هه سار
 تم تمه نه غلب ده بوو وون دل په روش
 سیوی ده سوورانانن به چه خانه وه
 پیتم وابه ناساری نه ماوه به جار
 نه ووه لی نه و خه لکی ده ترسا له وان
 نه نگه نه فیس پیی ده بوو پیر و جه وان
 نه تله سی نیوه، که نه ما جین و جان
 نیوه شه ویی ترسی ده دل دانه بی
 بهرده سپیان وه کوو شه ویی چوو له یاد
 به فر و سه هونل که ووتنه به حری نه ماو
 عه بلا هوول و چاله به فر، کهر بلاو
 به فریان ده هیناوه له بهرده سپیان
 به فر و سه هونلانی قه دیم دبنسته پیر

چاوی ده قووچینم ده چم بز قه دیم
 زور بوو له نیو شاری له هیلانه کان (۵۹۲)
 داره به ده ست جیر و قوچه ققانی به
 خوش بوو خلیسکینه له گومانی شار
 چونی ده به ست نه و هه موو گومانی چوم
 نه قله بی چومان و سه ری گومه خوش
 کووچه بی باغانی رنگا دوو دبرک
 نه سی حدوودنک (۵۹۳) بوو به زین و لغاو
 حلیله و پیرمه بی ده گه بشته هه و ا
 شیللاقه کهش (۵۹۴) به زم و هه رای نیوی شار
 مه زره قی قورقوره به پاشده نگه خوش
 فر فر بی (۵۹۵) سیوی به چه ققاله وه
 فیچقه (۵۹۶)، که ناینم له باغ و هه سار
 یادی ده کهم کووچه که مان سه ردروان
 کووچیکی هه وراز و بلیند، به رده لان
 ترسی نییه نه ورو، جیگای وی هه مام
 کئی به بکا یادی خبری (۵۹۷) و ساحییی
 نیوی سه هونل خانه (۵۹۸) نه ماوه له یاد
 چاله به فر کاری له میوه ته و او
 ماله عه لی ماره شه لی (۵۹۹) بوو بلاو
 کاکه هه مه و بابی (۶۰۰) ده گهل دؤستان
 کاکه هه سن خیه ده گهل سه بدی پیر (۶۰۱)

بایې په نادینکی به فر که م ده دات
 مینوژو گونیز، خورما، و سنجوی به نارد
 باب و کور و کچ هم مو گویې بو له وان
 کونتری منالیم له وجود ه لفری
 نینستی نه وین زور و به دوی ژور ووه
 باری قورس، ویشکه شینورد و زهوی

موسه فا (۶۰۲)، بادیک بی له سونی موراد
 شهو چه له یی چله یی زستانی سارد
 نه نکه حیکایاتی ده کوت بونه وان
 یادی قه دیم شام که ووت نیو دلی
 داری عومر پییره و گندهل بووه
 چه رخی ژبان له نگیری، ناخر گه یی

به ریز حاجی رحیم زائر حجازی مه شهوور به حاجی رحیمی سه لاکه ر.

❦ یادیک له ژنان و پیاوانی قه‌دیم (۶۰۳) ❦

نیوه شه‌وئ سۆزی ده‌داتن سه‌ران
 ده‌یللی غه‌م و ده‌ردی فه‌قیری هه‌ژار
 شوانه نواندوو، مه‌ری داوه دانگ
 خو‌شه به‌وی، بزنی و مه‌ر و شوانی حو‌ل
 شو‌قتی ده‌دا خو‌شی ده‌کا ماجه‌را
 دې‌سته‌وه گوئ حه‌سره‌نی لابا له‌وی
 عه‌ینی سه‌دای بولبوله سه‌رداری باغ
 ده‌نگی مه‌ر و بزنی ده‌دا بو‌گه‌پان
 مه‌ستی ده‌کا، شوانی نه‌زانسی زه‌مان
 شوانی نه‌زانکاری شنی وانه‌دیو
 وه‌ختیکی وادادئ بسینئ، نی‌یه
 بزنی و مه‌ری لی خو‌ری بی‌کار و بار
 فیکری بو‌سه‌رکار و شتانی دی‌سه
 به‌لکی که‌وئ کاری به‌پېشرفتی وورد
 حالئ مه‌ر و بزنی هه‌موو بو‌خه‌راب
 خه‌و به‌سه‌ری و بی‌خه‌بری داسه‌پا
 برسی سه‌گی مه‌ر، خه‌به‌ری کواله‌ئه‌و
 وه‌ختیکی خو‌ی بی‌خه‌به‌ره شوانی دئ
 به‌ک سه‌ره بو‌مالئ که‌ووت رتبه‌وه
 کیاری شه‌وی که‌وته‌وه بی‌حاسلی
 هه‌ر مه‌ره بو‌لایه هه‌لاتن به‌بو‌ل
 شوانی به‌ته‌دبیره، نه‌وه‌ک سه‌رکوتان

دشامه‌جید ده‌نگی له شمشالی شوان
 ده‌ردی ژبانی به‌زبانیکی زار
 شه‌وپه‌ری کو‌یستانه له‌به‌ر شو‌قی مانگ
 شله‌په‌یی هه‌لدیری له شوانی دو‌ل
 مانگه، که‌که‌وته‌وه فه‌راغی حه‌وا
 ده‌نگی که‌له‌بابی به‌یانی له دئ
 قاسه‌په‌یی که‌و، ژبیری که‌ویی به‌فری داغ
 شوانه که‌وه‌ک شایه له‌سه‌ر به‌رفه‌دان
 بو‌نی گولان، سۆزی نه‌سیمي به‌یان
 زۆری مه‌ری و ده‌نگی شه‌وی، دای فریو
 بی‌خه‌به‌ر، شه‌و ده‌نگه هه‌میشه نی‌یه
 له‌و سه‌ری کیوانه بو‌لیژان و خو‌ار
 شوانه که‌نه‌یزانی رینگای شوانی‌یه
 هه‌ر مه‌ری بو‌شاخ و نه‌لانان ده‌برد
 شه‌مما له‌به‌ر وه‌ی که‌نه‌بوو شوانی ناب
 وه‌ختی شه‌وئ مه‌ستی سه‌فایی حه‌وا
 خو‌ی زگی چوون تیر بو‌له‌وئ چوو ده‌خه‌و
 کئ‌یه‌که‌ ئاگای له مه‌ر و په‌م بی‌ی
 شه‌و سه‌گی بی‌چاره به‌دووی سه‌وله‌وه
 گورگه شه‌وئ پان و مه‌ری هه‌لدیری
 مېنگه‌لی لی وون بو‌له نی‌و شاخ و دو‌ل
 تازه خه‌به‌رداره له‌وه‌ی کاکای شوان

هاتوه نیو دئی که غه می کابه بان
 مائی هه موو عه له می کهوتن له هه ست
 گورگه که، خوشحالی به گوشتی مه ران
 به لکی هه رایه ک بی له نیو پهیره وان
 کهس نی که خوشی بی له نه و کاکای شوان
 شوانه چلون دهردی بکانتن دها
 باوینته خوی خوارئی بوئیو دوله کان
 کونده بوو ده خویندن له سهر جینی به زوو
 نه جره به گیانه که، ناکاری وی

ده سنی به گوچانی و نوورین به شان
 نه مماج فایده؟! که مه ره چوو له دست
 کویتانی و اجوانه، جه هه نه م نه لان
 هاوارئی نیو شاخی ده کابو مه ران
 نه ماله نیو بزن و مه ر و به رخی جوان
 چاره چی به؟ چاره له پیشهاتی و
 چاره به کی دیت که له سهر به رده کان
 شوانه له ت و به ت بوو نه ما ناره زوو
 شوانه نه ما بزن و مه ریش وه ک نه وی

شیشه بری شاری سهری حال و خوش
 دوا به جینگای گپرتوه پوور نامه خان (۶۰۶)
 به فقالی کووچه ی بوو نه ماوه نه لان
 نیستی نه ماوه که کلاو بیتنه روو
 زستان و هاوینته به پیاده ده چوو
 حه یفه که زور ساله نه خوشه له مال
 کاکه عه لی بوو که به عیده (۶۰۷) له مال
 مه بدانی مه نگور له هه رای وی به رو
 ده و له ته تی زور ناخری هیچی نه مان
 چاکه جیرانیک بوو که ناچئی له یاد
 هه رچی هه بوو زور به هه ژاری ژبیا
 چونکی له میو ساله له دونیا نی به
 شوقی ده چوار به رده نی به بی نه وی
 کارسازی نه میان و ولاغیان له مل

نیو سنه یی (۶۰۴) بوو عه لی دارتاشی خوش
 به ربووکی شاری بوو گوئی نیو ریحان (۶۰۵)
 فاتمه شه لیک بوو گه ره کی نه رنه بیان
 خات په ریزادیک بوو کلاوی دروو
 سه یدتوفیقه پستچی یی سهر دشته بوو
 نه و بوو له نه سل و نه سه بی شنیخ که مال
 ده لالسی خانوانی ده کرد سه ید که مال
 باسی نه ما کاکه عه زیزه گه زو (۶۰۸)
 قاسمه که رم خه لکی گه ره کت نه رنه بیان
 ساله خوریش (۶۰۹) گه رچی نه ماوه له یاد
 سه یدی سه بیلام له شاری نه ما
 مومکینه کهس نیوی نه وی بیر نه به
 فوون که له شاخ مینه وه یاد و که وی
 مه محمود (۶۱۰) و میرزا جلیل (۶۱۱) و سه یدی زل (۶۱۲)

دهنگ و سه‌دای نایه له کسووجهی خبرئی
 کاکه مین‌ناغا^(۶۱۳) و حاجی مامه‌لیاس^(۶۱۴)
 کوانتی هه‌را و فیژه‌یی عه‌بلای نرئی^(۶۱۵)
 یادی بـرـایـمیکه‌یی بایز گولآو
 یادی ده‌کهم کاکه شریف گابه‌گا
 یادی له سه‌یدیره^(۶۱۶) ده‌کهم زوو به زوو
 سه‌یده‌گولیش دبار نئی له‌بو نۆبه‌تی
 سه‌یدگه‌ره‌کش عه‌ینی وه‌کسو سه‌یدگولئی
 ئیستی ئه‌وان فانوسی عومریان ته‌واو
 حاجی که‌ریم زاده^(۶۱۷) و مارف داوود^(۶۱۸)
 کاکه عه‌زیم، شیخه‌که بوون باغه‌وان
 سولتانه شینکیشم^(۶۲۰) له مه‌یدانی چوو
 یادی بـرـایـمیکه‌یی خوازی ده‌کهم
 لیسفه‌دروو، لیسفه‌که ما یادگار
 سونفی لولوو^(۶۲۱) پیاوی فه‌قیر حال و چاک
 ته‌وری به‌ده‌ست کوانتی سه‌عیدی حه‌لیم^(۶۲۲)
 به‌زم و قسه‌ی خوژی له مارف حه‌تهم^(۶۲۳)
 مام‌عه‌لی ته‌سحیان^(۶۲۴) له‌نیو سه‌ر دپوان
 گیله‌به‌سجۆکه^(۶۲۵) خه‌به‌ر، لیتی نه‌ما
 مسامه‌یی نه‌فتیشم^(۶۲۶) نه‌ماوه ئه‌لان
 جه‌مشیده‌کول نیوی له نیو شاری نئی
 سه‌ید قاده‌ره. کاوه‌یی پیر و فه‌قیر
 سه‌ید سه‌مه‌دی^(۶۲۷) ته‌نگه‌نه‌فس کوا له نیو
 خوژه‌که ساتیکی سه‌ر ئیصلاح ده‌که‌ن

کاکه حه‌مه‌نووکناوی که چوو بن‌گلی
 وون بوون له پیش چاوان لیان نایه‌باس
 فیژه و هه‌رای ویشم کهوت بن‌گلی
 خوژی و قسه‌ی، داشقه و کاروان نه‌ماو
 که‌س نئی که یادیکی له لیسفه‌ی بکا
 وه‌خستیکی ئه‌و شماره‌به‌ده‌ستیوه‌بوو
 بـبـری له ئالی و بدالیسی گری
 نۆبه‌تی خه‌لکی ده‌بوو ته‌و بی‌پری
 نه‌فته نه‌ما، شوقه‌به‌چی بی‌بلاو
 تاجری مازوو بوون له ره‌ونه‌ق کهوت
 ده‌رویش ره‌حیمیش^(۶۱۹) بوو له باغی گولان
 پیاویکی سه‌رحال و هه‌رای بوو له‌دوو
 مالی له‌سه‌ر لیسوی ئه‌وان چۆمه‌کهم
 داخه‌له‌دل... کوشتی غه‌می رۆزگار
 نیوی وه‌بیر نایه‌له‌بن ژیری خاک
 ناکوو له‌ت و په‌ت بی‌چناری فه‌دیم
 داخواکه‌سینک باسی ده‌کازور و که‌م
 نه‌ورۆ نیشانیکی نه‌ماوه و مه‌کان
 کئی‌یه بکا یادی له پیاوی ته‌وا
 که‌وشه‌که‌ی دوو سی‌بوو به‌وه‌زنی گران
 تا بکری کۆنه‌شتانی که‌بی
 نۆککوله‌که و نووی سویرم نایه‌گیر
 ناکوو مه‌ر و بزنی بکاتن به‌دبو
 یادی وه‌ساره‌حمان^(۶۲۸) و عه‌بلا^(۶۲۹) بکه‌ن

۵ سا بلاغی قه دیم (۶۳۰)

هه رکه مه جوورنکی هه را سه ر ده دا
 قووره ی که له بایی که بانگی ده دا (۶۳۱)
 هیلکه ی ئه وانم به په نابادی دی
 گورگه (۶۳۲) بو نیو شاری ده هاتن شه وان
 وه ختی به بانان و شه ویم هاته کوئی
 نیوه شه وان ته ق ته فی هیلانه کان
 گوشه یی عه مباری، سه ری کووچه بان
 دایکه که لای لایی ده کرد بو کوپان
 تانه خورین ده سنی عروسان به زوو
 شین و هه رای ناشی بلیند ئاو و جوان
 قاره ی مریشکان و مه رانی ده گیز
 به زمی جحیلان و گورانی له وئی
 ده نگ و هه رای جارچی، قووره ی مه زره قان
 چای حه مه خورشید و هه نووکه ی کلور (۶۳۴)
 وه ختی ده هات ده نگی مه ر و بز و شه وان
 بو به هه ر ئه وور و که به خوزگه م به پار
 بو سه ری شاری که زپینگاوه شه و
 هه ورازی دووخانی و له رزه ده هات

شاره عه جه پ پر بو له به زم و هه را
 قیژه و هه رای ئای هه لو جو جکه ی نه باه
 گاره ی مریشکه قووله و بو پنه کی
 نیوه شه وان حه ووه و ده نگی به گان
 حیله یی ئه سبان و ته قه ی نالی پی
 له گله گه کان گوشه یی سه ر بانه کان
 میاومیای گوپان و شه ر و زیقه بان
 ده نگی سه ربیلانی له سه ر پشتی بان
 بو قان و قه رزالی چۆمی مات هه موو
 ده نگی چه ربه رقی و هه رای بو قه کان
 هه زله ی مانگا و زه ره ی گویندریز
 شه قته ی ده ق البایی به توندی شه وئی
 ئای وه ره که نگر، وه ره په واسی جوان
 ده نگی هه وارچیان (۶۳۳) به هار پردی سوور
 په رانی سه د ساله ده بوون پی جه وان
 ئینتی نه چادر خه به ره نه هه وار
 ده نگی خوره ی چۆمی ده هاتن به قه و
 ماشینی لوری که بو تووتی ده هات

«مه‌هابادی ته‌ورۆ»

شاری ته‌ماشایه ده‌که‌م کۆ به‌کۆ
 دابک‌ه ده‌لئی نییهرۆیه هه‌سته به‌و (۶۳۵)
 یه‌کی دیکه‌ گۆشتی ده‌بابۆ که‌باب
 گۆشه‌به‌کی دیکه‌ غه‌مه و مه‌عه‌ره‌که
 لایه‌کی مردوو شوتن و دل‌په‌رۆش
 یه‌ک دوو که‌لاکینکی پئی به‌ژنر که‌نان
 گۆشته هه‌موو ئییکه‌ نه‌کا پشت له‌بۆت
 ریسه‌زه له‌عه‌مبار و دوکانانی پشت
 بۆته هه‌زار و له‌ئه‌ویش تیپه‌ری
 ده‌گری له‌ئیسیتۆه خه‌لک نۆبه‌نان
 یازده و بیست نانت ده‌داتی خه‌جی
 سئی جه‌می هاوینی به‌وی سه‌ر ده‌با
 بۆ شه‌ری چاکتر له‌گۆپالی قه‌وی
 چه‌ند نه‌فه‌ریک خواره‌وه نیی مائی وان
 کاک‌ی دزه‌ ده‌رده‌په‌ری بۆ ده‌ری
 یا دزه‌ یا کوشتنه یا هه‌له‌مه‌ته
 نوسخه به‌دوای نوسخه نه‌خۆش دیته‌ده‌ر
 گۆشه‌یی بازاره‌په‌ره‌هر له‌ئه‌و
 گایه له‌ویش بۆ به‌ری، سئی سه‌دتمه‌ن
 نیی ئه‌سه‌ر عه‌ینی قه‌دیم چی نه‌ماو
 لوله‌که‌شی ئاوی نیی، قووت په‌راو
 ئاوی مه‌ریژه که‌ قیامت بوو گران

داشامه‌جید هاتوومه دامینی تۆ
 زه‌رده له‌سه‌ر کۆی منالان ده‌خه‌و
 کاک‌ی دوکانداره به‌ده‌ستۆه فاپ
 گۆشه‌به‌کی شاری ده‌فه و دمبه‌گه
 لایه‌کی په‌به‌زمی زه‌ماوه‌ند و خۆش
 کاک‌ی فه‌ساب گۆشتی ده‌هینی دوکان
 وه‌خینکی ده‌یکسیتی له‌وئ گۆشته بۆت
 رۆنی نه‌باتی که‌گه‌نانی ده‌کوشت
 داخی گرانم که‌رۆنی سئی تمه‌نی
 کووچه‌په‌ره خه‌لک و نه‌بۆته به‌یان
 نانه فه‌تیره به‌هه‌زار زه‌حه‌متی
 پیچ وحه‌وت که‌س له‌کۆی بیست نانی وا
 کۆلیره و سۆمی خه‌راستر له‌وی
 نیی شه‌وه خه‌لکی له‌خه‌و گۆشه‌بان
 باب‌ه که‌هه‌له‌سته‌ی به‌ده‌نگی کۆری
 کوانتی شه‌وی فیکرو خه‌بالا‌راحه‌ته
 مه‌که‌ته‌ی دوکتور وه‌کوو بازاره‌هر
 ئه‌مما ده‌واخانه، ده‌وای نیی له‌نیی
 قییمه‌تی دووتمه‌ن بیی، ده‌بی سه‌دتمه‌ن
 ئه‌مما ده‌واش وه‌ک شیرینی تۆ لئی گراو
 لای تاقه‌داره ئه‌گه‌ریش به‌حه‌ره‌ئاو
 دابک‌ه به‌هاواره ده‌لئی رۆله‌گیان

ده شکینتی پشتی که قیمت دېته روو
 دباره که کهس نیتي له مال نهفته بوړ
 نیتي به سئ مه د تمهن ده یهینه مال
 شهوړو سهفه تاکوو به دهس بی دووان
 نهوړیزی میانداووه که هشت تمهن بیا
 چو ته ووه دووسه ده، له شهویش بو بهری
 پیوه ده دا قیبه تی، چو ته هزار
 یه ک ده قیبه ناگرئ قهراری به سر
 قیژه و هاواری دئ «نوبه ی مه به»
 شیره، که وه ختیکی کولی لئی گرا
 شهل سووه مانگا که، مهر و بز نه له ق

ئاو و بهرق قیبه تی خوړابی بوو
 پیشه ری شو عبانی نهفت خه لکه زور
 وه ختیکی پینج تمهن بوو حه له ب نیوی مال
 فابه به سئ قرانی هه بوو نیو درکان
 قهندي فهریمان و مه شه د چس نه ما
 گوشتی مریشک هه بوو دوازه تمه نی
 هه رسته ده سنی بو ده به ی عه نی مار
 وای له چوون و هاتنی پاتول ده بهر
 هر ده مه نوبه ی له سه فیکي هه به
 ماسه که، سر توپیی نه ماوه برا
 جه معی. شه وان هه موو بو ته ته به ق

به ریز میرزا احمد فتوحی یه کیک له ماموستاسانی قه دیمی سا بلاغی خوشه ویست.

چسپه مهده تهعه، بلیندان و خوار
 چت ده دلّی دایه بکه بن گوفت و گو
 چت له خه نك داوه و له سالانی پار
 ئاله کۆکش^(۶۳۶) دیاریی هر شوانی به
 جوانسی گولی کوانسی سه فای پنده بی
 ده ستم به دامین و ده خیل و ئه مان
 مه بگرن ئیرادیی که نه مزانی کار
 کاسهی ماستی من وه کوو سه عدیه^(۶۳۷)
 هر چسپه هه به یانی به پیشکشه هر
 وه للاحه قیقه ت ئه وه به و ماجه را
 لوتفی نولام وایه هه به سه ده زار
 که شتی شکاوی من، له به حری مه که
 که شتی غه رق ئاوه له سه رتا به خوار
 تو خودا له دواي مردن بدهن فاتحا

ئه وه و له و ئاخزینی که لام له سه ده

هه ریزی سابلانم هه تا کوو ئه به ده

به سه عه زیز کاک و برای خوینده وار
 بینه قه باله ت، که بزنام ئه تو
 وه ختیکی خۆت عه بیت هه زاره و هه زار
 چ بکافه قیر هچسپه له مانی نی به
 باغه که پرگول بی، درووی لئ نه بی
 تانه بی ناحه ز نیه له زهت له جوان
 ئه منیش غه ریبیکم که، رینم که وته شار
 ماستی خه لک توئی له سه ری روو نی به
 گه رچسپه له ئه و ماسته نه گیراوه سه ر
 کئی به به دزی خزی بلئی ترشه برا؟
 گه رچسپه کتیم پره، عه به هه زار
 به ک له سه دیم شامیلی حالی بکه
 بیتوو نه دهی مه وحی ئیرادیی که نار
 و اچا که کۆتایه بدهم کاری وا

- ۱- اشاره به لقب حضرت عثمان خلیفه سوم مسلمانان است. بعلت اینکه حضرت محمد (ص) دو دختر خود را به عقد ایشان درآورد، وی را ذوالنورین یعنی صاحب دو نور لقب دادند. لازم توضیح است که بعد از وفات همسر اول حضرت عثمان که دختر پیامبر (ص) بود، پیامبر (ص) دختر دیگرشان را به عقد او درآوردند، بهمین علت باین نام مشهور شد.
- ۲- اشاره به یک ضرب‌المثل کُردی است به این مضمون که: «ماله میرووله ی به دلۆ به به کی ئاو ویرانه» یعنی خانه مورچه با یک قطره آب ویران است.
- ۳- داشامجدید: نام کوه نسبتاً مرتفعی است در مشرق شهر مهاباد، که هر روز آفتاب با زیبایی خاصی از پشت آن طلوع کرده و مهاباد را با انوار درخشان خود می‌آراید. از آنجائیکه نزدیکترین کوه بشهر، و در قدیم قبرستان بزرگ شهر در پای آن قرار داشت، مورد توجه کوهنوردان جوان و بچه‌های شهر بود. در دامنه این کوه قبل از تمام کوه‌های مهاباد در هنگامیکه سرمای زمستانی پایان یافته و طراوت بهاری از راه میرسد زنبق‌کوهی «گه‌زیزه» بمانند طلایه‌دار کاروان بهاری از دل خاک بیرون می‌آید و اطراف آن را با قدم موسم ربیع آرایش می‌دهد. در ایام زمستان هنگامیکه برف سینه او رامیپوشاند بچه‌ها با دردست داشتن دیگ مسی یا حلبی‌های کهنه بدامنه آن میرفتند و روی برف‌های دامنه آن سُرُسره‌بازی میکردند، این خاطرات هنوز در ذهن جوانان قدیمی شهر که امروزه به سن پیری رسیده‌اند زیباترین رؤیای دوران کودکی است. در این نوشته داشامجدید بعنوان استاد تاریخ و شاهد و ناظر ماجراهای حیاتی شهر مورد خطاب قرار گرفته و بهمین علت نام کتاب، داشامجدید لقب گرفته‌است.
- ۴- دد پنچ تایی معادل پنجاه می‌باشد و منظور از آن اشاره به سن خود، یعنی پنجاه و دو سال، می‌باشد.
- ۵- ابتداء در نظر بود چنانچه توفیق موافق افتد، تاریخ انسانی و طبیعی شهر را (هر دو)، در یک کتاب بگنجانم ولی چون اوضاع طبیعی خیلی به درازا کشید؛ فقط به قسمت اول اکتفا کردید که امید است مورد قبول عزیزان واقع شود.
- ۶- گُومه‌کان: در زبان کُردی «گُوم» به محلی از رودخانه اطلاق می‌شود که اولاً عمق آن زیاد و ثانیاً آب آن کم موج و آرام باشد. در قدیم در جلو رودخانه شهر سدی وجود نداشت. در فصل بهار آب رودخانه چنان باجوش و خروش در مسیر خود جاری بود و هنگام باران طغیان می‌کرد که آب آن ۳ تا ۴ متر بالا می‌آمد. گاهی درختان تنومند مسیر خود را، از جای کنده و چون کشتی شکسته‌ای در سینه خود جای میداد، و یا لاک‌پشت‌های گنده دیمی را که توسط سیلاب بهاری گرفتار شده و به مسیر رودخانه کشانده شده بودند، همراه می‌آورد.
- ۷- گُومی که ندالی: محل آن دروازه خروجی شهر بطرف جاده میاندوآب، نزدیک پُمپاژ می‌باشد. علت تسمیه آن، رودخانه در کنار پرتگاهی (که ندال) واقع بود، که شناگران خود را از آنجا بدرون آب می‌انداختند و بعلت عمق زیاد، کمتر کسی جرأت شنا کردن در آن را داشت. ضمناً بعلت دوری از شهر و نبودن وسیله‌ای برای رفت و برگشت، کسی بانجا نمی‌رفت. امروزه گُومی که ندالی فراموش شد و اطراف آن را مغازه و ساختمان احاطه کرده است.
- ۸- گُومی ته‌نه کی: در قسمت جنوبی گُومی که ندال واقع بود، وسط این رود بسیار کم عمق (نیم‌متر) ولی دو طرف آن خیلی عمیق بود، چنانکه آب آن خیلی آبی‌نظر می‌رسید. کسی را نمی‌دیدم که در آنجا شنا کند.
- ۹- گُومی سه‌لاخ‌خانه: محل آن حدوداً ۳۰۰ متر از گُومی ته‌نه که بطرف مغرب بود. علت تسمیه آن نزدیکی با کشتارگاه شهر یعنی سه‌لاخ‌خانه بود. بیشتر بچه‌های گاوجران و شبان در آنجا شنا می‌کردند.
- ۱۰- گُومی جووله‌کان: محل آن شمال‌غربی دیوار باغ‌سیسه بود بعلت اینکه همیشه کلمی‌ها برای شنا به آنجا می‌رفتند، باین نام شهرت یافته بود این گُوم بعدها گُوم چاوشینان نامیده شد.
- ۱۱- به‌بند (سد - بند) در این قسمت از رودخانه جلو آب را با چوب و شاخه‌های درختان گرفته و بندی درست کرده بودند تا بوسیله کانالی که زده بودند باغات و زمینهای دهات پائین را آبیاری کنند این بند به بند دباغخانه مشهور بود.

- ۱۲- گومی ده‌باغخانه: محل آن ضلع جنوب‌غربی دیوار باغ سیسه درست مقابل دباغخانه بود. دباغخانه حیاط بزرگ و وسیعی بود که اکنون از آن آثاری بجا نمانده است. در آنجا اطاقهای بزرگی پائین‌تر از سطح زمین وجود داشت که حوضچه‌های مختلفی در هریک از آنها تعبیه شده بود. در این اطاقها باهمان روش سنتی پوست حیوانات را دباغی و تبدیل به چرم می‌کردند. قسمتی از این چرمها به شهرهای دیگر صادر و بقیه در خود شهر توسط کفاشان تبدیل به کفش و یا توسط چرم فروشان فروخته میشد. چرمهای خوب توسط کفاشان به کفشهای شهری و بقیه به کفشهای لاستیکی که مخصوص کشاورزی و کار در مزارع بود، تبدیل می‌گردید.
- ۱۳- گومی فاه‌خانه: محل آن حدوداً ۵۰ متر مانده به پل پیروزی (پردی تازه) از طرف مشرق بود تقریباً مقابل مدرسه زانیار فعلی. جای بسیار تماشایی و تفریحگاه خوبی برای جوانان شناگر شهر بود. مغرب آن بوسیله درختان بید احاطه شده بود؛ چون در آنجا جلبک فراوان وجود داشت روسها هنگام جنگ دوم جهانی که در شهر مستقر بودند، در این محل به صید قورباغه و خرچنگ مشغول بودند؛ و بهمین علت زمانی این قسمت رودخانه به گومی عروسان مشهور شده بود. در آنجا سگ ماهیهای (باقو) بزرگی وجود داشت که اغلب توسط صیادان صید می‌شد. بخاطر دارم روزی آنجایک سگ‌آبی را دیدم که از رودخانه بیرون آمد و تا مرا دید دوباره به رودخانه برگشت و زیر آب رفت. اکنون اثری از این نسل سگ‌آبی در رودخانه شهر دیده نمی‌شود.
- ۱۴- گومی پردی: در سال ۱۳۳۰ همزمان با احداث پل پیروزی بر روی رودخانه شهر در مسیر مهاباد به ارومیه و متروک شدن پل سرخ، جاری شدن رودخانه‌ها و طغیان آنها، محل‌های عمیقی را در زیر پایه‌های پل بوجود آورده بود؛ که بمروور باعث جذب شناگران به این محل شد. و در نهایت یکی از محل‌های تفریحی و گردشگری شهر در فصل گرما برای شناگران در شهر بوجود آمد.
- ۱۵- گومی حه‌بالان: محل فعلی آن در بلوار سیدقطب ۲۰۰ متری جنوب غربی پل پیروزی است. وجه تسمیه آن باین نام بخاطر شنا و تفریح حمالان سیدی در این محل بود. لازم بتوضیح است که منظور از حمالان سیدی پسرپچه‌های کم سنی بودند که با سید بار و اثاثیه روزانه مردم را به خانه‌هایشان می‌بردند.
- ۱۶- به‌ستینی چۆمی: بین ساختمان امروزی دادگستری و ساختمان وهرام (هلال‌احمر فعلی) خیابان کوتاهی است که به بلوار ساحل جنوبی رودخانه منتهی می‌شود. در قدیم این قسمت از خیابان به طرف رودخانه سرازیری کوتاهی بود که در سمت راست آن راهدارخانه شهر قرار داشت و انتهای آن به قسمت کم عمق رودخانه که بان به‌ستینی می‌گفتند منتهی میشد. همین سرازیری دروازه خروجی شهر به ارومیه بود. (البته در فصل زمستان و تابستان، چون آنوقت آب رودخانه بسیار کم بود و ماشین می‌توانست از آن عبور کند، در غیر اینصورت ماشین ارومیه می‌بایستی از طریق پل سرخ به ارومیه حرکت کند) مردمانی که در آن سوی رودخانه بودند فقط در ایام تابستان و زمستان می‌توانستند از این راه وارد شهر شوند. در اوقات دیگر آنها هم مجبور به رفتن به جاده پل سرخ بودند؛ و زمانی که آب رودخانه بسیار کم بود مردم شلوار خود را تا بالای زانو بالا کشیده و از رودخانه عبور می‌کردند ولی وقتی که آب زیاد کم می‌شد بفاصله نیم‌متر سنگهایی در رودخانه می‌گذاشتند که به آن پرده‌باز می‌گفتند و مردم برای رفتن بانسوی رودخانه از روی آنها عبور می‌کردند. در آب‌افتادن مردان و زنان در آنجا بخصوص در روزهای چهارشنبه و جمعه که مکانهای تفریحی شهر پرازحمام بود بسیار تماشایی بود. در قسمت غربی به‌ستینی بیشه وسیعی قرار داشت که بان میشه میرزا کریم می‌گفتند. بستر رودخانه را شنهای درشتی فرا گرفته بود که خانواده‌های شهر در تابستان برای شستن وسایل خانه از قبیل فرش و لحاف و ... بانجا می‌رفتند و از صبح زود تا غروب آفتاب وسایل شسته شده سنگین را بر روی شن‌های ساحلی پهن و وسایل سبک را روی درختان بیشه میرزا کریم می‌گستراندند. منظره به‌ستین با اجاق‌هایی که از هر طرف از زیر آنها دود هیزم بلند می‌شد تماشایی بود.
- ۱۷- گومی تاقه‌دار: محل آن مقابل در ورودی پارک سیدقطب از خیابان طالقانی غربی و جای آن اکنون تبدیل به پارک سیدقطب شده‌است. ناگفته نماند که تمام جایگاه‌های امروزی پارک در قدیم مسیر رودخانه بود. علت نامگذاری آن وجود تک‌درختهای بزرگی در کنار رودخانه بود. این محل صبح و عصر پاتوق زنان و دختران شهر جهت بردن آب آشامیدنی برای مصارف منزل بود چون آب آشامیدنی آنوقت‌ها یا از آب رودخانه شهر بود یا از

قنات و کهریزها. زمستان که آب رودخانه یخ می‌بست یک سوراخ بزرگی در یخ ایجاد کرده و از آنجا آب مصرفی را برداشت می‌کردند. سرسره‌بازی بر روی رودخانه شهر که همه جا بعلت شدت سرما یک پارچه یخ می‌شد بسیار تماشایی بود.

۱۸- گومی پلیکانان: محل آن ۵۰ متر از ساختمان اداره برق بطرف مغرب خیابان طالقانی غربی است در قدیم مرد و زن شهر با استفاده از ده، دوازده پله که از پشت نرده‌های خیابان تالب رودخانه احداث شده بود به لب رود رفته و آب مشروب مصرفی را از آنجا برداشت می‌کردند. بهمین علت به گومی پلیکان مشهور بود. البته عمق آن چندان زیاد نبود فقط بچه‌های کم سن و سال در آن به شنا مشغول بودند. اکنون این جایگاه هم تبدیل به پارک سید قطب شده‌است.

۱۹- گومی میرزا که‌ریم: محل آن روبروی مسجد شاه‌درویش و بعلت اینکه بالاتر از آن گومی قاضی قرار داشت از جنبه تفریحی زیاد مورد توجه نبود. عمق آن خیلی زیاد و آب آن راکد و آرام بود. بعلت همجواری با بیشه میرزا کریم قاضی، به گومی میرزا کریم مشهور بود.

۲۰- اشاره به یک قایق پاروئی است که آقای سرهنگ امینی رئیس وقت ستاد ارتش در مهاباد برای سرگرمی بچه‌هایش تهیه و در آن قسمت رودخانه که بسیار عمیق بود، انداخته بود. قایق بوسیله آقای حسن معروفی فرزند حاجی محمدرشید معروفی که در سال ۳۴ سرباز وظیفه و در دفتر سرهنگ انجام وظیفه می‌کرد بکار گرفته میشد. شب‌ها در نور مهتاب دختران و زنان افسران سوار بر قایق تا دیر وقت شب در دل رود مشغول قایق سواری و آواز خوانی بودند وقتی سرهنگ از مهاباد منتقل شد این مسئله هم پایان پذیرفت و قایق برداشته شد.

۲۱- گومی فازی: محل آن روبروی اداره دارائی و عمیق‌ترین جای رودخانه شهر بعد از پل سرخ بود بعلت گودی زیاد و آرام بودن سطح آب هر روز از ساعت ۱۰ صبح تا غروب آفتاب مملو از شناگران شهر بود که با شور و شفع فراوان در آن شنا می‌کردند و در ماسه‌های نرم و ریز بیشه میرزا کریم خود را می‌غلطاندند و حمام آفتاب می‌گرفتند.

بچه‌های مهاباد اعم از کوچک و بزرگ شناگر ماهر بودند و چون ماهی در میان آب رودخانه می‌لوییدند و به شنا و بازی می‌پرداختند. این کار سبب میشد کسانی که در پشت نرده‌های کنار خیابان به تماشا مشغول بودند هوس شانکنند که این آرزوها اغلب باعث غرق شدن افراد غیربومی که شنا بلد نبودند، میشد. و هر سال یکی دو نفر در این قسمت رودخانه خفه می‌گردیدند.

۲۲- گومی میرزا رهمه‌تی: محل آن نرسیده به پمپاژ آب در نزدیکی باغ میکائیل بود عمق چندان نداشت و آب آن راکد و آرام بود. بعد از احداث سد مهاباد که مسیر رودخانه تغییراتی کرد، قسمت شمالی آن یعنی ۵۰ متر مانده به پمپاژ آب، عمق زیادی پیدا کرد و شناگران جوان آنجا را محل تفریح و شای خود انتخاب کردند. چون شخصی بنام مرتضی کارمند اداره غله و داماد آقای ابراهیم مظلومی (ابراهیم خوازی) همیشه اوقات بیکاری در آنجا مشغول شنا بود مدتی بالای این قسمت باس او گومی مرتضی نام گرفت.

۲۳- گومی میکابیلی: محل آن روبروی باغ میکائیل که امروز به پارک تبدیل شده است، بود در سمت چپ رودخانه فسیلی از یک سرگاو وجود داشت که فکر می‌کنم آثارش اکنون هم باقی باشد. این جای رودخانه فقط در روزهای چهارشنبه و جمعه هر هفته که مردم برای گردش و تفریح به باغ میکائیل می‌رفتند شلوغ بود در بقیه ایام هفته رونق چندان نداشت.

۲۴- گومی پردی سوور: محل آن زیر پل سرخ که یکی از آثار بسیار قدیمی شهر و عمر آن را با مسجد جامع همزمان دانسته‌اند. می‌گفتند که این دو آثار را یک استاد بنیاد کرده است. چند سال بعد از احداث سد که در پشت پل سرخ بوجود آمد پل، آن آثار زیبایی قدیمی را با دینامیت خراب کردند. (طبق روایت مهندس وقت بعلت استحکام بیش از حد، مجبور شدند آن را با دینامیت‌های بسیار قوی منفجر کنند) البته هنوز آثار پی آن در محل آبشار سد در نیروگاه باقی و پشت آن حوضچه زیبایی نیروگاه قرار دارد. این قسمت نیز متأسفانه هر سال چندین نفر را در خود غرق می‌کرد. هرچند تا سالهای اخیر بخاطر دوری از شهر و وجود گومی قاضی کمتر

شناگر برای شنا بانجا میرفت ولی بعلت اینکه گومی قاضی عمق و رونق خود را از دست داد، آنجا هوادار زیاد پیدا کرد. عده‌ای از شناگران از بالای پل که حدوداً باندازه یک ساختمان سه طبقه، بلندی داشت با شیرجه خود را بدورن رودخانه می انداختند. زیر چشمه‌های پل چنان خنک بود که در هوای گرم و سوزان تابستان لرزه بر اندام شناگران می انداخت. البته باید گفت که پل سه چشمه بسیار وسیع با دهانه‌های دور از هم داشت و در دو طرف انتهایی پل دو دهنه کوچک وجود داشت که یکی از آنها کانال آب باغهای شهر از زیر آن عبور میکرد و از آجر بود و دیگری که از یک تخته سنگ یک پارچه، تونلی گذشته بود، درست شده بود. البته بلندی آن باندازه‌ای بود که کم وقت سال آب رودخانه به دهنه آن میرسید مثل اینکه کانال را جهت انحراف آب رودخانه در موقع احداث زده بودند. این پل تنها پل ارتباطی بین راه ارومیه و مهاباد بود ولی موقعیکه پل پیروزی احداث گردید آنجا متروک و فقط محل عبور و مرور روستائیان آنطرف رود شد.

۲۵- اشاره به قطعه شعر شاعر شهیر کرد، مرحوم آقای عبدالرحمن شرفکندی ملقب به هزار است که تحت عنوان پیره هلهو سروده و با ترجمه از شعر عقاب استاد محترم آقای دکتر خانلری بنظم کشیده‌است ناگفته نماند که او هم آن را با الهام از یک اثر پوشکین شاعر معروف روس سروده است.

۲۶- سه برانگاکانی شار: (تفریحگاههای شهر) تفریحگاههای شهر دو نوع بودند و هر یک در ایامی و موقعی، رونق پیدا می کرد. ۱- تفریحگاههای اعیان مذهبی و سیزده‌بدر و ایام نوروز ۲- تفریحگاههای روزهای چهارشنبه و جمعه هر هفته در ایام تابستان و اواخر بهار.

الف- تفریحگاههای اعیان مذهبی و سیزده‌بدر و نوروز عبارت بودند از ۱- برده‌رشان ۲- یرغوز ۳- سه‌ناش (سه آسیاب) ۴- نه‌سحابه‌ی سی ۵- چوار برده ۶- قوپی مه‌لوی ۷- دهشت علی آباد ۸- باغ سیه ب: تفریحگاههای روزهای چهارشنبه و جمعه عبارت بودند از باغات اطراف شهر که مهمترین آنها باغ میکانیل، عزیزآقا، باغ‌گوپزی، باغ‌عباس آقا بودند. برنامه تفریحگاه‌ها از صبح زود شروع و تا هر وقت شب ادامه داشت نوازندگان و آوازخوانان شهر با دف و دمبک و دایره تا دیر وقت شب مردم را سرگرم و خوشحال می‌کردند و در باغات دختران از درختان تنومند ریسمانی آویزان کرده و پان تاب (جولانه) درست می‌کردند. غذا و پخت‌وپز در آنجا تهیه میگردید و نهار و عصرانه و گاه شام آنجا مصرف میشد.

۲۷- باغ سیسه: اولین باغ محصور شهر بود که دور آن را دیوار کشیده بودند و در قسمت مشرق آن دروازه بزرگی وجود داشت که مدخل و در ورودی باغ بود. در محل ورود یک دالانی کوچکی بود که با گذشتن از چند پله بدرون باغ وارد میشدند در محل ورود یک چشمه زیبا و پر آبی وجود داشت که آب آن خیلی خنک و در ماههای تابستان درکناران در زیر سایه درختان، قهوه‌خانه موقتی با حصیر و بوریا برپای می‌کردند که در آنجا شیر و بستنی و جای برمرد عرضه می‌نمودند ولی صفای باغ چندان نپایید که با رونق باغات دیگر آنجا متروک شد.

۲۸- سیدعلی اصغر کردستانی فقید یکی از خوش‌آوازترین خواننده‌های قدیمی کردستان است که صفحات او که در قدیم در بغداد ضبط شده‌است مشهور است.

۲۹- ماملی: آقای سعید ماملی پدر آقایان محمد و حسن و مطلب و جعفر ماملی.
۳۰- عابد: آقای عبدالمطلب عابد پدر آقای ابراهیم عابد قناد قدیمی شهر، و پدر بزرگ آقای عزیز عابد است. او هیکلی درشت و بلند با پیشانی باز و مردانه و ابروان پرپشت و صدای موزونی داشت. فرزندش ابراهیم نیز گاهگاهی زیر لب در هنگام کار قنادی زمزمه‌هایی سر میداد که شنیدنی بود. البته اینها حرفه‌ای نبودند فقط صدای موزون داشتند.

۳۱- کابان: آقای سیدحسن کابانی شغل بقال، آدم متوسط القامه و سفیدرو باقیافه لطیف و صدای نرم، آدمی خوش پرخورد بود، دکانش را فرزندش سیدمحمی‌الدین خیلی خوب و بهداشتی اداره میکرد. از خوش آواز دیگر شهر آقای حسین قافی که در اینجای کتاب ذکری از آن بمیان نیامده است، بود. آقای قافی کوتاه قد با چشمان درشت و صورت پر مو و چیره دوست داشتی بود. مدتها است که این عزیزان از دنیای فانی کوچ کرده و باخترت شافته‌اند افسوس که نواری و صفحه‌ای ضبط نشده و آثاری از آنها در دسترس نیست (البته در زمان آنان

- ضبط و نوار نبود) خداوند همگی را مشمول عنایت خاصه خود قرار دهد.
- ۳۲- فقه‌مهر: خانم قمرالملوک وزیرری خواننده خوش صدای قدیمی رادیو ایران که صفحات او مشهور است. کریم: آقای ملاکریم که صفحات او نیز مورد پسند عامه است.
- ۳۳- کاویس: که لهجه آن شکاکی و آواز لاکه او مشهور و حزن انگیز است. در قدیم گرام برقی نبود تنها وسیله‌ای که می‌توانستند صفحات را با آن بنوازند گرامافون یا فونوگراف بود که بوسیله هندل کار می‌کرد و دستگاه ساده‌ای داشت که با چرخاندن هندل فرنی را در درون دستگاه می‌پیچانند و صفحه را بکار می‌انداختند قیمت آن بستگی به تعداد صفحه همراهی و نوع آن بود. بطور خلاصه از صد یا صدوپنجاه تومان تجاوز نمی‌کرد. البته این مبلغ بسیار زیادی بود.
- ۳۴- کانی مام فقه‌مهر: منطقه کانی‌مام فقه‌مهر که امروز دشت زیبایی آن تبدیل به خانه شده و مسکونی است. قدیم تفریحگاه جوانان پسر و دختر در روزهای اعیاد مذهبی بود. این ایام که معمولاً دو سه روز طول می‌کشید همه بچه‌ها اعم از کوچک و بزرگ لباسهای نو خود را که بمناسبت عید تهیه کرده بودند می‌پوشیدند و از صبح زود راه آنجا را درپیش می‌گرفتند. دختران در حالیکه شب و یا روز قبل دستهای خود را حنا بسته و لباسهای رنگارنگ خود را پوشیده بودند یکی‌یکی و دسته جمعی خنده‌کنان عازم آنجا می‌شدند. دکان و بازار شهر بکلی تعطیل و مردم مشغول دید و بازدید عید بودند. دست فروشها انواع شیرینی و تنقلات را بانجا برای فروش می‌آوردند و از بستنی و فرنی و ... و... در آنجا وجود داشت هر بچه‌ای بفرخور حال خود و عیدیانه تهیه شده چیزی می‌خرید و می‌خورد. بچه‌ها هر یک در گوشه‌های مشغول رقص و پایکوبی بودند و صدای سرنا و دهل و دف و دبیگ از هر طرف بگوش میرسید. فقیر و غنی لباس نو و کفش نو بتن داشت در میان بچه‌ها دختران و پسران عذب بکرات دیده می‌شدند سوءنیتی در میان نبود زن و دختر و پسر در رقص و پایکوبی شرکت می‌کردند هر جا که نگاه می‌کردی پارچه‌های رنگ برنگ میدرخشید و سینه صحرا را آرایش میداد افسوس که آنهمه لطف و عاطفه و صفا تبدیل به بی‌خبری و شکم پرستی و مالدوستی شده‌است.
- ۳۵- اشاره به چشمه‌ای است که در منطقه کانی مام فقه‌مهر بود. در دامنه تپه کوچکی که در مشرق کانی مام فقه‌مهر (قمبر)، و خاک آن از نوع خاک قرمز رنگی بود چشمه کس آبی وجود داشت که آنوقت‌ها تا اندازه‌ای رفع تشنگی بچه‌ها را می‌کرد. مردم شهر اعتقاد داشتند که آب آن دوی تب‌ولرز است بدین علت هرکس که تب‌ولرز و مریضی داشت یکی را می‌فرستاد که از آب چشمه کاسه‌ای برایش بیاورد تا آن را بنوشد و بهبودی حاصل نماید ولی آوردن آن شرایطی داشت که می‌بایستی مراعات شود. ۱- شخصی که برای آوردن آب بانجا مراجعه می‌کرد می‌بایستی قبل از طلوع آفتاب برود. ۲- بعداز برداشتن آب چشمه اصلاً نباید به پشت سر خود یعنی به عقب نگاه کند والا زحمتش هدر می‌رفت. بعداز آوردن آب و دادن آن به مریض بهبودی حاصل میشد و تب بر طرف می‌گردید.
- ۳۶- در روزهایی که بازار سیرانگاهها گرم بود کسانی که در منزل اسب سواری داشتند آنرا با آرایش هر چه تمامتر زین و لگام می‌کردند و خود را برای اسب سواری و خودنمایی بانجا میرساندند و گاهی به قسمت‌های دیگر شهر یعنی سه‌ناش (سه‌اسیاب) و یا یرغو و برده‌رشان اسب می‌تاختند منظره اسب دوانی جوانان که مهرپیک بشکلی به خودنمایی می‌پرداخت تماشایی بود. امروز این مکان تبدیل به خانه مسکونی شده و آنهمه خاطره و زیبایی در زیر پای بی‌خبران له شده و نوای نوازندگان و شیشه اسبان در غوغای ناهنجار ماشینها و تاکسی‌ها محو گردیده است.
- ۳۷- باغه کان: شمال شهر از باغ میکائیل تا باغ حسن‌خان یعنی دروازه امروزی ارومیه را باغات سر سبزی فراگرفته که میوه‌های آن به مصرف اهالی شهر میرسید. میوه در شهر فقط در تابستان و قسمتی از اوایل پائیز وجود داشت دیگر تا سال آینده کسی میوه‌ای نمی‌دید. از پرتغال و لیمو و موز و انار و... و... خبری نبود چون ماشینی نبود که از شهرهای دیگر آورده شود. از انگور باغات برای زمستان مینالاق خوب تهیه میشد که در زمستان بمصرف اهالی میرسید. باغات شهر به ترتیب از باغ میکائیل یعنی از شمال غربی تا شمال که پابان باغات شهر و باغ حسن‌خان نام داشت برقرار زیر است.

۱- باغ میکائیل ۲- باغ عزیزآقا ۳- باغ اوقاف که در مانگاه سلولین قسمتی از آن است و بیشتر در آن سبزی و صیفی‌جات میکاشتند. ۴- باغ میرزا قادر امینی مشهور به باغ عزیزه کول (پدر محترم آقایان برادری کارمند سابق بانک سپه) ۵- باغ میرزارشید پدر آقای رحمت رشیدی ۶- باغ بلوری ۷- باغ گویزی ۸- باغ عباس آقا ۹- باغ فهقیان ۱۰- باغ قوره رده‌سی ۱۱- باغ کریم‌شیری (حسن‌زاده) ۱۲- باغ حاجی‌داود (محل، روبروی خه‌زانی) ۱۳- باغ ساوا ۱۴- باغ گولان (محل بار فروشان و تره‌بار) ۱۵- باغ لاله‌عباسی ۱۶- باغ پنجوی ۱۷- باغ حسن‌خان. در ضمن از محله کمرگ تا لب رودخانه باغ میکائیل باغانی بود که مهم‌ترین آنها باغ اصحابی و باغ میرزا وهاب شافعی بود که تا کستان بود و انگورهای خیلی خوبی داشت. منطقه کوجه‌های ۸ متری و خیابان وفائی باغ شیر و خورشید و منطقه پشت حمام مولوی هم باغ شیخی بود. بعضی از باغات شهر در روزهای چهارشنبه و جمعه تفریحگاه جالبی برای مردمان شهر بود که بعدها در مورد آنها توضیح داده خواهد شد.

۳۸- باغ میکائیل: این باغ که حالا تبدیل به پارک شده، در قدیم از شلوغ‌ترین تفریحگاههای شهر، و در روزهای چهارشنبه و جمعه تمام زیر درختان آن مملو از خانواده‌های شهر بود.

خانواده‌ها از صبح زود تا دیر وقت شب بساط خود را در زیر درختان می‌گستراندند و روی اجاقهای سنگی که درست می‌کردند با هیزم غذای خود را می‌پختند. رقص و پایکوبی از صبح تا عصر ادامه داشت زنان و دختران با باربسمان بلندی که با خود می‌آوردند از درختان گردو تاب‌های دوطرفه درست میکردند و تاخود را با آنها سرگرم می‌نمودند صدای دف و دمبک و پایکوبی از هر طرف بگوش میرسید نزدیکهای غروب خانواده‌ها پای پیاده یا سوار بر گاری بسوی منزلهای خود روان گشته و تفریح چهارشنبه و جمعه را پایان می‌دادند.

۳۹- باغ عزیزه‌نایفا: این باغ هم مثل باغ میکائیل مملو از جمعیت بود و تنها باغ منحصر بفرد شهر بود که بعد از باغ سپه دروازه داشت رقص و پایکوبی با آوازخوانی عبدالله سنجان و مهنج‌هی‌یران (مئیره‌حیران) تا عصر در آن ادامه داشت در ضلع شمالی این باغ درختان البالو و زالک بطور خود رورونید، بود که بچه‌های شهر اغلب برای خوردن آن یکبارهای باغ می‌رفتند. در دیواره شرقی آن که مشرف به جاده ماشین‌رو ارومیه بود، بوته‌های تمشک فراوان وجود داشت که در کنار گل‌های زرد و قرمز رنگی که آنها شیلان می‌گفتند در ماه بهار منظره بسیار جالبی را بکوجه باغ می‌بخشید. آثار تمشک کنار باغ هنوز پابرجا و کوجه باغ تبدیل به بلوار حکمت شده‌است که پل حکمت را به بلوار فرهنگیان متصل می‌کند.

۴۰- آقای حاجی‌قادر پالاندوزی سابق که شهرت فعلی آن عادلخانی است او به‌مراه عبدالله سنجان و قادر کویر (قادر کویر) و دمبک رحمن گوج به تفریحگاه صفا باغ میدادند که شادی و شغف مردم را صدچندان می‌کردند.

۴۱- باغ گویزی: محل آن اکنون پائین پل پیروزی (بلوار شهیدشهریکندی) تا فلکه محمودکان که همه جای آن جز یک قسمت کم که پارک کوچکی است تبدیل به خانه مسکونی شده‌است در میان همان پارک کوچک درخت گردوی بزرگی است که آثار همان باغ است. وقتی که پل پیروزی احداث شد راه مه‌باد به ارومیه از طریق پل‌سرخ متروک و جاده احداثی، باغ گویزی را از وسط بدو نیم کرد. بعدها آن دو نیمه هم از بین رفت خانه مسکونی شد خلیلی این باغ (انگور زود رس که بان خلیلی می‌گویند) در مه‌باد مشهور بود. این باغ هم زمانی تفریحگاه شلوغ شهر بود که بعدها باغ عباس آقا جای آن را گرفت و آنجا هم بعد از کشیدن جاده ارومیه فراموش شد.

۴۲- باغ عباس آقا: محل آن فلکه محمودکان بیائین (بطرف شمال) است زمانی این باغ از جنبه تفریحگاه رونق فراوان یافت بطوریکه روزهای جمعه و چهارشنبه زیر هر درختی یک خانواده می‌نشست ولی بعدها آتم از رونق افتاد و تبدیل به خانه مسکونی شد. کم‌کم آنهمه شادی و شغف مردم خاموش شد و تفریحگاه و گردشگاه از رونق افتاد ولی اخیراً جمعه‌ها باز هم گردش و تفریح شروع شده و دشت و صحرا مملو از ماشین و مردم است. از ته دل برای مردم شهرم و تمام انسانها آرزوی شادمانی و خوشحالی و صفای انسانی را دارم.

۴۳- باغ شیر خورشید: که محل آن حالا کوجه ۸ متری و خیابان وفائی است تفریحگاه تک و توک مردم بود ولی بعدها قطعه‌بندی شد و تبدیل به خانه مسکونی شد. ابتدا خانه‌های مسکونی آنجا مشتاقان زیاد پیدا کرد و آنهم

بعداز اینکه جاهای دیگری تبدیل به خانه مسکونی شدند رونق خود را از دست داد. بقولی تازه آمد بازار. کهنه میشه دل آزار؟! بدینجهت ساکنان بجاههای دیگر شهر تمایل پیدا کردند.

۴۴- یرغوو - یرده ره‌شان: یرغوو یکی از سیرانگه‌های شلوغ شهر در ایام سیزده‌بدر و روزهای عید مذهبی بود، یرغوو به منطقه اطراف رودخانه یرغوو اطلاق میشد که از کوه‌های شرق مهاباد سرچشمه می‌گیرد. در قدیم از آب این رودخانه برای بکارانداختن سه آسیاب آبی، که در چند ماه اول سال کار می‌کردند، استفاده می‌نمودند. منظره آبشارهای سه آسیاب چنان دیدنی بود که از اطراف برای گرفتن عکس و دیدن منظره آن به مهاباد می‌آمدند.

یرده ره‌شان: «سیاه‌سنگها» این محل هم مانند اطراف رودخانه یرغوو و خانه مسکونی شده و جانی برای تفریح و گردش باقی نمانده است. تپه‌های کوچک آن خراب و تبدیل به کوچه و خیابان گردیده است.

۴۵- اشاره بگفته شیخ‌اجل سعدی که در کتاب گلستان فرماید: که ناگاه بانگ برآید که فلانی... نماند.

۴۶- در ردیف ۳۲ همین بخش توضیحات، شرح آن آمده است.

۴۷- قوی‌مه‌لوی یا میرگی سیدجامی: محل آن از این طرف سد یعنی از پل سرخ شروع و جای دریاچه پشت سد را هم دربرمیگرفت. روزهای سیزده‌بدر بعضی از خانواده‌ها بانجا میرفتند. با احداث سد تمام درختان و بیشه سید جامی هم از ریشه کنده شد و زیر آب رفت. اکنون بجای بیشه و مزارع، دریاچه سد است.

۴۸- سه‌سحابه‌ی سپی: محل آن قسمت شمالی قبرستان فعلی شهر تا دهانه درّه بالائی بود. آب چشمه آن که حالا هم پا برجاست، عده‌ای از مردم را در روزهای سیزده‌بدر بسوی خود جلب میکرد. ولی بعلت دوری زیاد از شهر رونق سایر جاهای دیگر را نداشت.

۴۹- چواربه‌رده: در فاصله بین پشت‌تپ و قبرستان بداق سلطان چشمه‌ای است که در قدیم بان چواربه‌رده میگفتند. در روزهای سیزده‌بدر آنجا هم طرفدارانی داشت ولی نه چندان بارونق. مدتها بعد کاک مینه‌قون کله‌شاخ آنجا کافه‌ای برپا ساخت که کاروانچی‌ها و افراد دهاتی در سر راه خود بشهر و بالعکس در آنجا چای می‌نوشیدند. کاک مینه (محمدامین) آدم کوتاقد، بسیار شوخ و بذله‌گو بود و با همقطاران خود شوخیهای بی‌مزهای هم می‌کرد. چون از دنیا رفته‌است خداوند او را ببخشاید.

۵۰- دهشت‌علی‌آباد: دشت سربازخانه (پادگان) فعلی. بعداز قضیه شهریور ۲۰، تا مدتی دشت و صحرای آن در روزهای سیزده عید محل سیرانگه مردم شد ولی بعدها که پادگان دوباره آباد شد متروکه گردید.

۵۱- باغ شیخی: محل آن منطقه حمام مولوی و میدان استقلال (میدان حیوانات) است. در کناره شرقی این باغ درختان زیبایی سنجد فراوان بچشم می‌خورد که در کنار آنها قناتهای حفر شده بود که آب حمامها و مساجد و کهریزهای شهر از این طریق تأمین میشد. در دهانه این قناتها کبوترهای چاهی لانه کرده و در گرمای تابستان بانجا که خیلی خنک بود پناه می‌بردند که متأسفانه اغلب بدست بچه‌های شلوغ گرفتار می‌شدند.

۵۲- در ردیف ۵۱ شرح آن آمده است.

۵۳- سی‌ناش: «سه آسیاب» محل آن مشرق سه‌راهی خیابان سه آسیاب به پل شورنگ است. سه آسیاب یکی از زیباترین گردشگاههای شهر مخصوصاً برای ساقران و مهمانان شهرهای اطراف بود. مردم از شهرهای اطراف برای گرفتن عکس از منظره زیبایی آن و دیدن آبشار قشنگش به مهاباد می‌آمدند و در روزهای سیزده‌بدر و روزهای عید جولانگه بچه‌های شهر بود.

در تابستان بر روی تپه قشنگ سه‌آش قهوه‌خانه موقتی با حصیر و بوریا درست می‌کردند که نوشیدن چای آن فراموش نشدنی است. آسیابها دوتا در دامنه تپه سوار برهم و سومی دور از آنها در خیابان زند فعلی در دربندی پائین‌تر از کوچه بهمینی بود. این آسیابها آبی و آب آنها از رودخانه یرغوو که از نزدیکی قریه سید آباد در پائین کوه بصری، بوسیله کانالی که در دامنه کوهها کنده بودند به سه آسیابها آورده می‌شد. قسمتی از آب که از مصرف آسیاب اضافی بود آزاد شده و از یک پرتگاه سنگی به پائین پرت می‌گردید که منظره زیبایی را بوجود می‌آورد. آب خارج شده از دو آسیاب در سومی بکار گرفته شده و بعداً دوباره به رودخانه یرغوو سرازیر و بعداً وارد رودخانه شهر می‌گردید.

۵۴- اشاره به صدای پرندگان مهاجر است که بهنگام مهاجرت با صدای دلنواز راه مناطق گرمسیری را در پیش می‌گیرند. در اواخر تابستان که گرمی هوا نقصان می‌یافت این مهاجران روزانه و شبانه از بالای شهر در صفوف زیبا گذر می‌کردند.

البته آنوقت شکارچی نه چون امروز زیاد بود و نه اینها به این نقصانی، هنگامیکه در شبهای مهتاب که پشت بامها می‌خوابیدیم، با صدای خود ما را از خواب بیدار می‌کردند و یا در سیاهی شب قارقارکنان از بالای شهر می‌گذشتند، صدای آنان چنان سکوت نیمه شبی شهر را در هم می‌شکست و حزن‌انگیز بود که چند لحظه‌ای آدم را در فکر فرومی‌برد. با تأسف حالا نه از نوای رویانگیز آنها در نیمه شبان خبری هست، و نه آنها از ترس شکارچیان حرفه‌ای که گاه‌آهفتاد، هشتاد آنها را یک جا کشته و در بازار بفروش میرسانند جرأت دارند که از بالای شهر بگذرند.

۵۵- کوزه‌های ناشی: آبی را که از رودخانه یرغو از طریق کانالهای بسیار طولانی آورده بودند، بالای تپه سه‌آش که اکنون خانه مسکونی است از طریق کوزه‌های (تنه درخت بلند و قطوری که داخل آن را کنده بشکل ناودان درآورده بودند) از یک ارتفاع ۵ یا ۶ متری بدون آسیاب سرازیر میشد تا پره‌های آن را بحرکت در آورده و آنها سنگ آسیاب را بگرداند، بعلت منظره جالبی که دارا بود همه اوقات روز تماشای داشت، مخصوصاً کسانی که چنین چیزهایی را ندیده و خود آسیاب هم از جنبه‌هایی دیدنی بود.

۵۶- چه‌قغه‌نه‌ک‌های ناشی: گندمی را که روستائیان به آسیاب می‌آوردند هر یک به نوبت خود در سرویس قرار می‌گرفت یعنی در نوبت خود گندم خود را در قسمت پشتی سنگ آسیاب که انبار گندم بود میریخت. این گندم بوسیله یک ناودان ۲۰ سانتی‌متری از طریق سوراخ سنگ آسیاب ریخته می‌شد. این ناودان کوچک برای اینکه گندم را پی‌درپی روی سوراخ سنگ بالای آسیاب بریزد بوسیله یک چوب کوچک که یک طرف آن به ناودان وصل و طرف پائین آن آزاد و روی برجستگی سنگ آسیاب هنگام چرخیدن بازی می‌کرد، چه‌قغه‌نه‌یا چیکه‌نه نامیده می‌شد. البته خود آسیابان حرکت آتراً تنظیم می‌کرد یعنی کند و سریع می‌کرد تا گندم خوب بآرد تبدیل شود تندی و کندی حرکت آن باعث میشد که گندم بیشتر یا کمتر به سوراخ سنگ ریخته شده و آرد درشت و یا ریز شود. منظره دیدن آسیابان که مرد پیر و با محاسن سفید بود نیز تماشایی بود. که یاد آن روزها در دل مردم شهر فراموش نشدنی است. امروز نه اینکه شهر جای آسیابها را در میان گرفته بلکه کیلومترها هم آنها را بدون خود بلعیده است.

۵۷- چاکه‌کافی سابلأغ: «اجاق‌زاده‌های مهاباد» چاک در زبان کردی بمعنی خوب و بمعنی اجاق‌زاده هم آمده است. در قدیم در داخل شهر و اطراف آن اجاق‌زاده‌هایی بود که مردم برای نذر و نیاز خود روزهای چهارشنبه و جمعه بانجاها مراجعه می‌کردند تا بر مزار آنان شمع روشن نموده و نیازشان برآورده شود. ولی با توسعه شهر بیشتر این اجاق‌زاده یا فراموش شد و یا جایگاه آنها خراب گردید. اکنون از آنها خاطره‌ای زیبا در دل مردم قدیمی شهر پابرجاست.

۵۸- چاکه‌چکوله یا چاک‌کی خاله‌سووره: محل آن حدوداً ۴۰ متری غرب مسجد عباس‌آقا درست دیوار شرقی مدرسه راهنمایی رسالت فعلی است که در دهانه دربند قرار گرفته بود. دور و بر آن را بارتفاع ۲ متر بشکل استوانه‌ای سنگ چیده بودند که در وسط آن درخت تنومندی قرار گرفته بود. این اجاق‌زاده مشتری زیادی نداشت و بهنگام احداث خیابان صلاح‌الدین ایوبی توسط سبهد وهرام خراب گردید. اکنون از آن آثاری برجای نمانده است.

۵۹- قشله: که محل آن ورودیه خیابان صلاح‌الدین ایوبی به مسجد رستم‌بیگ (نیش شرقی کوچه) است. زمین مخروطی‌ای است که صاحب آن تاکنون پیداننشده و سالهای مدیدی است که مخروط باقی مانده است. حالا دور آن را دیوار کشیده‌اند.

۶۰- چاک‌کی شاه‌درویش: محل آن حیاط مسجد شاه‌درویش است. آنجا هم زیاد مراجع نداشت. در قدیم حیاط مسجد تالب خیابان وسعت داشت و در داخل حیاط سبزی زیاد کاشته می‌شد که کاهوی این بستان مشهور بود. بعدها قسمتی از حیاط مسجد را مدرسه ساختند و در اثر تعمیرات ساختمان مسجد هم تغییراتی پیدا کرد.

۶۱- چاکی سه‌ر پراوه: محل آن مشرق حمام معروفی یعنی شرق خیابان قدس فعلی است. مراجع این اجاق‌زاده زیاد و هم‌اکنون هم پا برجا می‌باشد. بعضی‌ها به غلط بان چا که چکوله می‌گویند در صورتیکه مکان چا که چکوله در جای دیگری بود. چون در سر مزار این اجاق‌زاده ۴۰ دانه وجود داشت. دختران برای نذر و نیاز بانجا می‌رفتند و شبهای جمعه روی مزار شمع روشن می‌کردند. اکنون هم این اجاق‌زاده پا برجا و مراجعان خود را دارا می‌باشد.

۶۲- چاکی شیخ‌زاده: محل آن شمال قسن شیخ‌طه نزدیک قبر مرحوم قاضی محمد است. در میان اجاق‌زاده‌های شهر بعد از قسن شیخ‌طه بیشترین مراجع را داشت و همه مراجعین از زنان و دختران بودند که خیلی باو معتقد بودند. بر سر مزار این اجاق‌زاده یک گنبد سبزی از حلبی درست کرده بودند که از فاصله دوری در میان قبرها هویدا بود.

۶۳- قسن شیخ‌طه: محل آن قبرستان قدیمی شهر در پشت مدرسهٔ راهنمائی قدس (رضاپهلوی سابق) است. دور این اجاق‌زاده را به شکل دایره، دیوار بزرگی از سنگهای خیلی بزرگ چیده بودند که در داخل حیاط چندین قبر بود که قبر شیخ از همه مهمتر بود. در میان حیاط محصور شده درختان تنومند چندی وجود داشت که ظوهرها اغلب مردم به زیر سایه خنک آنها پناه می‌بردند. برای ورود به محوطه می‌بایستی چند پله بالا رفت و پائین آمد تا بتوان وارد آنجا شد. در میان قبرهای موجود در آنجا قبری بود که در یکی از سنگهای مزار آن سوراخ بزرگی بود که درمان سیاه‌سرفه بود. بدان معنی که هر کس سیاه‌سرفه می‌گرفت دستمالی را از سوراخ آن عبور میداد و بگردن می‌بست، یکی دو روز بعد بهبود می‌یافت. هر شب بر روی مزار این اجاق‌زاده شمع روشن بود و ۴۰ دانه نیز در آنجا وجود داشت. بعد از احداث خیابان، قبرستان کلاً خراب و از تلویزیون تا خیابان طالقانی شرقی (اش ماشام احمد) تبدیل به جنگل مصنوعی شد و بعدها جنگل هم خراب و مبدل به خانه مسکونی گردید. در نتیجه قسن شیخ‌طه هم تغییراتی پیدا کرد حالا فقط سکویی از آن برجای مانده است.

۶۴- چاکی مه‌حمودکان: محل آن بالای تپه محمودکان و دور و بر آن قبرستان بود. قبر در زیر درخت زیبایی قرار داشت که دور آن را با سنگهای کوچک و بزرگ حصار کرده بودند. روزهای چهارشنبه مراجع زیادی داشت و چون از شهر خیلی فاصله داشت زنان و دختران برای زیارت از صبح زود بسویش حرکت می‌کردند. وقتی که منطقه محمودکان مسکونی شد بچه‌ها در زیر درخت آتش روشن کرده و قسمتی از آن را سوزاندند. اجاق هنوز پابرجا و مراجع دارد.

۶۵- چاکی مه‌لامی: محل آن ضلع غربی میدان ملاجی است. در قدیم این منطقه را تپه بزرگی که در دامنه آن قبرستان بود فرا گرفته بود که بعدها تبدیل به باغ ملت شد و بعد از گذشت زمانی فرمانداری شهر در آنجا احداث گردید. این وضعیت نیز دیری نپائید که با احداث خیابانها توسط سپهد وهرام تبدیل به میدان کنونی شد که بهترین گل‌های رز را در آن نشاء کردند که با تأسف همه گل‌ها از گلخانه‌های مردم سر در آورد.

۶۶- چاکی خزانئی و قول‌قولاغ: محل اولی درست در قله کوه خزانئی واقع در شمال شهر و محل دومی بالای کوه قول‌قولاغ واقع در شمال شرقی شهر است. وجه تسمیه کوه بعلت اینکه نوک آن مانند گوشهای گرگ است اسم آن گوت‌گولاغ به معنی گوشهای گرگ نام کرده‌اند. لفظ، ترکی است و در زمان تسلط ترکان بر منطقه نامگذاری شده‌است. خزانئی هم فکر می‌کنم از کلمه غزا که بکردی خه‌زا که به معنی جنگ با کافران دینی است گرفته شده است شاید از جنگ مسلمانان با روسها در جنگ بین الملل اول بوده‌است. البته اینها فقط نظر شخصی است. در هر دو جایگاه اجاق‌زاده در قله کوه واقع شده و دور آنها را با سنگهای نسبتاً درشتی حصار کرده‌اند این دو اجاق‌زاده مراجع نداشته‌اند.

۶۷- چاکی لاچینی: محل آن روستای لاچین واقع در مشرق شهر مهاباد است. روزهای چهارشنبه اغلب مراجع داشت. مردم یک گاری را کرایه می‌کردند و سوار بر آن بانجا می‌رفتند و تا عصر در زیر درختان باغ لاچین مانده و عصر به شهر مراجعه می‌کردند. هر هفته چند خانواری این مسیر طولانی را با گاری طی کرده و برای زیارت و گردش بانجا می‌رفتند.

۶۸- چاکی حاجی مامیان: محل آن روستای حاجی مامیان واقع در جنوب شهر مهاباد است. این اجاق‌زاده، روزهای

چهارشنبه مراجع زیاد داشت خصوصاً پیران برای رفع درد پا با گاری بانجا می‌رفتند.

۶۹- چاکلی گویمه‌زان: همان اباق‌زاده بداق سلطان واقع در مغرب قبرستان جدید شهر است که گنبد آن اخیراً مرمت و تعمیر گردید. در قدیم گنبد در ورودی نداشت، بودن در آنجا به‌تنهایی بسیار خوفناک بود. دختران جوان بيمراد زنان پير برای برآورده شدن نیاز بانجا می‌رفتند و با فال ۴۰ دانه نیت خود را امتحان می‌کردند فاصله آن در قدیم از شهر خیلی زیاد بود و بانجا رفتن برای زنان نصف روزی وقت می‌گرفت. سنگ مزارهای قبرستان بسیار بلند و اغلب بر روی سنگ مزار وسایل کار و شغلی صاحب قبر کنده شده بود.

۷۰- گره‌کانی سابلان: در قدیم شهر به محله‌های مختلف تقسیم میشد که مهمترین آنها سه محله زیر بود.

۱- محله ارمنیان ۲- محله حاجی حسن ۳- محله رزگیان

۷۱- محله ارمنیان: این محله در قدیم محل سکونت آرامنه بوده بهمین جهت باین نام مشهور است. حدود آن شمالاً به خیابان صلاح‌الدین ایوبی شرقی، جنوباً تا منطقه خالی از سکونت سرچاوه که حالا خیابان سرباز است.

شرقاً قبرستان قدیمی شهر که هم‌اکنون اداره تلویزیون و بیمه و کتابخانه و... است. غرباً خیابان جمهوری اسلامی از چهارراه آزادی بیابا.

۷۲- محله حاج حسن حدود آن جنوباً اداره مخابرات بسوی مشرق شهر، شمالاً دوروبر مسجد جامع بسوی میدان ملاجی (البته آنوقت دوروبر میدان، بیابان بود)، غرباً میدان منگور و آهنگران، شرقاً کلاً محدود به قبرستان قدیمی شهر از کوچه شافعی بطرف ملاجی بود.

۷۳- رزگه‌یان: این محله شامل چهار محله زیر بود که ذیلاً اسامی آنها ذکر شده و حدود هر یک نیز بعداً بیان خواهد شد.

۱- محله قوله قبر ۲- محله یونجه ۳- محله تثبیت ۴- محله شوانان. حدود محله رزگه‌یان شمالاً خیابان طالقانی غربی از بیمارستان هلال احمر (شیر و خورشید سابق) تا چهار چراغ (میدان شهرداری)، جنوباً خیابان صلاح‌الدین ایوبی غربی، شرقاً خیابان جمهوری اسلامی از چهار چراغ تا بالای چهارراه آزادی، غرباً خیابان وفائی که آنوقت بیابان و خالی از سکنه بود.

محله یونجه تقریباً منطقه مسجد مولوی، محله تثبیت منطقه حمام معروفی بطرف مغرب و محله شوانان دوروبر جنوبی دبیرستان شهریکندی بود.

محله یونجه و تثبیت و شوانان را کلاً قوله قبر و همگی آنها را رزگیان می‌نامیدند.

۷۴- ارمنی، حاج حسن، رزگه‌یان، باغ سیسه، قبه، قوله قه‌بر.

محله باغ سیسه: محله دوروبر باغ سیسه که آنوقت‌ها کلاً از مسجد داروغه پائین خالی از سکنه بود.

محله قبه: دوروبر مسجد قبه که از ۸ متری بطرف غرب، باغ شیر و خورشید و بطرف جنوب بیابان بود. توضیح اینکه به دوروبر مسجد سیدنظام که آنوقت‌ها پلوسک سیدباباسور در آنجا وجود داشت محله پلوسک می‌گفتند.

بین محله ارمنیان و حاجی حسن کینه و دشمنی زیادی وجود داشت. اغلب در شب‌های ماه مبارک رمضان بر خورد‌های سختی بین آنان روی میداد و موجب زخمی شدن و شکستگی دست و پا می‌شد. اینها اغلب در دسته‌های ۳۰ و ۴۰ نفری برای همدیگر کمین می‌گذاشتند و در هنگام برخورد، با چوبدستی و چماق بجان هم افتاده و بشدت یکدیگر را کتک می‌زدند. بیشتر کمینها در قبرستان قدیمی شهر صورت می‌گرفت که گرفتاریهای موجود می‌آورد. سردهسته محله ارمنیان آقایان خضر زهرائی و برادرش محمد زهرائی و وهاب قربانی و رحمان کابانی (جلیل که‌له‌باب)، و سردهسته محله حاجی حسن آقای اسماعیل گنجعلی بودند. اغلب محله رزگیان با محله ارمنیان تباہی کرده و با حاجی حسن به جنگ می‌پرداخت. سردهسته محله رزگیان آقای حسین جعفری ملقب به حسین سیدجامی (چرچه) بود.

۷۵- قه‌لاکونه: سکوی بلندی بود به ارتفاع دو متر از سطح زمین روبروی اداره صدا و سیمای امروزی که بانی و بوری در آن قهوه‌خانه‌ای دایر کرده بودند. عصرها نوشیدن چای در آنجا بسیار لذت داشت. مرد پیری که

قهوه‌خانه را اداره میکرد همیشه چای تازه دم داشت و مشتریان فراوان.

۷۶- حاجی رشه: مردی لاغر و بلند قد و نیک نفس بود. قهوه‌خانه او در در انتهای شمال شرقی شهر یعنی سر برداش واقع بود آنطوریکه من وضع شهر را شرح میدهم قهوه‌خانه او در شمال شرقی یعنی در مشرق مسجد حاجی احمد و دور از شهر بود و پائین آن هم خالی از سکنه. یعنی مسجد حاجی احمد و قهوه‌خانه حاجی آقا آخرین نقطه شهر از طرف شمال بودند. در جنوب شهر هم قهوه‌خانه فهلا کوزه نزدیک سرچاوه مرز جنوبی شهر بود، که در یک فاصله خیلی زیادی دور از شهر واقع بود. جوانان شهر و چویدارها اغلب در آنجا برای صرف چای می نشستند و عبور و مرور کسانی که برای آوردن آب به سرچاوه می رفتند تماشا میکردند.

۷۷- کوپین‌ناوا: حدود آن از از خیابان سرباز بطرف جنوب و مرز غربی آن حدود جایگاه حمام مولوی بود. اسم اولیه آن هنگام بوجود آمدن گرمان‌ناوا بود و آن بدین علت بود که یک استوار ارتشی بنام گرمان اول دفعه در آنجا یک خانه ساخت ولی بعدها دور و بر آن پر شد و اسم آن به کوپین‌آباد تغییر یافت که فعلاً نامی و نشانی از اسم اولیه آن باقی نیست و کلاً با اسم میدان حیوانات مشهور است.

۷۸- جرت‌ناوا: حدود آن شرق میدان ملاجی تا خیابان سه آسیاب و جنوب آن خیابان طالقانی شرقی (آش‌مام احمد) بود. بعدها نام آن به ریحان‌آباد که زن خوشنامی نبود و در آن محله ساکن بود تغییر نام پیدا کرد. ولی دیری نپایید که دوباره اسم اولیه خود را بازیافت. از نام قدیمی آنها امروزه خبری نیست.

۷۹- پرد: (پل پیروزی) تا قبل از احداث پل پیروزی در سال ۱۳۳۰ هیچ راهی بسوی آنسوی پل مخصوصاً هنگام طغیان رودخانه در بهار وجود نداشت. مردم و باغبانان و کسانی که در آنسوی رودخانه کار داشتند می‌بایستی از طریق خیابان طالقانی غربی (پهلوی سابق) از کنار بیمارستان شیر و خورشید و گراو (آب شور معدنی) عبور کرده و بعد از گذشتن از پل سرخ از طریق سربالاییهای بسیار زیاد و دامنه کوههای غربی شهر، باغ میکائیل را دور زده از طریق کوچه باغ عزیزاغا (بلوار حکمت امروزی) به نقطه مورد نظر خود برسند و یا اگر دهاتی بودند راه ده خود را در پیش گیرند. ماشین ارومیه هم آنوقت این مسیر را طی میکرد. از محله محمودکان خبری نبود. آنجا همه بیابان و صحرا بود ولی وقتی طغیان رودخانه تمام می‌شد ماشین ارومیه و مردم دهات و کسانی که آنطرف رودخانه کار داشتند از مسیر به‌سنتین، محل کم عمق رودخانه که راه ورودی آن از خیابان طالقانی غربی فاصله بین ساختمان دادگستری و ساختمان هلال احمر است، عبور میکردند. در محل ورود خیابان به جاده منتهی به رودخانه در طرف راست راه‌دارخانه شهر وجود داشت که بعداً راجع به آن بحث خواهد شد.

۸۰- محمودکان: بعد از احداث پل پیروزی در محل کنونی محمودکان خانه‌های احداث گردید که بنظرم اولین بنا مربوط به طایفه آقای خلیلی (خلیل مؤشی) بود که بعداً توسعه پیدا کرد.

۸۱- گره‌کی جووله‌که: محل آن ورودیه میدان آهنگران از طرف خیابان طالقانی شرقی بود. یک عده‌ای هم دور میدان شهرداری (چوارچرای سابق) و در حواشی رودخانه تا نزدیکی شهربانی در لبه خیابان طالقانی شرقی ساکن بودند. ولی بیشترشان در دوروبر میدان آهنگران ساکن بودند و آنجا خود کنبسه (مسجد) و مدرسه داشتند و به زبان خود در مدرسه‌شان درس می‌خواندند. بعد از واقعه فلسطین و بوجود آمدن اسرائیل بیشترشان به اسرائیل رفتند و عده زیادی تا اواخر این سالها در شهر مانده بودند. شغل آنها بیشتر زرگری و بزازی بود.

۸۲- راسته‌یی زیربنگه‌ران: محل آن ورودیه میدان آهنگران از طرف موتورخانه حمام شافعی (پوتی قدیم) بود، تمام این منطقه زرگر بودند و کارهای نقره‌کاری و زرگری میکردند و بیشتر آنان جز چند نفری از فامیلیهای دباغیها، کلیمی بودند.

۸۳- قه‌برستانی سابلاغ: محل آن شرق خیابان جام‌جم (پشت‌قلا) و از اداره تلویزیون تا لبه خیابان طالقانی شرقی و میدان ملاجی بود. در قدیم قبرستان شهر مانند پارکهای امروزی جای دیدنی و دیوار و دروازه داشت. درختان بسیار تنومندی از نوع توسکا در آنجا فراوان بود ولی در زمان سپهد وهرام که فرمانده سپاه منطقه بود و در مدت خدمت خود در منطقه در بهتر نمودن وضع عمران شهر بسیار کوشش کرد، قبرستان شهر بوسیله ماشینهای بولدزر خراب و تبدیل به جنگل مصنوعی گشت که بعدها یک قسمت از زمینهای آنها مردم از شهرداری خریدند و خانه ساختند و بقیه را ادارات دولتی کردند. آقای وهرام نه در آنجا بلکه در سطح شهر

اقدامات مفیدی انجام داد و خیابانهای مختلفی را احداث کرد بطوریکه وضع کنونی شهر مرهون خدمات او است.

۸۴- نان نه خور: قبری بود تقریباً نزدیکی ادارهٔ بیمهٔ فعلی در قبرستان قدیمی شهر که در کنار آن درخت تومنند توسکای وجود داشت. اگر کسی تب داشت میرفت و نذر میکرد و پارچهای از کهنه پارچه‌های آویزان شده به درخت را می‌آورد و به میج می‌بست و می‌ریخت و می‌بست. قبر نان‌خور در موقع احداث خیابان جام‌جم و ایجاد جنگل مصنوعی از بین رفت و درخت آن از جای کنده شد.

۸۵- به‌ده‌رووان: در قبرستان قدیمی شهر در محل کتابخانهٔ عمومی فعلی تعدادی قبر وجود داشت که سنگ مزار آنها از جنس سنگهای مرمریت و بر همهٔ آنها نوشته‌ای از هویت شخص مرحوم بهمراه شعرهای زیبا کنده شده بود. هنگامیکه قبرستان خراب شد سنگها را از آنجا بردند و قبرستان بدستور سپهبد وره‌رام که خدمات بسیار شایانی به آبادانی شهر کرد تبدیل به جنگل مصنوعی شد که بعدها خانه‌های مسکونی در آنجا بنیاد گردید.

۸۶- کیلیکی نیوکون: در قبرستان قدیمی شهر در «قسن شیخ‌طه» سنگ مزاری بود که سوراخی در آن وجود داشت این سنگ مزار دوی سیاه‌سرفه بود که با عبور دادن دستمالی از سوراخ آن و بستن دستمال به گردن می‌ریخت در آن مرتفع و سیاه‌سرفه پایان می‌یافت.

۸۷- ماین‌بلاغ: ییلاقی است در نزدیکی تکاب که اغلب دامداران منطقهٔ شهرویران در تابستان به آنجا می‌روند.

۸۸- پشت‌فلا: خیابان جام‌جم امروز در قدیم نیمه خیابان مغروبه‌ای بود که از وسط آن آب سرچاوه از طریق کهریزهانی تا پائین شهر عبور میکرد و در لبهٔ هر کوچه یک قنات سر باز بود. شرق آن قبرستان شهر و غرب آن خانه‌های مغروبه و گلی بود که در زمان آقای وره‌رام تبدیل به خیابان شد و با تبدیل آن به خیابان دیوار قبرستان قدیمی شهر نیز از بین رفت. هرچند قبل از آنهم از دیوار اثر چندانی نمانده بود ولی آثار سنگهای دیوار پابرجا بود.

۸۹- قهبری پیرئینی: محل آن روبروی مدرسهٔ راهمائی علی‌قاسی واقع در سربالائی جادهٔ منتهی به در ۵۵ سد مه‌باد بود. این راه که اکنون آثار آن باقی نیست راه مه‌باد به ارومیه (در مواقع بهار بعلت طغیان رودخانه) و جادهٔ رفتن به گراو (آبهای شور معدنی) و بالاخره راه ورودی شهر چه پیاده و سواره از طرف مغرب شهر بود. قبر، یک تودهٔ سنگ انباشته‌شده روی هم بود که بوسیلهٔ سنگ پرتاب کردن مردم به آن، آنجا انباشته شده بود. هرکس از آنجا عبور میکرد حتماً هفت سنگ نثار قبر (البته آثار قبری در میان نبود، جز تودهٔ سنگ‌ریزهٔ جمع شده) میکرد. داستانی در خصوص آن شنیده‌ام بعلت اینکه با چشم خود ندیده و همزمان نبوده از ذکر آن خودداری میکنم. عده‌ای هم می‌گفتند که این پرتاب سنگ برای این است که سنگ‌ریزه‌های جاده را مردم به کنار جاده بیاورند و جاده پاک شود. بهرحال داستان هرطور باشد هرکس هفت‌سنگ نثار قبر پیرزن میکرد.

۹۰- قهبری جووله که و نهرمندی: قبلاً راجع به ساکن بودن این دو اقلیت مذهبی در شهر توضیحاتی بدهم بهتر است. از زمان کودکی به یاد دارم که در شهر تعداد ارمنه ساکن بسیار زیاد بود و حتی محله‌ای هم بنام محلهٔ ارمنیان وجود دارد. کلیمیا هم که قبلاً شرح آن آمد در یک منطقهٔ شهر ساکن بودند البته بتدریج ارمنیها از مه‌باد رفتند و تعداد آنها رو به کمی رفت و بعداً کلیمیا (جهودها) هم که زمان بیشتری در شهر ماندند از مسکن خود نقل مکان نمودند و زمین و خانه و دکان خود را فروخته و به اسرائیل مهاجرت نمودند. قبرستان آنها هم از قبرستان مسلمانان جدا بود. قبرستان یهودیها: در نزدیکی قبر پیرزن، نزدیک مدرسهٔ راهمائی علی‌قاسی در سرراه گراو (آب معدنی) بود. قبر ارمنیها در تپه‌ای در مجبورآباد فعلی که تقریباً جایگاه زمین دانشگاه پیام نور است.

۹۱- فورثان‌خوینه‌کائی سابلاغ: در زمانهای قدیم (کودکی‌من) بیاد دارم که چند نفری در قبرستان قدیمی شهر بر روی مزارها قرآن می‌خواندند و هرکس که توانائی داشت پولی به آنها می‌داد و سفارش میکرد که جمعه‌ها چند آیتی بر قبر مرده‌شان تلاوت کنند. آنوقتها سنگ‌مزار به سبک امروزی آراسته و پیراسته نبود کمتر کسی پول داشت که سنگ نوشته‌ای بر روی مزار قرار دهد. اغلب سنگ‌مزارها از سنگ‌های گراو (سنگی که از رسوبات آبهای شور معدنی گراو بوجود می‌آید) بود ولی قاری‌ها در حالیکه هر دو کور و نابینا بودند فقط یک دفعه کافی بود قبر را به آنها نشان دهی خودشان آنرا هر دفعه پیدا کرده و قرآن را تلاوت می‌نمودند.

- ۹۲- مه‌للا موحه‌مه‌مد: مردی کوتاه قد و چاق و تنومند بود ذهنیتی خوب داشت و با صدای بلندی بر روی قبرها قرآن می‌خواند نوای اذان و سحری او در ماههای رمضان دلپذیر بود. قبرها را یکی یکی می‌شناخت روی آنها قرآن می‌خواند.
- ۹۳- آقای ملاعلی حافظ‌القرآن: مرد لاغر و روشندل و نوای بسیار محزونی خصوصاً برای اذان و سحری داشت. او همیشه یک نوع عطر بسیار خوشبو را استعمال میکرد بطوریکه از هرجائی عبور میکرد آن منطقه را بوی عطر فرا می‌گرفت. ذهنیتی خیلی خوب داشت و هر قبری را به او نشان می‌دادند که رویش قرآن بخواند. نشان میکرد و بعدها فوری آن را پیدا میکرد.
- ۹۴- کاروانسرا (کاروانسرا): در قدیم به علت نبودن ماشین بیشتر مایحتاج شهر از قبیل مال‌التجاره از شهرهای دیگر بوسیله اسب و الاغ وارد شهر می‌شد. اینکار سبب بوجود آمدن کاروانسراهای بسیار در نقاط مختلفه شهر بود بخصوص در مناطق گوشه و کنار شهر حتی در این کاروانسراها اطاقهائی وجود داشت که صاحب چهارپا ضمن اینکه الاغ خود را در طویله کاروانسرادار نگاه میداشت خود در اطاقهائی موجود بیتوته می‌کرد و مانند مسافرخانه امروزی در آنجا استراحت می‌کرد و می‌خوابید.
- ۹۵- گویا در قدیم در دامنه شمالی داشامجید چشمه آبی وجود داشته ولی من آنرا ندیده‌ام فقط آثاری در گوشه شمالی کوه تقریباً روبروی قبر قاضی بشکل چشمه دیده می‌شود که آثار آن با زدن جاده‌هائی در کمر کوه تقریباً از بین رفته ولی باز با دقت کافی اثر آن مشاهده می‌شود.
- ۹۶- بهردی درویش: (سنگ درویش) سنگ نسبتاً بزرگی است در دامنه غربی کوه داشامجید که در قدیم بچه‌های کوچکی که علاقه به کوهنوردی داشتند تا نزدیک آن می‌رفتند. علت نامگذاری آن به این علت است که آقای درویش قصاب پدر آقای رحیم اشتویه عصرها اغلب به آنجا می‌رفته بهمین سبب بنام او مشهور شده است.
- ۹۷- سرای کریم‌خان: محل فعلی آن غرب میدان آرد است که از مغرب به میدان آهنگران محدود است در قدیم شامل دو حیاط بزرگ بشرح زیر بود. حیاط اول از طرف تونخانه حمام یک در ورودی داشت که با پائین آمدن از چند پله وارد دالان سرا می‌شد. بعداً حیاط بزرگی که تمام دورتادور حیاط به‌همراه دالان آن حجره تجار شهر بود ولی بیشتر حجره‌ها متروکه بود. در میان حیاط اول حوض و فواره‌ای زیبا وجود داشت که در اطراف آن در میان حجره‌ها دختران و زنان و مردان کارگر مشغول تمیز کردن کنیرا و مازو و... بودند. حیاط با سنگهای زیبایی سنگفرش شده بود. بعد از آن از مغرب به مشرق دالان دیگری شروع می‌شد که حجره‌های آن همه فعال و تجار مهم شهر در آنجا مشغول داد و ستد بودند. در ابتدا رودیه حیاط شرقی در سمت چپ یک ترازوی بزرگی (قیان) که آنرا به سقف نصب کرده بودند وجود داشت که توزین مال‌التجاره بوسیله آن بود. حیاط شرقی هم شامل حجره‌های فراوانی بود که اغلب فعال نبودند. بعداً دالان کوچکی شروع شده و از در سرا وارد میدان آرد می‌گردید. متأسفانه حالا آثاری از آن باقی نمانده و بکلی وضع آن بعد از بمباران عراق تغییر کرده است.
- ۹۸- عبدالخالق رستمپور پدر آقایان علی و حسن و حسین و قادر رستمپور. او در کاروانسرا متصدی قیان بود.
- ۹۹- کاروانسرای شیخی چندقدمی پائینتر از سرای کریم‌خان، کاروانسرای شیخی که مخصوص چهارپایان بود دیده می‌شد که تا کوجه کلیمی‌ها ادامه داشت. کاروانسرا دو در داشت یکی بطرف میدان آرد و دیگری بطرف بدخل کوجه کلیمی‌ها باز می‌شد. که بعداً کاروانسرا به دو قسمت تقسیم و طرف شمال آن گاراژ گردید. بطورکلی هر دوی آنها بعداز احداث خیابان سیدنظام بهم خورد و ساختمان و مغازه جدید در جای آن بنا گردید که ساختمان آن حالا متروکه است ولی دکانها پابرجا و مردم در آنها مشغول کسب و کارند.
- ۱۰۰- کاروانسرای سیمون محل نگاهداری چهارپایان بود، دو دروازه داشت یکی روبروی مغرب که بیابن میدان آرد بکنار در حمام میرزا رسول باز می‌شد (حمام میرزا رسول درش رو به قبله و بشکل امروزی نبود) و در دیگر رو به میدان آرد که حالا هم بوضع نامطلوبی باقی است. باز می‌گردید. بعدها حیاط کاروانسرا تبدیل به کارخانه آردسازی و حالا جایگاه چوب‌فروشی است.
- ۱۰۱- کاروانسرای کوسه: محل آن خانه مسکونی فعلی آقای مولود حمامچی (پدر آقایان وقاری‌ها) است. که در زمان خود کاروانسرای مشهوری بود و حالا در مغرب خیابان جام‌جم بالاتر از ساختمان آقای خرازی است.

- ۱۰۲- کاروانسرای سربرداشت: در منطقه سربرداشت که آخرین نقطه شهر بود، چندین کاروانسرا موجود بود که صاحبان حیوانات، شب را هم در اطاقهای آن بجای مسافرخانه بیتوته می‌کردند. کاروانسرای آقایان فرّخی و مینه حلاج مشهورترین آنها بود.
- ۱۰۳- کاروانسرای سهد عهلی: محل آن حالا پشت بانک ملی، شمال سرازیری دخانیات است. خود بانک هم قسمتی از آن سرا بود که خریداری و بانک احداث گردید. این جایگاه شامل حجره‌های بسیاری بود که دورتادور حیاط را بصورت ساختمان دو طبقه ساخته بودند. آنجا فقط جایگاه تاجران بود و در حیاط آن حوض بزرگی با فواره زیبا بشکل بیضی وجود داشت، دو دروازه بزرگ رو به مشرق داشت که بمدخل خیابان جمهوری باز می‌گردید و ساختمان شمالی آن که در مدخل کوچه مسجد قاضی است اداره معارف (آموزش و پرورش) بود.
- ۱۰۴- آقای حاج اسماعیل گرمیانی یکی از همشهریان مسلمان و نیک‌سیرت مهابادی است او فردی مؤمن و معتقد، اکنون هم با همان صفت و اخلاق قدیمی در ترمینال مشغول کار است.
- ۱۰۵- سرای موسلیان: همان سرای شافعی سابق. در قسمت شمالی حیاط آن اطاقهایی بود که تجّار موصل در آنجا ساکن و مشغول داد و ستد بودند بهمین علت گاه‌آ آنرا سرای موصلیان می‌گفتند.
- ۱۰۶- کاروانسرای تاجرباشی: محل آن جنوب میدان همه‌خرجه در مدخل خروجی بازار پیرف کوچه شافعی بود. این کاروانسرا مهمترین کاروانسرای شهر از جهت داد و ستد تجّار بود. قسمت بالائی آن منزلگه تاجران و طبقه پائین اصطبل بود. اکنون این کاروانسرا تبدیل به خانه مسکونی شده است.
- ۱۰۷- میدان همه‌خرجه: مشرق میدان آرد میدانچه کوچکی است بنام میدان همه‌خرجه.
- ۱۰۸- گراو: (آب شور معدنی) در قدیم در سه نقطه شهر آب معدنی گراو وجود داشت که در تابستان مراجع فراوان داشت. دو حوض اینطرف پل‌سرخ و یکی آنطرف آن. از دوتای اینطرفی یکی نزدیکی مدرسه راهنمایی علی قاضی و دیگری در جایگاه ساختمان کارکنان سد بود. که با احداث سد هر دو از بین رفتند، سومی در آنطرف پل هنوز برجای مانده و آنرا مرتب کرده‌اند. در قدیم از شهرهای دیگر برای استفاده و استحمام آنها به مهاباد می‌آمدند.
- ۱۰۹- تاقه‌دار (تک درخت) در سه نقطه شهر تک درختهای زیبا وجود داشت که مانند شاهی بر سکوت کوهستان حکمروائی می‌کردند. یکی تک درخت خزائی در دامنه کوه خزائی واقع در شمال شهر که درخت شادتوت بود و از آب چشمه زیبایی آبیاری می‌شد. در قدیم رفتن به آنجا و دسترسی به آن خیلی مشکل بود چون اولاً دور از شهر بود درثانی مارهای خیلی خطرناکی داشت. دومی تک درخت اجاق‌زاده محمودکان بود که متأسفانه آتش گرفت و سوخت، سومی تک درخت جاده سردشت بود که هنوز پابرجا و باقی مانده است و به تاقه‌داره مشهور است.
- ۱۱۰- در دامنه جنوبی کوه خزائی درخت شاه‌توتی بود بسیار زیبا و گرد و توپ مانند و از آب چشمه زیبایی که در ده قدیمی آن وجود داشت آبیاری میشد. کمتر بچه‌های شهر به میوه آن دسترسی داشتند چون خیلی از شهر دور و فقط میوه آن نصیب پرندگان و گاوچرانانی که در آنجا الاغ و حیوانات خود را می‌چرانند، می‌گردید. مارهای این منطقه بسیار خطرناک و سمی بودند. در شکافهای کوه درختان انجیر بطور خودرو روئیده که انجیر آن موقع رسیدن لذیذ بود (اکنون هم این انجیرها در شکافهای کوه پابرجا هستند) از سیدوکی دامن غربی آن حالا اثری در میان نیست و خود دامنه کوه به‌همراه پائین‌های آن تبدیل به ساختمان و دکان شده و تک‌درخت هم فدای قهر طبیعت گردیده است.
- ۱۱۱- گوزر: (قه‌یسه‌ری) که آن را گذر میرزارحمت هم می‌گفتند. اساس تجارت و خرید و فروش شهر در آنجا بود از بزّاز و کفّاش و عطار و ... ساختمان آن بشکل گنبدی‌های به سبک معماری قدیم ساخته شده بود. ۹ دروازه داشت. ۵ دروازه روبه میدان منگور باز می‌شد. یک دروازه روبه گذر نمدمالان (راسته کفش ملی روبروی دخانیات) یکی روبروی داروخانه مرکزی باز می‌شد که جای آن اکنون خیابان است.
- یکی بمیدان آهنگران مرتبط بود که اغلب دکانهای آن خالی بود و درست مقابل آن در دیگری بکوچه حمام شافعی

فعلی راه داشت که دروازه قدیمی آن هنوز باقی است در درون آن راسته عطاران، بزازان و کفاشان مخصوص بود متأسفانه بعد از اینکه آنجا آتش گرفت و خسارت فراوانی بیار آمد آن آثار از بین رفت و بعد از بمباران عراق به سبک دیگر ساخته شد. در وسط حیاط آن حوض و فواره زیبایی وجود داشت که بالای آن قیانی نصب کرده بودند. که اشیاء سنگین بوسیله آن توزین می‌شد. اوزان، پوط و دوپوط، نیم پوط و غیره بود. هر پوط معادل ۱۶/۵ کیلو است. سرا، هر چند بنام شافعی مشهور بود ولی ملکا خیلی افراد دیگر در آن شریک بودند. ۱۱۲- میرزا رحمت: (آقای حاجی رحمت شافعی) یکی از ثروتمندان مشهور نه اینکه مهاباد بلکه منطقه. مردی با همت و آغا و مددکار نیازمندان بود. هر فرد سرشناسی ازجانی وارد شهر میشد در خانه او مهمان بود. خانه او شامل دو ساختمان یکی مخصوص مهمانان و پذیرائی از آنها و دیگری مخصوص خانواده و محل پخت و پز بود در شرق اطاق مهمانان حیاط بزرگی که اصطبل اسبان و حیوانات لبنی بود قرار داشت اکنون در جایگاه اصطبل ساختمان مجللی بر پا و دو ساختمان دیگر بهمان وضع قبلی مانده‌اند.

۱۱۳- میدان فوتبال: اولین میدان فوتبال شهر پشت تعمیرگاه داودی در نزدیکی سه آسیاب (پشت شرکت نفت قدیم) که حالا حمام زند و تعمیرگاه داودی است واقع بود. میدان خیلی دور از شهر و در کنار آبشارهای زیبای سه آسیاب، و فوتبال آن تماشایی بود. اغلب از شهرهای تبریز و مراغه و ارومیه تیمهای فوتبال دعوت میشدند و مسابقه انجام میگرفت و بهنگام دعوت مردم پیاده و یا با دوچرخه تا کلک بگ‌زاده به پیشواز تیم دعوت شده می‌رفتند و آنها را با شور و پیشواز شایانی وارد شهر می‌کردند. اسامی فوتبالیست‌ها آن زمان بقرار زیر است:

۱. آقای ابوبکر مؤمنی ۲. آقای قاسم سلطانیان ۳. آقای عبدالله اسحاقی ۴. آقای قاسم وفا ۵.
- آقای اسماعیل گنجعلی ۶. آقای رحمن فاضلی ۷. آقای سلیمان معینی ۸. آقای قادر ریحانی ۹. آقای
- رحمن منصور پور ۱۰. آقای مصطفی مؤمنی ۱۱. آقای حامد ولی‌زاده ۱۲. آقای هاشم کا کاغازاده

البته در بین آنان افراد غیر بومی چند نفر جزو تیم کلنی بودند که اسم آنها را بخاطر ندارم و در ضمن دسته دیگر هم که تیم جوانان بودند بازیهای جالبی داشتند که آقایان کریم سازواری، عزیز کرباسیان، صالح گنجعلی و آقای کریم خامچی و... جزو آن بودند.

۱۱۴- نفت و قیر: اشاره به اولین شرکت نفت در مهاباد است که جایگاه آن اکنون به حمام زند و پارگینک داودی و قسمتی از آن به خانه مسکونی تبدیل شده است. این قسمت خالی از سکنه و در پشت آن میدان فوتبال شهر قرار داشت.

۱۱۵- حکایات خوین: (حکایت خوان و یا نقال) در قدیم در شهر رادیو ویا هیچ وسیله صوتی نبود و اگر هم بود در تمام شهر ۱۰ جا نبود. در نتیجه مردم در خانه با خواندن داستانهای امیرارسلان و اسکندرنامه و رستم‌نامه و شیرویه و... خود را مشغول میکردند و شبهای بلند زمستان را زیر گرمای کرسی پشت سر می‌گذاشتند و از مهمانها با نقلاتی که به آن شوچه‌له می‌گفتند پذیرایی می‌کردند. نه غمی بود و نه گرفتاری، تا نصفه‌های شب شنیدن داستانها ادامه داشت و بعداً خاموشی بود.

۱۱۶- خه‌جی (خه‌ج و سیامه‌ند) نام دو عاشق و معشوق، مانند لیلی و مجنون است که طی داستانهای مفصلی که بشکل کتاب هم در آمده است علاقه این دو نفر را بهم بیان داشته‌اند. داستان این دو دل‌داده در منطقه کردستان روی داده و بسیار غم‌انگیز است.

۱۱۷- میرزا عه‌بلا شه‌له (آقای عبدالله افراسیابی) مشهور به میرزا عبدالله‌شه‌له، اولین نقال شهر مردی لنگ با قدمت‌وسط و چشمانی نافذ و بزرگ بود از قرار معلوم با در دست داشتن کتابهای قدیمی از علم استرلاب و... اطلاع داشت. می‌توانست کارهای خیلی خارق‌العاده انجام دهد. نقلی او بی‌اندازه طرفدار داشت. در قهوه‌خانه علاو و یا رحمت‌اله بر بلاتی قرار می‌گرفت و داستان اسکندر را نقلی میکرد. مردم برای اینکه شب در قهوه‌خانه جای مناسبی را گیر بیاورند از خوردن شام و حتی افطاری صرف‌نظر کرده و بموقع خود را به مجلس او می‌رساندند.

۱۱۸- خواجه نسیم (نسیم عیار) یکی از عیاران اسکندر که به خسیسی و پولدوستی ملقب و زرنگی و چابکی آن مشهور بود. گویا پدرش نسیم و مادرش فتنه نام داشته. پیشرفت اسکندر در فتوحات خود مرهون عیاری نسیم

است. (طبق روایت کتاب)

۱۱۹- رحمت‌اله (آقای رحمت‌اله محمدجانی) که قهوه‌خانه بزرگ وسیعی در میدان همه‌خرجه داشت و اکنون جایگاه آن به مغازه و قسمتی به بانک تجارت تبدیل شده است.

۱۲۰- آقای علاء‌الدین وفائی که کافه او بسیار وسیع و اکنون جای آن به پاساژ سینما مبدل شده البته قبل از پاساژ به حمام مرمر تبدیل شد و بعدها حمام را خراب کرده و بمغازه و پاساژ تبدیل کردند.

۱۲۱- آقای احمد رحیم‌احمدی مشهور به احمد پله‌گوشی. مردی باهیکل درشت و چاق و با لبهای کلفت که در قهوه‌خانه کاک سعید پائینتر از مسجد عباس آقا تقریباً روبروی کتابفروشی سیدیان شیها نقالی میکرد، ولی نه به خوبی دیگران در ضمن کافه چون کوچک بود مشتری کم جا می‌گرفت. ولی در هر صورت نقالی او هم طرفداران زیاد داشت.

۱۲۲- آقای عزیز خسروشاهی مشهور به عزیزقلی پاسبان اخراجی که بسیار وزاج و پرحرف و زرنگ بود بخوبی از عهده هر کار مشکلی برمی‌آمد و کار چاق‌کن و مشکل‌گشا بود. بعلت زرنگی در هرجائی می‌توانست جای خود را باز کند بعداز میرزا عبدالله افراسیابی هیچکسی بخوبی او نقالی نمی‌کرد. شغل او باغداری و بستانکاری می‌بود اوایل انقلاب بعلت نامعلومی کشته شد.

۱۲۳- آقای توفیق پرویزی: پدر آقای محمود پرویزی مردی با قد بلند و لاغر و خوش‌اندام، بسیار باسواد با معلومات قدیمه در ادبیات عرب مهارت داشت و صرف و نحو عربی را کاملاً وارد بود. در قهوه‌خانه آقای حاج کریم لاوه‌ای (حاجی که ریم سبست) عریض‌نویسی می‌کرد. درعین فقیری خیلی باهمت بود ولی متأسفانه معتاد به مشروب. مدتی او هم در همان کافه نقالی میکرد و از روی کتاب برای مردم حکایت می‌خواند.

۱۲۴- آقای کریم خالقی‌زاده، او هم مدتی در کافه‌های شهر شروع به نقالی کرد. نقالی او بعد از میرزا عبدالله و عزیزقلی مشهور بود. فعلاً در قید حیات و بنگاه معاملاتی دارد ناگفته نماند در سالهای قبل از ۲۴ در دبستان پهلوی آقای لطیف یاهو با علاقه بسیار فراوانی از نقلان تقلید و اغلب شعرهای شاهنامه فردوسی را برای دوستان می‌خواند. او با آب و تاب، چند دقیقه‌ای جهت مذاق شاگردان همکلاس با یک صدای رسا و بسیار ماهرانه حکایتی را بازگو می‌کرد. فکر می‌کنم آهنگ و تن صدای مشارالیه برای اینکار از هر نقالی در شهر جالب‌تر بود.

۱۲۵- بازی بچه‌ها: در قدیم بعلت نبودن وسایل سرگرمی امروزی بیشتر سرگرمی بچه‌ها و نوجوانان و جوانان در کوچه‌ها، بازیهای محلی بود و حتی جوانان مسن هم در این نوع بازیها شرکت می‌کردند و اوقات بیکاری خود را سپری می‌گرداندند.

۱۲۶- در این بازی که بیشتر جوانان آنرا انجام میدادند رقفاً به دو دسته مساوی تقسیم می‌شدند و هر دسته یک رهبری (ماموستا) داشت بالاخره بعد از انداختن شیر یا خط بازنده می‌ایستاد.

دسته بازنده بصورت دایره دستها در گردن هم می‌ایستادند. استاد بیرون از دایره مراقب گروه حریف می‌ایستاد. گروه حریف هرکدام که می‌توانست در اولین فرصت می‌بایستی خود را به پشت یکی از افراد رسانده و سوار کولش شود. بشرط اینکه پای استاد حریفش (لگدش) به او نخورد و تا هر وقت که فرصت می‌یافت روی کول حریف می‌ماند، و در اولین فرصت فرار می‌کرد بدون اینکه بیازد. اگر مورد اصابت لگد استاد قرار می‌گرفت (چه در سوار شدن و چه در پیاده شدن) بازنده می‌شد و دسته او در معرکه قرار می‌گرفت و بازی همین‌طور ادامه می‌یافت. بسیار بازی سرگرم کننده و جالبی بود. اکنون بعلت سرگرمی تلویزیون و... فراموش شده است.

۱۲۷- در این بازی هم رقفاً به دو دسته مساوی تقسیم می‌شدند و هر دسته رهبری داشت. بالاخره بعداز شیر و خط دسته برنده می‌بایستی با راهنمایی رهبر گروه خود را در پس‌کوچه‌ها و خانه‌های مخروبه و هر جایی که رهبر صلاح می‌دانست پنهان کند. دسته بازنده به همراه رهبر خود و رهبر دسته برنده درپیچ و خم کوچه‌ها برآید، می‌افتادند. استاد دسته برنده به فاصله‌های مختلف فریاد می‌زد «دوستان من خوب خود را پنهان کنید، تا من ننگفته‌ام از کمین بیرون نیاید، ما در فلان جا هستیم، از کوچه و فلان جا گذشتیم. حالا نزدیک فلان جا هستیم.» استاد طرف مقابل با ترس و لرز از این رجزخوانی را می‌شنید چون نمیدانست که دسته او در کجا پنهان شده‌اند. تا

اینکه سَردهسته فرصت را مناسب می‌یافت و دستور حمله میداد. در آنوقت همگی از کیمینگاه بیرون آمده و بدستهٔ حریف می‌تاختند. هرکس می‌بایستی یکی از افراد دستهٔ حریف را بگیرد. استادها مصلحت از این کار بودند و هرچا یکی از افراد گیر می‌افتاد میبایستی تا محل اصلی بازی طرف مقابل را بدوش بگیرد و اگر نمی‌توانستند کسی را بگیرد بازنده حساب آمده این دفعه بازی بوسیله دستهٔ مقابل اجرا میشد.

۱۲۸- در این بازی که به آن گرز فیتوو هم می‌گفتند، یکی رابه استادی انتخاب می‌کردند. او در حالیکه دستمالی را که یک سر آن گره خورده و مانند گرز بود و یا کمری را بدست می‌گرفت و در عالم خیال خود پرنده‌ای را در نظر میگرفت و با دادن اندازهٔ جثه و بال و منقار و ... به هر یک از رفقا یکی یکی پیشنهاد می‌کرد که اسم آن را بگوید. هرکس اسم او را می‌یافت گرز بدست او داده میشد و بدنبال سایر رفقا با کتک زدن راه می‌افتاد. ناگاه استاد فریاد میزد «گنم دروو، گنم دروو» درو کنید، درو کنید. بچه‌ها بامشت و لگد دنبال گرز بدست می‌افتادند و می‌بایستی او فوراً خود را به استاد برساند و الا کتک فراوانی نوش جان می‌کرد. بالاخره بازی دوباره با یک چیستان دیگر شروع و ادامه می‌یافت.

۱۲۹- حه‌لّ حه‌لّی به‌شەفقان: افراد در این بازی به دو دسته تقسیم میشدند، هر کدام یک استاد داشت. بعد از شیر و خط طرف بازنده، یا دوستاش در یک طرف می‌ایستاد و استاد یکی از افرادش را برای خرید بمیان دسته حریف می‌فرستاد «برو گوشت بخر» او میبایستی لی‌لی‌کنان بمیان گروه حریف برود و یکی را با دست بگیرد در مقابل دسته حریف هم بدون اینکه گیر بیفتد با لگد بجان او می‌افتاد. فرد بیچاره گاهاً بعد از لگد خوردن فراوان بدون خرید (گیر انداختن یکی از افراد حریف) بطرف استاد فرار می‌کرد و بازی تا باختن طرف حریف ادامه پیدا میکرد.

۱۳۰- قه‌رئ قه‌رئ: (قائم موشک امروزی) که حالا هم بین بچه‌ها باین نام معمول است.
۱۳۱- توپ و دار یا دار و توپ: که آن را توبه را کردین هم می‌گفتند تقریباً مشابه بازی راگی بود. البته نهاز نظر قوانین بازی.

۱۳۲- ئەي سووتام ئەي پرژام: مخصوص بچه‌های کوچک بود. عده‌ای زیر دیواری می‌نشستند و می‌گفتند ئەي سووتام ئەي پرژام، و دو انگشت شست پای خود را محکم بادست می‌گرفتند. دو استاد داشت. آنها بین خود دو محل را با نام جهنم و بهشت تعیین کرده و دوتایی زیر بغل هر یک از بچه‌ها را می‌گرفتند و آنجا می‌بردند و آن دو جا را باو نشان می‌دادند که یکی را برگزیند هر کدام را انتخاب می‌کرد بهشتی یا جهنمی می‌شد. در آن صورت بچه‌ها با صدای بلند می‌خواندند: به‌ه‌شتی نان و گوشتی و جهنمی‌ها می‌گفتند: ئەي سووتام ئەي پرژام.

۱۳۳- دایه مه‌مه به‌گورگی: همان بازی گرگم و گله می‌برم. می‌باشد که حالا هم بین دختران متداول است.
۱۳۴- چهل‌یک حه‌مزهل: (بازی جفتک چارکش) این بازی سه مرحله داشت و هر مرحله هم به سه مرحله تقسیم می‌شد. مرحله اول پریدن از روی پشت کسانی بود که ایستاده بودند بدون تماس با پشت آنها که بان چهل‌یک حه‌مزهل می‌گفتند. البته اول دفعه استاد می‌پرید و با صدای بلند می‌گفت چهل‌یک حه‌مزهل ؛ بعد از او هر یک از رفقا بدنبال او می‌پریدند و می‌گفتند به گویی ماموستای و بقیه مراحل هم همینطور. مرحله دوم پریدن از روی آن با کوبیدن تپگاهی به پشت کسی که خم شده (اگر نمی‌توانست به پشت او با باسن تهنه بزند طرف می‌سوخت) باین مرحله چهل‌یک گُورد می‌گفتند. سومین مرحله چهل‌یک چُوش بود که با دست گذاشتن به پشت افراد، از کنار آن می‌گذشتند چون نمی‌بایستی از روی آن در این مرحله پرید و بازی در صورت نباختن تکرار می‌شد.

۱۳۵- کیسه‌لی ئیندر قاشی: البته این نوع بازی فقط سرگرمی بود و کار عملی نداشت یک استاد چیزهای میگفت و دیگران با کف زدن با آهنگ لازم آنرا تکرار می‌کردند و در کوچه‌ها راه می‌افتادند. بقرار زیر: که استاد می‌گفت و دیگران جواب می‌گفتند استاد: کیسه‌لی ئیندر قاشی، دسته: مه‌مه مه‌مویه و مه‌مؤ. استاد: بؤ تپهل‌دانی‌باشی، دسته: مه‌مه مه‌مویه و مه‌مؤ. استاد: کیسه‌ل چوو بو دوای بوقی، دسته مه‌مه... استاد: له‌ری به‌دلی توفی و الاخر ...
۱۳۶- هه‌ته‌خته ته‌خته... یک بازی مخصوص دختران بود که چند نفری دست در گردن هم، رقص کنان باهم با یک صدای یک نواخت آهنگ زیر را می‌خواندند: ماره ماره هه‌ل‌به‌زه، به‌سنجاق و به‌دزه زه‌ته‌خته، ته‌خته، ته‌خته

نیوارنکی بی‌وه‌خته، نه‌خته له سه‌رداری، گرم و هوری سواری، سه‌ل‌له برینداری، برینداری خومه، ناوی گه‌نم و جومه، کاکم چۆت زۆنی بینی کچی شابه گول بینی، که‌وشی سوورم بو دینی، نارای بو باجیم دینی هه‌ته‌خته نه‌خته...

۱۳۷- گۆین: (چوگان بازی) بازی باین شکل بود که بچه‌ها به دودسته مساوی تقسیم می‌شدند. یک دسته صاحب گوی بود و گول می‌زد و دسته دیگر جلوگیری می‌نمود بدین سان هر یک از بچه‌ها چویدستی خوبی در دست داشت. گوی از یک تکه چوب کلفت یا مانند آن درست میشد. چند گودال کوچک در جاهای مختلف میدان کوچک بازی ایجاد می‌گردید. کسانی که خواستند گوی را در گودال بیندازند حمله می‌کردند و دیگران با چویدستی گوی را دور می‌کردند بالاخره تا دسته‌ای موفق میشد. در شهر کمتر طرفدار داشت ولی در ده هوادار زیادی داشت.

۱۳۸- خوززین: چند نفری دایره‌وار می‌ایستادند و دسته دیگر در میان دایره سرگردان و مترصد. در دست افرادی که خارج دایره ایستاده بودند. توپی بود که از یک طرف به طرف دیگر پرتاب میشد و هر وقت فرصتی پیدا می‌آمد افراد خارج دایره به یکی از افراد داخل دایره زده و فرار می‌کرد و میبایستی از دسته دیگر یا کسی که توپ به او اصابت کرده دسته مقابل را دنبال کند و تلافی نماید. اگر تلافی می‌کرد، خوب و الا آنکه توپ خورده بود کنار می‌رفت و دوستانش به بازی ادامه می‌دادند تا همگی بسوزند و ببازند.

۱۳۹- خه‌سته کینه (لی‌لی بازی) حالا هم بین بچه‌ها با ترتیبی عوض شده متداول است و اغلب بچه‌ها خود را با این بازی سرگرم می‌کنند.

۱۴۰- حللور بللور نه‌ککانه: بازی مهمی نبود بیشتر بزرگان برای اینکه بچه‌های کوچک را سرگرم کنند این بازی سرگرمی را انجام میدادند. بدین ترتیب هر چند نفری که شرکت داشتند در جایی نشسته و دو پای خود را دراز می‌کردند استاد که معمولاً بزرگ خانواده و یا آدمی مسن‌تر از بچه‌ها بود شروع به خواندن این کلمات میکرد و با پایان هر جمله از گفتارش به ترتیب ردیف با دستش به پای کسی که همزمان پایان جمله پای او میرسد، می‌زد و او همان پای خود را جمع میکرد. بالاخره هر کسی آخرین دفعه دو پای خود را با دستور او جمع میکرد بازنده بود. جملات چنین بود:

حللور، بللور نه‌ککانه، زهرد و سوور و شه‌مامه، مام بالنجی، سه‌مان فنجی، دم چه‌په‌ره، پیت لابه‌ره.
۱۴۱- نه‌من و تو‌ئوالین: بازی دخترانه‌ای بود، چند دختری دست در گردن هم میکردند در یک صف (نه پشت سر هم بلکه همه رو به یک جهت در یک صف) باین طرف و آن طرف میرفتند و با صدای بلندی می‌گفتند:

نه‌من و تو‌ئوالین، به جووته‌ی ده‌سالمین، له سه‌ر په‌ین و پالین...
۱۴۲- قرئین: این بازی نوعی قمار بود که بین بچه‌ها با تکه بشقابهای چینی شکسته و خردشده انجام میگرفت. بدین ترتیب که روی لعابدار چینی را رو به زمین می‌گذاشتند طرف مقابل میبایستی با یک تکه چینی که روی گوشه‌های آن می‌گذاشت آنرا برگرداند. اگر چنین میکرد بازی را برده‌بود. این تکه چینی‌های خرد نزد بچه‌ها آنقدر عزیز بود که اغلب آنها را چال میکردند و یا به یکدیگر می‌فروختند هرچه چینی زیباتر و قشنگ‌تر بود باارزتر به حساب می‌آمد.

۱۴۳- گردونک که حالا هم بین بچه‌های کوچک برای سرگرمی متداول است.

۱۴۴- مه‌زرف: چوبی بود که بوسیله خراطی. نجاران یا خراطان بشکل مخروط درست می‌کردند و در انتهای باریک آن میخی که یک سر خیلی کلفتی بشکل منشور داشت در آن فرو می‌کردند که پان‌نم‌مه می‌گفتند. قیمت آن بستگی به جنس آن داشت اگر از چوب گردو یا چیزهای دیگر بود گران در می‌آمد. بعضی‌هایک پهلوی آن را یا درفش (دریشه) سوراخ کرده و درون آن را از طریق سوراخ کوچکی خالی و بشکل گنبد توخالی در می‌آوردند. وقتی کار تمام میشد مقدار کمی کره حیوانی را ذوب کرده و در درون آن می‌ریختند بعداً روغن را خالی می‌کردند با اینکار این وسیله هنگام بکار گرفتن چنان صدایی در می‌آورد که قیمتش چند برابر میشد و آنوقت بان (مه‌زرفی قور قوره) می‌گفتند. بکار گرفتن آن چنین بود که دور آن را از طرف میخ (نم‌مه) نخی می‌پیچانید بعداً با گرفتن سر دیگر نخ آنرا از طرف میخ محکم به زمین می‌زدیم مدتها بدرو خود می‌چرخید و

صدا از خود بروز میداد بعضی‌ها موقع به زمین زدن صدای نداشت ولی بعد از اندکی چرخیدن صدایش بلند میشد آنوقت می‌گفتند (پاش ده‌نگ) دارد. با زیاد یا کم بودن صدا یا پاش ده‌نگ، قیمت آن بالا و پائین می‌رفت.

۱۴۵- شیلافة: چوبی بود مثل (مه‌زرق) که با دست درست می‌کردند و آنرا مثل مه‌زرق بکار می‌گرفتند و با نخ ضخیمی که به چوبی بسته بودند پی‌درپی بآن می‌زدند. در عین زدن نخ بدور او پیچیده و تاب آن را بیشتر می‌کرد و چرخیدن آن با زدن پی‌درپی ادامه داشت.

۱۴۶- همان الک دولک فارسی است حالا هم گاهی اوقات بین بچه‌ها معمول است.

۱۴۷- بادبادک که در روزهای تابستان بچه‌ها آنرا بشکلهای مختلفی می‌ساختند و وقتی باد می‌آمد آنرا هوا می‌کردند گاهی چند روز در هوا می‌ماند. اینکار از پشت بام خانه و بیشتر در قبرستان قدیمی شهر انجام می‌گرفت. بادبادک آقای محمود خلیلی که برای جمع و بازکردن نخ آن دستگاهی درست کرده بود از بادبادک بچه‌ها بلندتر و اوج بیشتر می‌گرفت.

۱۴۸- ناله بووک: عروسک بازی. بچه‌های کوچک اعم از پسر و یا دختر با پارچه و چوب عروسک‌هایی درست می‌کردند و با آن از صبح تا ظهر خود را مشغول می‌نمودند ولی بیشتر مشغله دخترها بود. از عروسک چینی و نایلونی خبری نبود حتی دختران عذب هم گاهی عروسکهای خیلی بزرگ درست می‌کردند و برای او چشم و ابرو و موی سر و درست نموده و لباسهای خیلی قشنگ بآن می‌پوشاندند. بعدها عروسک‌های نایلونی و غیره ساخته شد و اینها فراموش شد.

۱۴۹- مه‌شکه رهش: نام اصلی او سعید شهرت درویش مطلق مشهور به مه‌شکه‌رهش. مردی لاغر و کوتاه قد با موهای ژولیده که گاهگاهی زنبیل و کشکول هم به شانه‌های خود می‌انداخت. در موقع جذب از همه دراویش شهر با جرات‌تر بود. جُقی (سه‌بیله) همراه داشت که بهر جا می‌زد عقربی را بیرون می‌آورد. در موقع جذب و تیغ‌زنی از سیخ و خنجر استفاده میکرد. هر سال که مردم حاجیان را بدرقه می‌کردند (آنوقت‌ها حاجیان پیاده از طریق سردشت به عراق و از آنجا باماشین و کشتی به عربستان می‌رفتند) عدد زیادی از دراویش شهر به‌همراه مردم آنان را تا قریه پشت‌تب بدرقه می‌کردند، او یاهوکنان در میان جمع حاضر و تیغ‌بازی می‌کرد.

۱۵۰- تاوکیشه کانی سابلاغ: در قدیم در شهر لوله کشی وجود نداشت و هرکس آب آشامیدنی خود را بنوعی و از جانی تهیه می‌کرد. بعضی از قنات حیاط خود یا همسایه و یا قنات واقع در کوچه. عده‌ای بوسیله زنان آبکش بالاخره تعدادی بوسیله دختران و پسران خود که با سطل و کوزه و وسایل دیگر آب را از چشمه یا جاهای دیگر می‌آوردند. محلهای آب آشامیدنی بیشتر عبارت بود از: رودخانه شهر، قناتهای واقع در خانه‌ها و یا سر کوچه‌ها، منطقه سرچاو، پلوسک، تکیه بابا خلیفه، چشمه باغ‌سیسه، چشمه‌های واقع در نزدیکی دباغخانه و... و... آب قهوه‌خانه‌ها هم بوسیله آب‌کش‌های مرد که آب را بوسیله الاغ و گاری از رودخانه می‌آوردند تهیه می‌گردید.

۱۵۱- قاسم و کهره‌ک‌هی: قاسم نام فامیلی سخن سنج که چندی پیش برحمت ایزدی پیوست آب آوردنش داستان زیبایی دارد. او جوانی عذب و سرحال و شوخ بود. تنها الاغی داشت که وسیله امرار معاشش بود. در خانه هم گربه‌ای داشت که مونس شب‌های تنهائی او بود. چون تنها وسیله امرار معاشش او الاغش بود، خیلی باو توجه داشت و مانند پروراری از او نگهداری میکرد و جو و یونجه زیاد بآن میداد. الاغ هم که جو زیاد می‌خورد، همیشه سرحال و صدای عرعرش بلند بود. تا قاسم با آهنگ مخصوص در پیت آب می‌کوبید خره شروع به رقص و سر و صدا می‌کرد و گاه‌ها مردم مخصوصاً بچه‌های شلوغ داد می‌زدند «کور تانه‌ک‌هی در راه» (یعنی پلان خره پاره است) خره شروع به سر و صدا و عرعر و رقص می‌کرد و اختیار را از قاسم می‌ستاند. با گاه‌ها هوس خوردن باقلاوه می‌کرد تا آن را دست حلوافروشی می‌دید در جا می‌ایستاد و راه نمی‌رفت. حتماً میبایستی قاسم یکی برایش خریده و در دهانش بگذارد. بالاخره گاهی اوقات فرارش در خیابان و کوچه‌ها هم تماشائی بود. هرچند ذکر آن دور از ادب است ولی چاره‌ای نیست خره تا عرعر سر میداد به همراه می‌گوزید و شلوغ می‌کرد و این کار باعث خنده مردم بود. قاسم هم نه اینکه از این کارها بدش بیاید. بلکه کیفی هم می‌کرد!

۱۵۲- مازف و کاک ره‌سول: هر دو آبکشان شهر بودند و در گرمای طاقت فرسای تابستان و سرمای سخت

زمستان توسط اسپ و الاغ خود که بعدها کاک رسول آن را به گاری تبدیل کرد از رودخانه شهر برای قهوه‌خانه‌ها آب می‌آوردند. هر چند کار طاقت فرسائی بود و درآمد چندانی نداشت ولی آنها باز بکار ادامه میدادند

۱۵۳- کاکه گه‌له: آقای محمد نقشبندی مشهور به گه‌له که بعدها بخدمت شهربانی درآمد و پاسبان شهر گردید. او هم به همراه برادرش عبدالله مشهور به عهه به آبکش قهوه‌خانه بودند.

۱۵۴- خات خاتون: (مشهور به خاتون سئ‌گوزه) زنی تنومند و کاری و چرب زبان با قدم متوسط بود. تا اواخر عمر از نیروی بازوی خود نان خورد و منت دیگران نبرد، علت اینکه او را سه کوزه نام نهاده‌اند همیشه با سه کوزه بستن به پشت برای مردم آب می‌آورد. با تأسف در درگیریهای شهری در چهارراه آزادی در اثر اصابت ترکش نارنجک بقتل رسید و به آخرت شتافت.

۱۵۵- خات لاله زار زنی ترک زبان که از قدیم در شهر مقیم بود. نانوائی و آبکشی مردم را بعهده داشت. در کوچه سر دروان شرق حمام اطلس در خانه مغروبه‌ای (جای خانه او حالا وسط خیابان است) با دخترش زندگی می‌کرد. خدا رحمتش کند.

۱۵۶- ره‌زی باجی (رضیه) این زن بیچاره هم ترک بود ولی از آنجائیکه مدت‌ها بود در شهر مقیم بود بومی بحساب می‌آمد در خانه آقای شریف مطری ساکن بود و آبکشی خانه‌های همسایگان و افراد دیگر را بعهده داشت.

۱۵۷- که‌ریزه کان: چنانچه قبلاً ذکر شد آب مشروب مردم شهر از طریق قنات و کهریز و... تأمین میشد مخصوصاً آب حمامهای شهر که شرح آنها بعداً در جای خود خواهد آمد. کهریزها (قنات‌ها) در نقاط مختلف شهر در رشته‌های معین و معلومی از جنوب بطرف مرکز شهر و گاه‌ها از مشرق بسوی شهر جاری بودند. هر یک از این قنات‌ها تعلق به حمامی و یا مسجدی داشت که در مسیر خود با گذشتن از خانه و کوچه‌ها در جاهایی که بوسیله چاه یا کهریز به بیرون راه داشت مردم را از آب خود بهره‌مند میکرد. حمام میرزاسول و حمام پوطی (شافعی فعلی) و مسجد بازار و مسجد حاجی سیدبازید از یک رشته استفاده می‌کردند و بقیه هم همین طور که شرحش طولانی است.

۱۵۸- که‌ریزه ره‌جه‌بی: محل آن کوچه پنجوی بالاتر از میدانچه در دربندی بود که خانه مولود حمامچی (مولود وقاری) در قدیم در آن واقع بود. این کهریز منطقه اطراف خود را آب میداد و دور آن شب و روز شلوغ بود.

۱۵۹- که‌ریزه چاوشینی: محل آن کوچه ناصری بالاتر از میدان حاجی حسن زبیری که جای آن حالا تبدیل بخانه شده و بدرون حیاط افتاده است.

۱۶۰- که‌ریزه مه‌لای: محل آن در میدانچه حاجی حسن زبیری که اکنون به کوچه منصوره مشهور است واقع بود. منطقه را بطور کلی آب میداد. منظره میدانچه در روزهای تابستان که گوسفندان خانه حاجی حسن و حاجی مینه‌آقا (محمدامینی) از چرا برای دوشیدن بخانه بر می‌گشتند تماشایی بود.

۱۶۱- که‌ریزه ماله‌خه‌جیجی شیرخانی: کهریزی بود که در خانه خدیجه خانم واقع بود و اهل محل همه از آنجا آب می‌بردند تا دیر وقت شب دروازه خانه بخاطر آب بردن مردم و همسایه‌ها باز بود.

۱۶۲- که‌ریزه‌ی سردروان یا سه‌ری همورازی: جایگاه آن روبروی پارکینگ اختصاصی آقای رحیم خرازی در شرق حمام اطلس، درست جلو دکان تزریقات آقای حاجی‌طه خرمی، در گوشه‌ای از کوچه واقع و همیشه شلوغ بود.

۱۶۳- کاکه غه‌فور: پدر آقای فتاح قاسم زاده و برادران
۱۶۴- خات گوزه‌ل: همسر آقای عبدالله صلاح‌زاده و مادر آقایان عبیداله و علی و حسن صلاح‌زاده محل آن پشت مسجد سیدبازید لب سهراهی منتهی به میدان منگور بود.

۱۶۵- کاک‌عه‌لی ناسینکەر: پدر آقایان محمد و احمد و محمود آقانی بود. مدتی این حیاط تبدیل به منزله اربابان شد و بعدها وقتی حیاط بفروش رفت ساختمانی در آنجا توسط آقای سید رحیم حسینی بنا شد که از بدو اتمام ساختمان تا آخر رژیم در اجاره اداره ساواک بود. با درست کردن ساختمان چاه آن فراموش شد تا وقتی که ساختمان ساواک در انقلاب به تصرف مردم درآمد. هنگام ورود به زیر زمین مخوفش، چاه را دوباره مشاهده

کردم که برای شکنجه از آن استفاده شده بود.

۱۶۶- حمامه‌کان: در قدیم در مهاباد چندین حمام باسامی زیر وجود داشت ۱. حمام میرزارسول ۲. حمام پوطی (شافعی‌فعلی) ۳. حمام سویر یا شور که بان شجاع‌الملک هم می‌گفتند ۴. حمام نمره که دو یا سه نمره خصوصی داشت. حمام‌ها در عمق ۷ و ۸ متری زمین احداث و همگی غیراز حمام نمره دارای خزینه (تیان) بود. هرکس بعداز ورود به قسمت شستشوی حمام یک راست خود را به خزینه حمام که حوضی بزرگ و دو متر بالاتر از کف حمام احداث شده بود، می‌انداخت. آب خزینه بسیار گرم و داغ و غیر بهداشتی بود. هرکس خود را می‌خواست بشوید سطلی از آب آن پر کرده و در گوشه‌ای از حمام مشغول شستشوی خود میشد کسانی هم که می‌خواستند خود را بوسیله کارگر (ده‌لاک) بشویند در کنار کارگر می‌نشست تا نوبت شستشو رسیده و بعداً بیرون بیاید. از شیر و دوش و لوله‌کشی خبری نبود. حمامها بسیار خوفناک و از اذان صبح تا نماز مغرب دایر بودند. ساختمان آنها اکنون بکلی عوضی شده و کف حمام بطرف سطح زمین بالا آمده است. بعدها به تعداد حمامها چندتای دیگر اضافه گردید که نام آنها به ترتیب زیر است ۱. حمام حاجی‌مطلب یوسفی که به آن حمام بلور می‌گفتند در چوارچرا (میدان شهرداری فعلی) احداث شد و خزینه نداشت ۲. حمام شیر و خورشید که نمره‌ای بود ۳. حمام لاله یا لازار که آنهم نمره‌ای بود ۴. حمام مرمر که در جایگاه قهوه‌خانه کاک عه‌ولا احداث و بعد از چندین سال کار آنرا خراب کرده و تبدیل به پاساژی بنام سینا کردند.

۱۶۷- حمام عباس‌آقا: حمام عباس‌آقا را در وقت دایر بودن ندیده‌ام چون توسط سیلاب ویران شده بود. محل آن اکنون در زیر خیابان جمهوری ورودیه میدان منگور به خیابان جمهوری است.

۱۶۸- حمامت‌کیش: در قدیم مثل امروز قرصه‌های که فشار خون را پائین نگه دارد نبود و اگر هم بود خیلی کم مصرف داشت هرکس خون‌کیش داشت و یا از جهت فشار خون گرفتاری داشت در حمام به کارگرانی که بانها حمامت‌کیش می‌گفتند مراجعه و خود را مداوا می‌کرد.

۱۶۹- وه‌سنا نه‌زده: پدر آقای یوسف مالکی و برادران، مردی بلند قامت و لاغراندام بود از زمانهای قدیم در حمام میرزا رسول و پوطی مشغول کار بود. غیر از شستن مردم، حمامت‌کشی هم می‌کرد. کار بدین ترتیب بود که با تیغی پشت مریض را ذره‌ای میزدند و با یک شاخ گاو که ته آن سوراخ بود دهانه آن را روی جای زخمی گذاشته و از ته آن که سوراخ بود هوای درون شاخ را می‌مکیدند و تخلیه هوا می‌کردند در نتیجه بعلت خلاء مقداری خون در آن جمع میشد و مریض بهبود می‌یافت کسانی که باین کار عادت داشتند هر سال تکرارش می‌کردند.

۱۷۰- آقای‌استاد رحمن هم یکی از کارگران قدیمی حمام بود و بیشتر مردم در مراجعه به حمام خود را نزد او شستشو و مشت و مال میدادند او هم حمامت‌کشی می‌کرد و در کارش بسیار مهارت داشت.

۱۷۱- درویش موسته‌فا: مردی بلندقد و متین و سالها در حمام بشغل کارگری و حمامت‌کشی مشغول بود. مدت‌ها است که از دنیا رفته خدا رحمتش کند.

۱۷۲- ره‌سول و سمایل: دو کارگر حمام بود که شغل آنها را ناوگیر می‌گفتند برای مردم لنگ و حوله می‌آوردند.

۱۷۳- ته‌کیه بابه‌خه‌لینه: آب تکیه که منطقه جنوبی شهر را تماماً آب میداد آبی صاف و زلال و سبک بود، سرچشمه آن بنظم با سرچشمه آب باغ سیسه از یک جا بود و از طرفهای شرق شهر می‌آمد بر روی چاه آب تلمبه‌ای وجود داشت که شب و روز مورد استفاده مردم بود. دیگر کسی برای نوشیدن آب در تابستان گرم هم یخ و برف لازم نداشت آب آن خیلی خنک و مراجع فراوان داشت بطوریکه همیشه آنجا از ازدحام دختران و زنان و مردان، پر سر و صدا بود. هیچ وقت آب آن نمی‌خشکید. راه منتهی به آنجا هم که مانند سینمایی تماشایی بود چون دختران برای آوردن آب لباسهای زیبا می‌پوشیدند و پسران هم در گوشه و کنار راه بنظاره مشغول بودند. محل آن همان مسجد بابا خلیفه امروزی است.

۱۷۴- محل آن وسط میدان جام‌جم واقع در خیابان جام‌جم بالای تلویزیون است. سه‌راجه منطقه کل شهر یعنی تقریباً از مرکز شهر تا آخرین نقطه جنوبی آن را آب می‌داد. بعلت نزدیکی به چراغ برق (کارخانه برق) و روشن بودن مسیر آن شب و روز تا دیروقتهای شب شلوغ بود. از صبح زود تا دیروقتهای شب مراجع داشت.

- مخصوصاً عصرها که بیشتر دختران برای آب آوردن می‌رفتند و پسران سرراه می‌ایستادند. فیهو خانه فلاکونه که در سرراه آن واقع بود عصرها اغلب مشتریاناش بیشتر شده و بخاطر آن شلوغ میشد.
- ۱۷۵- پلوسکی سه‌ید بابه‌سور: محل آن خیابان سیدنظام بالاتر از در ورودی مسجد درست وسط خیابان روبروی کوچه باریکی که از طرف جنوب مسجد بسوی مشرق ادامه دارد. بود. آب بسیار زیبا و تمیزی داشت و جولانگاه دختران و پسران جوان. آنجا هم تا دیروقت شب از مراجع پر بود. عصر هنگام، کوچه از هروقت دیگر تماشایی‌تر بود. جلو در مسجد سیدنظام (سیدباباسور سابق) همیشه از جوانان موج میزد. دختران به بهترین شکلی لباس زیبا می‌پوشیدند و به سرچشمه می‌رفتند. منطقه آنجا تقریباً میدانچه وسیعی بود که از هر طرف کوچه‌ای از آن جدا میشد.
- ۱۷۶- روزها سپری میشوند و از جلو چشم محو می‌گردند، ولی از آنها خاطرات زشت و زیبا در کانون خیال باقی می‌ماند. بیاد شب‌های رمضان افتادم که که نزدیکیهای سحری نوای دلنواز مؤذنها که می‌خواستند مردم برای سحری از خواب بیدار کنند از هر طرف به گوش میرسید. آنوقت بعضی مردم تا نزدیکیهای سحری در بازار و خیابانهای بودند و یا در فیهو‌خانه به حکایات تقالان گوش میدادند البته مساجد بلندگو وسایل صوتی نداشتند و هر مؤذنی در پشت بام مسجد اذان سحری را سر می‌داد.
- ۱۷۷- گویا در قدیم کوه داشامجید جنگل بود، اینجا اشاره به همان وضع است.
- ۱۷۸- مه‌لا علی: شرح حال او را در ردیف ۹۳ کتاب ذکر نمودام. صدای نیمه شب این مرد خدای که مؤذن مسجد عباس آقا بود و نیمه شب از خواب بیدار شده و عصازنان به مسجد می‌آمد تا سه‌لا سر دهد خیلی محزون بود با یک لحن و آهنگ خیلی مؤثری اذان می‌گفت مردم خیلی دوستش داشتند و باو احترام می‌گذاشتند رحمت خدای بر او باد که از دنیا کوچ کرده است.
- ۱۷۹- فیهو قتی خلیل: مؤذن بسیار خوش صدای مسجد سید نظام مردی کوتاه قد با سر و ریش بسیار سفید و زیبا و قیافه قشنگ. صدای او آرامشی را در موقع اذان گفتن در دلها ایجاد می‌کرد. بخصوص در هنگام سحری و اذان صبح.
- ۱۸۰- الحاج ره‌جیم سه‌لا‌کهر: آقای حاجی رحیم زانرحجازی پدر گرمی آقای محمد و عبیداله زانرحجازی و آقای محمد مبلغی (از فرهنگیان قدیمی شهر) مردی با محاسن سفید و هیكلی درشت بود. صدای اذان او در روزهای جمعه طنین زیبایی داشت. و با لحن خیلی دلنوازی مترجمان پیشماز جمعه را بر عهده داشت سالها است از این دنیا رخت بر بسته و با‌خبر شتافته است. خدا رحمتش کند.
- ۱۸۱- مؤفی همه‌سن: آقای حاجی حسن خدادادی پدر محترم آقایان محمد و عبیداله و جعفر خدادادی مشهور به حاجی صوفی حسن. مستخدم مدارس آموزش و پرورش مهاباد از زمانهای بسیار قدیم. مردی کوتاه اندام و مؤمن و معتقد با روحی بی‌آلایش و آراسته به صفا و صدای بسیار دلنشین و محزون، نوای سلای او در نیمه‌شب بسیار محزون و مؤثر بود. به کوچکتین بحثی راجع به دین و پیامبران بعلت رقت قلب گریه سر میداد. مردی کاری و فعال بود و در مدت عمر خود بسیار زحمت کشید.
- ۱۸۲- مه‌لا موحه‌مه: شرح آن در ردیف ۹۲ توضیحات نوشته شده است.
- ۱۸۳- مه‌لا غفور: شاعر نابینا و مؤذن پرهاقت. در مسجد جامع مؤذن بود. شعرهای زیبایی می‌سرود و طبیعت‌گرا بود. با هر فرقه‌ای از افراد جوش می‌خورد. از او کتاب شعری بچاپ رسیده است.
- ۱۸۴- مه‌لا کانی سابلانغ: روحانی در شهر زیاد بود این چند نفر را بعلت اینکه قدیمی و کهنه کار بودند اسامی آنها را ذکر کردام.
- (الف) ملا صدیق: پدر آقای محمود صدیقی مرحوم (ب) حاجی ملا‌شیخ قادر: پیشماز مسجد حاجی سیدبایزید و امام‌جمعه مهاباد مردی پیر و لاغراندام پدر آقای رحیم امامی رئیس سابق اداره آمار و آقای حسام‌الدین امامی بود. (پ) ملا حسین مجدی: پیشماز مسجد بازار مردی فاضل و باسواد بود در عربی تبحری فراوان داشت پدر آقایان دکتر محمد مجدی و حسن مجدی است.
- (ت) ملاده: پیشماز مسجد سید بابه‌سور (سیدنظام) مردی سیاه‌سوخ و کاری و فعال، پدر آقایان ماورانی‌ها.

- (ث) ملا خالید: ملا خالید وحید در بندی پدر آقایان در بندی‌ها. مردی بلند قامت با محاسن سفید پیش نماز مسجد جامعه بود (البته نه امام جمعه) چند تا بز داشت که همیشه سرگرم آنها بود.
- ۱۸۵- قاتی و قری: (قحطی و گرانی) بنظرم سال ۲۷ بود که قحطی در شهر بوجود آمد، چنانکه هر مردم گوشت اسب و قاطر خوردند. گدایی و در بندری در شهر بعد وفور بود. از شهرهای غیر کرد اطراف مهاباد مردم زیادی بشهر روی آورده بودند که به آنها هشتاد و می گفتند. بنظر می آید که از شهر هشتاد امروز بودند. بعدها دو نانواپی دولتی در شهر ایجاد شد، یکی در سرازیری دخانیات بود که نان بربری می پخت و به آن سومی می گفتند صاحب نانواخانه مردی پیر با قیافه بسیار متین بود که به او آقای روایی می گفتند. از ساعت ۳ نصف شب مراجعه می کردیم تا دوتا یا سه تا نان گیر بیاوریم. دومی نانواخانه نان سنگکی بود که در سمت غربی «چند قدمی» بانک ملت شعبه خیابان طالقانی واقع بود، صاحب آن را شاطر عباس می گفتند. نان هر دو خیلی خمیر و فقط در چند ساعت اولیه قابل خوردن بود. بالاخره کم کم اوضاع درست شد و گرفتاری مرتفع گردید ولی کسانی که بشهر رو آورده بودند سالها در شهر ماندند و عملگی و حملی می کردند.
- ۱۸۶- یستانه کانی چومی: در اواخر فصل بهار که آب رودخانه شهر کم میشد در اطراف رودخانه که آنوقتها دشت وسیعی بود بستانهایی در میان شن و ماسه رود می کاشتند که به آنها چواربستان می گفتند، بیشتر محصول آنها خیار و خیارچمبر بود.
- ۱۸۷- نهیلان: پدر آقایان عمر و ابوبکر و علی نبی، مردی کوتاه قد و کاری، با صورتی گوش تالو بود. بهمراه زنش رابعه همیشه در بستانش مشغول کار بودند. خیارچمبر او در شهر مشهور بود.
- ۱۸۸- کالباز: خیارچمبری بود که خیلی دیر آنرا می چیدند و تخمهای درونی آن بخوبی می رسید و رنگ درون آن تقریباً نارنجی و خوردن آن لذت فراوان داشت.
- ۱۸۹- کاک صالح: آقای صالح پروری، پدر آقایان حسن و حسین و علی و... پروری، مردی زحمتکش و کاری بود. محل بستان او حالا حیاط ساختمان هلال احمر و حد فاصل میدان شهرداری و پل پیروزی است.
- ۱۹۰- خانم نازدار قویدل مادر آقای محمد قویدل زنی فداکار و زحمتکش و کاری بود. قدش کوتاه و لاغر اندام ولی در سبزیکاری و بستان مهارت فراوان داشت.
- ۱۹۱- آقای حسین فداکار پدر آقای عزیز فداکار کارمند بانک ملی، مشهور به حسین توران، جوانی زحمتکش و متین و کاری بود. تَرَب او که زمستانها بی بازار عرضه می شد مقبول همگان بود.
- ۱۹۲- پدر آقای عزیز شاهرخ و مرحوم محمد شاهرخ، مردی کوتاه قد و کاری، پیوسته در باغ فهقیان (ملک اوقاف) که اکنون جای آن درمانگاه مبارزه با سل است مشغول کار بود. پدر و دو پسرش صدای خیلی موزون داشتند. پسر کوچکش کاک عزیز در قید حیات و از هنرمندان خوش آواز شهر است.
- ۱۹۳- آقای رشید باریکان مردی کاری با جثه متوسط و تند مزاج بیشتر عمر خود را در باغچه میرزا مصطفی سلطانیان که آنوقتها در بیرون شهر و در جنوب غربی مهاباد که حدود آن از مغرب به پارک استاد مجددی و از مشرق به خیابان جمهوری اسلامی (البته آنوقتها خیابان نبود بیرون شهر بود) از شمال به کوچه منتهی به خَر و از جنوب به حمام مولوی محدود بود، کار می کرد. سبزی و صیفی جات کل شهر را این بستان و چند بستان دور و برش میدادند اکنون نزدیک به سی سال و اندی است که بخانه مسکونی تبدیل شده اند.
- ۱۹۴- آقای حسین ببری مشهور به حسین پوزه مردی کوتاه قد و تند زبان، در روبروی ساختمان بیمارستان هلال احمر در کنار رودخانه در فصل تابستان بستان می کاشت. بعدها این کار را کنار گذاشته چوپان شهر و بعداً مشغول چوبداری گردید. گاه کار چاق کن معامله خرید و فروش حیوانات هم می شد.
- ۱۹۵- پدر آقایان رحیم و حسین و داریوش و رحمت و سعید و سلیمان سلطانیان از افراد سرشناس شهر بود با توسعه شهر بستان قطع بندی و تبدیل به زمین و ساختمان گردید. حدود آن در ردیف ۱۹۳ ذکر گردیده است.
- ۱۹۶- مغرب میدان ملاجمی از خیابان حافظ تا سینما آریای امروز، در قدیم یک باغ بزرگ بود که بیشتر درختانش زردآلو بود. این باغچه به آقای میرزا مصطفی قادرزاده مشهور به پینه چیان پدر آقای حسین قادرزاده کارمند

بازنشسته سد مهاباد تعلق داشت، او مردی بسیار مومن و آغا و تنها این پسر ذکور داشت که در بسیاری ناز و نعمت بزرگ شد. باغچه بعدها فروخته شده و تبدیل به دکان و گاراژ و یا مدرسه شد و حالا بهمین حالتی که می‌بینید درآمد است.

۱۹۷- باغ بزرگی بود به اندازه امروز میدان ملاجی. در ضلع جنوبی آن ساختمانی وجود داشت که گاهی منزل فرماندار و زمانی به اداره فرمانداری تبدیل میشد. در زمان آقای سپهد و رهرام در هنگام احداث خیابانها تبدیل به میدان امروزی شد و جایگاه قبر ملاجی بشکل فعلی درآمد. شرح کلی آن در ردیف ۶۵ کتاب درج است.

۱۹۸- کاک همه گهشتی: آقای محمد چراغله مشهور به حمه گشتی. مردی وارد در امور پرورش گل و گلخانه، کارمند شهرداری بود. در اواخر عمر به نوشیدن الکل معتاد و همیشه مشغول بدمستی بود.

۱۹۹- اشاره به دور و بر میدان ملاجی است که با تأسف از وضع موجود از شرح آن می‌گذرم.
۲۰۰- در قدیم در شهر مهاباد دو مدرسه پسرانه بنامهای سعادت و پهلوی موجود بود. شاگردان این دو مدرسه بعد از فراغت از تحصیل اغلب در ادارات دولتی استخدام میشدند.

۲۰۱- دبستان سعادت واقع در محل گاز فروشی آقای رهدانی. دبستانی ۶ کلاسه به مدیریت آقای علی محمودی پدر محترم آقای مهندس محمودی کارمند اداره کشاورزی مهاباد که با یک مقررات خشک و تندی مدرسه را اداره میکرد. متأسفانه این فرهنگی خدمتگزار سالهای مدیدی است که در بستر بیماری در خانه افتاده و در سایه فرزند فرزانه‌اش آقای مهندس محمودی دوران نفاقت را می‌گذرانند. از صمیم قلب برایش آرزوی بهبودی و سلامتی دارم.

۲۰۲- دبستان پهلوی واقع در مشرق حمام اطلس (پارکینگ آقای خرازی) دبستانی ۶ کلاسه به مدیریت آقای محمد مبلغی پدر محترم آقایان مبلغی‌ها، او مردی بلند بالا و پرحوصله و خدمتگزار بود. بعلت اینکه در سال ۲۴ نمایش دایکی نیشتمان در حیاط بزرگ آن اجرا شد و آقای قاضی محمد و آقای ملامصطفی بارزانی در آنجا حضور داشتند ملامصطفی عاشق ساختمان شد و آنرا برای منزل خود تصاحب کرد و وسایل مدرسه به پشت اداره دارائی انتقال یافت. این ساختمان که مالک آن آقای فاتح سلطانیان نام داشت تا برچیده شدن حکومت دمکرات در اختیار ملامصطفی بود، و فرزندش آقای مسعود بارزانی در همین حیاط بدنیا آمد. ملامصطفی بعد از واقعه ۲۱ آذر به روسیه رفت.

۲۰۳- یک دبستان دخترانه بمدریته خانم شجاعی از فرهنگیان قدیمی شهر بود البته این مدرسه بعدها دایر گردید محل آن کوچه شافعی بالاتر از میدان حمه‌خرچه بود.

۲۰۴- آقای قاسم قادرقاضی از معلمین با سابقه و قدیمی شهر. در مدت خدمتش در توسعه معلومات شاگردانش بسیار کوشید. مردی بلندبالا و متین و خوش‌برخورد و قابل احترام بود. سالهای مدیدی است که از میان ما رفته. خدایش ببخشاید.

۲۰۵- آقای ملاحبدالرحمن فهیمی از معلمان قدیمی شهر با معلوماتی در حدود تحصیلات قدیمی، مسن و تند مزاج. که در سال ۲۶ هنگامیکه معلم کلاس دوم دبستان پهلوی بود چشم از جهان فرو بست. باشیون و گریه تابوت او را بهمهراهمکلاسان بدرقه و در قبرستان قدیمی شهر بخاک سپردیم. خدایش بیامرزد.

۲۰۶- آقای ملاقادر مدرسی پدر آقای مهندس مدرسی که چند سالی در کادر آموزشی خدمت و بعداً با استخدام اداره غله درآمد.

۲۰۷- آقای عبدالعزیز مولوی پدر آقای قادر مولوی، او از معلمان باسواد شهر که بعدها به اخذ لیسانس نائل و به سمت دبیری در دبیرستان محمدرضاشاه سابق که بعدها دایر و ابتدا ایرانشهر نام داشت مشغول کار شد. فرزندش قادر نیز از چنین استعدادی برخوردار و گویا حالا به استادی دانشگاههای خارج انتخاب شده‌است.

۲۰۸- آقای عبدالله فاضلی پدر آقای رحمن فاضلی، مردی لاغر و متوسط‌القامت که در مدت خدمتش بفرهنگ منطقه در دبستانهای پهلوی و سعادت بتدریس اشتغال داشت.

۲۰۹- آقای محمد اصحابی از معلمین قدیمی شهر. با قدی کوتاه و موی سفید و قیافه زیبا در درس ریاضیات

با استعداد و در پیشرفت شاگردان سعی فراوان کرد. او سالهاست که بآخرت شتافته، یادش گرامی باد.

۲۱۰- آقای احمد فتوحی پدر محترم آقایان معروف و حسین و اسماعیل فتوحی از فرهنگیان بسیار قدیمی شهر با تحصیلات قدیمی بود. جثه کوچک و قیافه‌ای متین داشت، خدایش ببخشد.

۲۱۱- آقای احمد آکوئی مربی خط‌نویسی که خطی بسیار زیبا داشت. مردی خوش قلب و ساده و باصفا بود. در اوایل در مدارس و بعدها در دبیرستان انجام وظیفه می‌نمود.

۲۱۲- خانم زلیخا سارابابا همسر آقای نادر سارابابا از قدیمیترین مستخدمین شهر که بعد از فوت شوهرش بسمت خدمتگزاری در فرهنگ استخدام شد. زنی کوتاه قد و چاق و ساده بود با حقوق ناچیزی که دریافت میکرد در غیاب شوهرش زندگی خانواده را می‌چرخاند. نام او بعلت اینکه در چند شعری که در مراسم نمایشنامه‌دائیکی نیشتمان که در مدرسه پهلوی با شرکت عده‌ای از محصلین و معلمین در حضور آقای قاضی‌محمد و ملامصطفی بارزانی اجرا شد، ذکر شده بود مدتها ورد زبانها گردید و شعر خوانده شده زمزمه می‌شد. متن شعر که چند تا را بیاد داشته و قسمتی را از آقای معروف فتوحی که آنوقتها به‌مراه آقای عثمان‌دانش اهل عراق و آقای صدیق انجیری و... نمایش را اجرا نمود سؤال نمودم متن قسمتی از شعر چنین است «البته در سن نمایش باهنگ خوانده شد»

کارمندی فخره‌نگم و شوغلم ده‌بیره
چنه چن بهس لئی ده‌دهم ده‌گهل شاگردان
سهر باقی و هوه‌موو زور کیشه و هه‌رایه
خوړاکی زورخوئی من نان و په‌نیره
سهرم لئی‌ته‌ستور بووه، بوته ساگردان
حقووقم زورکه‌متره له خات زله‌خایه

البته این کار باعث ناراحتی این زن زحمتکش هم گردید و سرود بین مردم تا مدتها زمزمه می‌شد.

۲۱۳- که‌ریم خان: آقای کریم احمدی مشهور به کریم‌خان از مستخدمین قدیمی شهر بیشتر خدمت اولیه‌اش در دبستان پهلوی بود. بعد از بازنستگی از دو چشم نابینا و به گرفتاریهایی دچار شد. سالهاست که به آخرت شتافته. خدایش بیامرزد.

۲۱۴- عوبه‌ید: آقای عبیداله زائر حجازی فرزند حاجی رحیم زائر حجازی مشهور به حاجی‌رحیم سه‌لاکه‌ر. مردی ساده و سربزیر با حس شنوایی سنگین. بیشتر خدمتش را در دبستان پهلوی گذراند. سالهاست که به عقبی شتافته است خدایش بیامرزد.

۲۱۵- عه‌لی خاده‌می: آقای علی خادمی مشهور به علی مینه مجبور از مستخدمین قدیمی آموزش و پرورش بود. سالها بعد از بازنستگی در خانه مریض و اخیراً برحمت ایزدی پیوست.

۲۱۶- نه‌حمه‌ده‌کؤل: آقای احمد خادمی مشهور به احمدکؤل مردی کوتاه‌قد و مریض از مستخدمین قدیمی شهر. اغلب به شکار کبک میرفت و تابستانها را به کاشتن صیفی‌جات در مسیر رودخانه میگذراند.

۲۱۷- سؤفی حه‌سن: آقای صوفی حسن خدادادی پدر آقایان محمد و عبدالله و جعفر خدادادی از خدمتگزاران قدیمی مدارس شهر. که شرح حال او در ردیف ۱۸۱ کتاب ذکر شده است.

۲۱۸- فاضلی: آقای حسین فاضلی مردی شوخ و زیرک و کاری بود. سالها در سمت خدمتگزاری در مدارس شهر خدمت می‌کرد و بعد از بازنستگی در کنار خیابان دکه‌ای باز کرد و به فروش روزنامه‌های یومیه مشغول گردید.

۲۱۹- فاطمی مه‌درسه: حاجیه فاطمه انجیری مطلق مادر نویسنده کتاب، مشهور به فاطمی مدرسه. زنی زحمتکش و خوش‌قلب و مهربان بود. سالها به سمت خدمتگزاری در دبستانهای شهر مشغول انجام وظیفه بود. بعلت عاطفه ذاتی همه شاگردان او را مادر خود می‌دانستند و او را دوست داشتند. او در سال ۶۸ در تهران فوت و در قبرستان مهاباد دفن گردید، خدایش بیامرزد.

۲۲۰- ره‌حیم له‌شکری: آقای رحیم لشکری پدر محترم برادران لشکری از مردان نیک‌نفس و متواضع فرهنگ بود. مدتها در سمت ریاست معارف در فرهنگ شهر خدمت کرد و هیچوقت خود را نباخت و با مراجعین با محبت و

اطلاعی داشت به مداوا می پرداخت. اگرچه آلمانیها که آنوقت در شهر مقیم بودند گاهگاهی برای تهیه لام و آزمایش خون بچه‌ها از جهت مالاریا به مدارس مراجعه و به مداوا می پرداختند ولی باز طب گیاهی رونق بیشتری داشت و مردم به همین شیوه به مداوای خود می پرداختند.

۲۲۲- وینه‌تان: تنها پزشک شهر یک پزشک سربالایی مسیحی بود که به او وینه‌تان می گفتند. خانه و مطب او در خیابان طالقانی غربی روبروی دادگتری در نبش کوچه سربالایی منتهی به پشت اداره دختانیات بود که حالا هم کوچه به همان نام قدیمی مشهور است. این پزشک باتجربه چون سالهای مدیدی در شهر مانده بود دردهای بومی را درک کرده و به آسانی در مداوای مردم مهارت پیدا کرده بود. نوه او بنام ادیسون تا این چند ساله اوایل انقلاب در شهر مقیم و کارمند بهداری مهاباد بود.

۲۲۳- آقای دکتر شالک پزشک آلمانی که در موقع حضور آلمانیها در ایران در مهاباد مقیم بود، پزشکی حاذق و اهل تفریح و کوهنورد بود. بیشتر اوقات فراغت خود را در بیرون شهر می گذراند.

۲۲۴- خانم میس‌دال مادر آقای مصطفی (سیروس) حبیبی، در زمانی که مستشاران آلمانی در ایران بودند بهمهراه عده‌ای مسیونر به مهاباد آمد و با آقای حسین حبیبی ازدواج و در مهاباد ماند. او زنی بسیار کاری و فعال بود. جدا از اینکه در بیمارستان هلال احمر (شیر و خورشید) کار میکرد، در بیرون هم بکار مامانی و تزیینات مشغول بود. از او فرزندی دنیا آمد که باو دالی (سیروس) می گفتند پسرش تحصیلات ابتدائی خود را در دبستان پهلوی گذرانده و بعداً به امریکا رفت بعد از آن به ایران برگشته و در دبیرستانهای مهاباد بتدریس زبان انگلیسی پرداخت او تنها دبیری است که از او خاطرات زیبایی از دوره تحصیلی در دل دارم. بعدها به تهران منتقل و به استادی دانشگاه صنعتی شریف (آریامهر سابق) درآمد. حالا هر کجا هست برایش موفقیت و شادمانی آرزو دارم.

۲۲۵- آقای مولود سیمانی پدر آقایان سیمانی‌ها مشهور به ملا مولود، البته ملا نبود، چشم درد مردم شهر پهلوی او درمان می شد. در اثر خاکی بودن کوچه و خیابان و بامهای شهر با کوچکترین بادی گرد و غبار زیادی برمی خاست و بعلت فقر و پابرهنگی بچه‌های شهر، چشم درد و تراخم در میان مردم بعد وفور بود. علاج چشم درد اغلب نزد آقای ملا مولود بود او دو نوع دوا می چشم بمرم میداد، یکی به رنگ قرمز (چهره‌ای) دیگری برنگ بنفش بود. رنگ قرمز برای چشم درد و رنگ بنفش برای برطرف کردن خارش و پرده‌های تازی که چشم را تار میکرد بکار میرفت. بعلت اینکه موقع استعمال، رنگ دوا قسمتی از صورت را قرمز میکرد خیلی از بچه‌ها آرزو میکردند که چشمشان درد بگیرد و آنرا استعمال کنند. این درد دامنگیر من هم شد و تا بهبود یافتم آرام و قرار را از من سلب کرد. حتی نور چراغ برایم دردی کشنده بود.

۲۲۶- آقای قادر کوردپز مشهور به قادر چاوروق مردی بسیار وارد در کار شکسته بندی که خود و فرزندانش این کار را فی سبیل الله بدون دریافت هیچ مزدی انجام میدادند پسرش میرزا عبدالله اکنون در قید حیات و او هم چون پدر، نیک نفس و خدمتگزار است.

۲۲۷- خانم خدیجه خانچی مشهور به خدیجه شیرخان بیوه زنی فهمیده و بسیار مهربان بود که دوا می چشم درد را هم بمرم میداد. او درخصوص نافاقتادن زنان دست توانائی داشت بیشتر زنان به او مراجعه میکردند.

۲۲۸- حاجی سؤفی مسته‌فا: حاجی صوفی مصطفی پسه‌ای پدر محترم برادران پسه‌ای مردی کوتاهقد و بسیار کاری و فعال بود. اغلب به مداوای مردمان مریض از طریق طب گیاهی می پرداخت.

۲۲۹- حاجی ملا: حاجی ملا احمد مستن مشهور به حاجی ملا. یکی از قدیمی ترین دندانسازان شهر و فامیل او دنباله کار او را در شهر گرفته و اکنون هم به این کار مشغولند.

۲۳۰- به‌غدا سهری: مردی مسیحی و اولین دندانساز شهر بود.

۲۳۱- نه‌یویی: آقای سیدرحیم ایوبی از دندانسازان تجربی و قدیمی شهر.

۲۳۲- عه‌لی جه‌فاین: آقای علی جفا‌یی از دندانسازان تجربی و قدیمی شهر. از زمانهای خیلی قدیم در شهر به این کار مشغول بود. آدمی خوش‌برخورد و مبادی آداب و باوقار بود. متأسفانه بعلت بیماری قلبی درگذشت. اکنون فرزندش به جای او به این کار مشغول است.

- ۲۳۳- آقای محمد بهمنی او هم از دندان‌سازهای تجربی و قدیمی شهر از جنبه کار در میان مردم شهرت فراوان داشت بیشتر مردم جهت معالجه دندان‌هایشان باو مراجعت می‌کردند. اکنون فرزندش بجای او باین کار مشغول است.
- ۲۳۴- خانم آمنه حیدری از پرستاران بسیار کاری و خدمتگزار بیمارستان شیر و خورشید سابق که چون دایه مهربان نصف‌های شب در کنار بستر بیماران حاضر و به پرستاری می‌پرداخت در میان پرستاران بیش از همه محبوبیت داشت. او پس از بازنستگی به شغل مامانی پرداخت.
- ۲۳۵- خانم هاجر حاجی‌خوشی خواهر محترم آقای قاسم شهیری از پرستاران زحمتکش و کاری بیمارستان بود بعداز ازدواج با مرحوم رحمن لشکری از شغل پرستاری کناره‌گیری کرد. زحمات او در شغل پرستاری از هر جهت شایسته تقدیر است.
- ۲۳۶- بیمارستان شیر و خورشید سابق که تنها بیمارستانی بود که در شهر وجود داشت. ثروتمند و فقیر در موقع مرضی در آنجا بستری میشد. نه پولی از کسی می‌گرفتند و نه از بابت دوا از کسی چیزی می‌خواستند.
- ۲۳۷- در شهر سه داروخانه موجود بود که همگی در خیابان جمهوری اسلامی (شاهپور سابق) قرار داشتند. اولی را خانواده آقای ایوبیان (طه‌زاده) اداره میکرد که هم دارو فروش بودند و هم در بعضی موارد دوا را به مرضی میدادند و موجب بهبود مرضی میشدند. این داروخانه به داروخانه مرکزی مشهور بود.
- دومی داروخانه شُفا: که بمیدپریت دو نفر بنامهای آقای حاجی‌محمد صالح‌زاده و آقای حاجی‌محمد حکیم‌زاده اداره میشد. آقای حاجی صالح‌زاده مردی چاق و تنومند با چشمانی درشت بود او با تجربه‌ای که داشت هم دکتر بود و هم دارو فروش. تا مردم دردی احساس و یا سرما می‌خوردند باو مراجعه و درخواست دارو می‌نمودند. او هم با تجربیات چند ساله خود دوائی چند ریالی میداد و مرضی برطرف میشد.
- سومی داروخانه شفاینه: که به داروخانه مولوی مشهور بود. مدیر آن آقای مولوی پدر آقای دکتر مولوی مردی بسیار متین و آقا که با خط زیبایی که داشت همیشه مشغول شعر نویسی بود داروخانه او از جنبه فروش رونق دیگری را نداشت.
- ۲۳۸- آقای کریم بلالی مشهور به عاشیرت مردی پیر و سرحال با یک تَن صدای مخصوص که در بازار و میادین بطور دوره‌گرد کلوچه می‌فروخت صدای «نازک علت ندارد» او هنوز در گوش مردمان شهر طنین دارد.
- ۲۳۹- خانم عایشه صوفی‌محمودی مشهور به عایشی کولیران او زنی بلند بالا و لاغر و زحمتکش بود در جنوب سرازیری کوچۀ سردروان، مشرق حمام اطلس امروز به پختن کلوچه روغنی مشغول بود که فرزندش بابزید آن را در بازار می‌فروخت.
- ۲۴۰- آقای عبدالله قبادی مشهور به عه‌بلای مه‌لای، مردی کاری و زحمتکش بود. در ماههای بهار و تابستان با یک سبد در دست و مقداری نان در بازار تخم‌مرغ آب‌پز می‌فروخت. در قدم بازاریان برای صرف نهار بخانه نمی‌رفتند ظهرها در دکان خود با خرید چند نانی و تخم‌مرغی و یا سیب‌زمینی پخته و کره نهاری صرف می‌کردند و بخانه نمی‌رفتند. کاک عبدالله از این طریق امرار معاش می‌کرد و به کسب و کار خودش مشغول بود.
- ۲۴۱- ماه مبارک رمضان چه در ابتدا و چه در انتها با یک استقبال خیلی خوبی از طرف مردم روبرو بود. روزیکه میبایستی هلال اول ماه رؤیت شود از هر بام و کوچه و خانه‌ای مردم با چشم غیر مسلح و یا آئینه در دست به تماشای رؤیت هلال مشغول بودند. البته بعلت اینکه مردم آن زمان آدمک روغن نباتی نبودند همیشه باآسانی رؤیت میسر می‌گردید و شروع ماه مبارک اعلام میشد.
- در ماه مبارک قهوه‌خانه‌ها و بعضی از دکانها در شب تا اذان سحری باز و خیابانها مملو از آمد و رفت بود. در هر گوشه و کوچه‌ای بساط شیرینی فروشان در شب بنام خوانچه دایر بود. در قهوه‌خانه‌ها عده‌ای از نقالان مشغول نقلی بودند و مردم را تا اذان سحری بخود مشغول می‌نمودند. از ساعت ۱۲ بعدازظهر کارخانه برق شهر خاموش (در این زمان از نور چراغ زنبوری استفاده میشد) و در موقع سحری دوباره روشن می‌گردید. طاعت و روزه‌داری در میان مردم و جوانان شهر یک وظیفه اخلاقی و دینی بود. در انتها ماه دوباره مردم از هر طرف مشغول رؤیت هلال ماه جهت برگزاری عیدفطر بودند روز قبل از عید که عرفه (عارفه) نام‌داشت بچه‌های

کوچک با صدای موزون خود در کوچه‌ها می‌خواندند: عار هفه‌به، ده ف ده‌هفه‌به، هه رک‌هس بی‌خواگوشی سه‌به. البته این نوا با یک طینی زیبا از جانب آنان خوانده می‌شد. در این ماه راجع به شب‌های لیل‌القدر داستانهای جالبی در میان مردم رایج بود عیدفطر بر عکس امروز با یک شوکت و شایستگی زیادی در میان مردم برگزار می‌گردید و تا سه روز مغازه‌ها بسته و مردم به دید و بازدید یکدیگر می‌شتافتند. صف نماز جماعات مساجد چه در روزهای ماه مبارک و چه در جمعه‌ها طولانی و تماشائی بود. لذت شربت‌خوران مواقع افطار در مساجد شهر هنوز در ذائقه‌ها پابرجاست. افسوس که این شرایط بعلت مال‌اندوزی و بی‌خبری بکلی فراموش شده و اصلاً دید و بازدید آنچنانی در میان مردم نمانده است. بیاد پایکوبیهای کانی مام‌قه‌مهر و جنب و جوشهای روز عید همیشه حسرت باد. افسوس که دوران کودکی بازگشتنی نیست و عالم پیری هم قابل اجتناب نمی‌باشد.

۲۴۲- مراسم عروسی‌کنان در قدیم بسیار تماشائی و دیدنی بود چون با عروس را سوار بر اسب بخانه بخت می‌بردند و یا در صورت نزدیکی با پای پیاده و طی مراسم، در هر دو صورت صفای آن فراموش نشدنی. در صورت سواره‌بردن، عروس را بر مادیانی سوار و دو نفر در دو طرف او حرکت و یکی هم افسار اسب را می‌گرفت. دوروبر عروس، سواران سوار بر اسب با شوق و وجد فراوان با اسب می‌تاختند و به جلو و عقب می‌رفتند، اگر منطقه تنگ بود اسب را به جای فراختری می‌تاختند و به نیزه پراکنی (ریم بازی) و تیراندازی اقدام می‌کردند. نیزه‌پراکنی به همراه صدای بلند تیر تفنگ که برای شادمانی درمی‌کردند رونق زیبایی به صحنه می‌داد تا عروس در خانه داماد پیاده می‌شد این بساط ادامه داشت.

۲۴۳- دو نوع خوانچه در قدیم معمول بود:

۱. (خوانچه عروسی): در شب خه‌نه‌بندان یعنی شبی که فردایش عروس به خانه بخت برده می‌شد. از خانه عروس به خانه داماد با توجه به استطاعت مالی خانه عروس خوانچه‌ای آراسته به انواع وسایل قیمتی برده می‌شد. خوانچه عروسی عبارت بود از یک سینی بزرگ که مردی یا زنی آنرا بر روی سر خود می‌گذاشت و با دو دست لنگر آنرا می‌گرفت. محتویات عبارت بود از: فواره لباس، عطر، ادکلن، صابونهای معطر، پیراهن یقه آهار و وسایل آرایشی و ... تعداد خوانچه‌ها و نفراتی که آنها را حمل کرده و محتویات آن بستگی به وضع مالی خانه عروس داشت. بردن این خوانچه‌ها در حالیکه شمع‌ها در شمعدانی بر روی آن روشن بود با یک بساط رقص و آواز و دف و دمبک همراه بود. از هر کوچه و گذرگاهی عبور میکرد مردم آنجا را از بام و در و حیاط به نظاره برمی‌انگیخت و این کار موجب شور و شغف جوانان شده و صفای عروسی را دوچندان میکرد. امروزها با تأسف، تمام رسم و آداب قدیمی کهنه شده و در نظر مردم سبک و بیمقدار شده است (تازه آمد به بازار کهنه شود دل آزار) هر چند که قابل قبول نیست و کهنه‌پرستم میدانند، ولی چاره‌ای جز تسلیم نیست و تسلیم !!

۲. خوانچه بعد از عروسی: نوع دیگر خوانچه بود که بعد از رفتن عروس به خانه داماد تا سه روز از خانه عروس به داماد برده می‌شد. این خوانچه‌ها متعدد و محتویات آن فقط غذای پخته و آماده بود که موقع نهار برده می‌شد. تنوع غذاها بستگی به وضع مالی خانه عروس داشت. این کار بدین دلیل بود که اولاً ممکن است عروس در خانه جدید شرم کند و غذا نخورد و یا با وضع غذایی خانه داماد آشنا نباشد. در هر صورت این خوانچه تا سه روز از خانه عروس به خانه داماد برده می‌شد. سومین روز که همه خانه عروس بعد از نهار یا برای نهار به خانه داماد میرفت، سئ‌روژانه نام داشت و کار پایان می‌گرفت تا بعداً مراسم دعوت پانگشایی انجام شود.

۲۴۴- در ردیفهای ۳۹ و ۴۰ شرح آن آمده است.

۲۴۵- هنرمندانی بودند که در بساط عروسی‌ها با دف و دمبک و آوازهای محلی صفای بیشتری به جشن عروسی میدادند و چنان جوانان را به وجد و نشاط می‌آوردند که صفای عروسی دوچندان می‌شد. از آنهایی که در قدیم بودند حالا فقط دو نفر در قید حیاتند و بقیه دارفانی را وداع کرده‌اند. خداوند از گناه آنها درگذرد، انشاءالله.

۲۴۶- خانم منیره حیران مشهور به منیج‌حیران زنی کوتاه‌قد و ضعیف و لاغر که شلمه‌ای بر سر خود بسته و لباس مردانه می‌پوشید بطوریکه کسی نمی‌دانست که زن است. به همراه سایر همکاران آواز می‌خواند و دف می‌زد. سیگار بسیار می‌کشید و بساط عروسی را با حضور خود صفا میداد.

۲۴۷- آقای عبدالله هیاسی مشهور به عبدالله سنجان مردی با سینه پهن و چشمان درشت و در هر عروسی که بود

- هیجان‌ات عروسی را دوچندان میکرد. هنرمندی بود که با وصف هوادار زیاد چشم ناپاک نداشت. به موقع به فریاض خود میرسید ولی در گرفتن شادباش خیلی مصّر بود.
- ۲۴۸- آقای قادر عادلخانی (پالاندوزی سابق) آدمی کوتاه‌قد و بلبل‌زبان و خوش‌آواز بود او به همراه منیج‌حه‌یران و دیگران صفای بیشتری به بساط عروسی میداد.
- ۲۴۹- آقای رحمان اعرجی مشهور به رهمانه‌گوج از دو دست فلج و گوشه‌پاش سنگین بود، در صحبت کردن هم اندکی گرفتاری داشت. اغلب مشروب می‌خورد، با دستهای فلج دمیک را خوب می‌نواخت و پایکوبی و عروسی را جوشش فراوان میداد. سالهاست که دنیا را وداع گفته و به آخرت شتافته خدایش ببخشاید.
- ۲۵۰- آقای ابراهیم روشن‌رو مشهور به ابراهیم هه‌لامه مردی بلندبالا با ابروان درشت و قیافه مردانه بود. بعداً دست از کار خود کشیده و به چوب فروشی پرداخت. سالهاست که به دنیای دیگر شتافته است خدایش ببخشاید.
- ۲۵۱- آقای قادر عارفی مشهور به قادر عبدالله یکی از تارزنان مشهور شهر بود و در نواختن دستگاههای ایرانی مهارت فراوان داشت.
- ۲۵۲- آقای عزیز تارزن، مشهور به عزیزه‌کویر یکی از تارزنان مشهور شهر و در نواختن دستگاههای ایرانی مهارت زیاد داشت، در اواخر عمر به شدت به نوشیدن الکل معتاد شد و بعد از صرف آنها تارش نوایی تازه به خود میگرفت.
- ۲۵۳- آقای محمدامین رحیمی استوار ارتش در رشته موزیک.
- ۲۵۴- آقای مصطفی جنتی استوار ارتش در رشته موزیک کار میکرد و مردی کوتاه و زیرک و تیز بود.
- ۲۵۵- آقای هاشم فرجی استوار ارتش در رشته موزیک آدمی بسیار ساده و خوش‌بین بود.
- ۲۵۶- آقای مجید صفری استوار ارتش در رشته موزیک خدمت میکرد، بعد از بازنشستگی به تعلیم رانندگی مردم مشغول بود.
- ۲۵۷- در مهیاد قدیم در میان مردم بعضی از رفتارها و کردارها مرسوم بود که حالا در میان شهرنشینان از آنها اثری ندیده و گاه‌به‌گاه به عنوان خاطره‌های بعضی از افراد آن را یاد می‌کنند. چون این آداب در نوع خود به عنوان یک فولکلور فراموش شده‌ای، خاطرات مردمان آن زمان را زنده می‌کند و برای جوانان هم شاید جالب باشد. فکر می‌کنم یادآوری آن ملال‌انگیز نباشد. به همین علت چندتایی از آنها را در کتاب خود بازگو کردم.
- ۲۵۸- خته‌نه سووران: در قدیم مراسم ختنه کردن بچه‌ها مانند عروسی بساط دعوت و شادمانی داشت که بعد از انجام کار برپا میشد. البته چگونگی بساط بستگی به قدرت مالی برگزارکننده داشت.
- ۲۵۹- اشاره به یک کار فریبده‌ ختنه‌گر است که هنگام دست به کار شدن انجام میداد. ختنه‌گر یک فرد دوره‌گرد و در عین حال در کار خود مهارت کافی داشت، با دریافت ۳ یا ۵ تومان عمل ختنه را انجام میداد، بدینصورت وقتی می‌خواست کار خود را شروع کند کسان بچه با آوردن شیرینی و تقلات بچه را مشغول و سرگرم می‌کردند. شخص ختنه‌گر وقتی بچه را آماده‌کار می‌دید ناگهان فریاد میزد: آهای کلاغ... آهای گنجشک... در حالیکه همه سر خود را بطرف آسمان برمی‌گرداندند و فامیلان بچه آماده‌کار و گرفتن دست و پای بچه بودند. ختنه‌گر کار خود را انجام میداد و صدای داد و فغان طفل بلند میشد و ختنه‌گر مقداری دوا و حنا بر روی زخم پاشیده و توبره‌ای از خاکستر به بچه آویزان میکرد. چون بچه نمی‌توانست شلوار ببوشد تا چند روزی با بستن لنگ به دور و بر او و گذاشتن انواع شیرینی و میوه در کنارش بچه‌های کوچ‌تر را به کنارش دعوت میکردند تا او را سرگرم کنند. خلاصه این چند روز جشن شیرینی‌خوران رقفا بود.
- ۲۶۰- بووکه به بارانه: سالهایی که خشکسالی بود و باران نمی‌بارید، مردم برای دعا و نیایش به درگاه خدا در مساجد جمع شده و طلب نزول باران می‌کردند. بچه‌های محله نیز با درست‌کردن بووکه به بارانه از خدای خود خواستار آمدن باران میشدند. چگونگی بووکه به بارانه چنین بود که چوبی به شکل مترسک را با پارچه‌های کهنه می‌پوشاندند و به در خانه‌ها برای گرفتن پول و شیرینی و ... مراجعه میکردند و شعرهایی می‌خواندند. وقتی صاحب خانه در را باز می‌کرد و بچه‌ها را می‌دید یک سطل آب روی بووکه به بارانه می‌پاشید و به بچه‌ها به اندازه فراخور خود پول یا شیرینی و یا تخم‌مرغ و ... میداد که بعد از اتمام ماجرا بچه‌ها آنها را بین خود تقسیم

میکردند. سرودی که بچه‌ها هنگام مراجعه به خانه‌ها می‌خواندند چنین بود:
 «بووکه به بارانی دهوئی، ده‌رزی کچولانی دهوئی، ناوی نیوگه‌نمانی دهوئی و...» گاهی عده‌ای جمع شده و فرد سیدی را در حوضی می‌انداختند و یا ناگهان یک سطل آب بر سر و روی او می‌ریختند تا این کار موجب ریزش باران شود.

۲۶۱- سه‌مهنی لیان: یکی از آداب زیبایی آن وقت. بساط سه‌مهنی لیان «پختن سمنو» بود و آن بدین‌صورت بود وقتی که می‌خواستند در محله‌ای بساط سمنو پختن را راه‌پندازند قبلاً در یکی از خانه‌های محله مقداری گندم را سبز می‌کردند (مانند سبزیهای سر سفره هفت‌سین) بعداً طبق قرار قبلی یکی روزی را برای پختن و برآنداختن بساط تعیین میکردند. ایندفعه آنهاپی که دست‌اندرکار بودند اقدام لازم جهت جمع‌آوری وسایل لازم را می‌نمودند الف: دیگ بسیار بزرگ (۲ پوٹی) ب: آبگردان پ: سوخت لازم برای تنور (چون روی تنور آنرا می‌پختند) ت: از هر خانه‌ای مقداری آرد. بالاخره شبی بساط شروع میشد و تا نیمه‌های شب در دور تنور رقص و پایکوبی و آوازخوانی ادامه می‌یافت که یاد آنها فراموش نشدنی است.

۲۶۲- زنان معتقد بودند که شب هنگام وقتی که دور و بر سمنو خلوت می‌شود و هر کس بخانه خود میرود نصف شب حضرت عایشه (رض) حرم محترم پیامبر (ص) و حضرت فاطمه (رض) دختر گرامیش می‌آیند و پنجه‌های مبارکشان روی سمنو می‌زنند و با اینکار سمنو متبرک می‌شود.

۲۶۳- در هنگامیکه بساط رقص و پایکوبی در دور تنور بر پا بود عده‌ای از بچه‌ها دست در گردن هم شعرهای زیر را با صدای بلند می‌خواندند و تکرار می‌کردند.

ده‌چمه ماله نهر مهنی قولته قولتی سه‌مهنی

ده‌چمه ماله جووله که قولته قولتی کوهله که

ده‌چمه ماله موسلمان ده‌نگی یاسین و فورئان

۲۶۴- چپشتی حاجی له‌گاله‌گی: آتش لگ‌لگ... نزدیکهای روزهای آخر زمستان که چله کوچک پایان میافتد و روزشماری و حسابات قدما برای فرارسیدن نوروز شروع و در اطراف جویبارها و دشت‌ها پونه و کوزله و گیلاخه و کنگر سر از زمین بیرون می‌آورد لگ‌لگ‌های شهر یکی یکی و دوتا دوتا از مهاجرت به منطقه گرمسیری به شهر برگشته و یواش یواش به ترمیم و تنظیم لانه‌گوشه بام مشغول می‌شدند، با آمدن آنها بساط آتش لگ‌لگ بر پا میشد، در این‌صورت که یکی از زنان محله دست بکار شده وسایل لازمه را تهیه و آتش لگ‌لگ در اجاقی که در گوشه حیاط برپا میشد، می‌پخت. البته بیشتر همسایه‌ها در تهیه و پخت آن و تهیه وسایل لازمه شرکت داشتند. بچه‌های آنان هم در کنار بساط مشغول بازی و شعرخوانی بودند. توضیح اینکه لگ‌لگ حتماً چند روزی از چله کوچک مانده بمنطقه برگشت و تخم‌گذاری میکرد و زنان می‌گفتند که باید تخم لگ‌لگ را یخ ببندد والا جوجه تولید نمی‌شود. بهر حال آمدن او برف و سرمای خیلی سختی را بدنبال داشت که بان برف حاجی لگ‌لگ می‌گفتند آتش پخته شده بین بچه‌های کوچک تقسیم و برای همسایه‌ها هم فرستاده میشد.

۱. حسابات قدما: در قدیم می‌گفتند که چله بزرگ و چله کوچک مادری داشته‌اند بنام «خاتون زمهرین» و آن بدین‌صورت بود که وقتی چله کوچک پایان می‌یافت یکی دو روز بعد برفی می‌بارید و سرمای شروع میشد که بان برف پیرزن یا برف خاتون زمهرین می‌گفتند و می‌گفتند که این برف مال اوست که برای فوت فرزندانش چله بزرگ و چله کوچک گریه می‌کند. بعداز آن سرمای دیگری بنام «گیسکی به‌لمس» (یعنی بزغاله ابلق) به‌لمس به بزغاله‌ای می‌گفتند که اولاً رنگ آن سیاه و سفید و گوشه‌هایش هم کوتاه (کوره) باشد و آن بدین‌صورت بوده وقتی که سرمای زمستانی شدتش پایان یافته و سبزه کم‌کم سر از خاک بیرون آورده و دشت‌ها سرسبز شده‌اند بزغاله شیطان که از سرمای سخت زمستان بجان آمده، خوش و خوشحال از لانه خود بیرون جسته و در حالیکه پیوسته پایکوبی و به هوا می‌پریده می‌گفته «ده‌خوم سهر چلی ریحانی، دوو ترم که‌ه‌ند ده‌زستانی» یعنی حالا که سرمای زمستان تمام شده و روسیاهی نصیبش گردیده براحتی غلف و سبزه می‌خورم و بر ناهنجاری او نفرین می‌کنم. پس از چندی سرمای شروع گردیده و بزغاله را برجای خود خشک کرده بهمین سبب بان سرمای گیسکی به‌لمس می‌گفتند. در هر صورت سرمای فصل زمستان شامل مراحل زیر بود.

- چله‌بزرگ، چله کوچک، برف لگ‌لگ، برف پیرزن، برف گیسکی به‌له‌مس که بعداز آن فصل بهار میرسید و ۱۰ روز اول بهار را ده روز شقاق می‌گفتند که خود داستانی دارد.
- ۲۶۵- اشاره به سرمای است که بعداز چله کوچک فرا میرسید و قداما بآن سرمای لگ‌لگ می‌گفتند و عقیده داشتند که تخم لگ‌لگ توسط این سرما یخ می‌زند. چند روزی این سرما دوام داشت.
- ۲۶۶- بچه‌ها در حالیکه در دور و بر آتش لگ‌لگ بازی میکردند و او را روی گوشه بام تماشا می‌نمودند سرود زیر را با آهنگ بلند دسته جمعی می‌خواندند:
- حاجی له‌گ له‌گی گله‌گی سیمان ده‌خوی به‌شکی علی
له‌ناسمانی ته‌به‌ق ته‌به‌ق له‌عازریه کووشک و کوله‌ک
ماندو نه‌بی عه‌با به‌له‌ک
- ۲۶۷- وقتی همسایگان لباس بچه‌ها را شسته و روی طناب یا چوبهای حیاط پهن می‌کردند در فرصت مناسب لگ‌لگ گوشه بام دست‌برد می‌زد و آنها را به آشیانه خود می‌برد تا زیر خود بگستراند، و یاسوخت تور را از حیاط می‌برد و با آن آشیانه خود را تعمیر کند.
- ۲۶۸- خسوف و کسوف. در قدیم این واقعه زود زود بوقوع می‌پیوست یا اینکه امروز بعلت گرفتاری و ازدیاد جمعیت کمتر متوجه آن هستیم. به‌رحال وقتی که این کار روی میداد، یک ماتم و غم و اندوهی فضای شهر را فرا می‌گرفت که مثل این بود که قلب آدم را در منگنه گذاشته‌اند بدین علت از هر طرف صدای مناجات و تلاوت قرآن بر می‌خاست و دراویش شهر شروع به ذکر می‌کردند. هرکوجه و پشت بامی یکی مشغول بهم زدن دو چیز فلزی یا کوبیدن به حلبی و... و... بود. به‌رحال تا رفع کسوف یا خسوف این کار ادامه میافت. مهمترین کسوفی که در مدت عمرم در مهاباد دیدم، در ساعت ۱ بعدازظهر پنجم اسفند ماه، سال ۱۳۳۰ بود که شهر بطورکلی تاریک شد و برای نگاه‌کردن به آن شیشه را با دود فتیله سیاه کرده و به آن نگاه می‌کردیم.
- ۲۶۹- در روزهای آخر زمستان یا اوایل بهار که هوا هنوز سردی خود را داشت و خورشید در آسمان بود بچه‌ها که از ماندن در خانه خسته شده و در زیر دیوارها جلو نور آفتاب می‌ایستادند، اگر یکی طوری می‌ایستاد که سایه‌اش بر روی ریفیش بیفتد، سر و صدای ریفیش بلند شده با صدای بلند می‌گفت «نیسی نیسی گری گری بابت بچینه له‌شکری فه‌پال فه‌پال گوی داگری» فوری همبازی از جلو آفتاب کنار می‌رفت تا سایه‌اش بر او نیفتد و هرگاه آفتاب زیر ابر می‌رفت و احساس سردی میکردند نوشته زیر را می‌خواندند: «نیسیکه برو برو کوره که‌چه‌له‌ک ت ده‌گری، تاوه که وهره کوره زپینه که‌ت ده‌گری».
- ۲۷۰- اعتقادات قدیمی مهاباد. چون بیان داشتن اوضاع قدیمی شهر بدون ذکر پارهای از اعتقادات آن زمان چنگی به دل نمی‌زد و در ضمن برای آگاهی جوانان امروز چندان جالب نمی‌بود بر آن شدم که به‌مراه اوضاع شهر اشاره‌ای نیز به بعضی اعتقادات آن زمان بنمایم.
- ۲۷۱- امیرحمزه صاحب قرآن و اسکندرنامه و ... همه اینها داستانهائی بود که شب‌ها در خانه در کنار کرسی گرم زمستانی حکایت خوانها و یا نقلان در کافه‌ها برای مردم بیان می‌داشتند.
- ۲۷۲- (یک نوع مریضی) است که معمولاً بچه‌های کوچک بدان دچار می‌شوند و آن چنین است که در دهان او تاولهای پیدا می‌شود که امروز با جوش‌شیرین مداوای آن میسر است. در قدیم در چنین مواقعی مادر بچه راه می‌افتاد و از هفت خانه همسایه مقداری ارد می‌گرفت و آنرا خمیر می‌کرد و به دیوار می‌چسپاند. با خشک‌شدن خمیرها بر روی دیوارها مریضی هم پایان می‌یافت.
- ۲۷۳- (مرد دوزنه) در قدیم بعلت فقدان بهداشت و نبودن دکتر، مریضی بخصوص تب نوبه که معمولاً هر شب مریض بدان میگردد زیاد بود در چنین موارد مردم شبانه از طریق پشت بامها و دروازه‌ها بخانه مرد دو زنهای مراجعه و بدون اینکه شناسائی و یا دیده شوند سؤال می‌کردند «ساحیبی چوار چلوان، دهرمانی شهوتی به‌چتی (یعنی ای صاحب دو زن درمان تب نوبه چیست؟) حال آن مرد با توجه به بی‌انصافی و یا باانصافی خود اسم غذائی را می‌گفت صاحب مریض آن را شنیده و با مراجعه به منزل در اولین فرصت همان غذا را پخته و بخورد مریض میداد و مریض بهبود می‌یافت.

۲۷۴- در قدیم وقتی طفل دوره شیرخوارگی را طی می‌کرد و به سنی میرسید که باید پا بگیرد اما قادر باین کار نبود برای اینکه قادر بر راه رفتن شود چنین شیوه درمانی را در پیش می‌گرفتند. مادر، بچه را در سبیدی می‌گذاشت و به هفت در همسایه مراجعه می‌کرد و می‌گفت: «این سر برای پا آمده» و جواب می‌شنید که (خدا بدو پا بدهد) بالاخره پس از چندی بچه پا می‌گرفت و خانواده را غرق خوشحالی می‌کرد.

۲۷۵- عادت بود هر کس که باغی احداث می‌کرد و نهالها بزرگ شده و به ثمر می‌نشست اولین ثمره باغ را به فقرا و بیچارگان به رایگان میداد.

۲۷۶- قاضی محمد، بیاد دارم وقتی اولین دفعه باغ گولان که اکنون جای آن محل فروش تاناکورا است درختان انگورش به برنشست اولین ثمر باغ را به مردم داد، بدینجهت من و خواهرم با مراجعه به محکمه قاضی هریک حواله دوسی (۴ کیلو) انگور را از دست قاضی گرفته و بهمراد مردم به باغ گولان رفتیم هریک دوسی انگور سیاه و گول مازو که نوعی از انگور است گرفتیم و در این راه عده زیادی از مردم همراه ما بودند که هر یک سهم خود را گرفته و برگشتند.

۲۷۷- وقتی طفلی بزرگ میشد و زبان نمی‌گرفت یعنی حرف نمی‌زد، این کار باعث ناراحتی پدر و مادر می‌گردید که نکند خدای نخواست لال باشد غیر از اینکه به مداوای او با دادن زرده تخم کبوتر و ... و متوسل میشدند این شیوه رایج را هم انجام میدادند بدینسان هنگامیکه یک مرد مؤمن و درستکاری مشغول غذا خوردن است اولین لقمه او را از دستش قاپیده و می‌آوردند در دهن بچه قرار می‌دادند و این کار موجب تسریع در زبان در آوردن یا بقولی حرف زدن طفل می‌گردید.

۲۷۸- در قدیم وقتی بچه شیرخوار آب دهانش خیلی زیاد بود و همیشه سینه و پیش‌بند او را خیس می‌کرد با یک لنگه جوراب دایتش به دهان او ضربه‌ای می‌زدند و آب دهان او خشک می‌گردید.

۲۷۹- عادت بود که وقتی طفل شیرخوار و یا بچه بزرگی می‌رسید و ناراحتی ایجاد می‌کرد کسان او یک سر خرچنگ را آورده و توی پارچه‌ای می‌پیچیدند و روی شانه راست او نصب می‌کردند چه بسا مرد و زن را می‌دیدم که در بستر رودخانه شهر مشغول پیدا کردن آن بودند.

۲۸۰- یکی از عاداتی که بیشتر بین زنان و دختران مخصوصاً برای برآوردن مقصودشان رایج بود، این بود که در شبهای شنبه پشت دروازه یا جانی که محل عبور و مرور مردم بود می‌نشستند و به سخنان عابران گوش میدادند که بان شهموله می‌گفتند آنها با گوش کردن به سخنان عابران فال خود را به آن می‌سجیدند.

۲۸۱- داستان میرنوروزی که تقریباً سال ۲۴ با مهاباد شروع شد بسیار تماشائی و جالب بود. میر معادل با کلمه امیر بود که برای خود وزیر و گزیر (جلاد) و بساط حکمرانی را ترتیب میداد. دستور میر هرچه بود میبستی مو به مو بمرحله اجرا در آید و هیچ کس و هیچ مقامی حق سرپیچی از آن را نداشت حتی می‌گفتند که شی می‌شهر دستور احضار قاضی محمد را داد و او را ۴۰ تومان جریمه کرد (البته من این کار را باچشم خود ندیده و در صحنه نبودام فقط شنیدم ولی میدانم که صحت حال میر هرکاری را که دلش میخواست دستور اجرا میداد ولی او از یک کار محروم بود و آن خندیدن بود. او فقط میبستی مثل یک امپراطور فقط دستور دهد. این کار مدتها ادامه داشت. میر اصلی شهر آقای قادر احمدزها نام داشت. بعدها این کار در محلات شهر هم انجام گرفت. در هر محله‌ای میری از میان جوانان شهر درست شد که به آن میر محله می‌گفتند که آقایان سیاسری و بارنجی و مصطفی داودی جزو این جریان بودند.

۲۸۲- وزیر و گزیر (جلاد) گزیر مأمور اجرای تنبیهات بود و هیچ رحم و شفقتی نسبت به کسی را روانمیداشت فقط مجری دستوار میر بود. وزیر هم که مشاور و راهنمای میر در کارها بود نظر صلح جویانه و مدارا داشت و راهنمای میر در اموراتجاریات و اوامر و احکام او بود.

۲۸۳- در قدیم تعداد شکارچیان شهر محدود بود شکار هم خیلی تفریحی بود نه حرفه‌ای که نسل حیوان بیچاره را ازبین برده هر چه گشتند بازار ریخته و شکار را وسیله امرار معاش قرار دهند.

۲۸۴- آقای حاجی علی دباغیان مردی بلند بالا و تنومند و متین بود.

۲۸۵- از فرهنگیان با سابقه شهر، مردی نیک و معلمی متین بود. اکنون بازنشته است.

- ۲۸۶- میرزا کریم قاضی صاحب بیشه میرزا کریم مردی کوتاه قد و لاغر بود.
- ۲۸۷- از فرهنگیان بسیار قدیمی مهاباد و بیشتر مدت خدمت خود را در دبستان پهلوی سپری کردند.
- ۲۸۸- دبیر نقاشی، در نقاشی مهارت زیادی داشت.
- ۲۸۹- یکی از مردان نیک‌سیرت بسیار عاطفی و انسان‌دوست و دل‌رحم بود. مدت عمر خود را در اداره دارائی سپری کردند. اکنون که از دنیا رفته است خدایش بیامرزد.
- ۲۹۰- آقای قادر ریحانی از معلمان با سابقه شهر و یکی از فوت‌بالیستهای تیم کلتی مهاباد بود.
- ۲۹۱- سرهنگ اردلان رئیس حوزه نظام وظیفه اهل کردستان (سنندج) بود.
- ۲۹۲- آقای رحمن دباغچی مکرری مشهور به فقه‌رحمن از شکارچیان قدیمی شهر.
- ۲۹۳- مردی مؤمن و مسلمان پدر آقایان محمد و عبدالله و قادر خدادادی به شغل پینه‌دوزی مشغول بود و کفشهای روستائی خوبی میدوخت. او به شکار کبک بسیار علاقه داشت.
- ۲۹۴- درویش حسن احسنی مردی بلند بالا و لاغر بود که به شکار کبک بسیار علامند بود.
- ۲۹۵- آقای رشید شامی از شکارچیان علامند به کبک و اغلب باین کار مشغول بود.
- ۲۹۶- آقای حسن بی‌شیر مشهور به حسن که از شکارچیان کبک بود و شغل پینه‌دوزی داشت.
- ۲۹۷- آقای علی حسین‌پور مشهور به علی‌شاه مردی کوتاه قد با پشانی باز و سیبل پر پشت از یک پای می‌لنگید. در قمار ورق شهرت و زبردستی زیادی داشت. کمتر وقتی بود او ببازد. در هر شهری که بساط قمار بود و او را نمی‌شناختند می‌رفت و بازی می‌کرد و قاعده‌اش چنین بود که اول برای فریب و دلخوشی حریف، باو می‌باخت ولی بعداً که حریف گرم میشد هر چه در جیب داشت از او می‌برد. از جنبه رفتاری آدمی تند زبان و مشروب‌خوار قهاری بود. در اواخر عمر به هروئین معتاد و از دنیا رفت.
- ۲۹۸- اسم قماربازی بوده که هیچکس نتوانسته او را در قمار شکست دهد. گویند با این وضعیت در تونخانه حمام مرده است. داستانی است که مردی موقع مردن پسر خود را نصیحت می‌کند که «ای فرزند هروقت خواستی قمار کنی در فلان جا بفلان کس مراجعه کن بعداً اقدام به قمار بازی نما» خلاصه بعد از فوت پدر، پسر پند پدر را بیکار می‌بیند مردی را می‌بیند کوتاه و پابرهنه و لخت و در حالیکه در تونخانه حمام خزیده است از شدت سرمای زمستان بخود می‌لرزد. پسر داستان خود را باز می‌گوید و او هم در می‌یابد که هدف پدر چه بوده است. دو قاپ را که در دست داشته پشت بام می‌اندازد و در حالیکه خود در پائین نشسته است به آن مرد می‌گوید: که اولی چنین افتاده و دومی چنان آن مرد با مراجعه به پشت بام می‌فهمد که درست گفته است. لیلاج می‌گوید: با اینهمه مهارت در قمار این سرنوشت من است پس تو حساب خود کن که چه شوی» مرد درمی‌یابد که نصیحت پدر چه بوده و هرگز گرد قمار نگشت و مردی وارسته‌ای شد.
- ۲۹۹- مردی با قامت متوسط و چشمان درشت و ابروان پر و سیبل کلفت می‌گفتند گوزران است (اسم فرقه‌ای است) هیچ مقدساتی نداشت، همیشه مست بود. چون خانه و کاشانه و کسی را نداشت. همیشه در کاروانسراها و کافه‌ها می‌خوابید. اساس کار او بر سه ورق پاسور بود که یا دوتای آنها سیاه و یکی قرمز و یا دوتا قرمز یکی سیاه بود. با این سه ورق چنان با مهارت و تردستی کارش را انجام میداد که کسی نمی‌توانست از او پولی ببرد. هر چند گاهی اوقات مردم برای مشخص بودن یک تکه کاغذ به پشت ورق قرمز می‌زدند که قمار را ببرند ولی با تردستی خاصی آن را عوض می‌کرد که کسی متوجه نمی‌شد. برای اینکه آدمهای ساده دهاتی را بدام بیندازد. همیشه در دور و بر خود چند نفری شریک داشت که عمداً به آنها می‌باخت تا مردم ساده را فریب دهد. بالاخره خیر رسید که شی او را با چاقو تکه‌تکه کردند.
- ۳۰۰- مرد بلند قامت با محاسن سفید، سه مهره بزرگ تخته نرد را بایک قوطی فلزی و یک میز و یک رومی‌زی که ۶ خانه روی آن رسم کرده و در هر خانه شماره یک عدد روی تاسها را روی آن نقاشی کرده بودند همراه داشت مردم در هریک از خانه‌ها پولی می‌گذاشتند و او هم سه تاس را در قوطی انداخته بعد از بهم‌زدن وارونه روی میز می‌گذاشت. اگر شماره خانه‌ای که روی آن پول گذاشته‌اند آمده بود طرف برنده و الا می‌باخت.
- ۳۰۱- آقای غلام خانم‌ای مشهور به غلامه‌روت در اصل اهل تبریز ولی از کوچکی مقیم مهاباد است. گویا از

- خانواده خیلی ثروتمند و برادرانش همگی پولدارند ولی او گرد آنها نگشته و در عالم خود غرق است. هم اکنون در قید حیات و در مهاباد است.
- ۳۰۲- معه (معنی‌الدین حسین پور) در قدیم از قماربازان قهار بود در ضمن مارهای خیلی خطرناک می‌گرفت و در بستانه‌های پائین پل بستانکاری هم می‌کرد. همیشه با غلام و دیگران در پشت تون حمام قاپ‌بازی و قمار می‌کردند او هم حالا در قید حیات است.
- ۳۰۳- آقای هاشم قبادی مشهور به هاشم کور برادر مجید قباد، بچه کوچک سردروان (روبروی حمام اطلس) مردی بسیار با غیرت و شجاع بود در کوچکی مادر خود را از دست داد. داستان دستبردهای او بمنازل چه در شهر و چه دهات مخصوصاً دزیدن خر سفیدرنگ معلوم همگان است خود گوید: خیلی بی‌پول بودم به دهی رفتم که چیزی گیر بیآورم در آسیاب ده خر سفیدی را دیدم که در کنار دیوار آسیاب آن را با ریسمانی بسته‌اند فوری دست بکار شدم خر را دزیدم آن را بجائی برده و یک قوطی دوده و واکس تمام بدنش را رنگ زده و سیاه کردم بعداً او را ببازار برده بدون اینکه خود متوجه باشم به خود صاحبش فروختم. خلاصه پول را گرفته و دنبال کار خود رفتم. وقتی که در راه باران می‌آید و خر را خیس می‌کند رنگ سیاه او زائل گشته، خریدار متوجه می‌شود که چه کلاهی سرش رفته این همان خر خودش است.
- ۳۰۴- آقای محمد مولودیان مشهور به همه‌دهی مه‌لوده چرچی. آدم کوتاه قد و توپول و بسیار شجاع و تندخو و عصبانی در او اواخر سال ۲۴ به باکو رفت و در آنجا از دنیا رفت. داستان همراهی او با هاشم قبادی در سال ۲۴ قضیه سردشت مورد تحسین همگان است.
- ۳۰۵- مردی تنومند و متوسط‌القامت با سیل کلفت و چشمانی از حدقه درآمده و نافذ با یک حالت هیپنوتیزی بود. داستان عیاشیها و مستیهای او را همه افراد شهر میدانند. همه عصرها بخصوص عصر جمعه‌ها با همه‌دهی ملامه‌ولودی بدمستی می‌کردند و دست در دست هم نیمه شب در خیابان تلوتلوخوران در حالیکه آواز سر می‌خوانند بسوی خانه خود روان بودند. او موی سر و سیبل خودش را رنگ میزد و با آنهمه سن و سال همیشه ریش تراشیده داشت.
- ۳۰۶- منظره قلیان‌کشیدن او در کافه کاک احمد سعدیه و قادره‌سیله که در میان آب قلیان گوجه و گل و گوجه فرنگی می‌انداخت بسیار تماشائی و شاعرانه بود. بالاخره با آنهمه دل بستن به دنیا و لوطی‌گری عاقبت زندگی را باخت و مرد.
- ۳۰۷- منطقه بدنامی بود در شمال شهر تقریباً مدرسه جامی فعلی نرسیده به برغو، آنوقت آنطرف همه بیابان و اثری از خانه مسکونی آنجا نبود. یعنی آن خانه دور از خانه‌های شهر احداث و ساکنان آن غیر بومی بودند که به لطف خدا در اثر حرکتهای انقلاب خانه ویران و محله از هم پاشیده شد.
- ۳۰۸- خه‌بیام: نامش رحیم شهرت وفائی مشهور به خیام از فامیل‌های وفائی شاعر شهیر کردستان است. صورتی آبله‌رو با کله‌ای بزرگ و موهای ژولیده داشت. خواندن و نوشتن را در حد کلاسهای اکابر بلد بود و در سالهای ۲۳ و ۲۴ در کلاس اکابر دبستان پهلوی به آموزگاری آقای محمد حجازی از معلمین قدیم شهر درس می‌خواند. صدای بسیار دلنشین و جذابی داشت در پایان ساعات کلاس با دستور معلم نوانی سر میداد و اغلب از شعرهای وفائی (وه‌فایی عاشقی نهندامی تویه...) استفاده می‌کرد. شب‌ها هنگام تعطیلی کلاس هر شب یکنفر تریاکی را اذیت می‌کند. او هم به تلافی در موقع مناسب او را به تریاک معتاد می‌نماید. هنگامیکه استفاده از تریاک قدغن شد بعلت نرسیدن بموقع تریاک بدستش دیوانه شد. او اغلب در گوشه‌های خیابان و یا توالت مسجد عباس آقا و حاجی‌احمد در هوای بسیار سرد زمستانی می‌خوابید گاهی اوقات در وسط خیابان نوانی سر میداد و مردمان را بحیرت وامیداشت در سرمائی سخت زمستان پابرهنه روی برف و یخ راه می‌رفت و در اثر شدت دیوانگی او را به تیمارستان تبریز منتقل و آنجا دار فانی را وداع گفت.
- ۳۰۹- خدره شیت: آدم بلندبالا و تندمزاجی بود. از دهات منگور بشهر آمده و در شهر مقیم شد. در ویرانه سه‌هول خانه بالاتر از چهارراه آزادی قسمتی از زمین را بشکل کانال سرپوشیده حفر کرده و در آنجا زندگی می‌کرد بچه‌های شهر خیلی او را اذیت می‌کردند. مخصوصاً در شب‌های ماد رمضان او هم با سنگ پرنیهای مداوم آنها

را تعقیب می‌کرد بالاخره از دنیا رفت و ماجرا پایان یافت خداوند رحمتش کند.

۳۱۰- دایه سووری: زن سیدی بود. پیر و چاق، خانه و کاشانه‌ای نداشت با آنهمه کهولت سن پیری قیافه‌ای ملکوتی و زیبا داشت، مردم از شال کمر او بعنوان تبرک استفاده و برای قطع تب نوبه استفاده می‌کردند. هر چه از مال وسایل دنیوی داشت همه را بدور کمر خود بسته و یا در بقچه‌های گذاشته و همیشه همراه داشت. مردم شهر او را بسیار دوست میداشتند. اکنون سالهای بسیار مدیدی است که از دنیا رفته و برحمت ایزدی پیوسته است خداوند رحمتش کند.

۳۱۱- خاله سووره: مردی کوتاه‌قد و عجول و حراف بود که از دهات آمده بود پسرانی زیادی داشت که همگی ثروتمند بودند. اغلب او را گرفته و به ده می‌بردند ولی باز بشهر فرار می‌کرد با دکتر لازار میانه خوبی داشت و دکتر خیلی باو توجه داشت بنظرم او را هم به تیمارستان تبریز بردند.

۳۱۲- خونچه شیت: زن دیوانه‌ای بود که از نوشیدن چای پررنگ و غلیظ لذت می‌برد و می‌گفت «بم به فوربات گه‌لا چایی» ای برگهای چای من بفدایتان. گویا اهل بوکان بود و از آنجا به مهاباد آمده بود. مردم خیلی به او توجه داشتند.

۳۱۳- نانیج و مانیج: مردی بود لاغراندام، شب و روز در کوچه شهر می‌گردید و فریاد میزد نانیج... مانیج. در واقعه سال ۲۴ در مهاباد ناپدید شد دیگر صدای او بگوش نرسید گویا جاسوس روسها بود که باین شکل درآمد بود.

۳۱۴- بیلی بیلی: مردی نابینا و آبله‌رونی بود که در واقعه قحطی سال ۲۷ بمهاباد آمد و در آنجا ماند. لباسهای خیلی پاره پاره به تن داشت چنانی که اغلب جاهای بدنش پیدا بود با خواندن آوازی جالبی بنام بیلی بیلی ... که به همراه آن بشکن میزد و گدائی میکرد و پول می‌گرفت آوازش ترکی و چنین بود: باشماق گیرم هر ته‌رفی گیزدم، شیش گیاترم شیش گیاترم، بورا سنی داغله‌رم. یعنی کفش بپوشم بهرطرف میدوم سیخ بیاروم اینجا را (دست می‌زد) داغ می‌کنم.

۳۱۵- دهروش: مردی ژنده‌پوش با هیکلی بسیار درشت و موهای زرد و یک قیافه خارجی در تونخانه حمام شافعی (جلو در جنوبی سرای کریم خان) زندگی می‌کرد. بچه‌های خیلی او را ناراحت و عصبانی می‌کردند و او با سنگ و چوب آنها را تعقیب می‌کرد. میدان آهنگران که آنوقت چنین نبود جولانگاه سنگ‌پرانی او و بچه‌ها بود. بعدها او هم ناپدید و معلوم شد که او هم جاسوس خارجی بود که در شهر مقیم بود. بعدها جانشین او درویش دیگری شد که همیشه یک عصای آهنی در دست داشت که فکر می‌کنم در بدنه عصا جاسازی داشت. همیشه در نزدیکی بی‌سیم ستاد می‌نشست.

۳۱۶- سه‌یده لوشه: مردی شلوق و بدخو و لرز بود بعلت لرزی دهان کمتر حرفهایش قابل فهم بود. با توجه باینکه از یک پالنگ بود بسرعت میدوید و بچه‌های شهر را اذیت می‌کرد. بعدها خیلی فاسد گردید.

۳۱۷- علی و خواهرش خدیجه از خانواده حاجی رحمت شافعی، خدیجه اختلال حواس داشت و همیشه در قبرستان قدیمی شهر رو به کوه خزانی می‌نشست و می‌گفت نگاه کنید چل‌بسک (چهل‌گیسو) آنجا گوسفند می‌دوشت البته کسی چیزی را نمی‌دید. برادرش علی لرز بود وقتی برای افتاد تعادل خود را از دست میداد چنان می‌دوید و سرعت می‌گرفت که کسی به او نمی‌رسید میبایستی برای ایستادن خود را به تیرجراخ یا دیواری بکوبد تا بتواند بایستد. بدینجهت همیشه سر و صورتش زخمی می‌شد. سالهاست که هر دو از دنیا رفته‌اند خداوند آنها را ببخشد.

۳۱۸- سید علی اهل قریه آزاد از قراء محال آختاچی همیشه عصایی در دست داشت و یک پای نیمه‌فلج خود را بدنبال میکشید. عادتش چنین بود که به افراد سرشناس مخصوصاً اربابان لگد میزد آنها هم از ترس اینکه بدامش نیفتند باو پول میدادند تا نسبت به آنها چنین کاری نکند.

۳۱۹- سائیر: مردی سیاه‌چهره و لاغر اهل کردستان بود. مردم در بازار باو کمک میکردند تا اینکه از دنیا رفت.
۳۲۰- حه‌یده‌ر باقر: مردی با قد متوسط و با دست و پای نیمه‌فلج و حرف‌زدنش بعلت سکنه کمتر قابل فهم بود. بهمین علت مورد ترحم مردم شهر بود.

۳۲۱- شهر مهاباد آنوقتها دو خیابان خاکی و پرگرد و غبار داشت. جویهای اطراف آن پراز لجن و کثافت بود. هر روز دو دفعه بوسیله کارگران شهرداری خیابان با آب جویها آبیاشی میشد. خیابان اولی از بیمارستان هلالاحمر (شیرو خورشید سابق) تا نزدیک سینما آریا و دیگری از میدان شهرداری (چوارچرا) تا چند صدمتری بالاتر از چهارراه آزادی.

۳۲۲- ماشین آتش نشانی و آبیاشی ماشینی بود، که شهرداری خرید. بوق بسیار جالب و زیبایی داشت ماشین با بوق خود فریاد میزد: «دادوو دادوو سه یلدزاده، ناوم پی به خوت لاده و...» بچه‌ها که از صدای آن خوششان می‌آمد بدنالش میدویدند. با خرید این ماشین آبیاشی خیابانها توسط آن هر روز دو دفعه انجام می‌گرفت.

۳۲۳- چوارچرا: میدان شهرداری فعلی آن میدان بشکل امروزی نبود. تمام مراسم جشن و رژه‌ها در روزهای رسمی در آنجا انجام می‌گرفت. در ضمن رهبران کردستان در سال ۲۶ در همینجا بدار آویخته شدند که دور تا دور آن بوسیله سربازان محاصره شده بود.

۳۲۴- چرابه‌رق: کارخانه برق که برق شهر را میداد و شبها باعث روشنایی کوچه‌های تاریک شهر بود معمولاً قبل از اذان مغرب تا ساعت ۱۲ شب روشن بود. بعداز خاموشی کارخانه، شهر در تاریکی مطلق فرومیرفت و صدای جز صدای سوسکه‌ها که در لای دیوارهای خانه لانه داشتند و یا فریاد قورباغه‌ها که از سینه رودخانه برمی‌خاست نوائی بگوش نمی‌رسید. در تابستانها هنگام خاموشی برق و برقراری سکوت مطلق در شهر، چه جالب بود نوای مرغان مهاجر که نیمه شب قارقارکنان از آسمان شهر می‌گذشتند و خاموشی شهر را بهم میزدند. مدیر و متصدی کارخانه برق آقای محمد تمکه‌چی از مردان خوب و صنعتگری مبتکر بود که آنوقتها با درایت خود کارهای مکانیکی کارخانه را اداره می‌کرد. او هم اکنون بازنشسته و در قید حیات است سیمبانه‌های آندوره دو نفر باسامی آقای محمد خوش‌رو مشهور به مامه که هم‌اکنون در قید حیات است و دومی آقای مصطفی تمکه‌چی مردی با قدی کوتاه و از یک پالتنگ بود این دو در کار سیم‌کشی مهارت فراوان داشتند و کار سیم‌کشی شهر بعده: آنها بود.

۳۲۵- آقای عبدالخالق سعیدی مردی خیر و یکی از فروشندهگان لوازم برقی شهر است. هنگام آمدن شاه به مهاباد نامه‌ای نوشت و به امضاء مردم رساند که سد مهاباد احداث شود.

۳۲۶- در قدیم در شهر از ماشین، چه سواری و چه باری کمتر اثری مشاهده میشد. اثرات آنها بیشتر در سال ۲۴ در شهر که اغلب ماشین روسها می‌آمد پیدا شد البته آنوقت هم فقط ماشین باری بود که به آن لُوری می‌گفتند بعدها که تعداد آنها زیاد شد اغلب برای بردن توتون از دخانیات و چغندر از مزارع به کارخانه قند می‌اندوآب بشهر آمد و رفت میکردند و اولین گاراژ باربری در شهر توسط آقای علی داودی مشهور به علی رحمت برپا شد.

۳۲۷- اشاره به کلمه طیبه لاله‌الاله و نفی ماسوی است. وقتی مقام رضا در دل آدمی پدید آمد بزرگترین مشکلات در روحیه او اثر نکرده و او تسلیم اراده خدای خود خواهد بود این یکی از احوالات بالای تصوف است.

۳۲۸- آقای علی داودی اولین گاراژدار مهاباد که گاراژ باربری آن برق نام داشت و حالا به پارکینگ ماشین تبدیل شده‌است محل آن پانین‌تر از پاساژ وفا است.

۳۲۹- آقای محمد غریبنواز پدر آقای رشید و صلاح‌الدین غریبنواز مردی بسیار زحمتکش و دل‌رحم و وارد در کار ماشین‌آلات. با همه زحمات چندین ساله‌ای که در گاراژ بسمت انبارداری کشید باز چون مردی کم‌مایه از دنیا رفت. خداوند او را غرق رحمت خود گرداند.

۳۳۰- آقای غنی خسروی مشهور به مامه غنی، مردی باوقار و متین سهامدار گاراژ مسافربری بود.

۳۳۱- پدر آقای حاجی مصطفی کریمی از گاراژداران بسیار قدیمی شهر و در گاراژ باربری برق سهم داشت.

۳۳۲- آقای لطیف خسروی، مردی کوتاه‌قد و عصبانی و دائم‌الخمر بود او در گاراژ ترانزیت سهم داشت بعداز مرگش پسرش قاسم جای او را گرفت قاسم هم مثل پدر معتاد و تقریباً رهبر حزب پان‌ایرانیسیم در مهاباد بود.

۳۳۳- آقای رحیم گرمیانی مردی چاق و خوش‌برخورد و چرب‌زبان جزو سهامداران گاراژها بود. بیشتر اوقات مشغول پیمانکاری و خرید وسایل غذایی اردوناس ارتش بود.

۳۳۴- همه این شرکتها در مهاباد نمایندگی داشتند و ماشینشان در مسیر راههای آن کار میکرد.

- ۳۳۵- آقای سیدهاشم سیدی مردی بلند قد و چرب‌زبان و معاشر در سهمیه گاراژ میهن‌تور با سایرین شریک بود.
- ۳۳۶- آقای علی جلالی مشهور به علی‌کرده مردی با سبیل بزرگ و چشمان درشت و تندمزاج بود. اغلب بشدت بدمستی میکرد. او دلال گاراژ و حالا مشغول شکار ماهی است.
- ۳۳۷- آقای رحیم باغچه‌ای مشهور به رحیم قیاسه یکی از دلالهای گاراژ بود او هم‌اکنون در قید حیات و بکار دیگری مشغول است.
- ۳۳۸- آقای سواره سیامندی مشهور به سواره‌کور مردی بلند بالا و چاق سالها باتهام سیاسی زندانی شد مدت‌ها است که از دنیا رفته است.
- ۳۳۹- آقای محمدامین بلوری برادر آقایان عبدالله و محمد بلوری.
- ۳۴۰- آقای عزیز سیمانی مشهور به عزیز ملامولودی او هم دلال گاراژ، متأسفانه اواخر عمر به هروئین معتاد شد و از دنیا رفت.
- ۳۴۱- آقای صدیق خیالی مدتی دلال گاراژ و بعدها بکار نقاشی ساختمان پرداخت.
- ۳۴۲- آقای ابراهیم حمزه‌آذر مشهور به برایمه‌سور مردی شوخ و اهل مذاق و دلال گاراژ بود، او حالا در قید حیات است.
- ۳۴۳- همه اینها با ماشینهای باری که داشتند در مسیر سردشت مهاباد حرکت میکردند آنوقت‌ها جاده سردشت بسیار پرپیچ و خم و غیرآسفالت بود که فقط مسافرت یا ماشین باری به آنجا صورت میگرفت و اغلب در زمستانها بعلت مسدود شدن راه امکان حرکت ماشین به آنجا کم و تصادف نیز در این راه بیشمار بود که اغلب موجب تلف شدن مردم می‌شد.
- ۳۴۴- شهریه ت فروشه‌کان: (شریت فروشان) در قدیم مثل حالا یخچال و آب‌خنک‌کن و نوشابه و ... نبود. مردم برای رفع تشنگی در تابستان گرم از شربت فروشان دوره‌گرد و یا آبی که در انبارآنها در کنار خیابان برای احسان می‌گذاشتند استفاده میکردند. وسیله خنک‌کردن آنها و شربت‌ها مقدار برفی بود که برف‌فروشان از یخچالهای ذخیره‌شده در کوهها در ایام زمستان، به شهر می‌آوردند. شربت از انگور سیاه خشک کرده بشکل کشمش (اصطلاحاً میوژ) درست می‌شد که آنرا در آب ریخته و عصاره آنرا می‌گرفتند. رنگ آن چون شربت انار بود.
- ۳۴۵- آقای محمد امینی فرد مشهور به حاجی‌محمد، هرچند حج نرفته بود ولی چنین مشهور بود، او مردی سیاه‌چهره و چاق بود که خمره‌ای از شربت را بدوش آویزان و در بازار بمردم عرضه میکرد. فرزندش کریم حالا هم باین کار مشغول است.
- ۳۴۶- آقای احمد شربتی مشهور به صوفی احمد. مردی بلند قامت، باهیکل درشت و ریش سفید و پهن که یک خمره بر دوش بطور دوره‌گرد شربت فروشی میکرد. شربتش بسیار لذیذ بود.
- ۳۴۷- نه‌حه‌ره‌ش: حاجی احد سعیدپور مشهور به نه‌حه‌ره‌ش، از شربت‌فروشان دوره‌گرد شهر. یکی از شاگردان دبستان پهلوی در قبل از سال ۲۴ بود. بعداً با خمره‌ای بر دوش به شربت‌فروشی پرداخت.
- ۳۴۸- آقای مجید قبادی پدر آقای قبادی فوتبالیست شهر. مردی کوتاه قد و زیرک اغلب به فروش فرنی و مسقطی و ... در بازار مشغول بود. پاتوقش در پشت میدان منگور بود.
- ۳۴۹- حلوانی است که از ارد زرت برشته (چوسفید) با دوشاب درست می‌شود آنرا با آرد نخودچی هم درست می‌کردند. در قدیم بچه‌ها بجای تنقلات آن را می‌خریدند و خیلی لذیذ و خوب بود.
- ۳۵۰- برایمه‌له‌گه: آقای ابراهیم جعفری پدر محترم آقایان سعید و حسین و ... جعفری مشهور به «برایمه‌له‌گه» مردی بلندقد و لاغر و زحمتکش بود در تابستان شربت و فالوده و در زمستان چوسفید (گوله‌پنجه‌مبه‌ره) می‌فروخت.
- ۳۵۱- موحه‌مده‌سوره: آقای محمد شیخ‌محمدی مشهور به محمدسوره، از شربت و فالوده‌فروشان قدیمی شهر. مردی بسیار آرام و متین بود و در گوشه دکان بقالی پدر آقای قادر ایرمی پاتوق شربت فروشی داشت.
- ۳۵۲- آقای علی عاقلی مشهور به علی‌کاکه‌ره‌ش پدر آقایان محمد و احمد عاقلی، مدتی بکار شربت‌فروشی مشغول و بعدها بکار دلالی و دست‌فروشی پرداخت.
- ۳۵۳- آقای حسن روغنی پدر محترم آقای روغنی‌ها. مردی بلندبالا و آرام و متین بود در گوشه بازار پاتوق

شریت فروشی داشت سالهاست که برحمت ایزدی پیوسته است.

۳۵۴- آقای حاجی احمد روشن زاده پدر حاجی حسین و کاک رحمان روشن زاده مشهور به حاجی تاریک مردی کوتاه قد و لاغر با چشمان کوچک بود تقریباً خیلی قبل از دیگران شریت فروش شهر بود بعداً کهنه فروش شهر شد.

۳۵۵- آقای عبدالله علیپور مکاری مشهور به عبدالله مرّوت، در میدان آرد در جلو قهوه خانه آقای حاجی غنی چایچی بساط شریت و فالوده داشت. حالا در میدان همه خرچه دکان دارد.

۳۵۶- آقای حاجی صالح ایرانپناه پدر محترم برادران ایرانپناه در گوشه‌ای از میدان آرد فالوده و شریت می فروخت چندی است که برحمت ایزدی پیوسته.

۳۵۷- جارچیکانی شار: در قدیم هیچ وسیله‌ای در شهر نبود که در مواقع لزوم بوسیله آن به مردم اطلاعات و اخباری دهند و مردم از چگونگی کارها باخبر شوند در نتیجه از وجود جارچی استفاده می شد بدین علت عده‌ای در شهر باینکار مشغول بودند. اگر چیزی در شهر گم می شد صاحب آن به آنها خبر میداد و جارچیها در شهر می گشتند و فریاد میزدند «چه کسی فلان چیز را پیدا کرده ۳ تومان مزدگانی میدهم» یا اگر خری و حیوانی گم می شد آنها دنبالش جار میزدند تا پیدایش کرده بصاحبش بدهند. البته در مقابل اینکار حق الزحمه هم می گرفتند.

۳۵۸- آقای رسول رجبی مشهور به رسول شالی جارچی شهر مردی سیاه چهره و آرام و متین گاه‌ا دلالتی وسایل فروشی دهاتیها را انجام میداد.

۳۵۹- آقای کریم دیوان آذر مشهور به نایب کریم پدر آقای اسماعیل دیوان آذر گویا او قبلاً داروغه شهر هم بوده، آدمی شوخ و زیرک دنیا دیده بود سالهای بسیار زیادی است برحمت ایزدی پیوسته.

۳۶۰- آقای علی مهتری مشهور به علی بعید پدر آقایان محمد و ابراهیم مهتری، بعدها کارچاق کن فروش خانه و زمین را پیشه کرد زبان چربی داشت و مشکلی گشای کارها بود.

۳۶۱- کسانی که دکان و مغازه‌ای نداشتند که در آن هقیم شده و به خرید و فروش بپردازند ناچاراً اجناس خود را روی دوش و یا بدست گرفته و در کوچه و بازار برای فروش به مردم عرضه میکردند. که به اصطلاح امروز فروشنده دوره گرد بودند.

۳۶۲- آقای عبدالله رحمن زاده مشهور به عبدالله رحمانه چکوله. مردی زیرک و کوتاه قد و بلبل زبان بود. نخود پخته می فروخت و چنان به تعریف و تمجید از آن می پرداخت که مردم را مشتاق خوردن میکرد: «نهو شورمه زه به... به مزه به». از او فرزندان زیادی بجای مانده اند.

۳۶۳- خوشک فات یا فاته شیت، زن بیوه‌ای بود که او هم نخود پخته در بازار و روزهای که حمامها نوبت زنان بود در حمام زنانه آنرا بفروش عرضه می کرد. درعین تنهائی و بی کسی به کسب و کار خوبی مشغول بود.

۳۶۴- آقای عبدالله ویسی مشهور به عه به کویر (عبداله کور) جوانی بسیار کاسب و کاری در کسب خود بسیار فعال گاه‌ا بلال فروشی و خیارفروشی هم میکرد. حالا حمال سیدی است.

۳۶۵- آقای رحمان کبابچی مشهور به «ره رحمان خاخو» پدر آقایان حسن و حسین شکیبا، مردی کاری و زحمتکش و خشن و تند مزاج بود او ایل بستنی را در خانه درست کرده و در گوشه‌ای از بازار می گذاشت ولی بعدها دوره گرد شد و بستنی را در کوچه‌ها برای فروش عرضه میکرد و فریاد میزد: «شکراست و گلاب، شیربهاره بستنی». سالهاست که از دنیا رفته خدا رحمتش کند.

۳۶۶- آقای هاشم نجل معروف مشهور به «کاک هاشم یا هاشمه خره» مردی کوتاه قد و متین و زحمتکش در تابستان که بازار کار ساختمانی در میان بود بنائی میکرد و بعد از اتمام کار ساختمانی مال خرازی می فروخت صندوقچه‌ای درست کرده و آنرا با یک کمر چرمی بدوش خود می انداخت و در دست دیگرش سیدی را پر از اشیاء دیگر در کوچه‌ها می گرداند و فریاد میزد «مالی خرازی» هم اکنون در قید حیات و شغل خود را کنار گذاشته است.

۳۶۷- آقای محمد رسول اسماعیل زاده مشهور به گون هه بنانه مردی متوسط القامت و ساده بود انواع پارچه و چیت را در کوچه‌ها می گرداند و به زنان محله‌ها می فروخت فریاد میزد کنی مالی به زرازی دهوئی. سالهاست برحمت ایزدی پیوسته خدا رحمتش کند

۳۶۸- حاجی احمد روشن زاده ملقب به حاجی تاریک پدر آقایان رحمان و حاجی حسین روشن زاده مردی بسیار لاغر و کوتاه قد هر نوع اسباب کهنه نزد او گیر می آمد. اما در فروش اندکی بی انصاف بود پاتوقش مغازه کوچکی در راسته سرای شافعی «گوزره» بود.

۳۶۹- آقای سعید صدفی مشهور به سه عیدی سه رنگوله ده زوی پدر آقایان صدفی که هم اکنون در راسته حمام شافعی مشغول فروش وسایل گاز پیک نیک هستند او هم مخزن اسباب و اثاثیه کهنه ولی او هم بی انصاف بود پاتوقش میدان منگور بود.

۳۷۰- آقای حسن نادری مشهور به حهسن نادر مردی زرنگ و مکار و شوخ و بذله گو بود مغازه اش در مشرق دروازه جنوبی کاروانسرای سیمون در میدان ارد بود. سالهاست که از دنیا رفته است خدایش ببخشاید.

۳۷۱- چارویدار: در قدیم در شهر ماشین نبود و خواربار و مال التجاره شهر از شهرهای اطراف بوسیله اسب و الاغ و کاروانچی بشهر حمل میگردد. هنگامیکه کاروانها در صفوف مختلف در اوقات شب و روز بشهر وارد میگرددند دیدن آنها تماشائی بود به کسانیکه همراه کاروان حرکت کرده و باین کار مشغول بودند چارویدار می گفتند. هرکس سعی میکرد الاغهای خود را با وسایل قشنگتری بیاراید و زنگوله بهتری را بگردن آنها ببندازد.

۳۷۲- ریذارخانه: راهدارخانه اطاقک کوچکی بابعاد ۴×۳ متر بود که در محل راههای ورودی شهر درست کرده بودند. یکفتری در آنجا مقیم و عوارض می گرفت و به آن جوازخانه هم می گفتند. در شهر در چهار نقطه وجود داشت یکی راه ورودی میاندواب بشهر درست در جایگاه دفتر گاراژ ایران پیمان (البته خیلی با شهر فاصله داشت). دومی در انتهای خیابان شاهپور سابق روبروی کارخانه برق آنها خیلی دور از شهر. سومی راه ورودی ارومیه بشهر بین ساختمان دادگستری و ساختمان هلال احمر. چهارمی نرسیده به ساختمان فرمانداری امروز در نزدیک اداره گمرک و تثبیت (غله) آن زمان.

۳۷۳- ته بکه دانان: در قدیم که واقعا باریدن برف و کولاک و سرما در شهر غوغا میکرد و رودخانه های شهر را یک پارچه منجمد میکرد بچه ها هریک دومی در دست و بگرفتن پرندهگان مشغول بودند دام درست شده از یک تخته و مقداری موی دم اسب بود که با تأسف هرکسی اسبی را گیر می آورد و صاحبش متوجه نبود یا دم او را قیچی میکرد یا مقداری را با دست بیرون می کشید. اینکار در روزهای ۱۹ الی ۲۱ آذر هر سال که دسته دسته عشاير با ایلهایشان برای رژه ۲۱ آذر بشهر می آمدند و بهترین و قشنگترین اسبها را با خود همراه می آوردند رواج بیشتری داشت. بهر صورت در حالیکه نه لباسها بخوبی لباس امروزی و نه غذا بخوبی آن بود. باز در آن هوای سرد کنار رود و دور و بر شهر بدون احساس مریضی و سردی بچه ها مشغول گرفتن پرندهگان بودند. گرفتن مرغابی های کنار رود که بوسیله تکه نخ و دانه گندمی صید میکردند جای ترحم بود. چون رودخانه را یخ بسته و پرندهگان را بی غذایی تهدید به مرگ میکرد.

۳۷۴- میعمار و بهنناکان: حیفم آمد که از ذکر نام معماران و بتایان شهر بگذرم و از آنهمه نقش و نگاری که در ساختمانهای قدیمی با وسایل آن زمان بوجود می آوردند نامی نبرم اکنون آنهمه آثار یا کلنگی شده و یا بصورت های مختلفی در مالکیت افراد قدیمی شهر است.

۳۷۵- اشاره به یک فولکلور کردی است بدین شرح، که در اواخر چله کوچک که شدت سرما پایان یافته است، برف یکی را به خواستگاری آله کوک (یک سبزی بهاری است) می فرستد که با او ازدواج کند، او در جواب می گوید که «به برف بگوئید تاملی داشته باشد که هوا کمی ملایم شود تا سر و زلفم (شاخ و برگ) درآید آنوقت بچشم. بهر صورت مدتی که میگذرد و هوا ملایم گشته و سبزه های بهاری سر از خاک درمی آورند آله کوک هم شاخ و برگ درآورده و زیبا می شود. پیامی بسوی برف میفرستد که حاضر ازدواجم. برف در جواب می گوید: آله کوک ای پرچنه، چورچورم که ورته بنه، چ بگم له مال و ژنه. برف که زیرش جوپهای آب جاری است و هر آن با ذوب شدن و چکه کردن از عمرش کم میشود می گوید: ای کسیکه شاخ و برگ درآورده ای، حالا از زیرم چکه های آب پائین میریزد چگونه می توانم زن و زندگی را اداره کنم.

۳۷۶- اولین معمار شیر برد. البته او هم استادی داشت که من او را به چشم ندیدم ولی خیلی تعریف میکرد، آدمی

- کوتاه قد و آرام و متین بود. بدون طناب گاه‌ها دار میکرد همهٔ بناهای شهر از او تبعیت میکردند.
- ۳۷۷- از شاگردان استاد عبدالله شوکت بود، مردی بلندبالا و فهمیده و خوش‌برخورد و در کار خود مهارت زیادی داشت بعد از استاد عبدالله شوکت معمار شهر گردید.
- ۳۷۸- استاد محمدامین معمارآذر پدر آقایان صدیق و رحمت و رحیم و ... معمارآذر، مردی متین و باوقار. در استادی مهارت فراوانی داشت اغلب که با آجر پیشکار مشغول کار بود زیر لب میگفت: «بده... بده... بده نیمه... بده نیمه...».
- ۳۷۹- استاد خلیل مردی متین و آبله‌رو از بناهای قدیمی شهر بود.
- ۳۸۰- استاد فتاح و استاد مناف مشهور به پسران علی زرگه. البته آنوقت‌ها شاگرد بنا بودند.
- ۳۸۱- استاد محمدامین ابراهیم‌نژاد مشهور به محمدامینه توپ‌ره مردی کوتاه قد و عصبانی و ماهر. در بنائی بده نیمه او هم مانند سایر بناها مشهور بود.
- ۳۸۲- در قدیم کورهٔ آجرپزی مثل حالا نبود. آجرها چهارگوش و مربعی شکل بودند که ابعاد آنها 20×20 سانتیمتر بود. چهار نوع آجر معمول بود ۱. جوش ۲. خام ۳. ماسه‌ای ۴. گلی. که نوع اول آن را در نمای ساختمان و مابقی را در پشت نما بکار می‌بردند.
- ۳۸۳- آقای محمدرشید شافعی مشهور به سوره شافعی. کوره او در مغرب بیمارستان هلال‌احمر (شیرخورشید سابق) بود. کارگر زن ۳ ریال و کارگر مرد ۵ ریال پول می‌گرفت. بیشتر آجر ساختمانهای شهر از آنجا تأمین می‌شد.
- ۳۸۴- آقای احمد فاتحی پدر آقای مهندس فاتحی از ساکنان قدیمی شهر. محل کورهٔ او شمال میدان حکمت بلوار فرهنگیان بود که در قدیم در یک بیابان خالی از سکنه و دور از شهر واقع بود.
- ۳۸۵- آقای وهاب شافعی پدر آقایان یوسف و سلیمان و داود شافعی که با تأسف همهٔ فرزندان در واقعهٔ انفجار کوره در یکی از شهبای زمستان سال ۴۱ کشته شدند. محل کوره او جنوب رودخانهٔ باغ میکائیل بود، که اثر مخروبهٔ آن هنوز باقی است.
- ۳۸۶- سید جامی جعفری محل کورهٔ آن در آنطرف پلی‌سرخ در دامنهٔ تپه‌ای بود که با احداث سد مهاباد از بین رفت.
- ۳۸۷- آقای قادر کوره‌پز مشهور به قادر چاوره‌ق پدر آقای عبدالله کوره‌پز یکی از شکسته‌بندان ماهر شهر که مداوای مردم را به رایگان انجام میداد محل کورهٔ او در جنوب دبیرستان شهریکندی که به محلهٔ شوانان مشهور بود، واقع بود.
- ۳۸۸- میوه‌های قدیم شهر عبارت بودند از گیلان، آلبالو، زردآلو، آلودرختی، سیب، گلابی، سنجد، زالزالک و انگور که فقط در تابستان و چند ماه پائیز وجود داشتند. بقیهٔ سال از هیچ نوع میوه‌ای خبری نبود مگر انگور که آنرا بصورت میلاق نگاه داشته و در زمستان مصرف میکردند.
- ۳۸۹- ساحیبی: یک نوع انگور با دانهٔ درشت بزرگ یا قوتی است. با متداول شدن باغهای سیب در مهاباد سالها بود که نایاب شده بود، ولی اخیراً دوباره تاکستانهای اولیهٔ شهر دایر شده است که در مواقع خود بیازار عرضه میشود.
- ۳۹۰- مایهٔ میو: انگوری است سفید با دانه‌های درشت خیلی ترد و شیرین اغلب دانه خوشه‌هایش بهم فشرده است که به آن گزنگی و دسته‌چن هم میگویند.
- ۳۹۱- عه‌سکه‌ری: نوعی انگور که رنگ آن سفید و دانهٔ آن درشت‌تر از کشمشی است نوع قرمز آن هم دیده میشود که بزرگ یا قوت و شیرین است.
- ۳۹۲- کشمشی: انگوری با دانه ریز و سفیدرنگ که چون آنرا خشک کرده و کشمش درست می‌کنند به انگور کشمشی مشهور است. نوع بی‌دانهٔ آن بیشتر مقبول است.
- ۳۹۳- ریش‌بابا: انگوری با دانهٔ نسبتاً درشت و باریک و کشیده که معمولاً دیررس بوده و در اواخر پائیز برای میلاق از آن استفاده می‌شد. رنگ آن قرمز سیر و طعم آن اگر خوب نرسد گس (تفت) است.
- ۳۹۴- حوسینی: انگوری با دانهٔ درشت آبدار و کشیده بزرگ سفید است. که بعد از ساحیبی پربترین انگور است.
- ۳۹۵- تولخی: نوعی انگور سفید و آبدار که معمولاً جزو انگورهای درجه ۲ بحساب می‌آید قیمت آن در ردیف انگور

- سیاه و پانین تر از انگورهای دیگر بود. این نوع انگور دیرتر از انگورهای دیگر میرسید.
- ۳۹۶- ترپزهش: همان انگور سیاه که یکنوع آن بنام سوواو و یا جغیغه هم مشهور بود.
- ۳۹۷- گولمازوو: انگوری با کیفیت درجه پانین سفید و گوشالو، دانه آن گرد و قیمت آن ارزان بود دیرتر از سایر انگورها میرسید. دانه آن سفیدرنگ و کشیده و آبدار بود.
- انگور خلیلی که دانه آن سفید و کشیده و آبدار و قبل از هر نوع انگوری به بازار می آمد. به مجرد رسیدن آن، ایام مهاجرت لگ‌لگ‌ها به مناطق گرمسیری شروع میگردید.
- ۳۹۸- آقای حاجی محمد نمه‌شیری مشهور به حمه که وله پدر آقایان احمد و قادر و رحیم نمه‌شیری مردی کوتاه‌قد و شوخ بود. دکانش در میدان منگور و ماست و روغن دهاتی را که نزدش می آوردند میفروخت.
- ۳۹۹- آقای حاجی محمدرشید معروفی مشهور به حاج رشید دباغ مردی کوتاه‌قد و مؤمن و مسلمان و خوش‌برخورد بود. از یک چشم معیوب و همیشه می‌گفت: «من همه را با یک چشم نگاه می‌کنم. او هم حق‌العمل‌کار بود. از جهت شوخی سمآوری را در دکانش گذاشته و یک قوری روی آن قرار داده بود که هر دو خالی بودند. اغلب برای مزاح‌کردن مردم را به نوشیدن چای دعوت میکرد. مردم خیلی او را دوست داشتند و برایش احترام قائل بودند. در ماههای مولود و رمضان بار مسجد بازار را از هر جهت بدوش می‌کشید. سالهاست که از دنیا رفته است خدایش بیامرزد.
- ۴۰۰- آقای علی خالق‌زاده مشهور به علی سلمه از مردان خوب میدان منگور حق‌العمل‌کار بود.
- ۴۰۱- آقای اسماعیل سراجی مشهور به سمایل قره‌قشلاقی پدر آقایان سراجی‌ها، مردی کوتاه‌قد و خوش‌برخورد و منصف بود دکانش در ضلع جنوبی میدان آرد واقع و حق‌العمل‌کاری میکرد.
- ۴۰۲- آقای حاج اسماعیل مباشری: ملقب به سمایل‌عجم، پدر آقایان مباشری‌ها مردی کوتاه‌قد و منصف و خوش‌برخورد بود در معامله با بازاریان اهل انصاف بود.
- ۴۰۳- آقای سیدمحمی‌الدین حسینی مشهور به سیدملا، مردی تنومند با هیكلی درشت و ابروان پرپشت. مغازه‌اش در ضلع شمالی میدان آرد و علاف گندم بود. شلمه‌ای بزرگ به سر و شال زیادی به پشت می‌پشت.
- ۴۰۴- حاجی‌رحمن گنجعلی، پدر مرحوم ابراهیم گنجعلی مردی کوتاه‌قد و تندمزاج و علاف آرد بود.
- ۴۰۵- فعلا در قید حیات و از شغل اولیه خود دست کشیده و بکارهای دیگری مشغول است.
- ۴۰۶- آقای محمد سیسواری یکی از کبابچیان قدیمی شهر و کباب او مشهور و مقبول خاص و عام بود در زمان او کباب مهاباد بسیار مشهور و تعریفی بود. مردی چلاق و با شوق و اهل ملعبه بود. اغلب با رقفا شوخیهای بی‌مزای هم می‌کرد. سالهاست که از دنیا رفته خدا رحمتش کند.
- ۴۰۷- آقای عباس خیری مشهور به عباس کبابچی او هم از کبابچیان قدیمی شهر و کبابش مشهور بود. مردی تنومند و بلندقد و چاق بود. بازار او بخوبی بازار حمه‌شل نبود.
- ۴۰۸- آقای نبی چالاکی مشهور به نبی، آدم خوب و متین و آرام و حالا هم در قید حیات و به شغل دیگری مشغول است. او بهمراه برادرش ابراهیم چالاکی در میدان منگور دکان جگرفروشی داشت و مشتریان زیادی هوادار جگرش بودند.
- ۴۰۹- آقای حسین پشتپی، مشهور به حسین سولیچی مردی بلندقد و خشن در میدان منگور به شغل جگر فروشی مشغول بود. هم‌اکنون باینکار سرگرم است.
- ۴۱۰- آقای جلال امجدی مشهور به جلال سولیچی مردی کوتاه‌قد و چاق در میدان آرد در کوچه مسجد حسینیه نرسیده به لبه خیابان سیدنظام دکان داشت و جگرفروشی میکرد. او سالهاست که از دنیا رفته است. جگرفروشی این عده مشتریان زیاد داشت و بهترین جگر با دانه‌های درشت سیخی ده شاهی (نصف یک‌ریال) بود و گاهی مدتها در بازار می‌گردانند تا بفروش میرفت.
- ۴۱۱- آقای حاج‌محمدامین رحیم‌زاده پدر آقایان ابراهیم و عبدالله رحیم‌زاده از نیک‌مردان شهر. هر وقت که عیدی فرا میرسید چند روز قبل روغن و برنج را برای فقرا بخانه‌هایشان میفرستاد. سالهای مدیدی است که به آخرت شتافته ولی یاد نیک و کردار خداپسندانه‌اش همیشه سرمشق خوبی برای آیندگان است.

- ۴۱۲- حیقم آمد در حالیکه گذشته شهر را برای عزیزان بیان داشته‌ام. از وسایلی که در همان زمان وسیله زندگی مردم بودند اسمی نبرم. تا آقایان و خانمهایی که امروزه این همه وسیله زندگی را در اختیار دارند و مسلماً در آینده وسایل مدرنتر بیمان خواهد آمد. بدانند که گذشتگان چگونه در همین شهر با آن وسایل قدیم زندگی را بسر برده‌اند و در حالیکه گوشه اطاق اجاق غذا با هیزم و زغال روشن بود. در گوشه دیگر اهل خانه و مهمان با کمال صفا و صمیمیت و بی‌آلایشی مشغول صحبت و گفتگو بودند نه از برق و رادیو و تلویزیون و یخچال و ... خبری بود نه از غم و غصه و سکت و فشارخون و ...
- ۴۱۳- هدف از تشریح این چیزها این است که وضع آنوقت شهر را برای جوانان گرمی و آیندگانی که خواهند آمد مجسم کنم بهمین علت اقدام به توضیح این جاها کرده‌ام. میدان آهنگران میدان بسیار وسیعی بود در همین جایگاه امروزی ولی نه باین شکل و سیستم. دکانهای آهنگران با یک سبک بسیار قدیمی بطور پراکنده در کنار شرقی میدان وجود داشت. درب دکانها از نوع قپانی بودند که بسیار قدیمی و سبک ساده‌ای داشت. کوره‌مدین آتش که بوسیله دمیدن در آن آهن را تا سر حد ذوب داغ می‌کردند بسیار تماشائی بود. با همان وسیله اولیه ابراز زیادی تولید می‌گردید که مایحتاج اغلب کارهای شهر را فراهم می‌شد. زمانی هم مصرف زغال‌سنگ در کوره‌های آنان معمول گردید که حرارت بیشتری تولید می‌کرد.
- ۴۱۴- میدان آرد هم مانند میدان آهنگران منطقه وسیعی بود که دور تا دور آن را دکان علافان گندم و آرد فراگرفته بود (آرد فروش و گندم فروش جداگانه) در وسط میدان بساط هندوانه و خربزه‌فروشان که شب بر سر بساط خود می‌خوابیدند تماشائی بود. میدان پر از آرد و گندم و در نهایت ارزانی بود در همه خانه‌ها تنور موجود و هرکس در خانه خود نان می‌پخت.
- ۴۱۵- نیو پوط معادل نصف پوط که پوط معادل ۱۶/۵ کیلو بود. باتمان هم همین اندازه یک سنی معادل ۲ کیلو و هفت درم معادل نصف کیلو یعنی ۵۰۰ گرم و سنی درم معادل ۲۵۰ گرم امروزی بود.
- ۴۱۶- در قدیم هنگامیکه روغن نباتی بی‌بازار آمد کمتر کسی برای خوردن از آن استفاده می‌کرد همگی روغن حیوانی مصرف می‌کردند. از روغن نباتی که امروز گوهر نایابی شده است برای کشتن گنه حیوانات و سایر حشرات دامها استفاده میشد.
- ۴۱۷- سپندهر همان اسپند فارسی است که جهت مصون از چشم‌زخم حسودان از آن استفاده می‌کردند. در قدیم در بعضی خانه آنها را با زیباترین وجهی به نخ می‌بستند و برای زینت در اطاقها آویزان می‌کردند.
- ۴۱۸- موروی پازله: یک نوع دانه تسبیح بود که در موقع تاول زدن دهان بچه (بوقزه) مورد استفاده قرار می‌گرفت بدینسان که آنرا بر روی زبان بچه می‌کشیدند و مریضی مرتفع میشد.
- ۴۱۹- موروی شده هم یک نوع دانه تسبیح بود که جهت حفظ نوزاد تا فاصله ۴۰ روز به شانه بچه می‌بستند تا از دست شوه که در ردیف بعدی همین بخش شرح آن آمده است در امان باشد.
- ۴۲۰- نال و شوه: بین مردم چنین اعتقادی وجود داشت که هنگامیکه طفل از مادر زائیده می‌شود تا مدت ۴۰ روز نباید او و زن زانو را تنها گذاشت چون نال و شوه دستبردی به او و یا بچه میزند و آنها را تلف می‌کنند و دل و جگر نوزاد را در آورده و با خود بکنار آب می‌برند. به مجرد رسیدن به آب و شستشوی آن بچه تلف می‌شود. برای جلوگیری از چنین واقعه‌ای باید به لباس نوزاد سوزنی زد چون نال و شوه از سوزن و چاقو خیلی می‌ترسند و در چنین حالتی جرات نزدیک شدن به بچه و زن زانو را ندارند. (توضیح اینکه نال و شوه شیخ بودند که بهر شکل شباهتی برای فریب زن زانو و خانواده او در می‌آمدند) خودم در سال ۳۵ شاهد ماجرائی بودم که آنرا تشریح می‌کنم. زمستان ۳۵ بود که در یک طرف کرسی با خانواده آقای محمدامین دانش‌پژو پدر آقای صلاح‌الدین دانش‌پژو کارمند بانک ملی مهاباد نشسته و نزدیک ساعت ۹ الی ۱۰ بعد از ظهر بود که همسر او که چند روزی بود وضع حمل نموده و در طرف دیگر کرسی نشسته و به بالش تکیه زده بود ناگهان در حالیکه رو به در راهرو اطاق نشسته بود با یک حالت گریه و فغان داد زد ای... ای آی و دستش را بر روی نوزاد گذاشت و از هوش رفت من که این حالت را دیدم بلافاصله دویدم تنها چیزی که گیرم افتاد چاقوئی بود که در کنار بچه بزمین فرو کردم و بعداً سوزنی آورده و به لباس نوزاد دوختم. بالاخره نیم ساعتی طول کشید پائین

رفتم خات فاطمه (فاطمه شل) را که صاحب خانه و زن با تجربه‌ای بود صدا زد و وضعیت را برایش تشریح نموده بلافاصله بالا آمد و بکمک افراد خانواده با دادن شربت قندداغ حال او را جا آورد و زانو دوباره بهوش آمد خیلی او را دلداری دادیم و در راهرو را بستیم و به‌مراه آقای دانش‌پژوه مرحوم پدر خانواده شروع به شوخی کردم تا زانو قضیه را فراموش کند. فردا پس فردا که حالش خوب جا آمده بود قضیه را سنوالم کردم پرسیدم چه دیدنی که چنین کردی گفت «پیرزنی سرفسید با موهای ژولیده را دیدم که می‌خواست داخل اطاق شود و ...» بهر حال این داستانی بود که خودم شاهد ماجرا بودم ولی فکر می‌کنم که همه اینها علت ضعف و کم‌خونی زنان زانو بود که چشمشان سیاهی رفته و چنین می‌شدند تا عزیزان چه تصویری داشته باشند. چون حالا از همین موضوعات خبری در میان نیست.

۴۲۱- راجع به دیوزمه و ... واقعیت را آنطوریکه بتوان بطور معلوم بیان و تجزیه و تحلیل کرد معلوم نیست. یعنی معلوم نمی‌شود که آیا حوج، اجنه بود، شیخ بود، یا شیاطین بود ولی هر چه که باشد می‌گفتند که گاه بصورت حیوان (بز و گوسفند و ...) و گاه بصورت انسان درمی‌آید. خصوصاً هنگامیکه یک نفری در جاده یا جایی تنها مانده و شب سردست رسیده باشد خود را جلو او ظاهر می‌کند. بهر صورت می‌گفتند مثلاً در شکل انسانی جلو افراد ظهور کرده و کم‌کم بزرگ و بزرگ می‌شود و آخرالامر او را گرفته و پشتشان را در هم می‌شکند. بلندی او را تا ۵ الی ۶ متر ذکر می‌کردند. می‌گفتند اگر در چنین مواردی دست به بند شلوار (دوخین) ببری ناپدید گشته و غیب می‌گردد البته خیلی داستانها سر زبانها بود و در مورد برخورد با او صحبتها میشد ولی واقعیت هر چه باشد چنین خبرهای بود و باوری یا عدم آن بعهده عزیزان.

۴۲۲- کلاوی سه‌خره جنندی: کلاهی بود که می‌گفتند هر کس بتواند آنرا گیر آورده و بر سر خود گذارد نامرئی شده و از نظرها پنهان می‌گردد. بطوریکه هر کاری را که بخواهد می‌تواند انجام دهد بدون اینکه کسی او را ببیند. البته داستان بدست آوردن آنرا چنین نقل می‌کردند در روزهای بهار هنگامیکه پرستوها از مهاجرت به منطقه گرمسیری به شهر برمی‌گردند در اولین مرحله دیدن آنها در آسمان، باید سه دفعه بر روی پاشنه پای راست چرخید بعداً جای پاشنه را کند، وقتی جای پا را کنی تکه زغالی پیدا می‌شود باید او را خرد و به صورت پودر درآوری بعداً مثل سرمه بچشم بکشی وقتی این کار تمام شد یکروز عصر که گاوها شهر یا ده بمنزل مراجعه می‌کنند سخره‌جن روی اولین گاوی که در جلو حرکت می‌کند سوار شده است باید کلاهت را بطرف او پرتاب کنی. او هم کلاه خود را بسوی شما پرتاب می‌کند. باید فوری کلاه او را برداشته و از معرکه فرار کنی و خود را به مسجدی برسانی. البته او شما را برای پس‌گرفتن کلاه تا کفش‌کن مسجد دنبال می‌کند و هر کجا که به انسان برسد یک لگدی به او حواله می‌کند. جای لگد او همیشه لخت بوده و اگر چند دست لباس روی هم بپوشی باز جای آن لخت است و اگر موفق نشدی، شما به آرزویت رسیده و با گذاشتن کلاه به سر خود نامرئی می‌شوی. البته خودم در سال ۱۳۳۰ که ششم ابتدایی بودم داستان دیدن پرستو و چرخیدن روی پای راست را دنبال کرده و جای پای خود را هم کندم و زغال را پیدا نمودم دیگر دنبال کار را نگرفتم که آیا صحت دارد یا نه؟ تا نظر عزیزان چه باشد.

سورهٔ جن: می‌گفتند اگر کسی بتواند دور از چشم مردم در بیابان خلوتی نشسته و خطی به دور خود بکشد و سورهٔ جن (قل اوحی...) را تا به آخر سوره بدون غلط بخواند و ترسی به خود راه ندهد در آخر سوره پادشاه اجنه جلو آمده و از او طلب آرزو می‌کند و هرچه بخواهد در اختیارش قرار می‌دهد. ناگفته نماند که می‌گفتند در هنگام تلاوت سوره انواع گرفتاریها در صحنه ظاهر میشوند، سنگی به اندازهٔ کوهی را با مویی بالای سر آدم نگاه میدارند و ... شیر و پلنگ و حیوانات درنده در شکلهای مختلف به انسان حمله می‌کنند، البته همهٔ اینها ساختگی است فقط می‌خواهند شخص قاری را بترسانند که از کارش دست بکشد و الانمی‌توانند از خطی که او به دور خود کشیده کسی جلو برود به هر حال زنی بنام خلیفه زهرا گویا آنرا در منزل خود خواند و دیوانه شد و یکی از دوستان به اسم آقای حبیب‌اله عباسی آنرا خواند. طبق روایت خودش شب اول یک گربه به او حمله‌ور می‌شود او با زدن یک چماق محکم به گربه به کار خاتمه می‌دهد و در دفعهٔ بعدی که مبادرت به اینکار میکند چماق محکمی به پشت او می‌زنند و می‌گویند این به تلافی چماقی است که آن شب به گربه زد. (البته طبق

- روایات خود او) این داستان را بازگو کردم این را هم بدانید که او آدم بسیار مذهبی و راستگو و درست بود. قبول یار د ماجرا و چگونگی آن به عهده خوانندگان. من فقط راوی نظر دیگرانم.
این واقعه در کانی شیخان روی داد.
- ۴۲۳- منطقه‌ای بود سر راه مهاباد میان دو آب. شروع آن از ترمینال امروزی تا که لک بگ زاده بود. این منطقه کلاً بیشه‌زار و هر چند سالی یکبار بیشه‌زار را بریده و برای سوخت زمستانی بخاری و تونخانه بازار عرضه می‌کردند. انوقتها نفت فقط برای سوخت چراغ مصرفی داشت و این چنین عزیز نبود.
- ۴۲۴- گردنه بسیار پرپیچ و بلندی بود که کمتر کسی با دوچرخه از سربالایی آن بالا می‌رفت و اغلب ماشینها در سربالایی آن دچار گرفتاری میشدند و در جاده می‌ماندند. حالا از دو طرف گردنه سربالایی آن از بین رفته و پیچ و خم آن از طریق قدیم منحرف شده است.
- ۴۲۵- اشاره به روغن نباتی است که در قدیم فقط برای مبارزه با گنه و حشرات حیوانات از آن استفاده میشد.
- ۴۲۶- نوعی کاسه‌های گلی بود که از همدان می‌آوردند. البته دو نوع بودند: نوع اول آن، هم دور و بر کاسه و هم درون آن لعابدار و معمولاً رنگ فیروزه‌ای یا سبز سیر بود که بان مه‌زهرتی می‌گفتند. نوع دوم که قیمت آن ارزاتر بود فقط یک روی درونی کاسه لعاب داشت آنهم نه چندان لعاب خوبی و ارزاتر بود.
- ۴۲۷- بجای سفره‌های رنگارنگ نایلونی امروزی در قدیم سفرها را از چرم با تکه‌دوزبهای بسیار قشنگ درست می‌کردند. نانها را بسیار نرم نگاه میداشت و صفای غذا خوردنش هم بی‌مثال.
- ۴۲۸- اشاره به انتهای خیابان طالقانی غربی منتهی به میدان اقبال لاهوری فعلی، یک سربالایی بود که با زحمت و تقلا دوچرخه‌سوار پرنیرو از آن بالا می‌رفت و در دنباله آن سربالایی دیگر در نزدیکی مدرسه راهنمایی علی قاضی نزدیک گراو بود که شدت از آن سر بالاتر بود. (البته اینها در قدیم راه ماشین‌رو مهاباد به ارومیه بودند).
- ۴۲۹- اشاره به نغمه‌هایی است که بچه‌ها موقع باریدن باران و رعد و برق می‌خواندند.
- «هه‌وره ده گرمینی شوانان ده‌رسینی ههور ده گرمینی ... کارگان ده‌توقینی یا هه‌وره ده گرمینی کارگان وه‌ده‌رپتی»
- ۴۳۰- با توجه به اینکه کبریت کم در دسترس بود بیشتر قدیمی‌ها که سیگار و یا چپق می‌کشیدند برای روشن کردن آنها از یک سنگ سفیدی (سنگ آتش‌زنه) و یک تکه آهن خمیده بنام (ثمتستی) و مقداری پنبه مخصوص که به آن پورشو می‌گفتند استفاده می‌کردند و با زدن آهن به سنگ جرقه‌ای برمی‌خاست و پنبه مخصوص آتش می‌گرفت و با آن سیگار روشن می‌کردند.
- ۴۳۱- تنها آرایش زنان قدیمی حسابستن به سر و دست بود که برای این‌کار در موقع پاییز که برگ درختان می‌ریخت افرادی را برای جمع کردن برگ درختان گردو به باغها می‌فرستادند و در موقع حسابستن به سر خود برای اینکه دستمال و گردن آنها را آلوده نکند این برگها را روی سرخود می‌گذاشتند و با دستمال می‌بستند، حتی برای روزهای آتی آنها را نخ کرده و خشک می‌کردند و دسته دسته بعضی مردم آنها را بفروش می‌رساندند.
- ۴۳۲- آقای احمد گودرزی مردی بلندبالا با هیكلی درشت و در قیصری دکان داشت و کلاذ زنانه درست میکرد. کساک حکیم مشهور به حه‌کیمه شل مردی کوتاقد و بسیار متین و آرام و مؤمن، پدر آقای حاجی مصطفی خسروی که او هم در قیصری کلاذ زنانه (تاس کلاو) می‌دوخت.
- ۴۳۳- در قدیم که همه باربرها با الاغ و چهارپا بود، فروختن گیاه و یونجه در شهر رایج و از هر باغی باغبانان با الاغ آن را بار کرده و برای فروش به دهاتی‌ها که اسبان و خرنشان در کاروانسراها بود می‌فروختند و بعضی جلو دکانها علف‌فروشی می‌کردند.
- ۴۳۴- تیغ‌بند و گلوه‌بند (ضد گلوله) دعایی بود که می‌گفتند هرکس این دعا را با خود داشته باشد هیچ تیغ و تیری به او کارگر نیست و حتی می‌گفتند که آن را به گردن خرویس بسته و او را با تفنگ زده‌اند کار نکرده است، من آن را امتحان نکرده‌ام و فقط می‌شنیدم و حتی در بچگی آن را همیشه با خود داشته و به گردن حمایل می‌کردم.
- ۴۳۵- اشاره به آمدن چهارشنبه‌سوری است که بچه‌ها به‌خانه‌ها مراجعه می‌کردند و می‌گفتند: «هه‌نری و مه‌نری سهری ناوالم به فوونی که‌رئی شتیکی بهاوی‌ینه بدر چه‌پرئی...» و یا می‌گفتند: «هه‌لاوه مه‌لاوه بیستانی سوور و ساوا کوپه‌که‌تان بینی به زاوا یا هه‌نور و کان و مه‌نور و کان دایک و بابی جندو کان ناردو و یانم بو هیلکان». مردم به بچه‌ها

پول و شیرینی و کشمش و خرما و سنجد و تخم‌مرغ و... میدادند. البته این‌کار در دهات شب اول نوروز رسم بود.

۴۳۶- آفتابه و لگن و سیله‌ای بودند که در خانواده‌ها برای شستن دست به جهت صرف غذا و بعداز صرف غذا از آنها در مهمانیها و یا درون خانواده استفاده میشد. به این صورت که یکی از نفرتا بایک قالب صابون در دست و یک حوله بر دوش آفتابه‌لگن را جلو مهمانها یکی‌یکی میبرد و آنها در همانجایی که در اتاق نشسته بودند دست خود را می‌شستند.

۴۳۷- در قدیم در جلو بعضی از دروازه‌ها (در دو طرف دروازه) مخصوصاً دروازه افراد ثروتمند دو سکو به بلندی یک متر از زمین درست میکردند و روی آنها را با سنگ پهن و بزرگی مفروش مینمودند که به آن خواجه می‌گفتند. این جایگاهها اولاً برای باربرانی که بار سنگینی را بر پشت خود حمل میکردند و خسته میشدند بسیار محل مناسبی جهت رفع خستگی بود و در ثانی جایگاه بازی کودکان محل. اکنون از آنها در هیچ کوچه و خانهای اثری وجود نداشته و رسم آنها کهنه شده است.

۴۳۸- چون یادی از صنعتگران شهر که هریک از آنان خود موجب تجدید خاطره در میان همشهریان قدیمی می‌گردد، دور از انصاف بود که فراموش شود، ناچاراً اشاره‌ای در کتاب به آنان گردید که هم یادی از آنان باشد و هم خاطره‌ای برای عزیزان همسال.

۴۳۹- آقای استاد قادر تکه‌چی پدر آقای فاروق تکه‌چی، مردی متین و آرام، خوش‌برخورد و با استعداد بود که با همان وسایل اولیه صنعتی قدیم کارهای بسیار مهمی با ابتکار خود انجام میداد. محل دکان او خروجی میدان منگور بطرف پشت مسجد حاجی سیدبایزید بود.

۴۴۰- به ردیف ۳۲۵ مراجعه شود.

۴۴۱- آقای مطلب شیخ‌محمدی و برادران. بطورکلی دو طایفه در شهر در قسمت صنعت و ابتکار صنعتی مخصوصاً مکانیکی سرآمد همگان بودند که یکی طایفه تکه‌چی‌ها و دیگری شیخ‌محمدی‌ها بودند.

۴۴۲- مردی بلندبالا و غیربومی بود، سالها در مهاباد ساکن و بنظم همین جا فوت کرد.

۴۴۳- آقای سیدمحی‌الدین ولیانی یکی از افراد مؤمن و متین شهر بود. در عین انجام کار ساعت‌سازی مدتی خلیفه و رهبر درویش گردید و کار خود را کنار گذاشت، ولی بعدها باز هم بسر کار خود برگشت. بسیار خوش‌برخورد و متین بود. سالهاست که از میان ما رفته است خدایش بیامرزد.

۴۴۴- آقای ظاهرپور مردی بلندبالا و چاق، سفید مو و در سرازیری دخانیات مغازه عکاسی داشت. سالهای زیادی در شهر ماند، بعد از مهاباد کوچ کرد.

۴۴۵- مردی یهودی است که تا اندازه‌ای ساده و ساده‌اندیش بود. با برادرش شالوم عکاسی میکرد، بعدها به فلسطین رفت.

۴۴۶- آقای محمدامین لطفی مشهور به مینیه لطفی، او اولین دوچرخه‌چی شهر بود، دوچرخه را ساعتی ۲ ریال و ۳ ریال کرایه میداد و در تعمیر آنان بسیار استاد و اکنون هم به این کار مشغول است.

۴۴۷- آقای حاجی کریم درویش‌قادری مشهور به کریم آغازبیلی، او بعداز لطفی دومین نفر دکان دوچرخه کرایه‌ای را در شهر دایر کرد. البته ابتدا با آقای لطفی شریک بود و با او کار می‌کرد.

۴۴۸- آقای صالح موسی‌زاده، پدر آقای هاشم موسی‌زاده، کارمند بازنشسته ثبت و املاک، مردی پیر و پرحوصله و در تعمیر سموره‌های زغالی مهارت فراوان داشت.

۴۴۹- از حلیبی‌سازان شهر مردی متدین و مؤمن، او اوقات بیکاری خود را در مسجد فقیران به تدریس قرآن بطور رایگان به بچه‌های مردم صرف میکرد.

۴۵۰- پدر برادران خاوری، مردی باحوصله و متین و عمر خود را به کار حلیبی‌سازی گذراند.

۴۵۱- اغلب مردان این طایفه به بافتن جاجیم و سجاده مشغول و کارهای بسیار جالب ارائه میدادند.

۴۵۲- آقای حاجی عبدالله دانش‌پژوه (خمیری سابق) جولای زحمتکش. اکنون از جولایی دست کشیده و در میدان همه‌خرچنه دکان دارد.

۴۵۳- آقای محمد بشیری مشهور به حه‌مه‌جولا از جولایان خوب و زحمتکش شهر، اکنون این کار را کنار گذاشته است.

۴۵۴- در قدیم دوخت کت و شلوار کمتر معمول بود، بیشتر مردم بغیر از کارمندان لباس محلی با تشریفات لازم آن زمان را به تن داشتند. شال کمری (پشتبند) حدود ۱۰ الی ۱۲ متر، شلمه بزرگ، و لباسی به مد قدیم که مد زمستانی آن را از لایه‌های پنبه پر میکردند و می‌دوختند، چند نفر در دوخت لباسهای کردی سرشناس (با دستمزد زیاد نسبت به دیگران) و چند نفر در دوخت کت و شلوار به همین منوال بودند. حداکثر دوخت کت و شلوار نزد آنها ۲۵ تومان و ۳۰ تومان و دوخت لباس محلی هم به همین قیمت‌ها بود. (البته برای اربابان) والا دستمزدها خیلی پایین بود.

۴۵۵- آقای حسین کا‌کا‌غازاده از کت و شلواردوزان مهم شهر بود که بعدها به تهران رفت.

۴۵۶- آقای قادر سلطانی مشهور به قاده‌گروئی، از خیاطان کت و شلواردوز مهم شهر. اغلب افراد سرشناس لباس خود را برای دوخت نزد او می‌بردند.

۴۵۷- آقای قادر کا‌کا‌غازاده (قادر توکلی) او هم از خیاطان سرشناس و مشتریان سرشناس داشت. اغلب خیاطان میانسال امروز نزد اینان شاگرد بودند.

۴۵۸- آقای عزیز علیالی از خیاطان مهم و سرشناس لباس محلی بود. بیشتر اربابان برای دوخت لباس به او مراجعه می‌کردند.

۴۵۹- آقای استاد علی بدیعی مشهور به علی‌خه‌جیجی از خیاطان مشهور لباس محلی بود که در سرای شافعی مغازه داشت. قیمت دوخت لباس او زیاد و بیشتر اربابان نزد او لباس خود را می‌دوختند.

۴۶۰- آقای حاجی سعید محمدآمین مشهور به حاجی سعید مینه‌آغا، از خیاطان لباس محلی و در سرای شافعی دکان داشت.

۴۶۱- آقای شریف مطری مشهور به شریف‌گا به‌گا، مردی با هیكل درشت و بسیار سرحال و شوخ و بذله‌گو بود، مردم زیادی هوادار شوخیهایش بودند. داستان لحاف‌فروشی او مشهور است. روزی یک دهاتی به او مراجعه کرده و از او می‌خواهد که یک لحاف خوب به او بدهد، چون لحافهایی که بصورت بازاری می‌دوختند بسیار کوتاه و کوچک بود هنگام نشان دادن لحاف به خریدار، او متوجه می‌شود که لحاف کوتاه و موقع خوابیدن زیر آن روی بدن را کلاً نمی‌پوشاند. در نتیجه می‌گوید: این لحاف کوچک است و به درد من نمی‌خورد. کاک شریف می‌گوید: کوچک نیست خیلی هم بلند است دراز بکش تا آن را امتحان کنم. مرد دهاتی در دکان دراز می‌کشد و کاک شریف لحاف را بطور گوشاگوش روی او می‌اندازد، مرد می‌بیند که هم از طرف سر و هم از طرف پا اضافی می‌آورد در نتیجه با خوشحالی پول آنرا پرداخت و روانه‌ده می‌شود. شب موقعی که در خانه آنرا روی خود می‌اندازد می‌بیند که هم از طرف پا و هم از طرف سر کوتاه و کم می‌آورد، فردای روز بعد لحاف را برداشته و دوباره به شهر برمی‌گردد و به کاک شریف می‌گوید: لحافی که به من داده‌ای خیلی کوچک است و سر و روی مرا نمی‌پوشاند. کاک شریف با حالت تعجب می‌گوید: لحاف خیلی بزرگ است چطور می‌توانی این حرف را می‌زنی؟ بیا دراز بکش تا امتحان کنم و خودت ببینی. دوباره کاک شریف لحاف را گوشاگوش روی آن مرد می‌اندازد. مرد متوجه می‌شود که از سر و پا اضافی می‌آورد، قسم می‌خورد که در منزل امتحان کردم کوتاه بود. دوباره لحاف را برداشته و روانه‌ده می‌شود. شب دوباره موقع استفاده متوجه کوتاه بودن آن می‌گردد و دوباره لحاف را برداشته به شهر برمی‌گردد و همان داستان کوتاه بودن را تکرار می‌کند. دوباره کاک شریف او را در دکان خوبانند و لحاف را گوشاگوش روی او می‌اندازد، مرد دوباره متوجه اشتباه خود می‌شود و می‌گوید: به خدا در منزل کوتاه می‌آید. کاک شریف مردم را صدا می‌زند و می‌گوید: ای مردم تو را به خدا ببینید و نگاه کنید آیا این لحاف کوچک است؟ مردم که متوجه جریان هستند می‌گویند نه درست است. مرد دهاتی دوباره لحاف را به دوش گرفته و روانه‌ده می‌شود.

۴۶۲- آقای عبدالله شمس‌الدینی پدر برادران شمس‌الدینی. مردی بسیار متین و باحوصله بود.

۴۶۳- آقای استاد جلیل قلابی مشهور به وه‌ستا جلیل سراج پدر برادران تحریریان از سراجان بسیار قدیمی شهر و در

نقش‌نگاری وسایل زین اسب بسیار ماهر بود.

۴۶۴- آقای استاد اسماعیل حسنخالی مشهور به سمایلی سراج پدر برادران مهرزاد که سراج ماهر و قدیمی شهر بود.

۴۶۵- آقای غنی قلابدوزی مشهور به مامه غنی مردی خنده‌رو و خوش‌برخورد که نقش و نگار بسیار جالبی ارائه میداد.

۴۶۶- آقای صوفی مولود مشهور به مولود کاله‌هله‌ست. که کفشهای مخصوص او بنام کاله‌ی‌ه مامه‌بندی بسیار معروف و خریدار زیاد داشت مخصوصاً توربستها که آن وقتها خیلی به مهاباد می‌آمدند.

۴۶۷- آقای حسن حسنخالی کارمند سد و عمویش کاک اسماعیل نقش‌های بسیار زیبایی در میان سراجان ارائه میدادند.

۴۶۸- در قدیم کفشهای دست‌دوز در شهر فراوان و یک راسته‌ای بنام کفاشان در کوچه حمام شافعی امروزی وجود داشت. در میان کفاشان که عده‌ای مسیحی و مقیم شهر و عده‌ای بومی بودند کفاشان بسیار ماهر و وجود داشت. دو نوع کفش دوخته میشد: یکی بنام قوندره که قیمت آن پایین و اغلب وسایل آن از چرمهای محلی که در دباغخانه آماده میگردد، تهیه میشد و نوع دیگر آن بنام گیلانی مشهور بود که چرم و وسایل آن خارج از شهر تهیه و قیمت آن بالا بود ولی هر دو در شهر بدست کفاشان تهیه میشدند. بعضی‌ها را طوری درست می‌کردند که موقع رادرفتن صدای مخصوصی از خود بروز میداد که پوز و ایفاده زیادی برای صاحب آن بدنبال داشت و قیمت آن را بالا می‌برد.

۴۶۹- آقای عبدالخالق فیضی‌زاده پدر آقایان فیضی‌زاده‌ها از استادان ماهر و وارد شهر که کفشهای دست‌دوز او بسیار مشهور بود.

۴۷۰- دو کفش‌دوز مسیحی بودند که در شهر اقامت داشتند.

۴۷۱- آقای ارمناک بارسکیان (مسیحی) شاگرد استاد عبدالخالق که بعدها خود استاد ماهر و ماهر شد. ولی به علت کمی سرمایه دست از کفاشی کشیده و در میدان شهرداری میخانه باز کرد.

۴۷۲- آقای اسماعیل غنی‌پور برادر رحمان چه‌ته، از مردان متین و خوب شهر که نزد استاد عبدالخالق فیضی‌زاده شاگرد کفاش بود.

۴۷۳- آقای احمد لجه مشهور به احمده شل کفش‌دوز که در کفاشی مهارت بسیار داشت و به علت نداشتن سرمایه از کار دست کشیده و متأسفانه در حالت ناراحتی از دنیا رفت.

۴۷۴- آقای رحمن عبده پدر آقای هاشم عبده و برادران. از کفاشان خوب شهر که مدتهاست از این دنیا رخت بر بسته است.

۴۷۵- آقای عبدالله عنایتی پدر آقای قادر عنایتی دبیر زبان انگلیسی، مشهور به عه‌بلا دودو از کفاشان ماهر شهر و کفشهای لاستیکی و گیلانی او مشهور بود.

۴۷۶- آقای عبدالله التونی از کفش‌فروشان شهر.

۴۷۷- آقای قاسم مرجانی پدر آقایان حسن و حسین مرجانی مشهور به قاسم حاجی عبدالله آقا.

۴۷۸- آقای عبدالله نقشبندی که به عبدالله بوکانی مشهور بود.

۴۷۹- آقای حاجی سید محمدامین کلیجی و حاجی سید ابراهیم کلیجی که هر دو به رحمت ایزدی پیوسته‌اند.

۴۸۰- آقای حاجی احمد گادانی از مردان مؤمن و نیک و شوخ‌طبع آن‌زمان که سالهای مدیدی است به رحمت خداوندی پیوسته است.

۴۸۱- آقای فیض‌اله نانوازاده که اخیراً به رحمت ایزدی پیوست.

۴۸۲- آقای حاجی عبدالله ندا مشهور به حاجی عبدالله جلیلی، مردی بلندبالا و لاغراندام بود. چندی است به رحمت ایزدی پیوسته است.

۴۸۳- آقای حاجی اسماعیل فرهادی از آهنگران قدیمی شهر.

۴۸۴- آقایان بیوک آغا و چچیک آغا دو برادر ترک بودند که به شهر آمده و در شهر مقیم و در آنجا ازدواج نمودند و تا آخر عمر در شهر ماندند.

۴۸۵- آقای سلیمان قوی پنجه از آهنگران کهنه کار شهر بود.

۴۸۶- آقای علی آقایی پدر برادران آقایی که سالهای بسیار مدیدی است از دنیا رفته است.

۴۸۷- آقای سعید کاوه مشهور به سعید همه لاری از آهنگران قدیمی شهر.

۴۸۸- در قدیم در شهر در راسته کفش ملی نمدمالان و حلاجان مغازه داشتند که نمدهای بسیار زیبا با نقش و نگاری فشنگ درست میکردند. کار نمد سفت کردن آنها که چند نفری با زحمات طاقت فرسا انجام میدادند بسیار تماشاوی بود.

۴۸۹- آقای سیدنجم الدین صیمی از نمدمالان قدیمی شهر که دکانی بزرگ و وسیعی با شاگردان زیاد داشت.

۴۹۰- آقای حاجی خضر شایگان پدر آقایان شایگان مشهور به خدیری زرگان از نمدمالان و درویش مهم شهر و همکار درویش مشکورش بود.

۴۹۱- آقای احمد انتخاب مگری از نمدمالان شهر که به احمد نیران مشهور بود.

۴۹۲- آقای احمد پسندی که اکنون کارشناس بازنشسته دخانیات مهاباد است.

۴۹۳- در قدیم بیشتر وسایل آشپزی و پخت و پز از جنس مس بود که چون در اثر کار زیاد رنگشان عوض می شد آنها را پهلوی مسگران و رویگران می بردند تا آنها را سفید کنند منظره شاگردان رویگر موقع کار بسیار تماشاوی بود. حتی بعضی رویگران در کوچها می گشتند و همانجا بساط کار را گذاشته وسایل مسی را سفید می کردند و در کوچها جار می کشیدند «کتی گاب، مه نجهل هه به سپی ده یکم» البته غیر بومی و دوره گرد بودند.

۴۹۴- آقای حاجی علی اکبر مسگری پدر استاد رحمان مسگری، استاد رحمن مثل پدر از مردان بسیار نیک نفس و مؤمن بازار و هم اکنون بکار خود در راسته پشت میدان اشتغال دارد.

۴۹۵- آقای نوراله شفق پدر آقای علی شفق آموزگار سابق فرهنگ مهاباد.

۴۹۶- آقای حاجی رشید معروفی مشهور به حاجی رشید دباغ.

۴۹۷- آقای قرنی عبدالله پور از دباغان شهر. مردی بسیار زحمتکش و کاری بود.

۴۹۸- آقای محمد خاتونی پدر آقایان خاتونی ها، مشهور به محمد رحمانی همه کویری که بعدها بکار بقالی پرداخت.

۴۹۹- آقای حاجی علی دباغچی مگری مشهور به حاجی علی دباغ، که بشکار هم بسیار علاقمند و از شکارچیان قدیمی شهر بود.

۵۰۰- آقای عبدالله کفاشی پدر آقایان کفاشی ها مشهور به ناغا به گه شمله. مردی بسیار متین و آرام و آغا بود. او تاجر پوست و روده و چرم شهر بود ولی بعدها دچار گرفتاری مالی شده و از کارش کناره گرفت.

۵۰۱- آقای احمد حبیبی از پینه دوزان شوخ و زیرک شهر که داستان پاشنه و تخت زدن کفش او مشهور است. روزی یک دهاتی به او مراجعه و می گوید: آقا یک پاشنه و تخت خوب باین کفشهایم بزن، هرچه هم بخواهی میدهم. او هم قبول کرده برای مزاح کردن از پوست هندوانه که با دوده آنها را سیاه می کند یک پاشنه و تخت خوب بکفشهای او میزند. مرد بعد از مراجعه و دیدن کفشها بسیار خوشحال شده و بعد از قدردانی زیاد و دادن اجرت آن، کفشها را در خورجین گذاشته و روانه ده می گردد موقعی که در ده آنها را می پوشد بعد از چند قدمی راه رفتن پاشنه از کفشی جدا شده و تلاشی می شوند وقتی با آنها خیره می شود می فهمد که پوست هندوانه است. خلاصه کفشها را پس آورده و احمدخان یک کف و پاشنه خوب بکفشهایش میزند او را برمی گرداند. مردم از چگونگی کار بسیار مزاح می کنند.

۵۰۲- آقای محمد صاحب پدر آقای اسماعیل صاحب مشهور به حمه دی پورسله مانئی از پینه دوزان شهر.

۵۰۳- آقای استاد نعمت خدادادی از پینه دوزان شهر. دوخت کفش لاستیکی او برای روستائیان مشهور بود. او در ضمن از شکارچیان علاقمند به بیک بود.

۵۰۴- پدر آقای عبدالله گادانی.

۵۰۵- در قدیم قنادی به شکل امروزی کم بود. اغلب کسانی که به این کار مشغول بودند شیرینی خود را به دستفروشا عرضه و در هر تومانی مبلغی نفع برای آنها در نظر می گرفتند و شیرینیجات متنوع به بازار عرضه

می‌نمودند.

- ۵۰۶- آقای ابراهیم عابد پدر آقای عابد از قنادهای خوب شهر که مشتریان فراوانی داشت.
- ۵۰۷- آقای استادعلی شیرهای که انواع شیرینی را درست کرده و ببازار عرضه میکرد. اکنون در چهارراه آزادی دکان خرازی دارد.
- ۵۰۸- آقای استادحسین مؤمنی مشهور به استادحسین قنناقچی سرآمد تمام قنادان شهر، شیرینی او که برای قنادان درست میکرد در شهر مشهور بود.
- ۵۰۹- آقای سیدقادر حسنی مشهور به سیدقادر قنناقچی از قنندریزان بسیار قدیمی و اولین قنندریز شهر بود.
- ۵۱۰- آقای میرزا علی جورابچی از قنندریزان قدیمی شهر که درضمن مغازه خواربارفروشی هم در کنار قنندریزی داشت.
- ۵۱۱- آقای حاجی محی‌الدین برمکی که نان کلوجهٔ ۲ ریالی او که اکنون با کیفیت خیلی نامرغوبتری بمبلغ ۱۰۰ ریال عرضه می‌شود در شهر مشهور بود.
- ۵۱۲- اشاره به شعر زیبایی استاد سخن سعدی است که میفرماید:
بازان که در لطافت طبعش خلاف نیست
در باغ لاله روید و در شوره‌زار خس
- ۵۱۳- آقای محمد جباری مشهور به محمد غلامی که از قصابان شهر بود.
- ۵۱۴- برادر آقای محمود قصاب‌باشی (محمود فکور) پدر آقای سلیمان افسری بود.
- ۵۱۵- آقای اسماعیل گلابی فرزند محمدلاو گلابی مشهور به حومه‌لاو از بقالان مؤمن و خوب شهر.
- ۵۱۶- آقای ابراهیم غواره از بقالان قدیمی شهر.
- ۵۱۷- آقای جلیل کابانی، پدر برادران کابانی مشهور به جلیل که‌له‌باب.
- ۵۱۸- کاسهٔ بسیار بزرگی بود که بقالها در آن ماست می‌ریختند و در دکانهای خود برای فروش عرضه می‌کردند.
- ۵۱۹- از سبزیهای بهاری بودند که ببازار می‌آمدند مردم آنها را پخته و می‌خوردند. اخیراً مثل اینکه دوباره در بازار دیده می‌شوند.
- ۵۲۰- آقای رشید احمدزاده مشهور به حاجی ره‌شه قهوه‌چی، قهوه‌خانهٔ او در آخرین نقطهٔ شمالی شهر نزدیک مسجد حاجی احمد بود. چای او که با حبه قندهای درشت و چای تازه‌دم دانه ۱۰ شاهی (نصف یک‌ریال) عرضه می‌شد. بسیار هوادار داشت. در ضمن در کافه گرامافونی داشت که صفحات آن بسیار قدیمی و روح‌پرور بود.
- ۵۲۱- آقای حاجی غنی چایچی، او هم مثل حاجی‌ره‌شه قهوه‌خانه‌اش زیاد هوادار داشت و چای تازه‌دم را ارزان عرضه میکرد. دکانش در میدان آرد واقع بود.
- ۵۲۲- آقای احمد سعدیه پدر مرحوم جعفر سعدیه از دبیران شهر. مردی باهمت و بلندطبع اغلب فصل، تابستان در کنار رودخانه شهر قهوه‌خانه تابستانی دایر میکرد. قهوه‌خانه وسیع او هم به همراه گرامافون مشهور بود.
- ۵۲۳- آقای صوفی حسن حکمتی مشهور به صوفی حسن قهوه‌چی پدر آقای سلیمان حکمتی. چای تازه‌دم و ارزان او در میدان منگور مشتری فراوان داشت.
- ۵۲۴- آقای درویش قادر طالبانی از قهوه‌چیهای بسیار قدیمی شهر با مشتریان فراوان. که در راستهٔ مسگران قهوه‌خانه داشت.
- ۵۲۵- آقای کریم کوچری مشهور به درویش کریم که از قهوه‌چیهای مشهور میدان منگور بود و چای او هوادار زیاد داشت.
- ۵۲۶- آقای علاء‌الدین وفائی مشهور به علاو، از قهوه‌چیهای مشهور شهر. قهوه‌خانه بزرگ او محل حکایت‌خوانی نقالان شهر بود که محل آن اکنون پاساژ سینا شده است.
- ۵۲۷- آقای رحمت‌اله محمدجانی از قهوه‌چیهای مشهور و قدیمی که دکان او هم محل نقالی شبانه بود. اکنون جای آن پانک تجارت در میدان حمه‌خرجه شده است.
- ۵۲۸- آقای حاجی کریم لاوهای مشهور به که‌ریم سی‌بست از قهوه‌چیهای شوخ و سرحال شهر که همیشه با اطرافیانش به شوخیهای مختلف زبانی مشغول بود.

- ۵۲۹- آقای قادر قزلی پدر آقای سلیمان قزلی مشهور به فادره سیل.
- ۵۳۰- آقای کریم فرهمند مشهور به کریم جوجو از قهوه‌چیهای بسیار زنده‌دل و سرحال شهر بود که باضبط صوت بزرگی که آهنگهای بسیار جالب را ضبط و برای مشتریان می‌نواخت و هوادار زیادی را برای خود جمع کرده بود.
- ۵۳۱- آقای رحمان عمادی از قهوه‌چیهای مشهور و شوخ شهر که گرامافون و صفحات مشهوری داشت.
- ۵۳۲- آقای عبدالله ابراهیمی مشهور به عه‌بلا شده در هوش که در میدان آرد قهوه‌خانه داشت و بعدها به کار میوه‌فروشی پرداخت.
- ۵۳۳- آقای حاجی کریم خرازیان مشهور به حاجی کریم قاورمه‌ی.
- ۵۳۴- آقای حاجی محمد خرازی پدر آقای کریم و جعفر خرازی مشهور به مه‌زنی خرازی.
- ۵۳۵- آقایان حاجی رحمن و حاجی احمد ولیزاده از بزازان خوب شهر که هر دو به رحمت ایزدی پیوسته‌اند.
- ۵۳۶- آقای محمدرسول نانوازاده از مردان شوخ و خوب شهر که در راسته کفشان در سرای شافعی مغازه بزازی داشت. اخیراً به رحمت ایزدی پیوست.
- ۵۳۷- آقای حاجی چلبی از بزازان خوب و مؤمن شهر که سالهاست از دنیا رخت بریسته است.
- ۵۳۸- خانواده‌های سیدنژادیان و سیدی و مدنی مشهور به سه‌یدی ردین سوور.
- ۵۳۹- آقای حاجی حسن زبیری پدر برادران زبیری.
- ۵۴۰- آقای حاجی رحیم قرنفلی از عطاران بانصاف شهر مشهور به رحیم تو په‌ناباد.
- ۵۴۱- آقای سعدون اقدمی مشهور به سعدون مشکان.
- ۵۴۲- آقای حسین اسکندری که اکنون هم در قید حیات است.
- ۵۴۳- آقای قادر مکری مشهور به قادر مارف گوهر پدر آقای طه مکری از آموزگاران شهر مهاباد.
- ۵۴۴- آقای قادر ویسی پدر آقای ابراهیم ویسی از عطاران شهر.
- ۵۴۵- آقای اسماعیل اسکندری مشهور به اسماعیل فرجی از زغال‌فروشان مشهور شهر.
- ۵۴۶- آقای حبیب رزاقی مشهور به حبیب گوج از مردان بسیار خوب شهر که در راسته میدان منگور مغازه زغال و هیژم‌فروشی داشت.
- ۵۴۷- آقای محمد جلالی مشهور به که‌ره که شریک کاک حبیب رزاقی بود. او اکنون در همان راسته به شغل پینه‌دوزی مشغول است.
- ۵۴۸- آقای محمدامین رحمانی مشهور به محمدامین قازیله پدر آقایان سلیمان و لطیف و فتح‌رحمانی.
- ۵۴۹- آقایان کریم و غفور و رحمان ماه‌شرفی.
- ۵۵۰- آقای علی خستی که بعدها کوره آه‌کیزی دایر کرد و آهک مشهوری داشت.
- ۵۵۱- در قدیم که اسب سواری و رفت و آمد بین شهر و روستا بوسیله آن معمول بود در میدانهای شهر عده زیادی به شغل نعلبندی اشتغال داشتند که نعل زدن آنان به پای اسبها بسیار تماشایی بود.
- ۵۵۲- آقای کریم مرجانی پدر آقای مولود مرجانی مشهور به کریم گنه مردی با هیکل بلند و متین و قوی‌بنیه بود. البته دو استادکریم بودند: یکی استاد کریم مرجانی و دیگری استاد کریم مسماری مشهور به کریم رش که هر دو نعلبند بودند.
- ۵۵۳- آقای حاجی محمدرسول نعلبندی مشهور به رسول حمه نالبندی که شهرت آنها اکنون به بهار تغییر یافته است.
- ۵۵۴- تکه چوب دوشاخه‌ای بود به شکل هفت که به دو شاخه آن تکه‌نخ محکمی بسته بودند. نخ را به لب بالای اسبهای شلوغ می‌انداختند و می‌پیچاندند و آن را چنان سفت می‌کردند که اسب بیچاره شلوغی را از شدت درد فراموش می‌کرد و بعد از زدن نعل باز می‌کردند.
- ۵۵۵- آقای حسین گلاوی مشهور به حسین حمه‌گولاوی، پدر آقای سوره‌گلاوی از نعلبندان قدیمی شهر.
- ۵۵۶- آقای قادر قرنی از نعلبندان قدیمی شهر که در میدانچه سربرداش مغازه داشت.
- ۵۵۷- در قدیم در شهر صابون‌سازان با همان وسایل اولیه خود در منزل صابونهایی درست کرده و به بازار عرضه

- میکردند که هم بادوام و هم قیمت آن ارزان بود و این کار تا به بازار آمدن صابونهای خروس نشان و ... که دانه‌ای ۴ ریال و ۵ ریال بود ادامه داشت. بعدها این کار متروک شد.
- ۵۵۸- آقای صدیق کاکاغازاده از مردان مؤمن و قرآن‌خوان شهر و در منزل با وسایل اولیه صابون‌سازی میکرد و فرآورده خود را در مهاباد و شهرهای اطراف به فروش می‌رساند.
- ۵۵۹- زن بیوهای بود بنام فاطمه که بنام شوهرش به فاطمه خواگرمی مشهور بود او در خانه خود ریشول (سفیدآب) درست میکرد و در حمامها و بازار به فروش می‌رساند.
- ۵۶۰- آقای حاجی عبدالله صابونی پدر آقای علی مدبر (صابونی سابق) از صابون‌سازان مشهور شهر بود و صابونش مشتری فراوان داشت.
- ۵۶۱- در قدیم بعلت اینکه جاجیم‌بافی و کارهای آنسان در شهر زیاد بود و بیشتر مردم پارچه کرباس (خام) را رنگ می‌زدند. رنگریز در شهر زیاد بود و کارشان هم فراوان. مخصوصاً در ایام قحطی شهر، که مردم بجای لباس پارچه‌ای، کرباس و مقال (خام و جاو) را رنگ سورمه‌ای می‌زدند برای خود پیراهن می‌دوختند. البته اغلب رنگهای گیاهی و ثابت بود.
- ۵۶۲- آقای محمد صباغ از رنگرزه‌های قدیمی شهر و مردی خوب و مؤمن که به‌مراه برادرش خاله کریم هم اکنون باینکار مشغول است.
- ۵۶۳- آقای کریم گوهری مشهور به کریم چنگ‌شینی که سالهاست برحمت ایزدی پیوسته است.
- ۵۶۴- آقای ابراهیم خامی پدرزن مرحوم هاشم آفتابی مشهور به برایم سقزی.
- ۵۶۵- آقای اسماعیل نریمانی مشهور به سمایل چاودش از رنگرزه‌های خیلی قدیمی شهر.
- ۵۶۶- آقای حاجی صوفی صالح صوفی مولودی پدر آقای شریف صوفی مولودی از کارمندان خوب و مؤمن مخاپرات مهاباد.
- ۵۶۷- آقای ابراهیم مظلومی مشهور به برایمی خوازی پدر آقایان عبدالله و احمد مظلومی (خوازی) از لحافدوزان مشهور شهر.
- ۵۶۸- آقای محمد رجب‌زاده مشهور به کاکه‌ممی قادر رجبی، از لحافدوزان قدیمی شهر.
- ۵۶۹- آقای قادر خاتونی برادر آقای محمد خاتونی مشهور به قادره لال که مدت‌ها لحاف‌دوز و گاهی هم‌ناو‌کشی میکرد.
- ۵۷۰- آقای صالح لحافی پدر آقای فتاح لحافی مشهور به ساله‌که‌ر.
- ۵۷۱- آقای بداع شهابی پدر آقای قادر شهابی مشهور به بداع از کبوتربازان شهر و مردی اهل طرب بود.
- ۵۷۲- آقای استوار اکبر سهراب‌زاده مشهور به اکبر بی‌غم در خبازخانه پادگان کار میکرد و در خانه آقای قادر پاکروان ساکن بود. می‌گفت من اصلاً غم و غصه‌ای ندارم بهمین جهت به اکبر بی‌غم مشهور بود.
- ۵۷۳- آقای علی شینکی استوار بازنشسته ارتش.
- ۵۷۴- آقای یونس قصابیان او هم از کبوتربازان شهر بود که بیشتر در مسابقات کبوترپرانی شرکت داشت.
- ۵۷۵- آقای کریم راستین مشهور به وه‌ستا کریم کورتان دروو (پالان دوز) مردی خوب و اندکی تند مزاج بود.
- ۵۷۶- آقای رحمت‌اله سلیمی، مردی چاق و گنده و باصدای دورگه بود.
- ۵۷۷- آقای طه سرخانی از پالان‌دوزان شهر.
- ۵۷۸- آقای محمد عادلخانی مشهور به محمد عبدالله کرداری از مردان سرحال و خوش صدای زمان خود بود و اغلب در یاغات شهر در حالت مستی آواز می‌خواند.
- ۵۷۹- آقای مصطفی راستین فرزند استاد کریم راستین مشهور به مصطفی گرونی که موقع جوانی اغلب شبها در کوچه‌ها آواز می‌خواند و مستی می‌کرد.
- ۵۸۰- در قدیم پرورش مرغ و خروس در شهر و روستا بسیار معمول و حتی در خود شهر اکثر خانه‌ها مرغ و خروس داشتند که روزها آنها را به کوچه روانه کرده و مرغان محله در برزن کوچه (که‌لاوه) تا عصر دانه جمع کرده و برای تخمگذاری در موقع خود بمنزل مراجعه می‌کردند. از درد و مرضی و مردن مرغها خبری بود. قیمت

- بهترین مرغ خانگی ۲۰ ریال و ۲۵ ریال و جوجه کبابی ۱۵ ریال و کمتر بود، نه از مرغ ماشینی و از تخم مرغ آن خبری بود، نه اینهمه دنبال مرغ به صف ایستادن، در میدان منگور قفسه‌های مرغ خانگی پراز مرغ و خروس بود و با ارزانه‌ترین قیمت بمردم عرضه می‌شد.
- ۵۸۱- آقای محمد پورسلطانی مشهور به محمدکچل مرغ‌فروش. مردی زیرک و شوخ و سرحال بود که در میدان منگور در قفسه‌های چوبی مرغ و خروس می‌فروخت.
- ۵۸۲- در قدیم در شهر از تاکسی و سه‌چرخه و هیچ وسیله موتوری و باربری خبری نبود وسایل خانگی اعم از سنگین و سبک توسط حملان پالان‌دار و یا سبدهای بخانه‌ها برده می‌شد هر یک از مغازه‌داران که بیازار می‌آمدند و نمی‌توانستند بعثت بازکردن مغازه بمنزل برگردند و یا کارمندان ادارات وسایل خوردنی را خریده توسط حملان سبدهای که کاملاً خانه‌های مردمان شهر را بلد بودند بخانه می‌فرستادند و در ازاء اینکار ۱۰ شاهی یا یک ریال بابت اجرت با آنها میدادند. آنها افرادی امین و بدون هیچ دخالتی همه وسایل را بصاحب خانه تحویل داده و دوباره بیازار برای کار مجدد برمی‌گشتند.
- ۵۸۳- فریادی بود که حملان سبدهای بسیار محزون و استرحام‌آمیز، سر میدادند تا بلکه یکی پیدا شده و بگوید: «این وسایل را بخانه ما ببر».
- ۵۸۴- مردی میانسال با یک پالانی‌کنده حمالی بر پشت. از مردان بومی نبود و نیروی عجیبی در برداشتن و حمل کردن وسایل سنگین داشت. شاه‌تیرهای (کاریته) چنان سنگین و بزرگ را به تنهایی بردوش می‌کشید که چند نفر قادر به حمل آن نبودند.
- ۵۸۵- آقای درویش صالح حسینی که هم‌اکنون در قید حیات ولی بسیار ناتوان و ضعیف شده و به شغل آژمان خود مشغول است. مردی بسیار پر قدرت که بارهای ۱۰ پوطی و بیشتر را باسانی از میدان آرد بخانه‌ها می‌برد و در شستن فرش هم مهارت بسیاری داشت که بیشتر خانواده‌ها از وجودش در شستن فرشهای سنگین استفاده می‌کردند.
- ۵۸۶- آقای حسین مشهور به حسین کله‌پایو از حملان پر قدرت شهر او غیر از کار حمالی که بارهای بسیار سنگین را حمل می‌کرد بکار ناوه‌کشی هم اشتغال داشت. ناوه‌کشی او در میان کارگران شهر مشهور بود ناوه‌ای که او بر پشت بسته و از ۱۵ پله نردبان گل را برای سواخ کردن پشت بام برای بناها می‌برد از مال همه عمله‌ها گنده‌تر بود همیشه می‌گفت بچه‌ی باز نشده‌ام یعنی هنوز ازدواج نکرده‌ام و با همین آرزو از دنیا رفت و آخر عمر به گدائی پرداخت.
- ۵۸۷- در قدیم اکثر خانه‌های ثروتمند شهر در کنار منزل مسکونی خود اصطبل و حیاط جداگانه داشته و گاو و بز و گوسفند شیرده و اسب سواری در خانه نگاه می‌داشتند بطوریکه صبح و عصرها رفت و برگشت حیوانات شهر را مانند دهات جلوه می‌داد. بچه‌ها دنبال حیوانات در خیابان راه افتاده و فضلۀ آنها را برای سوخت تنور جمع می‌کردند. چون اکثر مردم شهر در خانه مطبخ و تنور داشتند و نان مصرفی را در منزل خود می‌پختند.
- ۵۸۸- آقای نبی قولری پدر آقای محمد قولری مشهور به کانه‌بی از چوپانان شهر.
- ۵۸۹- پدر و پسر بودند که سالهای زیادی چوپان منطقه جنوبی شهر بودند. البته باید دانست که هر منطقه شهر چوپان مخصوص بخود را داشت که گوسفندان آن منطقه را به چرا می‌برد.
- ۵۹۰- آقای حسین بیری مشهور به حسین پوزه با فرزند خود صالح از چوپانان منطقه غربی شهر بودند.
- ۵۹۱- اشاردهای است به دوران کودکی خود تا عزیزان مطلع شوند که سرگرمی بچه‌های آژمان چه بود و روزگارشان چگونه سپری می‌شد.
- ۵۹۲- چون آنوقتها اکثر خانه‌های شهر گلی بود و در اثر سرمای زمستان دچار فرسودگی شده و ترک بر میداشت لانه‌های خوبی برای گنجشکان بخصوص زنبوران درست می‌شد و این خود یک سرگرمی برای بچه‌ها بود که با چوبی در دست بسراغ لانه زنبورها مخصوصاً زنبور اسبی (ژنگه‌سووره) بروند و آنها را اذیت کنند که اغلب باعث نیش‌زدگی و ورم سر و صورت می‌گردید.
- ۵۹۳- اشاره به چوبی است که به آن نخعی نمثابه لگام و افسار بسته و در عالم خیال خود، آن را اسب تصور می‌کردیم

- و در حالیکه آن را میان پاهای خود قرار داده و باصطلاح سوارش شده بودیم بهرطرف شیبه کتان و صدازنان می‌دویدیم.
- ۵۹۴- دو چوپدستی باندازه قد خود گیر آورده و در انتهای هریک جائی برای قراردادن پا تعبیه می‌کردیم و پای خود را روی آنجا گذاشته بوسیله آنها بدون اینکه پا بزمین بخورد بهرطرف می‌دویدیم. البته این نوع سرگرمی را بچه‌های بارزانی که آنوقت در شهر بودند معمول نمودند.
- ۵۹۵- فرفه دو نوع بود، یکی با هسته زردآلو و یک عدد سیب و کمی نخ درست می‌شد، و دیگری با یک تکه نخ و دکمه درست می‌شد که سرگرمی بچه‌ها بود.
- ۵۹۶- گیاهی بود خودرو و به بلندی ۲ متر، یکساله و نبدند و توخالی مانند نی. از جای بندها یک سر آن را بریده و چوبی را که سر آن مقداری پارچه می‌بستیم مانند تلمبه دستی دوچرخه از لای آن عبور می‌دادیم و در سر دیگر سوراخ کوچکی را تعبیه می‌نمودیم و در آن آب می‌ریختیم وقتی چوب را با فشار بسوی جلو حرکت می‌دادیم بعلت تراکم هوا آبی که توی آن ریخته بودیم از سوراخ کوچک به بیرون می‌جهد و از این کار لذت می‌بردیم.
- ۵۹۷- آگوی شهر از محل ورود بدرون شهر تا ساختمان امروزی خودکفائی فقط در محل خیابان سر آن پوشیده بود و صدای حرکت آب بخصوص در مواقع بارانی در شها ترس و هیبت زیادی داشت. یعنی کمتر کسی جرات میکرد که موقع تاریکی شب از چهارراه آزادی تا ۲۰ قدمی شرق حمام اطلس راه برود مخصوصاً بچه‌ها می‌گفتند صاحب خر بانسان صدمه میزند. علی‌الخصوص جایگاه حمام اطلس که منطقه خارستان و سربالایی ناجوری بود که ترس بیشتری را بوجود می‌آورد.
- ۵۹۸- محل آن تقریباً ۵۰ متر بالاتراز چهارراه آزادی سمت چپ خیابان بود.
- ۵۹۹- آقای علی ابتدا مشهور به علی مارفشل پدر آقای توفیق ابتدا از محصلان بسیار زیرک و جدی شهر که در زمان تحصیلی خود با شاگرد اولان کلاس مانند قادر مولوی و تقی بلوریان رقابت میکرد که با تأسف بعلت فقر مالی تحصیلات این شاگرد بااستعداد در سطح ششم ابتدائی قطع گردید. پدر او و برادرانش با الاغ و آسی که داشتند در فصل تابستان برفهای ذخیره کرده در چاله برف را برای فروش به شهر حمل می‌کردند که بیشتر کاک عبدالله مشهور به عه‌بلا هول باینکار می‌پرداخت.
- ۶۰۰- آقای محمد کمری مشهور به همه‌دی خه‌جی از برف فروشان شهر بود.
- ۶۰۱- آقای سیدخضر قریشی پدر آقای سیدعبداله قریشی از برف‌فروشان شهر.
- ۶۰۲- آقای مصطفی مرادزاده مشهور به مصطفی صوفی‌مراد از برف‌فروشان شهر.
- ۶۰۳- شاید عده‌ای از عزیزان ایراد بگیرند که اسامی فلان... به چه درد می‌خورد و چه لزومی داشت که ذکر شود. البته حق بجانب آنهاست و از آنجائیکه هریک از افراد ذکر شده خود بنوعی در میان مردم باعث تداعی خاطراتی گردیده و مرگ و نیستی آنها بیوفانی دنیا را بیشتر باثبات میرساند. ذکر نام آنها را خالی از فایده ندیدم تا نظر برادران چه باشد.
- ۶۰۴- آقای علی افراسیابی پدر آقای حسین افراسیابی مشهور به علی سته‌بی از مردان شوخ و سرحال شهر که بعدها شیشه‌فروشی را پیشه کرد.
- ۶۰۵- خانم گلی ریحانی مادرزن آقای قادر ریحانی از آموزگاران قدیمی فرهنگ و عضو تیم کلتی فوتبال شهر.
- ۶۰۶- خانم آمنه خیالی مادر آقایان خیالی‌ها.
- ۶۰۷- آقای علی مهتری پدر آقای محمد مهتری مشهور به علی بعید. که دلالی و واسطه‌گری میکرد و از جارچیان شهر هم بود.
- ۶۰۸- آقای عزیز گلابی مشهور به عزیز گه‌زو که پاتوقی در میدان منگور داشت و سبزیجات و لبنیات می‌فروخت.
- ۶۰۹- آقای صالح عزیزی عموی آقای مصطفی عزیزی مشهور به ساله خوری از پشم‌فروشان شهر بود.
- ۶۱۰- آقای محمود سازواری پدر برادران سازواری مشهور به محمود رسوله کویری.
- ۶۱۱- آقای میرزا جلیل علاءالدین مشهور به جلیل خاله‌عباس.
- ۶۱۲- آقای سید محمد امانی مشهور به سیده‌زله از چوبداران گوسفند و بز بود و گاهاً کارچاق‌کنی و واسطه‌گری

میان خریدار و فروشنده را هم میکرد.

۶۱۳- آقای حاجی سعید محمدامینی مشهور به حاجی سعید مینه آغا، که بهمان سبک قدیمی شهر لباس می پوشید و هیچوقت آنرا تغییر نداد.

۶۱۴- آقای غفور الیاسی پدر آقای محمد الیاسی.

۶۱۵- آقای عبدالله ابراهیمیان پدر آقای محمد ابراهیمیان کارمند اداره برق مهاباد.

۶۱۶- آقای سیدخضر نظامی پدر برادران نظامی.

۶۱۷- آقای حاجی رحیم کریمزاده از مردان بسیار متدین و نیک شهر.

۶۱۸- آقای احمد داودی مشهور به احمد مارف داودی پدر آقای حاجی مصطفی داودی، از مردان خوب شهر.

۶۱۹- خلیفه محمدرحیم از باغبانهای قدیمی شهر که هرچند سال باغی را به اجاره می گرفت.

۶۲۰- آقای سلطان شینکی پدر آقای علی شینکی و برادران.

۶۲۱- مردی پیر و سرحال و زحمتکش پدر آقای مولود دهماری که حمال سبیدی میکرد.

۶۲۲- آقای سعید قادر عثمانی مشهور به سعید هلمی، مردی با سیل بزرگ و قیافه مردانه و شلوار گشاد بطوریکه برای کسانی که اول دفعه او را میدیدند بسیار تماشائی و جالب بود.

۶۲۳- از نجاران شهر مردی بسیار سرحال و شوخ و حزاف بود. او با چشمان از حدقه در آمده و ابروانی پرپشت نزد مردم مردی دوست داشتی بود.

۶۲۴- مردی کولی بود که هر ساله به همراه کولیها (قه رچی و دوّم) پیدا می شد. با تسبیحی که در دست داشت فال می گرفت و پیشگویی هائی میکرد که درست درمی آمد.

۶۲۵- آقای رحمن صابونی مردی کوتاه و حمال سبیدی بود چون عمری طی کرده و ازدواج نکرده بود خیلی به جنس زن علاقه داشت و مردم از این راه سربرش می گذاشتند.

۶۲۶- مردی کوتاه قد و زحمتکش با کفشهای خیلی گند و سنگین، او با چرخش در دست نفت فروشی میکرد. البته آنوقتها نفت چنان عزیز نبود که برایش در صف بایستیم هر بشکه را ۴۵ تومان بخانه می آوردند.

۶۲۷- آقای سیدصمد ذکی از چوبداران شهر گاهاً هم واسطه گری بز و گوسفند هم میکرد.

۶۲۸- آقای استاد رحمان رشیدزاده از سلمانیهای بسیار قدیمی شهر که سالهاست برحمت ایزدی پیوسته، او عمر خود را در کار سلمانی گذراند.

۶۲۹- آقای عبدالله اقدمی از نیک مردان و سلمانیهای قدیمی شهر که مدت بسیار مدیدی است که از دنیا رفته است.

۶۳۰- هدف از تشریح این قسمت بیان چگونگی آنزمان شهر و زندگی طبیعی و غیرماشینی آنوقت است. چون نه از غم و غصه امروزی خبری بود نه از اینهمه تلاش و خودکشی. زندگی تابستانی در پشت بامها و بدرقه سرمای زمستان در زیر کرسی گرم، فرصت زندگی چشم و همچشمی را نه به مردم میداد و نه کسی هم بفکر چنین

احوالاتی بود.

۶۳۱- قدیمها بیشتر مردم شهر در خانه خود مرغ و خروس نگاه می داشتند و وقتی مرغها کرج شده و جوجه درمی آوردند، صاحب آنها تا مدتها مشغول نگاهداری و مواظبت از آنها بود تا عقاب آنها را نبرد. تا عقابی در آسمان محله پیدا می شد، از هر خانه ای فریاد هلو هلو... (عقاب) برمی خاست و تا او را فراری میدادند فریادها ادامه داشت. متأسفانه آنوقت بعلت وجود کشتارگاه در کناره های شهر لاشخور و عقاب در آسمان فراوان بود.

۶۳۲- شهر در قدیم چنین شلوغ و پر سر و صدا نبود وجود حیواناتی چون بز و گوسفند و گاو در خانه ها اغلب زمستانها گرگهای گرسنه را پدرون یا کناره های شهر می کشاند. خوب بیاد دارم که سال ۲۶ یا ۲۷ بود که در جایگاه دفتر تعاونی یک که آنوقت راهدارخانه بود سربازی آنجا موقع نگهبانی یک گرگ بزرگی را شبانه هدف

تیر قرار داده و هلاک کرده بود. وقتی روز شد و خبر به بچه ها رسید دسته دسته به تماشای آن رفتیم. حتی یک نفر پای آن را برید که قابش را در آورد. چون مردم عقیده داشتند که هرکه آنرا به همراه داشته باشد در هر کاری و امتحانی و قماری برنده است. روغن گرگ هم برای سیاه کردن زنها نزد شوهرانشان مورد استفاده قرار می گرفت.

البته اینها عقاید بعضی ها بود.

- ۶۳۳- اشاره به چادرزدن دامدارانی است که بعداز عید نوروز و مساعد شدن هوا با دامهای خود بسوی بیلاقتها میرفتند و در سر راه خود در دامنه‌های سرازیری پل سرخ چادر میزدند منظره برگشت گوسفندان از چرا و دوشیدن و قاطی کردن بچه‌ها با مادرانشان که به آن زاواماک می‌گفتند بسیار تماشائی و فریاد بره‌ها و بزغاله‌ها که در میان گله هریک دنبال پیدا کردن مادر خود جهت خوردن شیر بهر طرف میدویدند چنان انسان را در فکر فرو می‌برد که همه غصه‌های زندگی را فراموش می‌کرد.
- ۶۳۴- کاک همه خورشید و هه‌نووک دو نفر بودند که ماههای بهار هنگامیکه منظره پل سرخ و غرش رودخانه مردم را بسوی خود می‌کشاند در آنجا قهوه‌خانه موقتی دایر می‌کردند که واقعاً نوشیدن چای آنها لذت و ارزش داشت.
- ۶۳۵- اشاره به مادرائی است که صبح زود بچه‌هایشان را از خواب بیدار می‌کنند و در حالیکه مدت زیادی نیست که آفتاب برآمده است می‌گویند: «بچه‌جان وقت ظهر است بیدار شو».
- ۶۳۶- اشاره به شعر کردی است به این مضمون که «دیاری شوانی و بَله ناله کۆ که».
- ۶۳۷- اشاره به شعر شاعر شیرین‌سخن سعدی شیرازی است که فرماید:
 غریبی گرت ماست پیش آورد دویمانه آب است و یک چمچه دوغ

له و برا عه زیزانه، که عه کسیان ده ئیختیارم ناوه سپاس ده که م.

- ۱- کاک یوسف ژیان
- ۲- سرهنگ فتاح انجیری آذر
- ۳- خانواده کاک رحیم معروفی کیا
- ۴- کاک قاسم زائر حجازی
- ۵- کاک حبیب الله تابانی
- ۶- کاک قادری ریحانی
- ۷- کاک اسماعیل شایگان
- ۸- کاک علی الله ویسی
- ۹- کاک ابراهیم رحیم زاده
- ۱۰- مهندس عبدالله محمودی
- ۱۱- کاک فاروقی تکمه چی
- ۱۲- کاک سلیمان نظامی
- ۱۳- کاک اسماعیل لشکری
- ۱۴- کاک محمد ماملی
- ۱۵- کاک یوسفی ایزدی
- ۱۶- خوشکه فاطمه موسه نین «سلیمی»
- ۱۷- کاک معروف فتوحی
- ۱۸- خوشکه وجیهه شجاعی
- ۱۹- کاک علی جعفری
- ۲۰- کاک انور یوسفی

فهرست

۱	به نیوی خودا.....
۲	دشامه جید «سلاو».....
۴	گۆمه کانی سا بلآغ.....
۷	سه یرانگا کانی سا بلآغ (۱) باغی سسه.....
۸	سه یرانگا کانی سا بلآغ (۲) کانی مام قه مبه ران.....
۱۰	سه یرانگا کانی سا بلآغ (۳) باغه کان.....
۱۲	سه یرانگا کانی سا بلآغ (۴) یرغو و به رده ره شان.....
۱۵	سه یرانگا کانی سا بلآغ (۵) سی ناش.....
۱۸	چا که کانی سا بلآغ.....
۲۰	گه ره که کانی سا بلآغ.....
۲۲	قه برستانی سا بلآغ.....
۲۳	قه بری پیریزی.....
۲۳	قه بری جووله که و ئه رمه نی.....
۲۴	قورئان خوننه کانی قه برستان.....
۲۵	کاروانسه را کانی سا بلآغ.....
۲۸	گراوه کان.....
۲۹	تاقه داره کانی سا بلآغ.....
۳۱	تووی سووری خه زایی.....
۳۲	گوزهر «قه یسه ری».....
۳۳	فتبالیسته کانی سا بلآغ.....
۳۵	حیکایه ت خوننه کانی سا بلآغ.....
۳۷	قوماری مندآله کانی سا بلآغ.....
۳۹	نالَه بووک و بووک بوو کین.....

۴۰	دیوانه مه شکهره ش.....
۴۱	ئاوکیشه کانی سا بلّاغ.....
۴۳	که ریزه کانی سا بلّاغ.....
۴۵	حه مامه کانی سا بلّاغ.....
۴۶	ته کیه ی بابه خه لّیفه.....
۴۸	سه رجاوه.....
۴۹	پلو و سکی سه ید بابه سوور.....
۵۱	سه لاکه ره کانی سا بلّاغ.....
۵۳	مه لاکانی سا بلّاغ.....
۵۲	قاتی و قری سا بلّاغ.....
۵۶	یستانه کانی چومی.....
۵۷	باغچه و یستانی میرزاموسته فا.....
۶۰	باغی میللهت.....
۶۱	مه کته ب و ماموستا کانی سا بلّاغ.....
۶۴	دوکتوره کانی سا بلّاغ.....
۶۶	ده و اخانه کانی سا بلّاغ.....
۶۷	عاشیره ت و عایشی کوللیران.....
۶۸	ره مه زانی سا بلّاغ.....
۷۰	بووک هینانی سا بلّاغ.....
۷۲	ده نگ خۆشه کانی سا بلّاغ.....
۷۳	گۆرانی ییزه کانی سا بلّاغ.....
۷۴	ئاکاره جوانه کانی سا بلّاغ.....
۷۵	خه ته نه سوورانی سا بلّاغ.....
۷۷	بووکه به بارانه.....
۷۸	سه مه نی لّیان.....
۷۹	چیشتی حاجی له گ له گ.....
۸۰	مانگ و رۆزگیران.....
۸۱	یرو باوه ری سا بلّاغی قه دیم.....
۸۲	میر میرینی سا بلّاغ.....

۸۶	.....	راوچیکانی سابلأغ.
۸۷	.....	قومار بازه کانی سابلأغ.
۹۰	.....	شیتیه کانی سابلأغ.
۹۱	.....	خه یابانه کانی سابلأغ.
۹۳	.....	چرابه رق.
۹۴	.....	کاریزو داره کانی سابلأغ.
۹۶	.....	شهر بهت فروشه کانی سابلأغ.
۹۸	.....	جارچیکانی سابلأغ.
۹۸	.....	دهست فروشه کانی سابلأغ.
۱۰۰	.....	چارویندازه کانی سابلأغ.
۱۰۱	.....	ریندار خانه کانی سابلأغ.
۱۰۲	.....	هه لیه رینه کانی سابلأغ.
۱۰۳	.....	ته پکه دانانی مناله کانی سابلأغ.
۱۰۴	.....	میعمار و به ننا کانی سابلأغ.
۱۰۵	.....	کوره خانه کانی سابلأغ.
۱۰۶	.....	میوه کانی سابلأغ.
۱۰۸	.....	یادنک له بیاو جا کیککی شار.
۱۰۹	.....	شته قه دیمه کانی سابلأغ «۱».
۱۱۱	.....	نال و شه وه.
۱۱۱	.....	دیوه زمه و حووجی بنی حه لله ق.
۱۱۲	.....	کلاوی سه خره جندی.
۱۱۳	.....	سووره ی جندو کان.
۱۱۳	.....	شته قه دیمه کانی سابلأغ «۲».
۱۱۶	.....	شته قه دیمه کانی سابلأغ «۳».
۱۱۸	.....	نافتاوه له گهن.
۱۱۸	.....	خو اجاهنه کانی یتش ده رکان.
۱۲۰	.....	سه نعت کاره کانی سابلأغ.
۱۲۲	.....	خه بیاته کانی سابلأغ.
۱۲۳	.....	سه رراجه کانی سابلأغ.

«فهرست آثاری که از این نویسنده در دست چاپ و بزودی منتشر خواهد شد.»

- ۱. گونه زه زده شامل (غزل، قصیده، رباعی، ترجیع‌بند، ترکیب‌بند) کُردی
- ۲. ارمغان شامل (غزل، قصیده، رباعی مفردات) بفارسی
- ۳. مشاعره مشروط (بین روح - دل - دیده) بفارسی
- ۴. نغمه‌های جوانی بفارسی
- ۵. قرآن و علم زمان بفارسی
- ۶. گفتار نغز بفارسی
- ۷. ابلق سوار رُمان بفارسی
- ۸. لحظه‌ای بتماشای حیات رُمان بفارسی

